

Α. ΠΑΠΑΒΡΑΝΟΥΣΗ ΚΑΙ Ν. ΠΑΠΑΔΟΠΟΥΛΟΥ

ΚΑΘΗΓΗΤΩΝ ΦΙΛΟΛΟΓΙΑΣ

ΤΙΜΗΣ ΕΝΕΚΕΝ

ΤΟ ΣΥΝΤΑΚΤΙΚΟΝ

ΕΙΣ ΑΠΛΑ ΜΑΘΗΜΑΤΑ

ΒΟΗΘΗΤΙΚΟΝ ΒΙΒΛΙΟΝ

ΔΙΑ ΤΟΥΣ ΜΑΘΗΤΑΣ ΤΩΝ ΓΥΜΝΑΣΙΩΝ
ΚΑΙ ΤΩΝ ΑΝΤΙΣΤΟΙΧΩΝ ΣΧΟΛΕΙΩΝ ΤΗΣ ΜΕΣΗΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΕΩΣ

ΕΚΔΟΣΙΣ ΒΙΒΛΙΟΠΩΛΕΙΟΥ Β. Ν. ΓΡΗΓΟΡΙΑΔΗ

ΟΔΟΣ ΧΑΡ. ΤΡΙΚΟΥΠΗ 2^Α

ΑΘΗΝΑΙ

1947

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

Α. ΠΑΠΑΒΡΑΝΟΥΣΗ ΚΑΙ Ν. ΠΑΠΑΔΟΠΟΥΛΟΥ

ΚΑΘΗΓΗΤΩΝ ΦΙΛΟΛΟΓΙΑΣ

ΤΙΜΗΣ ΕΝΕΚΕΝ

Τ Ο ΣΥΝΤΑΚΤΙΚΟΝ

ΕΙΣ ΑΠΛΑ ΜΑΘΗΜΑΤΑ

ΒΟΗΘΗΤΙΚΟΝ ΒΙΒΛΙΟΝ

ΔΙΑ ΤΟΥΣ ΜΑΘΗΤΑΣ ΤΩΝ ΓΥΜΝΑΣΙΩΝ
ΚΑΙ ΤΩΝ ΑΝΤΙΣΤΟΙΧΩΝ ΣΧΟΛΕΙΩΝ ΤΗΣ ΜΕΣΗΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΕΩΣ

ΕΚΔΟΣΙΣ ΒΙΒΛΙΟΠΩΛΕΙΟΥ Β. Ν. ΓΡΗΓΟΡΙΑΔΗ

ΟΔΟΣ ΧΑΡ. ΤΡΙΚΟΥΠΗ 2^Α

ΑΘΗΝΑΙ

1948

17527

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

ΠΡΟΛΟΓΟΣ

Κατὰ τὴν διδασκαλίαν τῶν ἀρχαίων ἐλληνικῶν εἰς τὰ γυμνάσια, ἰδιαιτέρας δυσκολίας παρουσιάζει τὸ *Συντακτικόν*. Οἱ λόγοι, διὰ τοὺς ὁποίους δυσκολεύονται οἱ μαθηταὶ εἰς τὴν κατανόησίν του καὶ δυσχεραίνονται οἱ καθηγηταὶ κατὰ τὴν διδασκαλίαν του, εἶναι πολλοὶ καὶ γνωστοὶ ἴσως.

Ἡ πρόσφατος ὁμως μαθητικὴ καὶ διδακτικὴ μας πείρα μᾶς ἔδειξεν ὅτι *πρωτίστως εἶναι ἀνάγκη νὰ δώσωμεν εἰς τὸν μαθητὴν ἓνα εὐληπτον βοηθητικὸν βιβλίον*, τὸ ὁποῖον νὰ τὸν εἰσάγῃ μεθοδικώτερα εἰς τὸν μηχανισμόν τῆς γλώσσης —τῆς νεωτέρας ἐλληνικῆς κατ' ἀρχὰς καὶ ἐκ παραλλήλου ἢ βαθμηδὸν καὶ τῆς ἀρχαίας— μὲ πολλὰ παραδείγματα καὶ ἀπλουστέραν διατύπωσιν, χωρὶς τὸν βαρὺν δογματικὸν τρόπον τῶν συνειθισμένων ἐγγειριδίων καὶ μὲ εὐρυτέραν ἀνάλυσιν τῶν συντακτικῶν φαινομένων, τῶν ὁποίων οἱ κανόνες νὰ συνάγονται κατὰ τρόπον ἐπαγωγικὸν καὶ δι' αὐτενεργείας—κατὰ τὸ δυνατόν ἐκάστοτε—τοῦ διδασκομένου, οὕτως ὥστε καὶ τὸ μάθημα νὰ ἀπλοποιῇται καὶ τὰ διδασκόμενα ν' ἀποτελοῦν μονιμώτερον ἀπόκτημα τοῦ μαθητοῦ.

Εἰς αὐτὸ ἀπεβλέψαμεν συντάσσοντες «*Τὸ συντακτικὸν εἰς ἀπλὰ μαθήματα*».

Ἐλπίζομεν δὲ ὅτι προσφέρομεν χρήσιμον βοήθημα διὰ τὰ σχολεῖα μας. Ὁ χωρισμὸς ὅλης τῆς ὕλης εἰς 65 σύντομα μαθήματα ἡμπορεῖ νὰ κατευθύνῃ τὴν πορείαν τοῦ διδάσκοντος, τὰ ἄφθονα παραδείγματα, αἱ ἐρωτήσεις καὶ αἱ πολλαὶ ἀσκήσεις, ποὺ συνοδεύουν τὸ κάθε μάθημα, προσφέρουν ἔτοιμον ὕλικὸν διὰ τὴν διδασκαλίαν του, ἐνῶ διὰ τὸν μαθητὴν ἡμπορεῖ νὰ χρησιμεύσῃ τὸ βιβλίον μας καὶ ὡς *μέθοδος ἀνευ διδασκάλου*, διότι ἐφροντίσαμεν μὲ κάθε τρόπον —καὶ μὲ τὴν τυπογραφικὴν ἀκόμη ἐμφάνισιν— νὰ παρουσιάζεται τὸ κάθε Μάθημα ἀρκετὰ ἀνάγλυφον καὶ μεθοδικὰ ἀπλοῦν.

Ἐνδιαφερόμενοι διὰ τὴν βελτίωσιν τοῦ ἔργου μας, εἰς τὴν ὁποίαν πολὺ θὰ ἡμποροῦσαν νὰ συμβάλουν αἱ χρήσιμοι παρατηρήσεις τῶν κ.κ. συναδελφῶν ἐκ τῆς χρησιμοποίησεως τοῦ βοηθητικοῦ βιβλίου μας, δηλώνομεν ὅτι πολὺ εὐχαρίστως θὰ ἀπεδεχόμεθα τὴν πολυτίμον ταύτην συμβολὴν των.

Ἀθῆναι. 1 Δεκεμβρίου 1947

Λ. Π. — Ν. Π.

ΣΥΝΤΟΜΟΙ ΟΔΗΓΙΑΙ ΔΙΑ ΤΟΝ ΜΑΘΗΤΗΝ

Διὰ νὰ χρησιμοποιοῦσῃς ἐπωφελέστερα τὸ βιβλίον μας, ἔχε ὑπ' ὄψει σου τὰ ἑξῆς :

- Τὸ Συντακτικόν, περισσότερο ἴσως ἀπὸ κάθε ἄλλο μάθημα, ἀπαιτεῖ *κατανόησιν* καὶ *ὄχι ἀποστήθισιν*.
- Ὅταν μελετᾷς ἕνα κεφάλαιον, πρόσεξε πρῶτα τὰς φράσεις, αἱ ὁποῖαι προτάσσονται ὡς *παραδείγματα* εἰς ἕκαστον Μάθημα.
- Διάβασε μὲ προσοχὴν ἔπειτα τὰς *παρατηρήσεις*, πού ἀκολουθοῦν διὰ νὰ σοῦ ἐπιστήσουν τὴν προσοχὴν ἐκεῖ πού πρέπει καὶ διὰ νὰ σέ βοηθήσουν νὰ ἀνακαλύψῃς μόνος σου καὶ νὰ κατανοήσῃς τὸ συντακτικὸν φαινόμενον πού παρουσιάζουν.
- Ἀφοῦ κάμῃς μὲ προσοχὴν τὴν ἀνωτέρω ἐργασίαν, εἶναι ἔπειτα εὐκολον νὰ διατυπώσῃς καὶ μόνος σου τὸν σχετικὸν *κανόνα*, ὁ ὁποῖος εὐρίσκεται σημειωμένος μὲ μεγαλύτερα καὶ ζωηρότερα τυπογραφικὰ στοιχεῖα καὶ σημαδεύεται μὲ μίαν μαύρην κοκκίδα.
- Μόνον αὐτοὺς τοὺς *κανόνας* χρειάζεται νὰ ἀπομνημονεύῃς καὶ νὰ συγκρατῇς. Ὅλαι αἱ ἄλλαι σελίδες τοῦ Μαθήματος θέλουν ἀπλῶς προσεκτικὸν διάβασμα.
- Φρόντιζε μαζὶ μὲ κάθε κανόνα πού ἀπομνημονεύεις νὰ συγκρατῇς καὶ ἕνα τουλάχιστον σχετικὸν παράδειγμα. Τὸ παράδειγμα σέ βοηθεῖ νὰ διατυπώσῃς τὸν κανόνα καὶ ἂν τὸν ἔχῃς λησμονήσῃς.
- Πάντως, ποτὲ μὴ νομίσης ὅτι μαθαίνεις τὸ συντακτικόν, ἂν ἀποστηθίσῃς μόνον τοὺς κανόνας.
- Μὴ ἀμελῇς νὰ δίδῃς μόνος σου ἀπαντήσεις εἰς τὰς *ἐρωτήσεις*, πού ἀκολουθοῦν μετὰ ἀπὸ κάθε Μάθημα καὶ νὰ ἐπεξεργάζεσαι συντακτικῶς τὰς *ἀσκήσεις* καὶ τὰ *θέματα* τοῦ βιβλίου.
- Ἄν δὲν χρησιμοποιοῦς τὸ βιβλίον μας ὡς *μέθοδον ἄνευ διδασκάλου*, ἀλλὰ ἀπλῶς ὡς βοήθημα, παραλλήλως μὲ τὸ ἐγκεκριμένον Συντακτικὸν τοῦ Τζαρτζάνου, εὐκολὰ θὰ εὐρίσκῃς, μὲ τὴν βοήθειαν τοῦ εἰδικοῦ *λίνακος* τῆς σελίδος ἧ', μὲ ποῖα Μαθήματά μας ἀντιστοιχοῦν τὰ κεφάλαια καὶ αἱ παράγραφοι τοῦ σχολικοῦ βιβλίου σου. Ἐφροντίσαμεν μάλιστα νὰ μὴ ἀπομακρυνθῶμεν ἀπ' αὐτὸ οὔτε ὡς πρὸς τὴν ὁρολογίαν, οὔτε ὡς πρὸς τὴν διατύπωσιν τῶν κανόνων, οὔτε ὡς πρὸς τὰ παραδείγματα, διὰ νὰ μὴ ἐπιφέρωμεν σύγχυσιν εἰς ὅσους θὰ χρησιμοποιοῦν παραλλήλως καὶ τὰ δύο βιβλία.
- Ἄν δὲν μελετήσῃς συστηματικὰ καὶ κατὰ σειράν, ἀλλὰ ἀνακατεμένα τὰ 65 Μαθήματα τοῦ βιβλίου μας, θὰ συναντήσῃς ἴσως συχνὰ ἄγνωστα πράγματα, τὰ ὁποῖα βεβαίως ἔχουν ἐξηγηθῇ λεπτομερῶς εἰς κάποιο προηγούμενον Μάθημα. Μὲ τὴν βοήθειαν τοῦ γενικοῦ *ἀλφαβητικοῦ εὑρετηρίου*, πού ἐπισυνάπτεται εἰς τὸ τέλος τοῦ βιβλίου (σελ. 131—136), ἡμπορεῖς —καὶ πρέπει— νὰ ἀναζητήσῃς τὴν σχετικὴν σελίδα καὶ νὰ λύσῃς τὴν ἀπορίαν σου, διὰ νὰ προχωρῇς ἀβίαστα.
- Προτοῦ χρησιμοποιοῦσῃς τὸ βιβλίον, καλὸν εἶναι νὰ διορθώσῃς τὰ δύο—τρία τυπογραφικὰ λάθη (βλ. σελ.ζ'), πού θὰ σέ δυσκολεύουν, ὅταν τὰ συναντήσῃς.

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

Πρόλογος	σελ. γ'
Σύντομοι οδηγίαι διὰ τὸν μαθητὴν	» δ'
Περιεχόμενα	» ε'—ζ'
Πίναξ δεικνύων τὴν ἀντιστοιχίαν τῶν κεφαλαίων καὶ παραγράφων τοῦ ἐγκεκριμένου Συντακτικοῦ 'Α. Τζαρτζάνου πρὸς τὰ μαθήματα τοῦ βιβλίου μας	» η'

ΜΕΡΟΣ ΠΡΩΤΟΝ

ΜΑΘΗΜΑ	Σελίς
1. Εἰσαγωγή—Γενικά περὶ προτάσεων	1
2. Τὰ εἶδη τῶν προτάσεων—Σύνδεσις προτάσεων	4
3. Ἡ ΑΠΛΗ ΠΡΟΤΑΣΙΣ καὶ οἱ κύριοι ὅροι τῆς	7
Πῶς διακρίνομεν τοὺς ὅρους μιᾶς προτάσεως	8
4. Τὸ ὑποκείμενον	9
5. Τὸ συνδετικόν	10
6. Τὸ κατηγορούμενον	12
7. Τὰ εἶδη τῶν προτάσεων	13
8. Συμφωνία τοῦ ρήματος πρὸς τὸ ὑποκείμενον	14
9. Συμφωνία τοῦ κατηγορουμένου πρὸς τὸ ὑποκείμενον	15
10. Γενικὴ κατηγορηματικὴ	16
11. Ἡ ΕΛΛΙΠΗΣ ΠΡΟΤΑΣΙΣ	17
12. Γενικὴ ἐπανάληψις	19
13. ΕΠΗΥΞΗΜΕΝΗ ΠΡΟΤΑΣΙΣ	20
14. Ὀνομαστικοὶ προσδιορισμοὶ (παράθεσις καὶ ἐπεξήγησις)	22
15. Ἐπιθετικοὶ προσδιορισμοὶ	24
16. Κατηγορηματικοὶ προσδιορισμοὶ	25
17. Αἰ ΠΤΩΣΕΙΣ—Α') Ἡ γενικὴ	26
18. Ἡ γενικὴ μὲ ἐπιρρήματα, ἐπιφωνήματα καὶ προθέσεις	29
19. Β') Ἡ δοτικὴ	31
20. Δοτικὴ προσωπικὴ	32
21. Ἡ δοτικὴ μὲ ἐπιρρήματα καὶ προθέσεις	35
22. Γ') Ἡ αἰτιατικὴ	36
23. Τὰ παραθετικά	38
24. Ἐπιρρηματικοὶ προσδιορισμοὶ	40
25. Τὸ ποιητικόν αἷτιον	42
26. Τὸ ἀντικείμενον	43
27. ΡΗΜΑΤΑ μονόπτωτα.—Α') μὲ αἰτιατικὴν	45
28. Β') Ρήματα μὲ γενικὴν	47
29. Γ') Ρήματα μὲ δοτικὴν.—Δίπτωτα	48
30. Δίπτωτα μὲ αἰτιατικὴν καὶ γενικὴν	50
31. Τὰ μέσα ρήματα	51
32. Τὰ παθητικά ρήματα	54
33. Τὰ ἀπρόσωπα ρήματα	55

ΜΕΡΟΣ ΔΕΥΤΕΡΟΝ

ΑΙ ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ ΚΑΙ Η ΣΥΝΤΑΞΙΣ ΤΩΝ

ΜΑΘΗΜΑ

Σελίς

34.	Ἡ σύνδεσις.—Οἱ σύνδεσμοι	57
35.	Αἱ δευτερεύουσαι προτάσεις	59
	Τὰ εἶδη τῶν ἐξηρημένων προτάσεων	61

Α' Σύνδεσις προτάσεων κατὰ παράταξιν

36.	Α') Συμπλεκτική σύνδεσις	63
37.	Συμπλεκτική σύνδεσις (συνέχεια)	65
38.	Β') Ἀντιθετική σύνδεσις	68
39.	Γ') Διαζευκτική σύνδεσις	72
40.	Δ') Αἰτιολογική σύνδεσις	74
41.	Ε') Συμπερασματική σύνδεσις	76

Β' Σύνδεσις προτάσεων καθ' ὑπόταξιν

42.	Α') Εἰδικαὶ προτάσεις	80
43.	Β') Αἰτιολογικαὶ προτάσεις	83
44.	Γ') Χρονικαὶ προτάσεις	85
45.	Δ') Ἐνδοτικαὶ προτάσεις	87
46.	Ε') Τέλικαὶ προτάσεις	88
47.	Στ') Συμπερασματικαὶ προτάσεις	90
48.	Ζ') Ὑποθετικαὶ προτάσεις	91
49.	Συμπληρωματικαὶ παρατηρήσεις εἰς τοὺς ὑποθετικοὺς λόγους	95
50.	Η') Παραχωρητικαὶ προτάσεις	95
51.	Θ') Ἀναφορικαὶ προτάσεις	96
52.	Ι') Πλάγια ἐρωτήσεις	101
53.	Γενικὴ ἐπανάληψις	103
54.	ΤΟ ΑΠΑΡΕΜΦΑΤΟΝ	105
55.	Τὸ ἀπαρέμφατον ὡς ἀντικείμενον	107
56.	Ἡ Ταυτοπροσωπία καὶ ἑτεροπροσωπία	108
57.	Η ΜΕΤΟΧΗ—Α') Ἡ ἐπιθετικὴ μετοχὴ	111
58.	Β') Ἡ κατηγορηματικὴ μετοχὴ	112
59.	Γ') Ἡ ἐπιρρηματικὴ μετοχὴ	115
60.	Ἐπανάληψις τῶν περὶ Μετοχῆς	119
61.	Ἡ γενικὴ καὶ αἰτιατικὴ ἀπόλυτος	120
62.	Οἱ ΧΡΟΝΟΙ καὶ αἱ ΕΓΚΛΙΣΕΙΣ τοῦ ρήματος	122
63.	Τὰ ΡΗΜΑΤΙΚΑ ἐπίθετα εἰς —τος καὶ —τέος	124
64.	Ὁ πλάγιος λόγος	126
65.	Τὰ σχήματα.—Ἡ ἔλξις	129

ΕΡΩΤΗΣΕΙΣ σελ. 3, 6, 9, 12, 14, 16, 18, 23, 30, 37, 43, 45, 46, 56, 62, 65, 67, 71, 73, 75, 79, 83, 84, 86, 87, 89, 90, 93, 96, 97, 100, 102, 107, 110, 111, 115, 118, 121, 125, 128.

ΑΣΚΗΣΕΙΣ καὶ ΘΕΜΑΤΑ σελ. 3, 6, 9, 10, 14, 18, 19, 23, 25, 30, 34, 35, 37, 39, 41, 43, 45, 46, 48, 49, 51, 53, 56, 51, 62, 65, 67, 72, 73, 75, 79, 82, 84, 86, 88, 89, 91, 94, 97, 100, 102, 103, 108, 110, 112, 115, 118, 119, 121, 125, 128, 130.

ΤΥΠΟΓΡΑΦΙΚΑ ΛΑΘΗ

Σελίς	Στίχος	Ἀντί :	Νὰ διορθωθῇ :
12	44	δύνατι	δύνεται
40	5	πρόθειν	πρόθειςιν
56	20	Δικαιον	Δίκαιον
56	23	ἴσιον	ἴσον
58	28	τοιγαροῦν	τοιγαροῦν
87	5-6	αἱ αἱ δευτερεύουσai	αἱ δευτερεύουσai
94	32	ἡμᾶς	ὕμᾶς
117	9	ΕΝΑΣΤΙΩΜΑΤΙΚΗ	ΕΝΑΝΤΙΩΜΑΤΙΚΗ
119	1	ΜΑΘΗΜΑ 61	ΜΑΘΗΜΑ 60
120	1	ΜΑΘΗΜΑ 60	ΜΑΘΗΜΑ 61
121	24	τω	τφ

ΕΥΡΕΤΗΡΙΑΚΟΣ ΠΙΝΑΞ

*Δεικνύων τὴν ἀντιστοιχίαν τῶν κεφαλαίων καὶ τῶν παραγράφων
τοῦ ἐγκριμένου Συντακτικοῦ Ἀχ. Τζαρτζάνου μετὰ τὰ μαθήματα
τοῦ βιβλίου μας.*

<i>Παράγραφοι τοῦ Τζαρτζάνου</i>	<i>Μαθήματα τοῦ βιβλίου μας</i>	<i>§§</i>	<i>Μαθήματα</i>
1—2	1	90	22
3—4	7	91	17
5	2	92	19
6—7	3	102—121, 123	62
8	4	122	52
9, 10α	6	124	2, 34, 35
10	5	125—128	36, 37
11	7	129—132	38
12—13	8	133	39
14—15	9	134—135	40
14	10	136—138	41
16—19	11	139—140	42
20	13	141	43
21—23	14	142	46
24—26	15	143—144	48
27	16	145	49
28—30	17	146	50
31—34	23	147—148	44
35	19	149	47
36	22	150	45
37	17	151	52
38	19	152—154	51
39	22	155—156	64
58—64	26	157—160	54
65—66	27	161—162	56
67—68	28	163	55
69—70	29	164	33
71	20	165—166	57
72—73	29	167	58
74—78	30	168	59
79—82	31	169	61
83—87	32	171—172	63
89	24	179—187	65

ΜΑΘΗΜΑ 1^{ΟΝ}

Εἰσαγωγή—Γενικά περί προτάσεων

(§§ 1 — 2)

“Όταν ὁμιλοῦμεν ἢ ὅταν γράφωμεν, χρησιμοποιοῦμεν τὰς λέξεις μας εἰς ὀρισμένην σειρὰν καὶ κατὰ τρόπον φυσικόν, ὥστε νὰ ἐκφράζουν ἐκεῖνο ποῦ σκεπτόμεθα.

Παράδειγμα : *‘Ο Πλάτων ὑπῆρξε μαθητῆς τοῦ Σωκράτους.*

Ἡ φράσις αὕτῃ μὲ τὰς 6 λέξεις εἶναι δυνατόν νὰ διατυπωθῇ καὶ κατ’ ἄλλους τρόπους :

‘Ο Πλάτων μαθητῆς ὑπῆρξε τοῦ Σωκράτους.

ἢ *‘Ο Πλάτων ὑπῆρξε τοῦ Σωκράτους μαθητῆς.*

ἢ *‘Ο Πλάτων τοῦ Σωκράτους ὑπῆρξε μαθητῆς.*

ἢ *Μαθητῆς τοῦ Σωκράτους ὑπῆρξεν ὁ Πλάτων.*

ἢ *Τοῦ Σωκράτους ὑπῆρξε μαθητῆς ὁ Πλάτων.*

κτλ. κτλ.

Δὲν εἶναι ὅμως φράσις μὲ νόημα, ἂν παραθέσω τὰς αὐτὰς 6 λέξεις κατὰ τὸν ἐξῆς ἀφύσικον τρόπον :

‘Ο μαθητῆς ὑπῆρξε Πλάτων τοῦ Σωκράτους !

ἢ *‘Ο ὑπῆρξε τοῦ Πλάτων Σωκράτους μαθητῆς !*

ἢ *Μαθητῆς τοῦ Πλάτων ὑπῆρξε Σωκράτους !*

Ἐπίσης αἱ αὐταὶ 6 λέξεις μᾶς δίδουν τὸ ἀντίθετον νόημα τῆς πρώτης φράσεως, ἂν μεταβάλωμεν ἑλαφρὰ τὸν τύπον δύο μόνον λέξεων της, δηλαδὴ ἂν θέσωμεν τὴν πρώτην λέξιν της εἰς πτώσιν γενικὴν καὶ τὴν τελευταίαν της εἰς πτώσιν ὀνομαστικὴν :

Τοῦ Πλάτωνος ὑπῆρξε μαθητῆς ὁ Σωκράτης !

Τὰ διανοήματά μας λοιπὸν δὲν ἐκφράζονται ἀπλῶς καὶ μόνον μὲ τὰς λέξεις, ἀλλὰ καὶ μὲ τὴν κατάλληλον *π λ ο κ ἦ ν τ ὦ ν λ έ ξ ε ω ν*. “Όταν παραθέτουμεν τὰς λέξεις μας εἰς τὴν φυσικὴν των σειρὰν, διατυπώνομεν ὀρθὰ τὰς φράσεις μας καὶ ὁ *λ ό γ ο ς* μας (εἴτε εἶναι λόγος γραπτός, εἴτε εἶναι λόγος προφορικός) δίδει καθαρὸν νόημα.

Κατ’ αὐτὸν τὸν τρόπον αἱ λέξεις μας *σ υ ν τ ά σ σ ο ν τ α ι*, δηλαδὴ τάσσονται ἢ μία κοντὰ εἰς τὴν ἄλλην, ὅπως ἀπαιτοῦν οἱ κανόνες τῆς γλώσσης μας.

● Ἡ ὀρθὴ πλοκὴ τῶν λέξεων μας λέγεται *σ ύ ν τ α ξ ι ς*.

Οἱ κανόνες διὰ τὴν ὀρθὴν πλοκὴν τῶν λέξεων λέγονται *συντακτικοὶ κανόνες*.

● Τὸ βιβλίον ποῦ ἐξετάζει τοὺς συντακτικοὺς κανόνας μιᾶς γλώσσης, λέγεται *Σ υ ν τ α κ τ ι κ ό ν*.

Μετά την Γραμματικήν, εἶναι ἀπαραίτητον συμπλήρωμα τὸ Συντακτικόν, διότι αὐτὸ μᾶς βοηθεῖ νὰ κατανοήσωμεν τὸν μηχανισμόν τῆς γλώσσης ποὺ μελετῶμεν.

Οἱ συντακτικοὶ κανόνες τῆς ἀρχαίας ἑλληνικῆς γλώσσης συμπίπτουν εἰς πολλὰ σημεῖα μὲ τοὺς συντακτικοὺς κανόνας ποὺ ἀκολουθεῖ καὶ ἡ νέα ἑλληνική. Ἀλλὰ εἰς πολλὰς ἐπίσης περιπτώσεις εἶναι διαφορετικοὶ καὶ ἀπαιτοῦν περισσοτέραν προσοχήν.

* * *

Διὰ νὰ ἀναλύσωμεν τὸν λόγον μας καὶ νὰ συναγάγωμεν τοὺς συντακτικοὺς κανόνας ποὺ ἀκολουθεῖ, εἶναι ἀνάγκη πρῶτα νὰ ξεχωρίσωμεν μικρὰ τμήματα τοῦ λόγου, δηλαδὴ ἀπλᾶς καὶ συντόμους φράσεις, τὰς ὁποίας λέγομεν **π ρ ο τ ᾶ σ ε ι ς**.

● Τὰ σημεῖα τῆς στίξεως μᾶς βοηθοῦν νὰ τὰς διακρίνωμεν : Ἀπὸ τὴν ἀρχὴν μιᾶς φράσεως μέχρις ὅτου φθάσωμεν εἰς τελείαν στιγμὴν, ἔχομεν μίαν **π ε ρ ῖ ο δ ο ν**. Ἐν προσηγῇτι ὁμοῦς ἢ ἀκολουθῇ ἄνω τελεία, τότε λέγεται **κ ῶ λ ο ν**. Ἐνα κῶλον ἡμπορεῖ νὰ περιλαμβάνῃ μίαν ἢ καὶ περισσοτέρας προτάσεις. Ἡ περιόδος ἡμπορεῖ νὰ περιέχῃ ἓνα ἢ περισσότερα κῶλα, μίαν ἢ περισσοτέρας προτάσεις ἢ κῶλα καὶ προτάσεις. Αἱ προτάσεις, ὅταν δὲν συμπίπτουν μὲ περιόδους ἢ κῶλα, χωρίζονται μὲ κόμματα ἢ συνδέονται μὲ τὸν σύνδεσμον **καί**.

Τοιοιτοτρόπως ἓνα κείμενον χωρίζεται εἰς περιόδους, αἱ περίοδοι εἰς κῶλα, τὰ κῶλα εἰς προτάσεις. Μικρότερον ὁμοῦς τμήμα τοῦ λόγου ἀπὸ τὴν πρότασιν δὲν εἶναι δυνατὸν νὰ γίνῃ, διότι δὲν θὰ περιέχῃ πλέον νόημα.

● **Πρότασις** εἶναι λόγος συντομώτατος μὲ ἄπλοῦν περιεχόμενον.

Παραδείγματα : Α—1 *Εἶναι ἡ πρώτη ἡμέρα τοῦ σχολικοῦ ἔτους.*—

2) *Οἱ μαθηταὶ συγκεντρώνονται εἰς τὴν αὐλὴν τοῦ σχολείου*—3. α) *Οἱ παλαιοὶ γνώριμοι συναντῶνται καὶ πάλιν,* (β) *οἱ νέοι μαθηταὶ γνωρίζονται μὲ τοὺς παλαιούς* (γ) *καὶ νέοι δεσμοὶ φιλίας ἀναπτύσσονται.*

Β) *Διὰ μέσον δὲ τοῦ παραδείσου ρεῖ [=ῥέει] ὁ Μαῖανδρος ποταμός· αἱ δὲ πηγαὶ αὐτοῦ εἰσὶν ἐν τῶν βασιλείων [=ἀνακτόρων]. ρεῖ δὲ καὶ διὰ [=διὰ μέσον] τῆς Κελαινῶν πόλεως. Ἔστι δὲ καὶ μεγάλου βασιλέως βασιλεία ἐν Κελαιναῖς ἐπὶ ταῖς πηγαῖς τοῦ Μαρσύου ποταμοῦ· ρεῖ δὲ καὶ οὗτος διὰ τῆς πόλεως καὶ ἐμβάλλει [=χύνεται] εἰς τὸν Μαῖανδρον.*

Παρατηρήσεις : Α) Τὸ κείμενον αὐτὸ χωρίζεται εἰς 3 περιόδους. Ἡ πρώτη ἀποτελεῖ μίαν μόνον πρότασιν. Ἡ δευτέρα μίαν ἐπίσης. Διότι δὲν ἡμπορεῖ νὰ ἀποσπασθῇ μικρότερον τμήμα των, χωρὶς νὰ καταστραφῇ τὸ νόημα. Ἡ τρίτη περίοδος ὅμως δὲν περιλαμβάνει μίαν μόνον πρότασιν, ἀλλὰ τρεῖς : α) οἱ παλαιοὶ γνώριμοι συναντῶνται καὶ πάλιν, β) οἱ νέοι μαθηταὶ γνωρίζονται με τοὺς παλαιοὺς καὶ γ) νέοι δεσμοὶ φιλίας ἀναπτύσσονται. Εἰς τὴν περίοδον δηλαδὴ αὐτὴν ἡ πρώτη πρότασις χωρίζεται ἀπὸ τὴν δευτέραν με κόμμα, ἐνῶ ἡ τρίτη συνδέεται με τὴν δευτέραν με τὸν σύνδεσμον *καί*.

Β) Τὸ δεύτερον κείμενον (Ξενοφ. Κύρ. Ἀνάβ. Α 1, 7-8) περιλαμβάνει δύο περιόδους με 5 ἐν συνόλῳ κῶλα. Εἰς τὰ τέσσαρα πρῶτα συμπίπτει καὶ ἀπὸ μία πρότασις. Εἰς τὸ τελευταῖον ὑπάρχουν δύο προτάσεις συνδεόμεναι με τὸν σύνδεσμον *καί*.

Ὡστε τὸ μικρότερον τμήμα, εἰς τὸ ὅποιον δύναται νὰ διαιεσθῇ ὁ λόγος, εἶναι ἡ **πρότασις**, δηλαδὴ σύντομος φράσις με ἀκέραιον νόημα. Καὶ κάθε σημεῖον στίξεως εἶναι τέλος ἢ ἀρχὴ μιᾶς προτάσεως.

Ε Ρ Ω Τ Η Σ Ε Ι Σ

Τι λέγεται σύνταξις ; Τι εἶναι τὸ Συντακτικόν ; Τι εἶναι πρότασις ; Πῶς διακρίνεται ἡ περίοδος ; Πῶς διακρίνονται τὰ κῶλα ; Πότε χωρίζονται αἱ προτάσεις με κόμμα ; Εἰς τί μᾶς βοηθοῦντὰ σημεῖα στίξεως ;

Α Σ Κ Η Σ Ε Ι Σ

Εἰς τὰ κατωτέρω κείμενα νὰ καθορισθοῦν αἱ περίοδοι καὶ νὰ χωρισθοῦν κῶλα καὶ προτάσεις :

Α. Πολλοὶ τῶν κατοίκων τῆς Ἑλλάδος γεωργοὶ ἐσμεν. Τοὺς ἀγροὺς θεραπεύομεν καὶ ἐκ τοῦ σίτου ἄρτον παρασκευάζομεν ἐν δὲ τῷ οἴκῳ τρέφομεν ἵππους καὶ ὄνους καὶ ἄλλα ζῶα τὰ δὲ θηρία ἐν τοῖς δρυμοῖς θηρεύομεν.

Β. Ἐν τούτοις τοῖς σταθμοῖς πολλὰ τῶν ὑποζυγίων ἀπώλετο ὑπὸ λιμοῦ· οὐ γὰρ ἦν χόρτος οὐδὲ ἄλλο οὐδὲν δένδρον, ἀλλὰ ψιλὴ ἦν ἄπασα ἡ χώρα· οἱ δὲ ἐνοικοῦντες ὄνους ἀλέτας [= μυλόπετρες] παρὰ τὸν ποταμὸν δρύττοντες καὶ ποιοῦντες εἰς Βαβυλῶνα ἦγον καὶ ἐπώλουν καὶ ἀνταγοράζοντες σίτον ἕξων.

ΣΗΜΕΙΩΣΙΣ : Προτοῦ προχωρήσωμεν ἀπὸ τὸ 1ον μάθημα εἰς τὸ 2ον, εἶναι ἀπαραίτητον νὰ ἐπαναλάβωμεν ἀπὸ τὴν Γραμματικὴν μας τὸ κεφάλαιον περὶ **Συνδέσμων**. Βλ. ἐγκειμένην Γραμματικὴν Α. Τζαρτζάνου § 260.

ΜΑΘΗΜΑ 2^{ΟΝ}Τὰ εἶδη τῶν προτάσεων—Σύνδεσις προτάσεων
(§§ 5 καὶ 124)

Ὑπάρχουν προτάσεις ποὺ ἐκφράζουν ἓνα ἀκέραιον καὶ αὐτοτελὲς νόημα καὶ ὑπάρχουν καὶ προτάσεις ποὺ δὲν ἡμποροῦν γὰρ σταθοῦν μόναι των.

Παραδείγματα : Α.—1) *Ὁ Πέτρος γράφει.*

2) *Ὁ Πέτρος μελετᾷ καὶ ὁ Παῦλος γράφει.*

3) *Ἦ ἀνεχώρησεν ὁ Πέτρος ἢ εἶναι ἄρρωστος.*

4) *Ὁ Πέτρος δὲν ἀνεχώρησεν, ἀλλὰ εὐρίσκεται ἐδῶ.*

5) *Ἦγεῖτο μὲν Χειρίσοφος, ὠπισθοφυλάκει δὲ Ξενοφῶν.*

6) *Ἦ λέγε τι σιγῆς κρεῖττον ἢ σιγὴν ἔχε.*

Β—7) *Ὁ Πέτρος ὑπαγορεύει, διὰ τὰ νὰ γράφῃ ὁ Παῦλος.*

8) *Ὁ Πέτρος δὲν ἀνεχώρησε, διότι ἦτο ἄρρωστος.*

9) *Γράψε μου, ἂν θὰ ἔλθῃς.*

10) *Μεῖνε ἐδῶ, ἕως ὅτου ἐπιστρέψω.*

11) *Ἀβροκόμας τὰ πλοῖα κατέκαυσεν, ἵνα μὴ Κῦρος διαβῇ.*

12) *Χαίρω, ὅτι εὐδοκιμεῖς.*

13) *Αὐτοῦ διατρέψωμεν, ἕως ἂν φῶς γένηται.*

Παρατηρήσεις : Α.—Ἡ 1η περίοδος συμπίπτει μὲ μίαν πρότασιν.

—Ἡ 2α περίοδος περιέχει δύο προτάσεις, ποὺ συνδέονται μὲ τὸν σύνδεσμον *καί*. Δύο αὐτοτελὲς νόηματα : α) *Ὁ Πέτρος μελετᾷ*. β) *Ὁ Παῦλος γράφει*. Αἱ δύο προτάσεις εἶναι ἰσοδύναμοι, δηλαδή ἡ μία δὲν ἐξαριᾶται ἀπὸ τὴν ἄλλην. Καὶ μόνη τῆς ἡ κάθε μία δίδει τέλειον νόημα, εἶναι δηλαδή *ἀνεξάρτητος* ἀπὸ τὴν ἄλλην.

—Τὸ 7ον παράδειγμα εἶναι ἐπίσης μία περίοδος μὲ δύο προτάσεις, ποὺ χωρίζονται μὲ ἓνα κόμμα : α) *Ὁ Πέτρος ὑπαγορεύει*, β) *διὰ τὰ γράφῃ ὁ Παῦλος*. Ἀλλὰ ἡ μὲν πρώτη δίδει αὐτοτελὲς νόημα καὶ ἡμποροῦσε νὰ εἶναι καὶ μόνη τῆς, διότι εἶναι ἀνεξάρτητος. (*Ὁ Πέτρος ὑπαγορεύει*). Ἐνῶ ἡ δευτέρα (*διὰ τὰ γράφῃ ὁ Παῦλος*) δὲν μᾶς δίδει αὐτοτελὲς νόημα, διότι ἔχει ἀνάγκην ἀπὸ τὴν προηγουμένην καὶ δὲν ἡμπορεῖ μόνη τῆς νὰ σταθῇ εἰς τὸν λόγον μας. Εἶναι *ἐξηρημένη* ἀπὸ τὴν ἄλλην πρότασιν, ποὺ εἶναι *ἀνεξάρτητος*.

Διακρίνομεν λοιπὸν προτάσεις *ἀνεξαρτήτους* καὶ προτάσεις *ἐξηρητέρας*. Αἱ ἀνεξάρτητοι προτάσεις λέγονται ἐπίσης καὶ *κύριαι*, διότι ἀποτελοῦν τὸ κύριον μέρος μιᾶς φράσεως, ἐνῶ αἱ ἐξηρητέρας λέγονται καὶ *δευτερεύουσαι*.

—Τὰ παραδείγματα 7—13 περιέχουν ὄλα ἀπὸ μίαν *κυρίαν* καὶ μίαν *δευτερεύουσιν* πρότασιν. Εὐκόλα διακρίνεται ἡ κυρία ἢ ἀνεξάρτητος ἀπὸ τὴν δευτερεύουσιν ἢ ἐξηρητημένην. Τὸ νόημα τῆς δευτερευούσης προτάσεως *ὑποτάσσεται* εἰς τὸ νόημα τῆς κυρίας προτάσεως, διὰ τοῦτο λέγεται καὶ ἐξηρητημένη :

—8) *‘Ο Πέτρος δὲν ἀνεχώρησε, διότι ἦτο ἄρρωστος.*

Ἡ δευτέρα πρότασις (*διότι ἦτο ἄρρωστος*) εἶναι ἐξηρητημένη καὶ *ὑποτάσσεται* εἰς τὴν κυρίαν πρότασιν: (*‘Ο Πέτρος δὲν ἀνεχώρησε*). Εἶναι βοηθητική, συμπλήρωμα τῆς κυρίας.

—Ἀντιθέτως εἰς τὰ παραδείγματα 2—6 αἱ δύο προτάσεις ποῦ ἀποτελοῦν τὴν κάθε περίοδον δὲν ἐξαρτῶνται ἡ μία ἀπὸ τὴν ἄλλην οὔτε ὑποτάσσεται ἡ μία εἰς τὴν ἄλλην :

—2) *‘Ο Πέτρος μελετᾷ καὶ ὁ Παῦλος γράφει.*

Αἱ δύο προτάσεις, ἰσοδύναμοι καὶ ἀνεξάρτητοι μεταξὺ τῶν, *παράσσονται* ἡ μία κοντὰ εἰς τὴν ἄλλην, χωρὶς καμμία νὰ *ὑποτάσσεται* εἰς τὴν διπλανὴν ἑτης.

Ὅταν εἰς μίαν περίοδον ὑπάρχουν προτάσεις περισσότεραι ἀπὸ μίαν, τότε αἱ προτάσεις αὗται ἢ *παράσσονται* ἢ *ὑποτάσσονται*.

● Αἱ κύριαι ἢ ἀνεξάρτητοι προτάσεις *παράσσονται* ἡ μία κοντὰ εἰς τὴν ἄλλην ὡς ἰσοδύναμοι.

● Αἱ δευτερεύουσαι ἢ ἐξηρητημέναι προτάσεις *ὑποτάσσονται* εἰς τὴν κυρίαν πρότασιν, ἀπὸ τὴν ὁποίαν ἐξαρτῶνται.

Εἰς κάθε περίοδον εἶναι ἀπαραίτητος μία κυρία πρότασις. Μόνοι αἱ ἐξηρητημέναι προτάσεις δὲν ἡμποροῦν νὰ σταθοῦν.

Ὅταν αἱ προτάσεις *παράσσονται*, λέγομεν ὅτι ἡ σύνδεσις τῶν γίνεται κατὰ *παράταξιν*.

Ὅταν αἱ προτάσεις *ὑποτάσσονται*, ὀνομάζομεν τὴν σύνδεσιν τῶν κατὰ *ὑπόταξιν*.

—Ἀλλὰ πῶς γίνεται ἡ σύνδεσις τῶν προτάσεων; Ἀς προσέξωμεν εἰς τὰ ἀνωτέρω παραδείγματα. Εἰς τὸ 2ον συνδέονται μὲ τὸ *καί*, εἰς τὸ 3ον μὲ τὸ *ἢ*, εἰς τὸ 4ον μὲ τὸ *ἀλλὰ*, εἰς τὸ 5ον μὲ τὸ *μὲν—δὲ*, εἰς τὸ 7ον μὲ τὸ *διὰ τὸ*, εἰς τὸ 11ον μὲ τὸ *ἵνα*, εἰς τὸ 8ον μὲ τὸ *διότι*, εἰς τὸ 9ον μὲ τὸ *ἄν* κτλ. Τὰ λεξίδια αὐτά, ὅπως γνωρίζομεν ἀπὸ τὴν Γραμματικὴν, εἶναι *σύνδεσμοι*. Καὶ λέγονται ἀκριβῶς *σύνδεσμοι*, διότι μᾶς χρησιμεύουν νὰ συνδέωμεν τὰς προτάσεις μας.

—Ἀλλὰ μὲ ἄλλους συνδέσμους γίνεται ἡ *κατὰ παράταξιν σύνδεσις* τῶν ἀνεξαρτήτων προτάσεων καὶ μὲ ἄλλους συνδέσμους ἡ *κατὰ ὑπόταξιν σύνδεσις* τῶν ἐξηρητημένων.

—Εἰς τὰ παραδείγματα 2—6, τὰ ὅποια περιέχουν κυρίας προτάσεις, ἡ κατὰ παράταξιν σύνδεσις τῶν γίνεται μὲ συνδέσμους *συμπλεκτικούς* (καί), μὲ *διαζευκτικούς* (ἢ, ἢ—ἢ) καὶ μὲ *ἀντιθετικούς* (μὲν—δέ, ἀλλά).

—Εἰς τὰ παραδείγματα 7—13, τὰ ὅποια περιέχουν μίαν κυρίαν καὶ μίαν δευτερεύουσαν πρότασιν, ἡ καθ' ὑπόταξιν σύνδεσις τῶν γίνεται μὲ ἄλλους συνδέσμους : μὲ *τελικούς* (ἵνα—διὰ νά), *αἰτιολογικούς* (διότι), *ὑποθετικούς* (ἄν), *χρονικούς* (ἔως ἄν, ἔως ὅτου) κτλ.

Μὲ ἄλλους συνδέσμους γίνεται ἡ κατὰ παράταξιν σύνδεσις τῶν προτάσεων (συμπλεκτικούς, διαζευκτικούς, ἀντιθετικούς κτλ.) καὶ μὲ ἄλλους συνδέσμους γίνεται ἡ καθ' ὑπόταξιν σύνδεσις (εἰδικούς, αἰτιολογικούς, τελικούς, ὑποθετικούς, χρονικούς κτλ.)

● **Κυρία ἢ ἀνεξάρτητος** εἶναι ἡ πρότασις ποὺ ἐκφράζει μόνη τῆς ἑνα αὐτοτελὲς νόημα.

● **Δευτερεύουσα ἢ ἐξηρητημένη** εἶναι ἡ πρότασις ποὺ δὲν ἔμπορεῖ νὰ σταθῇ μόνη τῆς, ἀλλὰ χρησιμεύει ὥς συμπλήρωμα εἰς τὴν κυρίαν πρότασιν, ἀπὸ τὴν ὅποیان ἐξαρτᾶται.

Ε Ρ Ω Τ Η Σ Ε Ι Σ

Πῶς διακρίνομεν τὴν ἐξηρητημένην ; Πῶς γίνεται ἡ σύνδεσις τῶν προτάσεων ; Τί λέγεται σύνδεσις κατὰ παράταξιν ; Τί καθ' ὑπόταξιν ; Αἱ κύριαι προτάσεις πῶς συνδέονται μετὰ τῶν ; Αἱ δευτερεύουσαι πῶς συνδέονται μὲ τὴν κυρίαν πρότασιν, ἀπὸ τὴν ὅποیان ἐξαρτῶνται ; Ἐμπορεῖ νὰ ὑπάρχῃ περίοδος χωρὶς κυρίαν πρότασιν ; Ναὶ ἢ ὄχι ; καὶ διατί ; Ποιοὶ σύνδεσμοι χρησιμεύουν διὰ τὴν σύνδεσιν κατὰ παράταξιν καὶ ποιοὶ διὰ τὴν καθ' ὑπόταξιν ;

Α Σ Κ Η Σ Ε Ι Σ

Νὰ χωρισθοῦν αἱ προτάσεις καὶ νὰ χαρακτηρισθοῦν (ποῖαι εἶναι κύριαι καὶ ποῖαι ἐξηρητημέναι) :

Ὅταν ἀπομακρυνθῇς τῆς οἰκογενείας σου, ἔχε κατὰ νοῦν πάντοτε τὰς συμβουλὰς τοῦ πατρός σου, ἵνα μὴ μετανοήσῃς ἀργότερον. Οἱ πρεσβύτεροι δίδουν χρησίμους συμβουλὰς εἰς τοὺς νεωτέρους, διότι ἔχουν πάντοτε περισσοτέραν πείραν. Νὰ εἶσαι φιλόπονος καὶ προσεκτικὸς καὶ εἰς τὰ πλέον μικρά, διὰ νὰ ἐπιτύχῃς εἰς τὰ μεγάλα. Ἀφοῦ ἀπεφάσιςες νὰ μάθῃς γράμματα, θὰ γνωρίζῃς βεβαίως τὸ ἀρχαῖον ῥητόν : «τῆς παιδείας αἱ μὲν ρίζαι πικραὶ εἰσιν, οἱ δὲ καρποὶ γλυκεῖς εἰσιν».

Χειρίζοφος, ἐπεὶ κατεῖδε τοὺς πολεμίους, ἐπαύσατο πορευόμενος, ἵνα μὴ κατὰ κέρας ἄγων πλησιάσῃ τοῖς πολεμίους.—Εἰ μὲν ἀνάγκη ἐστὶ μάχεσθαι, τοῦτο δεῖ παρασκευάσασθαι.

ΜΑΘΗΜΑ 3^{ΟΝ}

Ἡ ἀπλὴ πρότασις καὶ οἱ κύριοι ὅροι τῆς

(§ § 6—7)

Παραδείγματα : 1) *Κατὰ τὴν ὥραν τῆς ἀνατολῆς τοῦ ὁ ἥλιος λάμπει χρυσὸς ἐπάνω ἀπὸ τὰς κορυφογραμμὰς τῶν ὄρεων.*

2) *Οἱ μαθηταὶ μελετοῦν τὸ αὐριανὸν μάθημά των.*

Παρατηρήσεις : Τὰ δύο παραδείγματα εἶναι δύο περίοδοι ποὺ συμπίπτουν μὲ δύο προτάσεις. "Ἄς μὴ λάβωμεν ὑπ' ὄψιν τὸ νόημα τῶν δύο αὐτῶν φράσεων καὶ ἄς προσέξωμεν ποῖαι ἀπὸ τὰς λέξεις, ποὺ τὰς ἀποτελοῦν, ἡμποροῦσαν νὰ λείπουν ἢ νὰ ἀφαιρεθοῦν, χωρὶς ἡ φράσις νὰ παύσῃ ν' ἀποτελῇ πρότασιν. Ἡ 1η πρότασις (ὡς πρότασις, ὅχι ὡς νόημα) δὲν καταστρέφεται, ἂν ἀφαιρέσω τὸ *κατὰ τὴν ὥραν τῆς ἀνατολῆς τοῦ* ἢ τὸ *χρυσὸς ἐπάνω ἀπὸ τὰς κορυφογραμμὰς τῶν ὄρεων*. "Ἄν ἀφαιρέσωμεν ὅμως μίαν ἀπὸ τὰς λέξεις *ὁ ἥλιος λάμπει*, παύει νὰ ὑπάρχῃ πρότασις. Ἐπίσης ἀπὸ τὸ 2ον παράδειγμα ἡμποροῦσαν νὰ λείπουν αἱ τέσσαρες τελευταῖαι λέξεις, ἀλλ' οὐδεμία τῶν τριῶν πρώτων δύναται νὰ λείψῃ.

Αἱ λέξεις αὗται, ποὺ κρίνονται ἀπαραίτητοι διὰ τὸν σχηματισμὸν μιᾶς προτάσεως, ἀποτελοῦν τὰ ἀπαραίτητα συστατικά ἢ τοὺς ἀ ν α γ κ α λ ο υ ς ὅ ρ ο υ ς τ ῆ ς π ρ ο τ ά σ ε ω ς.

Διακρίνονται δὲ εἰς δύο εὐδιάκριτα μέρη: 1) *ὁ ἥλιος—λάμπει*, 2) *οἱ μαθηταὶ—μελετοῦν*. Τὸ πρῶτον μέρος (*ὁ ἥλιος, οἱ μαθηταὶ*) εἶναι τὸ πρόσωπον ἢ τὸ πρᾶγμα, περὶ τοῦ ὁποίου γίνεται λόγος εἰς τὴν πρότασιν. Τὸ δεῦτερον μέρος (*λάμπει, μελετοῦν*) φανερώνει μίαν ἐνέργειαν ἢ ιδιότητα ποὺ ἀποδίδεται εἰς τὸ πρῶτον. Ὁ πρῶτος ὅρος (*ὁ ἥλιος, οἱ μαθηταὶ*) λέγεται ὑ π ο κ ε ῖ μ ε ν ο ν τῆς προτάσεως, ὁ δεῦτερος ὅρος (*λάμπει, μελετοῦν*) λέγεται κ α τ η γ ὅ ρ η μ α.

● Κύριοι ὅροι μιᾶς προτάσεως εἶναι τὸ ὑποκείμενον καὶ τὸ κατηγορήμα.

● Ὑποκείμενον μιᾶς προτάσεως εἶναι, ἐκεῖνο περὶ τοῦ ὁποίου γίνεται λόγος εἰς τὴν πρότασιν.

● Κατηγορήμα μιᾶς προτάσεως εἶναι ἐκεῖνο, τὸ ὁποῖον ἀποδίδεται εἰς τὸ ὑποκείμενον.

·Αλλά ἀντὶ νὰ εἶπω: 1) ὁ ἥλιος λάμπει,

ἢ μπορῶ νὰ εἶπω: 2) ὁ ἥλιός ἐστι λαμπρός.

Δηλαδή νὰ ἀναλύσω τὸ κατηγόρημα εἰς δύο λέξεις, πού φανερώνουν τὸ ἴδιο πράγμα (λάμπει = ἐστὶ λαμπρός). Τὸ κατηγόρημα λοιπὸν ἢ μπορεῖ νὰ εἶναι μονολεκτικὸν (μὲ μίαν λέξιν νὰ ἐκφράζεται), ἢ μπορεῖ ὅμως νὰ εἶναι καὶ περιφραστικὸν (ν' ἀποτελεῖται δηλαδή ἀπὸ ἕνα ῥῆμα καὶ ἕνα ὄνομα). Κατ' αὐτὸν τὸν τρόπον οἱ κύριοι ὅροι τῆς προτάσεως γίνονται τρεῖς καὶ ὀνομάζονται α) ὑποκείμενον (ὁ ἥλιος), β) ῥῆμα συνδεδεικμένον (ἐστὶ) καὶ γ) κατηγορούμενον (λαμπρός).

Τὸ μονολεκτικὸν κατηγόρημα ἀποτελεῖται ἀπὸ ἕνα μόνον ρηματικὸν τύπον.

Τὸ περιφραστικὸν κατηγόρημα ἀποτελεῖται ἀπὸ ἕνα ῥῆμα συνδεδεικμένον καὶ ἕνα ὄνομα (συνήθως ἐπίθετον), πού λέγεται κατηγορούμενον.

·Ἄν τὸ κατηγόρημα εἶναι μονολεκτικόν, οἱ κύριοι ὅροι τῆς προτάσεως εἶναι δύο: ὑποκείμενον καὶ κατηγόρημα (ὁ ἥλιος λάμπει).

·Ἄν τὸ κατηγόρημα εἶναι περιφραστικόν, οἱ κύριοι ὅροι τῆς προτάσεως εἶναι τρεῖς: ὑποκείμενον, ῥῆμα συνδεδεικμένον καὶ κατηγορούμενον (ὁ ἥλιός ἐστι λαμπρός).

● Κατηγορούμενον λέγεται τὸ ὄνομα (συνήθως ἐπίθετον), τὸ ὁποῖον φανερώνει τί ἀποδίδεται εἰς τὸ ὑποκείμενον τῆς προτάσεως.

● Συνδεδεικμένον λέγεται τὸ ῥῆμα πού συνδέει τὸ ὑποκείμενον μὲ τὸ κατηγορούμενον.

Πῶς διακρίνομεν τοὺς ὅρους μιάς προτάσεως

1) Σωκράτης ἐστὶ σοφός.

2) Οἱ μαθηταὶ εἰσιν ἐπιμελεῖς.

Διὰ νὰ εὐρωμεν τοὺς ὅρους μιάς προτάσεως, παίρνομεν ὡς βᾶσιν τὸ συνδεδεικμένον ῥῆμα: ἐστὶ. Καὶ ἐρωτῶμεν: ποῖος ἐστὶ; Ἡ φράσις μᾶς δίδει τὴν ἀπάντησιν: Σωκράτης ἐστὶ. Αὐτὸ τὸ Σωκράτης εἶναι ὑποκείμενον. Ἐπειτα ἐρωτῶμεν: τί ἐστὶ Σωκράτης; Ἀπάντησις: σοφός. Αὐτὸ τὸ σοφός εἶναι κατηγορούμενον, μᾶς δίδει δηλαδή μίαν ιδιότητα, ἢ ὁποία ἀποδίδεται εἰς τὸ ὑποκείμενον.

Εἰς τὸ 2ον παράδειγμα ὁμοίως: εἰσιν. Ποιοὶ εἰσιν; — Οἱ μαθηταὶ (ὑποκείμεν.) Τί εἰσιν; — Ἐπιμελεῖς (κατηγορ.)

● Ἀπλῇ πρότασις λέγεται ἡ πρότασις πού ἀποτελεῖται μόνον ἀπὸ τοὺς κυρίους ὅρους τῆς.

Ε Ρ Ω Τ Η Σ Ε Ι Σ

Τί λέγονται κύριοι ὅροι μιᾶς προτάσεως ; Ποιοι οἱ κύριοι ὅροι μιᾶς προτάσεως ; Τί λέγεται ὑποκείμενον ; Πῶς ἐρωτῶμεν διὰ τὸ ἀνακαλύψωμεν ; Τί λέγεται κατηγορημα μιᾶς προτάσεως ; Ἀπὸ τί ἀποτελεῖται, ἂν εἶναι μονολεκτικόν ; Ἄν εἶναι περιφραστικόν, ἀπὸ τί ἀποτελεῖται ; Τί εἶναι τὸ συνδεδεικτόν ; Διατί λέγεται συνδεδεικτόν ; Τί λέγεται κατηγορούμενον ; Πῶς ἐρωτῶμεν διὰ τὸ τεύρωμεν ; Τί καλεῖται ἀπλή πρότασις ;

Α Σ Κ Η Σ Ε Ι Σ

Ἀπὸ τὰ κάτωθι παραδείγματα ἀφαιρέσατε τοὺς δευτερεύοντας ὅρους καὶ ἀφοῦ μείνουν ἀπλᾶ αἱ προτάσεις, κατονομάσατε τοὺς κυρίους ὅρους των :

Σήμερον ὁ ἥλιος λάμπει. Χθὲς ὅμως ὁ ἥλιος ἦτο λαμπρότερος. Ὁ Δαρεῖος ὑπῆρξε βασιλεὺς. Ὁ Δαρεῖος ἀπέθανεν. Ὁ βασιλεὺς ἀπέθανε. Σὺ Ἕλλην εἶ. ἐγὼ δὲ Πέρσης εἰμὶ. Οἱ ἐργαζόμενοι ἀνταμείβονται. Ὁ οὐρανὸς αἰθέριος ἦν. Ἀπαντες Ἕλληνές ἐσμεν καὶ ἡ παιδεία ἡμῶν ἐστὶν ἑλληνική.

ΜΑΘΗΜΑ 4^{ΟΝ}

Τὸ ὑποκείμενον

(§ 8)

- Παραδείγματα: 1. Οἱ Παῖδες γράφουσιν. — Σωκράτης ἐστὶ σοφός.
 2. Ἐγὼ εἰμι τὸ φῶς. — Ἐκεῖνος ἄδει. Ὑμεῖς ἐστε Ἕλληνες.
 3. Γελᾷ ὁ μωρός. — Οἱ ἐπιμελεῖς ἀνταμείβονται.
 4. Ὁ ζητῶν εὕρισκει. — Οἱ φθονοῦντες μισοῦνται.
 5. Τὸ λακκονίζειν ἐστὶ φιλοσοφεῖν. Τὸ μνησθάνειν ἐστὶν ὠφέλιμον.
 6. Τὸ μὲν ἐστὶ σύνδεσμος. — Τὸ ὠμέγα ἐστὶ φωνήεν.
 7. Ὀλβίος ἐστὶν, ὅστις τῆς ἱστορίας ἔσχε μάθησιν.
 8. Σφολερόν ἐστὶ τό, ἃ μὴ οἶδέ τις, ταῦτα ἢ λέγειν ἢ πράττειν.

● Τὸ ὑποκείμενον μιᾶς προτάσεως εἶναι :

1) κυρίως ὄνομα οὐσιαστικὸν (παράδ. 1)

ἢ ἄντωνυμία (παράδ. 2)

2) πᾶν μέρος τοῦ λόγου, ὡς οὐσιαστικὸν λαμβανόμενον, ἦτοι :

α) ἐπίθετον (παράδ. 3)

β) μετοχὴ (παράδ. 4)

γ) ἀπαρέμφατον (παράδ. 5)

δ) ἄκλιτα μέρη τοῦ λόγου (παράδ. 6)

καὶ γενικῶς πᾶσα λέξις ἢ φράσις μετὰ τὸ ἄρθρον τὸ πρὸ αὐτῆς.

3) πρότασις ὁλόκληρος (παράδ. 7—8).

Τὸ ὑποκείμενον κανονικῶς τίθεται εἰς πτώσιν ὀνομαστικήν.

Ἐξαιρέσις. Συχνά, ὅταν τὸ ὑποκείμενον δηλώνει ἓνα πὸν κατὰ προσέγγισιν, τότε ἐκφέρεται μὲ μίαν ἀπὸ τὰς προθέσεις εἰς, ἀμφί, περί, κατὰ, ὑπέρ καὶ εἰς πτώσιν αἰτιατικήν. Π. χ. Περὶ τοὺς τριακοσίους ἀπέθανον. [=περίπου τριακόσιοι].—Ἦν ἀμφὶ πλήθουσας ἀγορὰν [=ἦτο περίπου πλήθουσα ἀγορά=περίπου μεσημέρι].

ΑΣΚΗΣΕΙΣ

Ὑπογραμμίσατε τὸ ὑποκείμενον τῶν κάτωθι προτάσεων :

Ἡρακλῆς υἱὸς Διὸς καὶ Ἀλκμήνης ἦν. Οὗτος ἦρως ἀνεδείχθη καὶ οἱ Ἕλληνες ὥς ἡμίθεον ἐλάτρευον αὐτόν. Οἱ ἀνδρεῖοι τιμῶνται καὶ οἱ γενναῖα πράττοντες σφῶνσι τὴν πατρίδα.—

Τὸ μὲν σφῶνσι τὴν πατρίδα μερίστη τῶν ἀρετῶν νομίζεται. Τὸ δὲ μὴ βοηθεῖν πατρίδα κινδυνεύουσαν αἰσχύνην βαρεῖα λογίζεται. Τὸ «οὐ καταισχυνῶ ὄπλα τὰ ἱερά...» ὅρκος ἦν φοβερός τῶν Ἀθηναίων ἐφήβων.

ΜΑΘΗΜΑ 5^{ΟΝ}

Τὸ συνδεδεικμένον

(§ 10)

Συνδεδεικμένα ῥήματα λέγονται ἐκεῖνα, ποὺ συνδέουν τὸ ὑποκείμενον μιᾷ προτάσεως μὲ τὸ κατηγορούμενον.

Παραδείγματα : 1—α) Ὁ ἄνθρωπος ἐστὶ θνητός.—β) Ὁ Σόλων ἦν Ἀθηναῖος.—γ) Σὺ Ἕλλην εἶ.

2) — α) Σὺ μόνος ὑπάρχεις ἀθάνατος.

β) Ὁ Γεώργιος τυγχάνει ἄπορος.

γ) Ἀνυπόδητος καὶ ἀχίτων διατελεῖς [ἐννοεῖται ὑποκείμεν. σύ].

δ) Ἀπλοῦς [=κατηγ.] ὁ μῦθος τῆς ἀληθείας ἔφυ.—ε) Πέφυκεν ἐσθλὸς [ἐνν. ὑποκ. οὗτος].

3. — α) Θεμιστοκλῆς ἐγένετο ἀνὴρ ἀγαθός. β) Οἱ ὀκνηροὶ ἀποβαίνουναι κακοί. γ) Ἡ πόλις [=ὑποκ.] φρουρίον κατέστη.

δ) Σοφοῖς ὁμιλῶν καὶ οὗτος ἐκβήσει σοφός [=μὲ σοφοὺς ὅταν συζητήσῃ καὶ σὺ θὰ γίνῃς σοφός].

4. — α) Ὁ πατήρ μου ἐξελέγη βουλευτής.—Ὁ Διονύσιος ἐχειροτονήθη ἐπίσκοπος.—Περικλῆς ἠρέθη [=ἐξελέγη] στρατηγός.

δ) Δημοσθένης οὐκ ἔλαχε τειχοποιός.

5. — α) Τὸ παρὸν βιβλίον [=ὑποκ.] λέγεται Συντακτικόν

— β) Αὐτοὶ [ὑποκ.] νομοθέται [=κατηγ.] κληθήσονται. — γ) Ὁ Μιλτιάδου υἱὸς ὠνομάζετο Κίμων. δ) Οἱ τῆς Θετταλίας ἄρχοντες [=ὑποκ.] ταγοὶ [=κατηγ.] προσηγορεύοντο.

6. — α) Ζεὺς [ὑποκ.] Θεὸς [=κατηγ.] ἐνομίζετο. — β) Ἡ ἀπόφασις ἐκρίθη ἄδικος. — γ) δῆλη [=κατηγ.] ἐδόκει ἡ ἐπιβουλὴ [=ὑποκ.].

● Συνδετικὰ ρήματα εἶναι:

1) κυρίως τὸ ρῆμα εἶμι (παράδ. 1).

2) τὰ παραπλήσια μὲ αὐτὸ κατὰ σημασίαν, ἥτοι:

α) ὑπάρχω

β) τυγχάνω

γ) διατελῶ

δ) ἔφυν, πέφυκα [=εἶμαι ἐκ φύσεως] κ.τ.δ. (παράδ. 2)

3) τὸ ρῆμα γίγνομαι καὶ τὰ συνώνυμά του:

α) γίγνομαι

β) καθίσταμαι

γ) ἀποβαίνω

δ) ἐκβαίνω κ.τ.δ. (παράδ. 3)

4) τὰ ἐκλογῆς σημαντικὰ ρήματα, ὅπως:

α) ἐκλέγομαι

β) χειροτονοῦμαι

γ) αἵρουμαι [=ἐκλέγομαι]

δ) λαγχάνω [=ἐκλέγομαι διὰ κλήρου] κ.τ.δ. (παράδ. 4)

5) τὰ κλητικὰ ρήματα (ποὺ σημαίνουν κλήσιν=ὀνομασίαν), ὅπως:

α) λέγομαι

β) καλοῦμαι

γ) ὀνομάζομαι

δ) προσηγορεύομαι κ.τ.δ. (παράδ. 5)

6) τὰ δοξαστικὰ ρήματα (ποὺ σημαίνουν δόξαν=γνώμην), ὅπως:

α) νομίζομαι

β) φαίνομαι

γ) κρίνομαι

δ) δοκεῖ [=φαίνεται] κ.τ.δ. (παράδ. 6)

ΜΑΘΗΜΑ 6^{ΟΝ}

Τὸ κατηγορούμενον

§ 9—10)

Παραδείγματα : 1. Σωκράτης ἐστὶ σοφός.

— Οἱ ἄνθρωποι θνητοὶ ἐσμεν.

2. Κῦρος ἦν βασιλεύς. — Ὁ Περσικὸς ἐστὶ λιμὴν.

3. Ἐγὼ εἰμι ἐκεῖνος, ὅς... — Τοῦτό ἐστιν ἡ ρητορική.

4. Οὗτός ἐστι τυράννῳ ἐοικώς. — Οὗτος ἦν ὁ λεγόμενος...

5. Τὸ λακωνίζειν ἐστὶ φιλοσοφεῖν.

6. Ὁ ἄνθρωπος ἐν τῶν ζώων ἐστίν.

— Οἱ μαθηταὶ ἦσαν δώδεκα.

7. Φίλιππος ἐστὶν ὅ,τι ἂν εἴπῃ τις.

● Τὸ κατηγορούμενον μιᾶς προτάσεως εἶναι :

1) κυρίως ὄνομα ἐπίθετον (παράδ. 1)

ἢ οὐσιαστικὸν (παράδ. 2)

2) πᾶν μέρος τοῦ λόγου, ὅταν ἐπέχη θέσιν ἐπιθέτου, ἥτοι :

α) οὐσιαστικὸν (παράδ. 2)

β) ἀντωνυμία (παράδ. 3)

γ) μετοχή (παράδ. 4)

δ) ἀπαρέμφατον (παράδ. 5)

ε) ἀριθμητικὸν (παράδ. 6) κτλ.

3) πρότασις ὁλόκληρος (παράδ. 7).

Τὸ κυρίως κατηγορούμενον τίθεται ὅπου ὑπάρχουν συνδετικὰ ῥήματα.

Καὶ ἄλλα ῥήματα δέχονται κατηγορούμενον, τὸ ὁποῖον διακρίνεται εἰς δύο εἶδη :

Α) Τὸ ἐπιρρηματικὸν κατηγορούμενον, ποὺ σημαίνει τόπον, χρόνον, τρόπον, τάξιν κτλ., ἰσοδυναμεῖ μὲ ἐπίρρημα καὶ τίθεται μὲ ὅλα σχεδὸν τὰ ῥήματα καὶ συνθηδότερα μὲ τὰ κινήσεως σημαντικά.

Π. γ. Ἐγὼ σε ἄσμενος [=ἄσμένως] ἑώρακα. — Ἐθελοντῆς [=ἐθελοντικῶς] ὑπομένει τοὺς πόνους. — Ἐπύαξα προτέρᾳ [=πρότερον] Κύρου ἀφίκετο.

Β) Τὸ προληπτικὸν κατηγορούμενον ἢ τοῦ ἀποτελέσματος. ἐκφράζει τὸ ἀποτέλεσμα τῆς ἐνεργείας ποὺ δηλώνει τὸ ῥήμα καὶ ἰσοδυναμεῖ μὲ συμπερασματικὴν πρότασιν. Τίθεται συνήθως μὲ μερικά ῥήματα ποὺ σημαίνουν ἐξέλιξιν τοῦ ὑποκειμένου (ὅπως αὐξάνομαι, αἰτρώμαι, τρέφομαι κ.τ.τ.).

Π. γ. Ὁ Πέτρος σπουδάζει γιατρός [=ὥστε νὰ γίνῃ ἱατρός]. — Ὁ ποταμὸς ἠϋξήθη μέγας [=ἠϋξήθη, ὥστε ἔγινε μέγας].

Ε Ρ Ω Τ Η Σ Ε Ι Σ

Τί δύναται νὰ τεθῇ ὡς ὑποκείμενον ; Τί δύναται νὰ τεθῇ ὡς κατηγορούμενον ; Εἰς ποῖαν πτῶσιν ἐκφέρεται κανονικῶς τὸ ὑποκείμενον ; Ποῖα ῥήματα εἶναι συνδετικά ; Μὲ ποῖα ῥήματα τίθεται κατηγορούμενον ;

ΜΑΘΗΜΑ 70^Ο

Τὰ εἶδη τῶν προτάσεων

- Ἀπλῇ πρότασις λέγεται ἡ πρότασις πού ἔχει μόνον ὑποκείμενον καὶ κατηγορημα (ἢ ὑποκείμενον, συνδεδεικνὸν καὶ κατηγορούμενον).

Π.χ. 1) Ὁ Πέτρος παίζει. — Ὁ οὐρανὸς ἦν αἴθριοις.

- Σύνθετος πρότασις λέγεται ἡ πρότασις πού ἔχει περισσότερα τοῦ ἑνὸς ὑποκείμενα ἢ κατηγορούμενα.

Π.χ. 2) Ὁ Πέτρος καὶ ὁ Γεώργιος παίζουν.

3) Οἱ μαθηταὶ εἰσι χρηστοὶ καὶ ἐπιμελεῖς.

- Ἑλλιπὴς πρότασις λέγεται ἡ πρότασις, ἀπὸ τὴν ὁποῖαν ἓνας ἢ περισσότεροι κύριοι ὅροι τῆς παραλείπονται.

Π.χ. 4) Παίζομεν (ἐνν. ὑποκ. ἡμεῖς)

5) Σοφὸν τὸ σαφές (ἐνν. συνδ. ἐστὶ)

- Ἐπηυξημένη πρότασις λέγεται μία πρότασις, ὅταν οἱ κύριοι ὅροι τῆς ἔχουν καὶ συμπληρώματα τῆς ἐννοίας των, ἥτοι προσδιορισμούς.

Π.χ. 6) Ἐνταῦθα Κύρῳ βασιλεία ἦν.

7) Κύρος ἦν ἀδελφὸς Ἀρταξέρξου, τοῦ Μεγάλου Βασιλέως τῆς Περσίας.

- Μία πρότασις **ἀνάλογα μετὰ τὸ περιεχόμενόν τῆς** λαμβάνει καὶ ἰδιαιτέραν ὀνομασίαν. Ἔτσι διακρίνονται :

Προτάσεις κρίσεως ἢ ἀποφαντικαί : ἐκφράζουν μίαν γνώμην τοῦ λέγοντος ἢ τοῦ γράφοντος, ὁ ὁποῖος ἀποφαίνεται (=λέγει τὴν γνώμην του), δηλαδὴ διαπιστώνει καὶ λέγει ἀπλῶς κάτι, χωρὶς νὰ ἐρωτᾷ ἢ νὰ εὐχεται κτλ. π.χ. Σωκράτης ἐστὶ σοφός. — Ὁ στρατιώτης γυμνάζεται.

Προτάσεις ἐπιθυμίας : Π.χ. Ἀπόδος μοι τὸ ἀργύριον. — Πρόσεχε !

Προτάσεις ἐρωτηματικαί : π.χ. Ἔστι Σωκράτης σοφός ; — Τί πέπονθας ;

Προτάσεις ἐπιφωνηματικαί : π.χ. Ὡς καλὸς μοι ὁ πάππος ! — Τί ὥραϊον ἄνθος !

Προτάσεις ἀρνητικαὶ ἢ ἀποφατικαί, ὅσαι περιέχουν ἄρνησιν π.χ. Σωκράτης οὐκ ἐστὶ σοφός. — Μὴ γράφετε.

Προτάσεις καταφατικαί. ὅσαι δὲν ἔχουν ἄρνησιν.

- Πολλαὶ προτάσεις καὶ συνήθως αἰ δευτερεύουσιν, λαμβάνουν τὸ ὄνομα των ἀπὸ τὸν σύνδεσμον, ὁ ὁποῖος τὰς εἰσάγει ἢ τὰς συνδέει καὶ λέγονται : **αἰτιολογικαί, εἰδικαί, τελικαί, συμπερασματικαί, ὑποθετικαί, παραχωρητικαί** (εἰ καὶ, ἂν καὶ,) **χρονικαί, ἀναφορικαί κ.ο.κ.**

ΜΑΘΗΜΑ 8^{ΟΝ}

Συμφωνία τοῦ ρήματος πρὸς τὸ ὑποκείμενον

(§§ 12—13)

Α) Τὸ ρῆμα συμφωνεῖ μὲ τὸ ὑποκείμενον κατὰ πρόσωπον καὶ ἀριθμόν.

Π. χ. Ἐγὼ [α' ἐν.] γράφω [α' ἐν.]. — Ἐκεῖνοι [γ' πληθ.] γράφουσιν [γ' πληθ.].

Β) Ὅταν τὸ ὑποκείμενον εἶναι οὐδετέρου γένους καὶ πληθυντικοῦ ἀριθμοῦ, τὸ ρῆμα τίθεται εἰς ἐνικὸν καὶ ὁ τρόπος αὐτὸς λέγεται **ἀττική σύνταξις**.

Π. χ. Τὰ παιδιά παίζει [ὅχι παίζουνσι]. — Εὐλα ἦν πολλά. — Ταῦτα δίκαιά ἐστι.

Γ) Ὅταν τὰ ὑποκείμενα εἶναι δύο ἢ περισσότερα, τὸ ρῆμα τίθεται εἰς πληθυντικὸν ἀριθμὸν ἢ κατὰ τὸν ἀριθμὸν τοῦ πλησιέστερου.

Π. χ. Ὁ Πέτρος καὶ ὁ Γεώργιος γράφουσιν. —

Ἐπεμφέ με ὁ βασιλεὺς καὶ οἱ ἄρχοντες [ἢ Ἐπεμφάν με...]

Δ) Ὅταν τὰ ὑποκείμενα εἶναι δύο ἢ περισσότερα, διαφύρου ὅμως προσώπου, τὸ ρῆμα τίθεται εἰς πληθυντικὸν ἀριθμὸν, ἀλλὰ κατὰ τὸ ἐπικρατέστερον πρόσωπον. Εἶναι δὲ ἐπικρατέστερον τὸ α' πρόσωπον τοῦ β' καὶ τὸ β' τοῦ γ'.

Π. χ. Ἐγὼ [α' ἐν.] καὶ ἐκεῖνος [γ' ἐν.] γράφομεν [α' πληθ.]. Σὺ καὶ ἐκείνη γράφετε. — Σὺ καὶ οἱ συμμαθηταί σου παίζετε [ὅχι παίζουνσι].

Ε) Μερικὰ **περιληπτικά** ὀνόματα, ποὺ σημαίνουν πολλὰ πρόσωπα, ἂν καὶ εἶναι ἐνικοῦ ἀριθμοῦ, ὡς ὑποκείμενα μιᾶς προτάσεως παίρνουν συχνὰ τὸ ρῆμα εἰς πληθυντικὸν (**Σχῆμα κατὰ τὸ νοούμενον**).

Π. χ. Ὁ κόσμος χτίζουν ἐκκλησιὰς [ἐνν. οἱ ἄνθρωποι]. Τὸ πλῆθος οἶονται. — Ὁ στρατὸς ἀνεχώρουν [ἐνν. οἱ στρατιῶται].

ΕΡΩΤΗΣΕΙΣ ΚΑΙ ΑΣΚΗΣΕΙΣ

Τί λέγεται ἀττική σύνταξις ; Τί εἶναι σχῆμα κατὰ τὸ νοούμενον ; Σχηματίσατε 5 παραδείγματα ἀττικῆς συντάξεως καὶ 5 παραδείγματα μὲ σχῆμα κατὰ τὸ νοούμενον.

ΜΑΘΗΜΑ 9^{ΟΝ}

Συμφωνία τοῦ κατηγορουμένου

πρὸς τὸ ὑποκείμενον

(§§ 14—15)

Α) Ὅταν τὸ κατηγορούμενον εἶναι ἐπίθετον, συμφωνεῖ πρὸς τὸ ὑποκείμενον κατὰ γένος, ἀριθμὸν καὶ πτώσιν.

π. χ. Ὁ ἀνὴρ [ἄρσ. γένους, ἐν. ἀριθ., ὄνομ. πτώσ.] ἐστὶν ἀνδρεῖος [ἄρσ., ἐν., ὄνομ.].—Οἱ ἄνδρες εἰσὶν ἀνδρεῖοι.—Αἱ γυναῖκες εἰσι καλαί.—Τὰ παιδιὰ ἐστὶ καλά.

Β) Ὅταν τὸ κατηγορούμενον εἶναι οὐσιαστικόν, συμφωνεῖ πρὸς τὸ ὑποκείμενον ἀναγκαστικὰ μόνον κατὰ πτώσιν, τυχαίως δὲ κατὰ γένος καὶ ἀριθμὸν.

π. χ. Οἱ Δελφοὶ εἰσι πόλις [συμφωνία μόνον κατὰ πτώσιν]. Ἡ πόλις φρούριον κατέστη.—Ἡ Δηλὸς ἐστὶ νῆσος [συμπωματική συμφωνία κατὰ γένος, ἀριθμὸν καὶ πτώσιν].

Γ) Ὅταν τὸ ὑποκείμενον δηλώνει κάτι γενικόν, δέχεται κατηγορούμενον πάντοτε γένους οὐδετέρου καὶ ἀριθμοῦ ἐνικοῦ.

π. χ. Δεινόν ἐστὶν ὁ πόλεμος [=οἱ πόλεμοι γενικῶς εἶναι φοβερὸν πρᾶγμα].—Ἡ σοφία πάντων κάλλιστόν ἐστιν, ἡ δὲ ἀμαθία πάντων αἰσχιστόν ἐστι.—Αἱ καταστροφαὶ λυπηρόν [ἐνν. ἐστὶ].

Δ) Ὅταν τὰ ὑποκείμενα εἶναι δύο ἢ περισσότερα καὶ δηλώνουν ἔμφυχα ὄντα τοῦ αὐτοῦ γένους, τότε τὸ ἐπιθετικὸν κατηγορούμενον τίθεται εἰς πληθυντικὸν ἀριθμὸν καὶ κατὰ τὸ γένος τῶν ὑποκειμένων.

π. χ. Μιλτιάδης καὶ Θεμιστοκλῆς ἀνεδείχθησαν νικηταί [δύο ὑποκ. ἄρσεν.—κατηγ. πληθυντ. ἀριθμοῦ, ἄρσεν. γένους].—Μήτηρ καὶ θυγάτηρ καλαὶ ἦσαν.

Ε) Ὅταν τὰ ὑποκείμενα εἶναι δύο ἢ περισσότερα καὶ δηλώνουν ἔμφυχα ὄντα διαφόρου γένους, τότε τὸ ἐπιθετικὸν κατηγορούμενον τίθεται εἰς πληθυντικὸν ἀριθμὸν καὶ κατὰ τὸ ἐπικρατέστερον γένος τῶν ὑποκειμένων. Εἶναι δὲ τὸ ἀρσενικὸν ἐπικρατέστερον τοῦ θηλυκοῦ καὶ οὐδετέρου καὶ τὸ θηλυκὸν ἐπικρατέστερον τοῦ οὐδετέρου.

π. χ. Ὁ πατήρ, ἡ μήτηρ καὶ τὰ τέκνα ἦσαν ἀγαθοί. [Τὸ κατηγ. εἰς πληθ. καὶ γένος ἄρσεν.].—Συνεληλυθότες ἦσαν ἄνδρες καὶ γυναῖκες καὶ κτήνη.

Σ) Ὅταν τὰ ὑποκείμενα εἶναι δύο ἢ περισσότερα οἰοῦδηποτε γένους καὶ δηλώνουν πράγματα ἄψυχα, τότε τὸ κατηγορούμενον τίθεται εἰς πληθυντικὸν ἀριθμὸν καὶ κατὰ γένος οὐδέτερον πάντοτε.

π. χ. Αἰδῶς καὶ φόβος εἰσὶν ἔμφυτα.—Δίθιοι τε καὶ πλίνθοι καὶ ξύλα καὶ κέραμος ἀτάκτως ἐριμμένα οὐδὲν χρήσιμά ἐστιν.

ΜΑΘΗΜΑ 10^{ον}

Γενική Κατηγορηματική

(§ 14)

Τὸ κατηγορούμενον μιᾶς προτάσεως, ὅταν εἶναι οὐσιαστικόν, ἐκφέρεται συχνότατα κατὰ πτώσιν γενικήν.

π. χ. Ὁ Πέτρος εἶναι δεκατεσσάρων ἐτῶν [=δεκατετραετῆς]

ἢ Ὁ κῆπος ἦν τοῦ Κίμωνος [=Κιμώνειος] κ. τ. ὅ.

● Τὸ οὐσιαστικὸν κατηγορούμενον, ποῦ ἐκφέρεται κατὰ γενικήν, λέγεται **γενικὴ κατηγορηματικὴ**.

Παραδείγματα :

1. Οὗτος ὁ οἶκος ἦν Περικλέους [=κτῆμα τοῦ Π.] — Τὸ βιβλίον ἐστὶ τοῦ μαθητοῦ.

2. Ἰπποκράτης ὅδε ἐστὶ τῶν ἐπιχωρίων [=ένας ἀπὸ τοὺς ἐπιχωρίους, τοὺς ἐντοπίους].

3. Ἡ κρηπίς ἐστὶ λίθων μεγάλων [=κατεσκευασμένη ἀπὸ λίθους μεγάλους].

4. Οἶνος ὑπῆρχε ἐτῶν τριῶν [=ἡλικίας 3 ἐτῶν].

Ἄπαντες τῆς αὐτῆς ἐπιστήμης ἐσμέν [=τῆς αὐτῆς ιδιότητος].

Οἱ στρατηγοὶ διαφόρου γνώμης ἐτύγχανον.

5. Αὕτη ἡ οἰκία ἐστὶ τριάκοντα μνῶν [=ἄξίας 30 μνῶν].

Ὁ ποταμὸς τεσσάρων πλέθρων ἦν [=πλάτους 4 πλέθρων].

Κατὰ τὴν σημασίαν τῆς ἡ γενικὴ κατηγορηματικὴ διακρίνεται εἰς πέντε εἶδη :

1. Γενικὴ κτητικὴ, ποῦ σημαίνει τὸν κτήτορα ἑνὸς πράγματος. (Παράδ. 1).

2. Γενικὴ διαιρετικὴ, ποῦ σημαίνει τὸ ἓνα μέρος ἑνὸς συνόλου (Παράδ. 2).

3. Γενικὴ τῆς ὕλης, ποῦ σημαίνει τὴν ὕλην, ἀπὸ τὴν ὁποίαν εἶναι τὸ ὑποκείμενον (Παράδ. 3).

4. Γενικὴ τῆς ιδιότητος, ποῦ σημαίνει μίαν ιδιότητα, ἡλικίαν κτλ. τοῦ ὑποκειμένου (Παράδ. 4).

5. Γενικὴ τῆς ἀξίας, ποῦ σημαίνει τὴν ἀξίαν ἢ τὸ μέγεθος τοῦ ὑποκ. (Παράδ. 5).

ΕΡΩΤΗΣΕΙΣ

Τὶ λέγεται κατηγορούμενον ; Ποῖα μέρη τοῦ λόγου τίθενται ὡς κατηγορούμενα ; Πόσων εἰδῶν κατηγορούμενα διακρίνομεν ; Ποῖα ῥήματα λαμβάνουν κατηγορούμενον τοῦ ὑποκειμένου ; Τὶ εἶναι ἡ γενικὴ κατηγορηματικὴ ; Πόσα εἶναι τὰ εἶδη τῆς ; Τὶ δηλώνει ἕκαστον ;

ΜΑΘΗΜΑ 11^{ΟΝ}

Ἡ ἐλλιπὴς πρότασις

(§§ 16—19)

● Ἐλλιπὴς λέγεται μία πρότασις, ὅταν ἓνας ἢ περισσότεροι ἀπὸ τοὺς κυρίους ὅρους της παραλείπονται.

● Γενικῶς παραλείπεται τὸ ρῆμα, τὸ ὑποκείμενον ἢ τὸ κατηγορούμενον μιᾶς προτάσεως, ὅταν συμβαίῃ νὰ ἐννοηθῇται ἐύκολα ἀπὸ τὰ συμφραζόμενα.

Π.χ. 1.—Ἐγὼ μελετῶ συντακτικόν· σύ γραμματικὴν [ἐνν. μελετᾷς].
—Ὁ μὲν Κεράμων δούλους τρέφει, ἐγὼ δὲ ἐλευθέρους.

2.—Τὸ συντακτικὸν εἶναι δύσκολον· ἀπαιτεῖ μεγάλην προσοχήν [ἐνν. ὑποκείμενον τὸ συντακτικόν].

—Ὅσον χρόνον προύστη [=προέστη, προΐστατο] Περικλῆς τῆς πόλεως, ἀσφαλῶς διεφύλαξεν [ἐνν. ὁ Περικλῆς] αὐτήν καὶ ἐγένετο [ἐνν. ἡ πόλις] ἀπ' ἐκείνου μεγίστη.

3.—Ἡ βδέλλα εἶναι καταστροφή γιὰ τὰ πρόβατα, ὅπως ἡ ἀκρίδα εἶναι [ἐνν. κατηγορ. καταστροφή] γιὰ τὰ σπαργά.

—Κάτοπτρον εἶδους [=τῆς ὅψεως] χαλκός· ἔστιν, οἶνος δὲ νοῦ [ἐνν. κάτοπτρόν ἐστιν].

● Τὸ ρῆμα παραλείπεται ἐπίσης, ὅχι μόνον ὅταν ὑπονοῖται ἀπὸ τὰ συμφραζόμενα, ἀλλὰ καὶ εἰς τὰς ἑξῆς περιπτώσεις:

A) Εἰς τὰ γνωμικά, τὰς παροιμίας καὶ τὰς ἐπιφωνηματικὰς προτάσεις:

Π.χ. Σοφὸν τὸ σαφές [ἐνν. ἐστί].—Ἐξ ὄνυχος τὸν λέοντα [ἐνν. γινώσκει τις].—Κοινὴ γὰρ ἡ τύχη καὶ τὸ μέλλον ἀόρατον.—Χρόνια πολλά! [ἐνν. νὰ ζήσης]—Στὸ καλὸ [ἐνν. νὰ πᾶς!] Κ' ἡ Παναγιά [ἐνν. νὰ εἶναι] μαζί σου!

B) Εἰς τὰ οὐσιαστικά: Εἰς τὰ ἐπίθετα: Εἰς τὰς μετοχάς:

ἀκμή	ἄξιον	δέον
ἀνάγκη	δῆλον	εἰκός
καιρὸς	φανερὸν	πρέπον κλπ.
χρεὼν	δυνατὸν	Καὶ εἰς τὰ
ῥα	οἶον τε	ῥηματικά
θέμις	ῥάδιον	ἐπίθετα
ἐλπὶς κλπ.	χαλεπὸν κλπ.	εἰς—τέον

συνηθέστατα ὑπονοεῖται παραλειπόμενον τὸ ρῆμα ἐστί.

Π. χ. Ἀνάγκη [ἐστί] φυλάττεσθαι.—Οὐκέτ' ὀκνεῖν καιρὸς [ἐστί], ἀλλ' ἔργων ἀκμή [ἐστί].—Φύσιν πονηρὰν μεταβαλεῖν οὐ ῥάδιόν [ἐστί].—Ὑπὲρ τῆς ἐλευθερίας ἀγωνιστέον [ἐστί].

● Τὸ ὑποκείμενον **παρκαλείπεται** ἐπίσης, ὅχι μόνον ὅταν ὑπονοῖται ἀπὸ τὰ συμφραζόμενα, ἀλλὰ καὶ εἰς τὰς ἐξῆς περιπτώσεις :

Α) Εἰς τὸ α' καὶ β' πρόσωπον τῶν ρημάτων συνηθέστατα, ἐπειδὴ ἡ κατάληξις εἶναι ἀρκετὴ διὰ νὰ φανερώσῃ τὸ ὑποκείμενον (ἐγώ, σύ, ἡμεῖς, ὑμεῖς), παραλείπεται.

Π. χ. *Πολλάκις ἐθαύμασα* [ἐνν. ἐγώ].—*Τί πεπόνθατε*; [ἐνν. ὑμεῖς].

“Ὅταν ὅμως γίνεται ἀντιδιαστολή ἢ ἔμφασις, τότε δὲν παραλείπεται :

Π. χ. *Ἐγὼ μὲν ἐργάζομαι, σύ δὲ παίζεις.*

Β) Εἰς τὸ γ' πρόσωπον τῶν ρημάτων τὸ ὑποκείμενον παραλείπεται μόνον εἰς τὰς ἐξῆς περιπτώσεις,

1) ὅταν ἓνα μόνον ὑποκείμενον ἡμπορῇ νὰ ὑπονοῖται: Π.χ. *Ἐσάλπιξε* [ἐνν. ὁ σάλπιγκτής].—*Ἐσήμανε διάλειμμα* [ἐνν. ὁ κώδων ἢ ὁ ἐπιστάτης].

2) ὅταν τὸ ρῆμα φανερώνῃ φυσικὸν φαινόμενον, ὅπως *βροντᾷ*, *ῥεῖ* [=βρέχει], *νίφει* [=χιονίζει], *ἔσεισεν*, *ἀστράπτει*, εἰς τὰ ὅποια ὑπονοεῖται ὑποκείμενον *ὁ Θεὸς* ἢ *ὁ Ζεὺς*.

3) ὅταν τὸ ρῆμα εἶναι γενικὸν καὶ ἀόριστον, ὅπως *λέγουσι*, *φασίν*, εἰς τὰ ὅποια ἡμπορεῖ νὰ ὑπονοῖται ὡς ὑποκείμενον ἡ λέξις *οἱ ἄνθρωποι*.

Ε Ρ Ω Τ Η Σ Ε Ι Σ

Τί λέγεται ἑλλιπὴς πρότασις; Πότε γενικῶς παραλείπεται ἓνας ἢ περισσότεροι ὅροι. Πότε παραλείπεται εἰδικώτερον τὸ ρῆμα; Πότε τὸ ὑποκείμενον; Πότε παραλείπεται τὸ κατηγορούμενον;

Α Σ Κ Η Σ Ε Ι Σ

Συμπληρώσατε τοὺς παραλειπομένους ὅρους εἰς τὰς ἐξῆς προτάσεις:

1. *Πόνος* [=κόπος], ὡς *λέγουσιν*, *εὐκλείας πατῆρ*.—2. *Τὰ Ὀμήρου Εὐθύδημόν φασιν ἔπη πάντα κεκτήσθαι*.—3. *Καὶ δις καὶ τρίς φασιν καλὸν εἶναι τὰ καλὰ λέγειν τε καὶ ἐπισκοπεῖσθαι*.—4. *Ἐσήμηνε τοῖς Ἕλλησι τῇ σάλπιγγι*.—5. *Ἐπειδὴ συνεσκότασεν* [=ἀφοῦ ἐσκοτείνασε, ἐνύκτωσε], *διέπεμψε πολλοὺς αὐτῶν*.—6. *Ὁ μὲν δίκαιος εὐδαίμων, ὁ δ' ἄδικος ἄθλιος*.—7. *Τὸ κελεῦσαι ῥᾶδιον*.—8. *Φίλιππος τῇ βουλῇ καὶ τῷ δήμῳ χαίρειν* [ἐνν. λέγει].—9. *Πᾶν μέτρον ἄριστον*.—10. *Δίκαιον τὸ ἴσον ἔχειν*.—11. *Κακὸς ἐκὼν οὐδείς*.—12. *Χαλεπὰ τὰ καλὰ*.

ΜΑΘΗΜΑ 12^{ΟΝ}

Γενική ἐπανάληψις

ΑΣΚΗΣΕΙΣ

Εἰς τὰς κατωτέρω φράσεις καθορίσατε :

- 1ον) Ποῖαι προτάσεις εἶναι κύριαι καὶ ποῖαι ἐξηρημέναι ;
- 2ον) Ποῖαι προτάσεις εἶναι ἀπλαῖ, ποῖαι σύνθετοι, ποῖαι ἐλλιπεῖς, ποῖαι ἐπηυξημέναι ;
- 3ον) Ποῖοι εἶναι οἱ κύριοι ὅροι ἐκάστης προτάσεως ;
- 4ον) Ποῖαι ἐξ αὐτῶν ἔχουν συνδετικά ῥήματα καὶ ποῖαι μὴ συνδετικά ;
- 5ον) Πῶς συμφωνεῖ τὸ ῥῆμα πρὸς τὸ ἢ τὰ ὑποκείμενα εἰς ἐκάστην πρότασιν ;
- 6ον) Πῶς συμφωνεῖ τὸ κατηγορούμενον ἢ τὰ κατηγορούμενα εἰς ἐκάστην πρότασιν πρὸς τὸ ἢ τὰ ὑποκείμενά της ;
- 7ον) Νὰ καθορισθοῦν αἱ γενικαὶ κατηγορηματικά, ὅπου ὑπάρχουν.
- 8ον) Εἰς τὰς ἐλλιπεῖς προτάσεις ποῖος ὅρος των παραλείπεται καὶ διὰ τί ;

1. Μιλιτιάδης τῶν ἐνδοξοτάτων ἐγένετο στρατηγῶν, ἐπεὶ τοὺς Πέρσας ἐνίκησεν ἐν Μαραθῶνι.—2. Πόλεμος πατήρ πάντων.—3. Ἀπέθανον περὶ τριακοσίους, οἱ δὲ τρωθέντες ἦσαν περὶ διακοσίους.—4. Οἱ ποταμοὶ ἐν μὲν ταῖς πηγαῖς μικροὶ εἰσιν, ἐν δὲ τοῖς πεδίοις μεγάλοι.—5. Ὅτε οἱ ποταμοὶ τὴν χώραν κατακλύζουσι, τότε αὕτη ὁμοία θαλάττῃ ἐστίν.
6. Οἱ Ἀθηναῖοι διδάσκαλοι σοφοὶ καὶ χρηστοὶ πολῖται ἦσαν.—7. Οἱ δὲ νέοι ἀγαθοὶ μὲν καὶ φιλόστοργοι ἦσαν, φιλόκαλοι δὲ καὶ φιλότιμοι πολῖται ἐγίνοντο.—8. Οἱ ἀχάριστοι ἄδικοι ἐνομίζοντο.—9. Ἀλκιβιάδης τε καὶ Φαῖδρος καὶ Κρίτων φίλοι ἐτύγχανον καὶ μαθηταὶ Σωκράτους προσηγορεύοντο.—10. Σωκράτης δὲ διδάσκαλος ἦν καὶ τῶν ἐνδόξων φιλοσόφων ἐγένετο.—11. Τὸ γνῶθι σαυτὸν πολλῆς ἀξίας ἐνομίζετο καὶ τῶν ἀρίστων γνωμικῶν τυγχάνει.—12. Τὸ γνῶθι σαυτὸν, τὸ πᾶν μέτρον ἄριστον, τὸ μὴδὲν ἄγαν ἄριστα παραγγέλματα ἐνομίζοντο.—13. Καὶ τὸ μὲν πρῶτον Σωκράτους ἐλέγετο, τὸ δ' ἕτερον Ἀριστοτέλους.—14. Ἡ μὲν σοφία κάλλιστον, ἡ δὲ ἀμαθία αἰσχιστόν ἐστι.
15. Τὸ Ὅμηρου ὄνομα μέγιστον ἠύξητο.—16. Τὰ γὰρ Ὅμηρου ἔπη οἱ ἀρχαῖοι ἄσμενοι ἤκουον.—17. Ἰλιάς μὲν καὶ Ὀδύσσεια Ὅμηρου ἦν, Θεογονία δὲ Ἡσιόδου.

ΜΑΘΗΜΑ 13^{ΟΝ}

Ἐπηξημένη πρότασις

(§ 20)

ΟΙ ΠΡΟΣΔΙΟΡΙΣΜΟΙ

Παραδείγματα : 1. *Θουκυδίδης ἦν Ἀθηναῖος.*

2. *Θουκυδίδης ἦν συγγραφεύς.*

3. *Θουκυδίδης ἦν στρατηγός.*

4. *Θουκυδίδης ἦν Ἀθηναῖος, στρατηγός καὶ συγγραφεύς.*

5. *Ἡρόδοτος, Θουκυδίδης καὶ Ξενοφῶν ἦσαν συγγραφεῖς.*

Παρατηρήσεις : Τὰ παραδείγματα 1—3 περιέχουν τρεῖς ἀπλᾶς προτάσεις. Ἡ κάθε μία περιέχει ἓνα ὑποκείμενον (*Θουκυδίδης*), ἓνα συνδετικὸν ρῆμα (*ἦν*) καὶ ἓνα κατηγορούμενον (1. *Ἀθηναῖος*, 2. *συγγραφεύς*, 3. *στρατηγός*).

Τὸ 4ον καὶ 5ον παράδειγμα εἶναι σύνθετοι προτάσεις, διότι ἡ μὲν 4η ἔχει τρία κατηγορούμενα, ἡ δὲ 5η τρία ὑποκείμενα.

Ὁ λόγος μας δὲν ἐξυπηρετεῖται μὲ τοὺς κυρίους ὅρους τῆς προτάσεως μόνον. Διὰ τοῦτο δὲν περιοριζόμεθα μόνον εἰς τὰς ἀπλᾶς ἢ τὰς συνθέτους προτάσεις. Ἐκτὸς ἀπὸ τὸ ρῆμα, τὸ ὑποκείμενον (ἢ τὰ ὑποκείμενα) καὶ τὸ κατηγορούμενον (ἢ τὰ κατηγορούμενα), χρησιμοποιοῦμεν καὶ πολλὰ ἄλλα συμπληρώματα τῶν κυρίων ὄρων καὶ σχηματίζομεν συχνότατα ἐπηξημένην πρότασιν. Αὐτὰ λέγονται γενικῶς **προσδιορισμοί**.

Παραδείγματα : 6. *Θουκυδίδης ὁ Ἀθηναῖος ἦν συγγραφεύς.*

7. *Θουκυδίδης ὁ συγγραφεύς ἦν ἱστορικός.*

8. *Θουκυδίδης ἦν συγγραφεύς ἱστορικός.*

9. Ὁ ἱστορικός συγγραφεύς *Θουκυδίδης ἐγεννήθη* ἐν Ἀθῆναις.

10. *Ἦν* ἔτι *παῖς*, ὅτε ὁ *Ἡρόδοτος* ἐνταῦθα *παρῆν* [=παρεῦρίσκετο].

11. *Θουκυδίδης ὁ Ὀλόρου ἦν ἱστορικός* τοῦ Πελοποννησιακοῦ πολέμου.

Παρατηρήσεις :

—Ἡ 6η καὶ 7η πρότασις ἔχει συμπλήρωμα τοῦ ὑποκειμένου. : [*Ἦν* = τὸ συνδετ. ρῆμα. Ποιὸς *ἦν* ; — *Θουκυδίδης* = ὑποκείμ. Τί *ἦν* ; — *συγγραφεύς* = κατηγορούμ. Τὸ *ὁ Ἀθηναῖος* ἀποτελεῖ προσδιορισμὸν τοῦ ὑποκειμένου].

—Ἡ 8η πρότασις ἔχει εἰς τὸ κατηγορούμενον (*συγγραφεύς*)

τὸ συμπλήρωμα (*ἱστορικός*), τὸ ὁποῖον προσδιορίζει ἀκριβέστερα τὸ κατηγορούμενον.

— Ἡ 9η πρότασις, ἐκτὸς ἀπὸ τὸ ρῆμα (*ἐγεννήθη*) καὶ τὸ ὑποκείμενον (*Θουκυδίδης*), ἔχει δύο προσδιορισμοὺς εἰς τὸ ὑποκείμενον καὶ ἄλλους μετὰ τὸ ρῆμα.

— Τὸ 10ον παράδειγμα ἔχει δύο προτάσεις. Καὶ τὰ δύο ῥήματα ἔχουν προσδιορισμοὺς (*ἔτι, ἐνταῦθα*). Οἱ προσδιορισμοὶ αὐτῶν τῶν προτάσεων εἶναι ἐπιρρήματα. Ἐνῷ τῶν ἄλλων ἦσαν ὀνόματα.

— Τὸ 11ον ἔχει προσδιορισμὸν τοῦ ὑποκειμένου καὶ προσδιορισμοὺς τοῦ κατηγορουμένου.

— Ὁ προσδιορισμὸς τοῦ βου παραδείγματος εἶναι εἰς τὴν αὐτὴν πτῶσιν μετὰ τὸ ὑποκείμενον (*Θουκυδίδης ὁ Ἀθηναῖος*), ἐνῷ εἰς τὸ 11ον ἡ πτῶσις τοῦ προσδιορισμοῦ ἀλλάζει (*Θουκυδίδης Ὀλόρου*).

Οἱ προσδιορισμοὶ εἶναι δύο εἰδῶν :

● **Α' Ἐπιρρηματικοὶ προσδιορισμοί :** εἶναι συνήθως ἐπιρρήματα ἢ ἐπέχουν θέσιν ἐπιρρήματος (βλ. παραδ. 10).

● **Β' Ὀνοματικοὶ προσδιορισμοί :** εἶναι ὀνόματα (οὐσιαστικὰ ἢ ἐπίθετα) ἢ ἐπέχουν θέσιν ὀνόματος (βλ. παραδ. 6—9 καὶ 11).

Οἱ ὀνοματικοὶ προσδιορισμοὶ εἶναι δύο εἰδῶν :

α) **Ὁμοιόπτωτοι**, ὅταν εἶναι εἰς τὴν ἰδίαν πτῶσιν μετὰ τὸ πρὸς ὁποῖον προσδιορίζουν (παραδ. 6—9).

β) **Ἑτερόπτωτοι**, ὅταν δὲν συμφωνοῦν κατὰ πτῶσιν μετὰ τὸ προσδιοριζόμενον (παραδ. 11).

ΕΠΙΡΡΗΜΑΤΙΚΟΙ ΠΡΟΣΔΙΟΡΙΣΜΟΙ (§ 89)

Οἱ ἐπιρρηματικοὶ προσδιορισμοὶ προσδιορίζουν κυρίως τὸ ρῆμα μιᾶς προτάσεως καὶ δηλώνουν ὅ,τι καὶ τὰ ἐπιρρήματα, δηλαδή : τὸ πον, ἡρόνον, ἡρόπον, ποσὸν κ.τ.λ.

Ἄλλοτε εἶναι ἐπιρρήματα. ἄλλοτε εἶναι ὄνομα πλαγίας πτώσεως μετὰ πρόθεσιν καὶ ἄλλοτε χωρὶς πρόθεσιν.

Οἱ πρῶτοι εἶναι **καθαρῶς ἐπιρρηματικοὶ προσδιορισμοί**, ὅπως : *ἐνταῦθα, ἐκεῖ, χθές, σήμερον, οὕτως, ἄλλως* κτλ.

Οἱ δεῦτεροι λέγονται **ἐμπρόθετοι ἐπιρρηματικοὶ προσδιορισμοί**, ὅπως : *ἐν Ἀθήναις, ἐξ Ἀθηνῶν, εἰς Δελφούς, πρὸς τὰ ὄρη, παρὰ τὸν ποταμόν, ἐν τρισὶν ἡμέραις* κτλ.

Ἀπλῶς **ἐπιρρηματικοὶ προσδιορισμοί**, εἶναι καὶ ὀνόματα πλαγίας πτώσεως χωρὶς πρόθεσιν, ὅπως : *Ἀθήνησι, τῇ ὑστεραίᾳ, τῆς ἐπιούσης ἡμέρας, δημοσίᾳ, δωρεάν*, κτλ.

ΜΑΘΗΜΑ 14^{ΟΝ}

Όνοματικοί προσδιορισμοί

Παράθεσις και Έπεξήγησις

(§ 21—23)

Α' ΠΑΡΑΘΕΣΙΣ

Παραδείγματα: 1) *Δαρείος ο βασιλεύς.*2) *Καταβάλλει την έλαφον, καλόν τι χρῆμα και μέγα,*3) *Καδούσιοι, έθνος άλκιμον.*4) *Άθῆναι πόλις μεγάλη.*

Παρατηρήσεις: Αί λέξεις *ο βασιλεύς, καλόν τι χρῆμα και μέγα, έθνος άλκιμον, πόλις μεγάλη* τῶν άνωτέρω παραδειγμάτων τίθενται πλησίον τῶν ουσιαστικῶν *Δαρείος, Καδούσιοι, έλαφον, Άθῆναι* και προσθέτουν εις αυτά ένα γνώρισμα ἢ άπλῶς τὰ χαρακτηρίζουν. Οί προσδιορισμοί αυτοί εἶναι ὅλοι ὀνόματα ουσιαστικά.

• Τὸ ουσιαστικόν, τὸ ὁποῖον προσδιορίζει ἄλλο οὐσιαστικόν και χρησιμεύει διὰ νὰ προσθήσῃ εις αὐτὸ ένα γνώρισμα ἢ και άπλῶς νὰ χαρακτηρίσῃ αὐτό, ὀνομάζεται παράθεσις.

• Ἡ παράθεσις ἀναλύεται εις ἀναφορικὴν πρότασιν.

Εἰς τὸ 1ον παράδειγμα *Δαρείος ο βασιλεύς*, τὸ οὐσιαστικόν *βασιλεύς* εἶναι παράθεσις εις τὸ οὐσιαστικόν *Δαρείος* και δύναται νὰ ἀποδοθῇ με ἀναφορικὴν πρότασιν: *Δαρείος, ὃς βασιλεύς ἦν.* Κατὰ τὸν ἴδιον τρόπον ἀναλύομεν και τὴν παράθεσιν τῶν ἄλλων παραδειγμάτων:

2. *Καταβάλλει τὴν έλαφον, ἥτις ἦν καλόν τι χρῆμα και μέγα.*3. *Καδούσιοι, οἱ εἰσιν έθνος άλκιμον.*4. *Άθῆναι, αἱ πόλις μεγάλη εἰσίν.*

Όταν τὰ προσδιοριζόμενα οὐσιαστικά εἶναι πολλά, ἡ παράθεσις τίθεται εις πληθυντικόν ἀριθμόν,

π.χ.: *Άγρις και Κλεομένης και Πύρρος και Πτολεμαῖος, οἱ βασιλεῖς,*

Όταν δὲ εἶναι δύο, τίθεται εις δυϊκόν ἀριθμόν :

Θάρρος και φόβον, ἄφρονε ξυμβούλω.

Β' ΕΠΕΞΗΓΗΣΙΣ

Παραδείγματα : 1) *Παῖς με, ὁ Σάτυρος, ἀπέδρα.*

2) *Τοῦ ἡδίστου ἀκροάματος, ἐπαίνου, οὔποτε σπανίζετε.*

3) *Ὁ κοινὸς ἱατρὸς θεραπεύσει σε, χρόνος.*

4) *Κῦρος ἔδωκεν ἐκείνῳ ἃ νομίζεται παρὰ βασιλεῖ τίμια, ἵππον χρυσοχάλινον καὶ στρεπτὸν χρυσοῦν καὶ φέλια καὶ ἀκινάκην.*

Παρατηρήσεις : Αἱ λέξεις *Σάτυρος, ἐπαῖνον, χρόνος, ἵππον χρυσοχάλινον* μέχρι τοῦ *ἀκινάκην* ἐπεξηγοῦν ἀκριβέστερα τὴν προηγουμένην λέξιν· πού ἔχει γενικὴν καὶ ἀόριστον ἔννοιαν. Ὁ προσδιορισμὸς αὐτὸς ὀνομάζεται *ἐπεξήγησις*.

● Ἐπεξήγησις λέγεται τὸ οὐσιαστικὸν πού θέτομεν διὰ νὰ προσδιορίσωμεν ἀκριβέστερα τὴν ἔννοιαν τοῦ προηγουμένου οὐσιαστικοῦ ἢ λέξεως, πού σημαίνει κάτι γενικὸν καὶ ἀόριστον.

Συνήθως ἡ ἐπεξήγησις ἀποδίδεται εἰς τὴν γλῶσσάν μας μετὰ τὸ *δηλαδή* :

1. *Παῖς με, ὁ Σάτυρος,* [=δηλ. ὁ Σάτυρος] *ἀπέδρα.*

2. *Τοῦ ἡδίστου ἀκροάματος, ἐπαίνου,* [=δηλ. τοῦ ἐπαίνου] *οὔποτε σπανίζετε.*

3. *Ὁ κοινὸς ἱατρὸς θεραπεύει σε, χρόνος* [=δηλ. ὁ χρόνος].

4. *Κῦρος ἔδωκεν ἐκείνῳ, ἃ νομίζεται παρὰ βασιλεῖ τίμια, ἵππον χρυσοχάλινον καὶ στρεπτὸν χρυσοῦν καὶ φέλια καὶ ἀκινάκην* [δηλ. ἵππον με χρυσοῦ χαλινάρια.....]

Ἡ παράθεσις καὶ κυρίως ἡ ἐπεξήγησις χωρίζονται μετὰ κόμμα ἀπὸ τὸ προσδιοριζόμενον.

Ε Ρ Ω Τ Η Σ Ε Ι Σ

1) Τί λέγεται παράθεσις. 2) Εἰς τί ἀναλύεται ἡ παράθεσις. 3) Πῶς τίθεται ἡ παράθεσις, ὅταν τὰ προσδιοριζόμενα εἶναι πολλὰ καὶ πῶς ὅταν εἶναι δύο. 4) Τί λέγεται ἐπεξήγησις καὶ πῶς ἀποδίδεται εἰς τὴν γλῶσσάν μας.

Α Σ Κ Η Σ Ε Ι Σ

Νὰ ἀναγνωρισθῇ ἡ παράθεσις καὶ ἡ ἐπεξήγησις εἰς τὰ κατωτέρω παραδείγματα.

1) Κῦρος ἐπὶ τὸν ἀδελφόν, Ἀρταξέρην, ἐπορεύετο. 2) Ἀλέξανδρος ὁ βασιλεὺς ἀνδρεῖος ἦν. 3) Τὸ μὲν εὖρημα Θεῶν, Ἀπόλλωνος καὶ Ἀρτέμιδος, ἄγραι καὶ κύνες. 4) Μεγίστου κακοῦ ἀπηλάγησαν οἱ παῖδες, πονηρίας. 5) Ἡμεῖς οἱ πολῖται χρεῖαν ἔχομεν νόμων. 6) Ξενοφῶν καὶ Χειρίσοφος, οἱ στρατηγοί. 7) Εἰς οἰωνὸς ἄριστος, ἀμύνεσθαι περὶ πάτρης. 8) Οἱ Ἕλληνες ἀποπέμπουσι τὸν ἡγεμόνα δῶρα δόντες, ἵππον καὶ φιάλην ἀργυρᾶν.

ΜΑΘΗΜΑ 15^{ΟΝ}

Ἐπιθετικοὶ προσδιορισμοί

(§ 24—26)

- Παραδείγματα : 1) *Μεγάλη πόλις* 4) *Τοιαῦτα ἔργα*
 2) *Ὁ δίκαιος Ἀριστείδης* 5) *Χίλιοι ἡπτεῖς*
 3) *Ὁ χληρόν ὁ χρόνος ὁ πολὺς* 6) *οἱ ἐργαζόμενοι ἄνθρωποι*

Παρατηρήσεις : Τὰ ἐπίθετα *μεγάλη, ὁ δίκαιος, ὁ πολὺς* προσδιορίζουν τὰ οὐσιαστικά *πόλις, Ἀριστείδης, καὶ χρόνος* κατὰ τοιοῦτον τρόπον, ὥστε νὰ ἀποτελοῦν μὲ αὐτὰ μίαν ἔννοιαν. Τὰ ἐπίθετα αὐτὰ ὀνομάζονται ἐπιθετικοὶ προσδιορισμοί.

● **Ἐπιθετικὸς προσδιορισμὸς** λέγεται τὸ ἐπίθετον, τὸ ὁποῖον προσδιορίζει τὸ οὐσιαστικὸν τόσον στενὰ, ὥστε νὰ ἀποτελῇ μίαν ἔννοιαν μὲ αὐτό.

Ὡς ἐπιθετικοὶ προσδιορισμοὶ τίθενται ἐκτὸς ἀπὸ τὰ ἐπίθετα, ἀντωνυμῖαι (παραδ. 4), ἀριθμητικὰ ἐπίθετα (παραδ. 5) καὶ μετοχαὶ (παραδ. 6).

Συχνὰ λαμβάνονται ὡς ἐπιθετικοὶ προσδιορισμοὶ προσηγορικὰ ὀνόματα ποῦ σημαίνουν τάξιν, ἡλικίαν, ἐπιτήδευμα, ἐθνικότητα, ὅταν συνάπτωνται μὲ τὰ οὐσιαστικά *ἄνθρωπος, ἄνθρωπος, γυνή :*

- 1) *ἄνθρωπος μάντις*, 2) *ἄνθρωποι ὑπογραμματοῖς*, 3) *γραῦς γυνή*,
 4) *ἄνδρες δικασταί.*

Ἐπίσης δέχονται ἐπιθετικὸν προσδιορισμὸν τὰ γεωγραφικὰ ὀνόματα *ὁ ῥος, λίμνη, ποταμὸς κ. τ. λ.*

- 1) Τὸ Πήλιον ὄρος, 2) ἡ Ἀχερουσία λίμνη, 3) ὁ Ἀλφειὸς ποταμός.

Ὡς ἐπιθετικὸς προσδιορισμὸς τίθεται συχνὰ γενικὴ πτῶσις οὐσιαστικοῦ, ἐπίρρημα ἢ ἐμπρόθετος προσδιορισμὸς, ὅταν πρὸ αὐτῶν εὐρίσκεται ἄρθρον :

1. *ὁ τοῦ βασιλέως θρόνος* [=ὁ βασιλεὺς θρόνος].
 2. *οἱ Ἀθηναῖοι δικασταί* [=οἱ Ἀθηναῖοι δικασταί].
 3. *τὰς ἡδονὰς θήρευε τὰς μετὰ δόξης* [=τὰς ἐνδόξους ἡδονάς].

Εἰς τὸ πρῶτον παράδειγμα ἡ φράσις *ὁ τοῦ βασιλέως* εἶναι ἐπιθετικὸς προσδιορισμὸς εἰς τὸ *θρόνος*, διότι ἀντιστοιχεῖ πρὸς τὸ ἐπίθετον *ὁ βασιλεὺς θρόνος*, ἡ φράσις *οἱ Ἀθηναῖοι* ἀντιστοιχεῖ πρὸς τὸ ἐπίθετον *οἱ Ἀθηναῖοι δικασταί*, ἐπίσης *τὰς μετὰ δόξης* εἶναι ἐπιθετικὸς προσδιορισμὸς εἰς *τὰς ἡδονὰς* καὶ ἀντιστοιχεῖ μὲ τὸν ἐπιθετικὸν προσδιορισμὸν *τὰς ἐνδόξους ἡδονάς*.

● Συχνὰ τὸ προσδιοριζόμενον οὐσιαστικὸν παραλείπεται, ὅταν ὑπονοῖται εὐκόλα, καὶ τὴν θέσιν του λαμβάνει ὁ ἐπιθετικὸς προσδιορισμὸς :

π. χ. ὁ μὲν δειλὸς [ἐνν. ἀνὴρ] τῆς πατρίδος, ὁ δὲ φιλόδοξος [ἐνν. ἀνὴρ] τῆς πατρώας οὐσίας ἐστὶ προδοτής.

● Ὁ ἐπιθετικὸς προσδιορισμὸς συμφωνεῖ μὲ τὸ προσδιορίζομενον οὐσιαστικὸν κατὰ γένος, ἀριθμὸν καὶ πτώσιν.

● Ὁ ἐπιθετικὸς προσδιορισμὸς δὲν πρέπει νὰ συγχέεται μὲ τὸ κατηγορούμενον, διότι ὁ ἐπιθετικὸς προσδιορισμὸς φανερῶναι μίαν ἰδιότητα τοῦ οὐσιαστικοῦ μόνιμον καὶ σταθεράν, ἐνῶ τὸ κατηγορούμενον προσδίδει μίαν ἰδιότητα πάντοτε μὲ τὴν ὑπαρξιν συνδετικοῦ ρήματος (π. χ. ὁ σοφὸς Σωκράτης—ὁ Σωκράτης ἐστὶ σοφός).

ΜΑΘΗΜΑ 16^{ON}

Κατηγορηματικοὶ προσδιορισμοὶ

(§ 27)

Παραδείγματα: 1. Ἀγασίλαος ψιδρῶ τῷ προσώπῳ ἐκέλευσε.
2. Τάξιν ἐσχάτην ἔχει Ἀἴας.
3. Αὐτὸς Μένων ἐβούλετο ἰέναι.

Αἱ λέξεις *ψαιδρῶ, ἐσχάτην, αὐτὸς* τῶν παραδειγμάτων τούτων προσδιορίζουν τὰ οὐσιαστικά *προσώπῳ, τάξιν, Μένων* κατὰ τοιοῦτον τρόπον. ὥστε νὰ μὴ ἀποτελοῦν μίαν ἔννοιαν μὲ αὐτά, ἀλλ' ἀπλῶς ἀποδίδουν εἰς τὰ οὐσιαστικά μίαν παροδικὴν ἰδιότητα. Ὁ προσδιορισμὸς αὐτὸς ὀνομάζεται κατηγορηματικὸς προσδιορισμὸς.

● Ὁ κατηγορηματικὸς προσδιορισμὸς ὁμοιάζει μὲ τὸν ἐπιθετικὸν προσδιορισμὸν, ἀλλὰ καὶ διαφέρει ἀπὸ αὐτόν, διότι ὁ ἐπιθετικὸς προσδιορισμὸς ἐκφράζει γνωστὴν καὶ ἀναπόσπαστον ἰδιότητα, ἐνῶ ὁ κατηγορηματικὸς ἀποδίδει εἰς τὸ οὐσιαστικὸν μίαν ἰδιότητα μεταβλητὴν.

Κατηγορηματικοὶ προσδιορισμοὶ συνήθως εἶναι τὰ ἐπίθετα: *ἄσπρος, μέσος, ἔσχατος, πᾶς, ἅπας, ὅλος* (=ὁλόκληρος) καὶ αἱ ἀντωνυμίαι *αὐτὸς καὶ ἕκαστος*.

Α Σ Κ Η Σ Ε Ι Σ

Νὰ ἀναγνωρισθῶν οἱ ἐπιθετικοὶ καὶ κατηγορηματικοὶ προσδιορισμοί:

1) Ἐνταῦθα ἦν πόλις ἐρήμη μεγάλη, ὄνομα δ' αὐτῇ Κορσῶτή. 2) Τὸ τοῦ βασιλέως στράτευμα νυκτὸς ἀφικνεῖται εἰς κώμας. 3) Πᾶσαν ἡμέραν οἱ παῖδες διάγουσι παίζοντες. 4) Οἱ μετὰ τοῦ Ξενοφῶντος στρατευόμενοι ἔμειναν ἡμέρας ἅμφι τὰς τριάκοντα ἐν ταῖς τῶν Κόλχων κώμας. 5) Ὁ Ἀρχίδαμος ὀξεῖ τῷ πελέκει τέμνει τὸ δένδρον. 6) Τῇ ὑστεραίᾳ ἀφίκοντο οἱ Ἕλληνες. 7) Τὰς νήσους ὅλας οἱ Ἀθηναῖοι εἶλον. 8) Γέρων ἐραστὴς ἐσχάτη κακὴ τύχη. 9) Αὐτὸς Μένων ἐβούλετο ἰέναι. 10) Ἡ καταδίκη ἦν κατὰ τὸν ὀπλίτην ἕκαστον δύο μναί.

ΜΑΘΗΜΑ 17^{ΟΝ}

ΑΙ ΠΤΩΣΕΙΣ

(§§ 28—30, 35—39, 90—92)

Α) Ἡ Γενική

● Γενική διαιρετική.

- 1) Ἀνὴρ τοῦ δήμου.
- 2) ἐπέζησαν ὀλίγοι τῶν στρατιωτῶν.
- 3) ἄνδρας τῶν φυλάκων ἀποκτείνουσι.

Εἰς τὰ παραδείγματα ταῦτα ἡ γενική τοῦ δήμου, τῶν στρατιωτῶν, τῶν φυλάκων σημαίνει διαίρεσιν, δηλ. ὅτι λαμβάνομεν ἓνα μέρος ἀπὸ τὸ σύνολον.

Ἡ γενική αὕτη ὀνομάζεται γενική διαιρετική ἢ τοῦ ὅλου.

● Γενική τῆς ὕλης.

- 1) Κῶπ, ἐλέφντες
- 2) ἄμαξα σίτου
- 3) ἀγέλη βοῶν
- 4) νόμισμα ἀργύρου καὶ χρυσοῦ.

Αἱ γενικαὶ ἐλέφαντος, σίτου, βοῶν, ἀργύρου καὶ χρυσοῦ φανερώνουν τὴν ὕλην, ἀπὸ τὴν ὁποίαν εἶναι κατεσκευασμένον ἓνα πρᾶγμα, ἢ τὸ περιεχόμενον αὐτοῦ.

Ἡ γενική αὕτη ὀνομάζεται γενική τῆς ὕλης ἢ τοῦ περιεχομένου.

● Γενική κτητική.

- 1) Ἀχιλλέως παῖς
- 2) δεσπότης χρημάτων
- 3) Περικλέους οἶκος
- 4) οἰκεῖος τοῦ Πλάτωνος.

Αἱ γενικαὶ τῶν παραδειγμάτων τούτων φανερώνουν τὸν κτήτορα, εἰς τὸν ὁποῖον ἀνήκει κάτι τι. Ἡ γενική αὕτη ὀνομάζεται γενική κτητική.

Μὲ γενικὴν κτητικὴν συντάσσονται συνήθως τὰ ἐπίθετα : οἰκεῖος, ἴδιος, κοινός, συγγενής, ἐταῖρος, φίλος, ἐχθρός, ξένος.

● Γενική τοῦ δημιουργοῦ.

- 1) Νόμος Σόλωνος.
- 2) Ἰλιάς Ὁμήρου.

Αἱ γενικαὶ Σόλωνος, Ὁμήρου φανερώνουν τὸν δημιουργὸν ἐνὸς ἔργου.

Ἡ γενική αὕτη ὀνομάζεται γενική τοῦ δημιουργοῦ.

● Γενική τῆς ιδιότητος.

- 1) Δύο ἡμερῶν πλοῦς
- 2) Τεῖχος ὀκτὼ σταδίων
- 3) Παῖς τριῶν ἔτων
- 4) Ὁ Εὐφράτης ποταμὸς τὸ εὐρὸς ἐστὶ τεττάρων σταδίων.

Ἡ γενικὴ τῶν παραδειγμάτων τούτων ἡμερῶν, σταδίων τριῶν ἔτων, τεττάρων σταδίων φανερώνει κυρίως ποσὸν (παραδ. 1), ἔκτασιν (παραδ. 2), ἡλικίαν (παραδ. 3).

Ἡ γενικὴ αὐτὴ ὀνομάζεται τῆς ιδιότητος.

● Γενική τῆς ἀξίας.

- 1) Δέκα μνῶν χωρίον
- 2) Μείζονος αὐτὰ τιμῶνται
- 3) Τὴν εὐδαιμονίαν ὀλίγου τιμῶσιν.

Ἡ γενικὴ μνῶν, μείζονος, ὀλίγου φανερώνει πόσον ἀξίζει ἓνα πρᾶγμα.

● Γενικὴ τῆς αἰτίας.

- 1) Ἀσεβείας γραφὴ [=ἐνεκα ἀσεβείας]
- 2) Δίκη κλοπῆς [=διὰ κλοπὴν]
- 3) Ἐνοχος φόνου [=διὰ φόνον].

Ἡ γενικὴ ἀσεβείας, κλοπῆς, φόνου, σημαίνει τὴν αἰτίαν διὰ τὴν ὁποίαν γίνεται κάτι τι.

Ἡ γενικὴ αὐτὴ ὀνομάζεται γενικὴ τῆς αἰτίας.

● Γενικὴ ὑποκειμενική.

- 1) Ἡ νίκη τῶν Ἑλλήνων
- 2) Θουκυδίδης συνέγραψε τὸν πόλεμον τῶν Πελοποννησίων καὶ Ἀθηναίων
- 3) Ἡ φυγὴ τῶν ἐνόχων.

Ἡ γενικὴ τῶν Ἑλλήνων, τῶν Πελοποννησίων καὶ Ἀθηναίων, τῶν ἐνόχων φανερώνει τὸ ὑποκείμενον μιᾶς ἐνεργείας. Ἡ γενικὴ αὐτὴ ὀνομάζεται γενικὴ ὑποκειμενική.

Τὴν γενικὴν ὑποκειμενικὴν ἐννοοῦμεν καλύτερα ὡς ἐξῆς: Ἐὰν τρέψωμεν τὸ ὄνομα εἰς ἓνα ρῆμα συνώνυμον, τότε ἡ γενικὴ θὰ γίνῃ ὑποκείμενον τοῦ ρήματος· π. χ. εἰς τὸ πρῶτον παράδειγμα ἡ γενικὴ τῶν Ἑλλήνων εἶναι ὑποκειμενικὴ εἰς τὸ ὄνομα ἡ νίκη. Ἐὰν τὸ οὐσιαστικὸν νίκη γίνῃ ρῆμα (νικῶ), τότε ἡ γενικὴ θὰ γίνῃ ὑποκείμενον εἰς ὀνομαστικὴν. Ἔτσι ἡ φράσις ἡ νίκη τῶν Ἑλλήνων θὰ γίνῃ: ἐνίκησαν οἱ Ἕλληνες. Τό δεύτερον παράδειγμα θὰ γίνῃ: ἐπολέμησαν οἱ Πελοποννήσιοι καὶ οἱ Ἀθηναῖοι, τὸ τρίτον θὰ γίνῃ: ἔφυγον οἱ ἐνοχοί.

● Γενική ἀντικειμενική.

- 1) Φύλαξ τῆς οἰκίας
- 2) πωλητῆς αἵτου
- 3) ἐπιμελητῆς τῶν μαθητῶν
- 4) νομεὺς ἀγέλης
- 5) ἡ τῶν ἐφήβων ἐπιμέλεια
- 6) φυλακῆς ἐνεκα τῆς πόλεως.

Ἡ γενική τῶν παραδειγμάτων τούτων σημαίνει τὸ ἀντικείμενον μιᾶς ἐνεργείας καὶ ὀνομάζεται γενική ἀντικειμενική.

Καὶ τὴν γενικὴν ἀντικειμενικὴν ἐννοοῦμεν καλύτερα, ἂν τρέψωμεν τὸ ὄνομα εἰς ῥῆμα, ὅποτε ἡ γενική θὰ γίνῃ ἀντικείμενον αὐτοῦ. Εἰς τὸ πρῶτον παράδειγμα θὰ γίνῃ: *φυλάττει τὴν οἰκίαν*, εἰς τὸ δεῦτερον παράδειγμα: *πωλεῖ σῖτον*, εἰς τὸ τρίτον: *ἐπιμελεῖται τῶν μαθητῶν*, εἰς τὸ τέταρτον: *νέμει ἀγέλην*, εἰς τὸ πέμπτον: *ἐπιμελεῖται τῶν ἐφήβων*, εἰς τὸ ἕκτον: *ἵνα φυλάττωσι τὴν πόλιν*.

● Γενική συγκριτική.

- 1) Ἀριστείδης ἐστὶ δικαιότερος τοῦ Θεμιστοκλέους.
- 2) Σωκράτης ἦν σοφώτατος πάντων Ἀθηναίων.

Ἡ γενική Θεμιστοκλέους ὅπως καὶ ἡ γενική Ἀθηναίων λέγεται γενική συγκριτική (ἡ δεῦτερος ὅρος τῆς συγκρίσεως) καὶ σημαίνει σύγκρισιν.

● Γενική χρονική.

- 1) Βαθὲος ὄρθρου τὴν θύραν ἔκρουε
- 2) δείλης ἀφίκοντο εἰς κόμας
- 3) ἐξήλθομεν τοῦ δεσμοτηρίου ἐσπέρας
- 4) οὐ τῆς ἐπιούσης ἡμέρας ἤξει τὸ πλοῖον.

Αἱ γενικαὶ τῶν παραδειγμάτων φανερώνουν τὸν χρόνον κατὰ τὸν ὅποιον γίνεται κάτι τι. Ἡ γενική αὕτη ὀνομάζεται γενική χρονική καὶ σημαίνει φυσικὴν διαίρεσιν τοῦ χρόνου, ἀλλὰ καὶ τὸ χρονικὸν διάστημα ἐντὸς τοῦ ὁποίου συμβαίνει κάτι τι.

Ἀπὸ τὰ ἀνωτέρω παραδείγματα φαίνεται, ὅτι μὲ γενικὴν συντάσσονται οὐσιαστικά ἢ ἐπίθετα. Ἀνάλογα μὲ τὴν σημασίαν, τὴν ὁποίαν ἔχει ἡ γενική, μὲ τὴν ὁποίαν συντάσσονται αὐτά, ὠνομάσαμεν: 1) διαιρετική, 2) τῆς ὕλης, 3) κτητική, 4) τοῦ δημιουργοῦ, 5) τῆς ιδιότητος, 6) τῆς ἀξίας, 7) τῆς αἰτίας, 8) ὑποκειμενική, 9) ἀντικειμενική, 10) συγκριτική, 11) γενική χρονική.

ΜΑΘΗΜΑ 18^{ΟΝ}

Ἡ γενικὴ με ἐπιρρήματα, ἐπιφωνήματα καὶ προθέσεις

Α' ΓΕΝΙΚΗ ΜΕ ΕΠΙΡΡΗΜΑΤΑ

Παραδείγματα: 1) Ὁψὲ τῆς ἡμέρας 2) πρῶτ' τῆς ἡμέρας
3) *τηνικαῦτα τοῦ θέρους* 4) Πολλαχού τῆς γῆς 5) ποῦ ἀγρῶν
6) *τρὶς τῆς ἡμέρας* 7) Βασιλεὺς πῶς ἔχει παιδείας: [=ὡς πρὸς
τὴν παιδείαν] 8) Ἡ Κέρκυρα καλῶς παράπλου κείται [=ὡς
πρὸς τὸν παράπλου].

Ἀπὸ αὐτὰ τὰ παραδείγματα βλέπομεν ὅτι με γενικὴν συντάσσονται ἐπιρρήματα τοπικά, χρονικά, τροπικά, ποσοτικά. Ἐκτὸς τῶν ἐπιρρημάτων τούτων με γενικὴν συντάσσονται καὶ τὰ λεγόμενα προθετικά ἐπιρρήματα ἐντός, εἴσω, ἐγγύς, πλησίον, πόρρω, ἔμπροσθεν, ὀπίσθεν, ἐκατέρωθεν κ.λπ.

Παραδείγματα: 1) Ἀξίως λόγου [πρβ. ἄξιος λόγου] 2) οὐκ ἀπειρώς αὐτοῦ ἔχω [πρβ. ἄπειρός τινας].

Τὰ ἐπιρρήματα ἀξίως καὶ ἀπειρώς παρατηροῦμεν ὅτι συντάσσονται με γενικὴν διότι εἶναι παράγωγα ἀπὸ ἐπίθετα, τὰ ὁποῖα συντάσσονται με γενικὴν [ἄξιος, ἄπειρος]. Ἐπομένως: με γενικὴν συντάσσονται ἀκόμα καὶ ἐπιρρήματα, τὰ ὁποῖα παράγονται ἀπὸ ἐπίθετα.

Β' ΓΕΝΙΚΗ ΜΕ ΕΠΙΦΩΝΗΜΑΤΑ

Παραδείγματα: 1) Οἷμοι τῶν κακῶν [=ἀλλοίμονον διὰ τὰς συμφορὰς] 2) φεῦ τῆς ἀγοίας 3) Αἰαὶ κακῶν. 4) Ὡ τῆς μαρτίας!

Τὰ παραδείγματα ταῦτα μᾶς διδάσκουν ὅτι με γενικὴν συντάσσονται καὶ τὰ ἐπιφωνήματα οἷμοι, φεῦ, αἰαὶ. Ἡ γενικὴ αὐτὴ φανεώνει τὴν αἰτίαν τοῦ ψυχικοῦ παθήματος, τὸ ὁποῖον προκαλεῖ τὴν ἀναφώνησιν.

Γ' ΓΕΝΙΚΗ ΜΕ ΠΡΟΘΕΣΕΙΣ

Παραδείγματα: Ἀντὶ πολλῶν χρημάτων.—Ὁρμᾶτο ἀπὸ Σάρδεων. Εὐθύς ἀπὸ γενεᾶς.—Ἀπὸ τούτου τοῦ τολμήματος ἐπηνέθη [διὰ τοῦτο].—Ἐπεὶ ἐκ παιδῶν εἰς ἡβην ὠρμᾶτο [=ἐκ τῆς παιδικῆς ἡλικίας].—ἐλευθέρος ἐκ δούλου καὶ πλούσιος ἐκ πτωχοῦ γεγονὼς—ἤλθον ἐξ Ἀθηνῶν—πρὸ τῆς Ἑλλάδος ἀποθνήσκει—τότε ἤρξθ' πρὸ τῆς φυγῆς θάνατον—διὰ παντὸς τοῦ βίου—πάντα διὰ λόγου ἐμάθμεν—ταῦτα κατὰ πάντων Περγῶν ἔχομεν λέγειν [=περὶ πάντων],—οἱ Λακεδαιμόνιοι κατὰ Τισσαφέρους ἔλεγον—ὕπερ τῆς κόμης γήλοφος ἦν—καλῶς ὕπερ τῆς πόλεως ἀποθνήσκειν—Ξενοφῶν ὕπερ τῶν στρατιωτῶν εἶπε [=ἐξ ὀνόματος τῶν στρατιωτῶν].—ἄμφι τὸν Πακτωλὸν ποταμὸν—ἄμφι ὧν εἶχον διαφερόμενοι—ἡ μάχη ἐπὶ τῶν τευχῶν ἐγένετο—ἐπὶ Κέρροπος καὶ τῶν πρώτων βασιλέων—Κροῖσος

ἐπὶ Σάρδεων ἔφηνε—μετὰ κινδύνων τὰς μελέτας ποιούμενοι—
ἐπιθυμῶ ἐπισκέψασθαι κοινῇ μετὰ σοῦ—ἀφικόμενῃ μετὰ τοῦ
ἀδελφοῦ—ἦλθε παρὰ Κναξάρου ἄγγελος—ἦγον πρέσβεις παρὰ
βασιλέως—περὶ τοῦ πατρὸς ἔλεγε—Χαλκίς πρὸς Βοιωτίας
κεῖται [=ἀπέναντι, πλησίον τῆς Βοιωτίας]—πρὸς παιδων
καὶ γυναικῶν καὶ θεῶν ἱκετεύω ὑμᾶς [=δι' ὄνομα]—ὁμολο-
γεῖται πρὸ πάντων [=ὑπὸ πάντων]—ἄτοπα λέγεις καὶ οὐδα-
μῶς πρὸς σοῦ [=ἀρμόζοντα εἰς σέ]—ἀπώλετο ὑπὸ λοιμοῦ—
οὐ δυνάμενοι καθεύδειν ὑπὸ λύπης καὶ πόθου πατρίδων.

Ἀπὸ τὰ παραδείγματα αὐτὰ μαθαίνομεν, ὅτι μὲ γενικὴν συν-
τάσσονται ὅλαι αἱ προθέσεις, ἐκτὸς τῶν προθέσεων ἐν, σύν, εἰς.

Μὲ γενικὴν συντάσσονται ἀκόμα καὶ αἱ καταχρηστικαὶ προθέ-
σεις: ἄνευ, ἄχρι, μέχρι, ἔνεκα ἢ ἔνεκεν, πλὴν καὶ χωρὶς:

Π.χ. ἄνευ χρημάτων—ἄχρι τοῦ ἄστεως—μέχρι πρῶτας—ἔνεκα
τοῦ λιμοῦ—πλὴν ἐμοῦ—χωρὶς φήμης.

Ε Ρ Ω Τ Η Σ Ε Ι Σ

1) Ὀνομάσατε τὰ διάφορα εἶδη τῆς γενικῆς. 2) Τί σημαίνει
ἕκαστον τούτων; 3) Πῶς ἐννοοῦμεν καλύτερα τὴν γενικὴν ὑπο-
κειμενικὴν καὶ πῶς τὴν γενικὴν ἀντικειμενικὴν; 4) Ποῖα ἐπίθετα
συντάσσονται συνήθως μὲ γενικὴν; 5) Ποῖαι προθέσεις;

Α Σ Κ Η Σ Ε Ι Σ

Νὰ εὑρεθοῦν καὶ νὰ καθορισθοῦν τὰ διάφορα εἶδη τῆς γε-
νικῆς τῶν κατωτέρω παραδειγμάτων:

1) Μητρός τε καὶ πατρός καὶ τῶν ἄλλων προγόνων ἀπάν-
των τιμώτερόν ἐστιν ἡ πατρίς καὶ σεμνότερον καὶ ἀγιώτερον.
2) Δίκαιον τιμᾶν τοὺς ἀγαθοὺς τῶν νέων. 3) Περὶ τὴν Πέλοπος
μὲν ἀπάσης Πελοποννήσου κατάληψιν. 5) Βασιλεὺς οὐ μαχεῖται
δέκα ἡμερῶν. 6) Ἐντεῦθεν ἐπορεύθησαν διὰ τῆς Μηδίας καὶ ἀφί-
κοντο εἰς τὰς Παρυσάτιδος κόμας, τῆς Κύρου μητρός. 7) Ἡ Ρό-
δος τῆς βασιλέως ἀρχῆς ἐπιτείχισμά ἐστι. 8) Παρέλαβον οἱ
Ἀθηναῖοι τὴν ἡγεμονίαν διὰ τὸ Πausaniou μῖσος τῶν συμμά-
χων. 9) Ὁ οἶκος τοῦ Κίμωνος ἦν δέκα μνῶν. 10) Οἰκία λίθου. 11)
Οἱ πόλεμοι τῶν Μεσσηνίων ἐγένοντο ὑπὲρ τῆς ἑαυτῶν χώρας.
12) Διὰ τὸ Δῆλια ἐκείνου τοῦ μηνὸς εἶναι. 13) Οἱ Κυθήριοι Λα-
κεδαιμόνιοι εἰσι, τῶν περιοίκων. 14) Λύπης ἱατρός ἐστιν ἀνθρώ-
ποις λόγος. 15) Ἀκαρνάνων τινὲς φίλια Δημοσθένους ἐπεκούρη-
σαν. 16) Ἀθηναίων ἀπάντων σοφώτατος ἦν Σωκράτης. 17) Ἐ-
φεσος ἀπέχει Σάρδεων τριῶν ἡμερῶν ὁδόν. 18) Ζεὺς ὁ Ξένιος
προστάτης τῶν ξένων ἦν. 19) Οἱ πόλεμοι τῶν Μεσσηνίων ὑπὲρ
τῆς ἑαυτῶν χώρας ἐγένοντο. 20) Ἐπιστήμη ἐπιστήμης διάφορος.
21) Κριτίας οὐδενὸς ἰδιώτης ἦν.

ΜΑΘΗΜΑ 19^{ΟΝ}

Β) Ἡ Δοτική

• Ἡ δοτική με τὰ ὀνόματα.

Παραδείγματα : Οὐδεμία εὐνοία ἔμοι παρ' αὐτῶν—τύραννος ἅπας ἐχθρὸς ἐλευθερίᾳ καὶ νόμοις ἐναντίος—γείτων οἰκῶ τῇ Ἑλλάδι—ἵππος εὐπειθὴς τῷ ἡνιόχῳ—ὑπήκοος Κυαξάρῃ—ἀνδρομοστον τὸ αἰσχρὸν παντὶ τῷ θεῷ—λόγους ἴσους τῷ μεγέθει τῶν ἔργων—ὥπλισμένοι τοῖς αὐτοῖς ὅπλοις Κύρῳ—οἱ πονηροὶ ἀλλήλοις ὅμοιοι—διάδοχος Κλεάνδρῳ.

Ἀπὸ τὰ παραδείγματα αὐτὰ βλέπομεν ὅτι ἡ δοτική χρησιμεύει ὡς συμπλήρωμα οὐσιαστικῶν καὶ ἐπιθέτων. Ἡ δοτικὴ αὐτὴ συντάσσεται με ὀνόματα οὐσιαστικὰ ἢ ἐπιθέτα, τὰ ὁποῖα παράγονται ἀπὸ ρήματα, ποὺ συντάσσονται με δοτικὴν.

Τὰ ἐπιθέτα ποὺ συντάσσονται με δοτικὴν ἡμποροῦμε νὰ τὰ κατατάξωμε ὡς ἑξῆς: ὅσα σημαίνουν ὠφέλειαν ἢ βλάβην, φιλίαν ἢ ἐχθραν, εὐπείθειαν ἢ ὑποταγήν, τὸ ἀρμόζον ἢ τὸ πρέπον, ταυτότητα ἢ ὁμοιότητα, ἰσότητα ἢ συμφωνίαν, ἀκολουθίαν ἢ διαδοχήν, προσέγγισιν ἢ μίξιν.

• Δοτικὴ τοπική.

Παραδείγματα : Ζεῦ, αἰθέρι ναίων [=Ζεῦ, ὅστις κατοικεῖ εἰς τὸν αἰθέρα]—τὰ τρόπαια τάτε Μαραθῶνι καὶ Σαλαμῖνι [=τὰ ἐν Μαραθῶνι κ.λ.π.]—τόξα ὥμοισιν ἔχων [=ἐπὶ τῶν ὤμων].

Ἡ δοτικὴ αἰθέρι φανερώνει ποῦ κατοικεῖ ὁ θεός, ἐπίσης αἱ δοτικαὶ Μαραθῶνι καὶ Σαλαμῖνι καὶ ὥμοισιν φανερώνουν τὸν τόπον. Αὕτῃ ἡ δοτικὴ ὀνομάζεται δοτικὴ τοπική.

Τὴν τοπικὴν δοτικὴν μεταχειρίζονται συχνὰ οἱ ποιηταί. Οἱ πεζογράφοι τὴν μεταχειρίζονται μόνον εἰς μερικά κύρια τοπικὰ ὀνόματα (Μαραθῶνι, Σαλαμῖνι, Νεμέᾳ, Ἑλενσίῃ, Πλαταιαῖς, Δελφοῖς κ.λ.π.).

• Δοτικὴ χρονική.

Παραδείγματα : 1) Τῇ πρώτῃ ἡμέρᾳ ἀφίκοντο ἐπὶ τὸν ποταμὸν 2) τῇ πρώτῃ ἡμέρᾳ ἐδήουν τὴν γῆν, τῇ δ' ὕστεραίᾳ εἰσέβαλλον 3) περιϋόντι τῷ ἐνιαυτῷ φαίνουσι πάλιν οἱ ἔφοροι φρουρὰν ἐπὶ τὴν Καδμείαν.

Αἱ δοτικαὶ τῶν παραδειγμάτων τούτων φανερώνουν τὸν χρόνον, κατὰ τὸν ὅποιον συμβαίνει κάτι τι. Ὁ χρόνος αὐτὸς εἶναι ὠρισμένος. Ἡ δοτικὴ αὕτῃ ὀνομάζεται δοτικὴ χρονικὴ ἢ δοτικὴ τοῦ χρόνου.

• Δοτικὴ τοῦ ὄργανου.

Παραδείγματα : 1) Βάλλοντες τοῖς λίθοις 2) αἱ μάχαι κρίνονται μάλλον ταῖς ψυχαῖς ἢ ταῖς τῶν σωμάτων ρώμας 3) ἔκρουε τὴν θύραν τῇ βακτηρίᾳ.

Αἱ δοτικαὶ τοῖς λίθοις, ταῖς ψυχαῖς —ρώμαις καὶ τῇ βακτηρίᾳ φανερώουν τὸ ὄργανον ἢ τὸ μέσον, διὰ τοῦ ὁποίου γίνεται τι. Αὕτῃ ἡ δοτικὴ ὀνομάζεται δοτικὴ τοῦ ὄργανου ἢ τοῦ μέσου.

● Δοτικὴ τῆς συνοδείας.

Πέντε ναῦς ἔλαβον καὶ μίαν τούτων αὐτοῖς ἀνδράσιν—Ἀθηναῖοι ἤλθον ναυσὶ τριάνοντα—ὀλίγω στρατεύματι οὐ τολμήσει ἐφέ-πεσθαι.

Αἱ δοτικαὶ τῶν παραδειγμάτων τούτων φανερώουν τὸ πρό-σωπον, τὸ ὁποῖον συνοδεύει τὸ ὑποκείμενον. Ἡ δοτικὴ αὕτῃ ὀνο-μάζεται δοτικὴ τῆς συνοδείας. Ἡ δοτικὴ τῆς συνοδείας τίθεται με-ρῆματα κινήτικα.

● Δοτικὴ τροπικῇ.

Βίᾳ εἰς οἰκίαν—οἱ βάρβαροι κραυγῇ πολλῇ ἐπίασιν—δρόμῳ ἔεντο εἰς τοὺς βαρβάρους. [=δρομαίως ἐπετίθεντο].

Ἡ δοτικὴ τῶν παραδειγμάτων τούτων σημαίνει τὸν τρόπον, κατὰ τὸν ὅποιον γίνεται κάτι τι καὶ ὀνομάζεται δοτικὴ τοῦ τρόπου ἢ δοτικὴ τροπικῇ.

● Δοτικὴ τῆς αἰτίας.

Πάντα ἀνάγκῃ διαπονοῦνται—λιμῷ ἀπέθανε—τοῖς μὲν πε-πραγμένοις αἰσχυρόμενοι, τοῖς δὲ πρᾶττομένοις βαρυνόμενοι.

Αἱ δοτικαὶ ἀνάγκῃ, λιμῷ, πεπραγμένοις—πραττομένοις φανε-ρώνουν τὴν αἰτίαν, ἕνεκα τῆς ὁποίας γίνεται κάτι. Ἡ δοτικὴ αὕτῃ ὀνομάζεται δοτικὴ τῆς αἰτίας.

Μ Α Θ Η Μ Α 20^{ον}

Δοτικὴ προσωπικῇ

Ἡ δοτικὴ ὅταν σημαίνῃ τὸ πρόσωπον λέγεται προσωπικῇ. Ἀπὸ τὰ παρακάτω παραδείγματα θὰ καθορίσωμε τὰ διάφορα εἶδη τῆς δοτικῆς προσωπικῆς.

● Δοτικὴ κτητικῇ.

Ἐνταῦθα Κύρῳ βασιλεία ἦν.—Ἐστὶ μοι χρήματα.—Τούτων τῶν μερῶν ἓν ἐστὶ παισίν.

Ἡ δοτικὴ ἐδῶ φανερώει τὸν κτήτορα, τὸν κύριον δηλαδὴ ἐνὸς πράγματος ἢ ἐκείνον διὰ τὸν ὅποιον ὑπάρχει κάτι τι. Ἡ δο-τικὴ αὕτῃ ὀνομάζεται δοτικὴ κτητικῇ.

Ἡ δοτική κτητική τίθεται συνηθέστερα μὲ τὰ ρήματα *εἶμι* καὶ *γίγνομαι*.

● Δοτική χαριστική.

1) *Ἄλλο δὲ στράτευμα συνελέγετο αὐτῷ.*

2) *Καί μοι τὴν γραφὴν ἀνάγνωνθι.*

3) *Πάντες κακὰ νοοῦσι τῷ τυράννῳ.*

Αἱ δοτικαὶ αὐτῷ καὶ μοι τοῦ πρώτου καὶ δευτέρου παραδείγματος σημαίνουν τὸ πρόσωπον, χάριν τοῦ ὁποίου γίνεται κάτι τι, ἡ δὲ δοτικὴ *τυράννῳ* τὸ πρόσωπον πρὸς βλάβην τοῦ ὁποίου γίνεται κάτι τι. Ἡ μία δοτικὴ ὀνομάζεται δοτικὴ χαριστική καὶ ἡ ἄλλη ἀντιχαριστική.

● Δοτικὴ ἠθική.

1) *Ὡς καλὸς μοι ὁ πάππος.*

2) *Καί μοι μὴ θορυβήσητε* [=παρακαλῶ μὴ θορυβήσητε].

3) *Ἡ στρατιὰ σίτον οὐκ εἶχεν αὐτῷ.*

Ἡ δοτικὴ μοι, αὐτῷ σημαίνει τὸ πρόσωπον πρὸς χαρὰν ἢ λύπην τοῦ ὁποίου γίνεται κάτι τι.

Ἡ δοτικὴ αὐτὴ ὀνομάζεται δοτικὴ ἠθική.

Κανονικῶς ἡ δοτικὴ ἠθικὴ εἶναι προσωπικὴ ἀντωνυμία α' καὶ β' προσώπου.

● Δοτικὴ τῆς ἀναφορᾶς.

1) *Γέρον γέροντι γλῶτταν ἡδίστην ἔχει, παῖς παιδί* [=ὁ γέρος ἔχει γλῶσσαν πολὺ γλυκεῖαν ἐν σχέσει πρὸς γέροντα καὶ τὸ παιδίον ἐν σχέσει πρὸς τὸ παιδίον].

2) *Ἐπίδαμνός ἐστι πόλις ἐν δεξιᾷ εἰσπλέοντι τὸν Ἴόνιον κόλπον* [=ἐν δεξιᾷ ὅσον ἀφορᾷ εἰς ἐκείνον, ὅστις εἰσπλέει].

3) *Τῷ καλῶς πράσσουντι πᾶσα γῆ πατρὶς* [ὅσον ἀφορᾷ τὸν εὐτυχοῦντα].

Αἱ δοτικαὶ *γέροντι, παιδί, εἰσπλέοντι* καὶ *πράσσουντι* σημαίνουν τὸ πρόσωπον ἀναφορικῶς μὲ τὸ ὁποῖον συμβαίνει κάτι τι.

Ἡ δοτικὴ αὐτὴ ὀνομάζεται δοτικὴ τῆς ἀναφορᾶς ἡ τοῦ κρίνοντος προσώπου.

Μὲ τὴν δοτικὴν αὐτὴν δύναται νὰ συναφθῇ μετοχὴ ποῦ φανερώνει ὑπὸ ποίαν περίπτωσιν ἰσχύει κάτι τι τοπικῶς ἢ χρονικῶς (παραδ. 2).

● Δοτικὴ τοῦ ἐνεργούντος προσώπου ἢ τοῦ ποιητικοῦ αἰτίου.

1) *Ταῦτα Θεμιστογένει τῷ Συρακοσίῳ γέγραπται* [=ὑπὸ Θεμιστογένους ἔχουν γραφῇ, ἔχει γράψῃ ὁ Θεμιστογένης].

2) *Ἀληθὲς ἀνθρώποις οὐχ εὐρίσκεται* [ὑπὸ τῶν ἀνθρώπων].

3) Ὁ ποταμός ἐστιν ἡμῖν διαβατέος [=πρέπει νὰ διαβαθῇ ἀπὸ ἡμᾶς, πρέπει ἡμεῖς νὰ τὸν διαβῶμεν].

Αἱ δοτικαὶ Θεμιστογόνη τῷ Συρακοσίῳ, ἀνθρώποις, ἡμῖν φανερώνουν τὸ πρόσωπον, τὸ ὅποιον ἐνεργεῖ. Αὕτῃ ἡ δοτικὴ ὀνομάζεται δοτικὴ τοῦ ἐνεργοῦντος προσώπου.

Ἡ δοτικὴ αὕτῃ τίθεται κανονικὰ μὲ τὰ εἰς—τέος ρηματικὰ ἐπίθετα ἢ μὲ παρακείμενον, ὑπερσυντέλικον καὶ τετελεσμένον μέλλοντα παθητικῆς φωνῆς. Τότε λέγεται ποιητικὸν αἷτιον.

[Διὰ τὸ ποιητικὸν αἷτιον θὰ γίνῃ λόγος κατωτέρω. Βλέπε Μάθημα 25ον].

Α Σ Κ Η Σ Ε Ι Σ

Εἰς τὰ παρακάτω παραδείγματα νὰ εὑρεθοῦν καὶ νὰ καθορισθοῦν ὅλαι αἱ δοτικαί.

1) Λύσανδρος κακονοούστατος ἦν τῇ πόλει. 2) Ὁ ἀγαθὸς τῷ ἀγαθῷ μόνῳ φίλος. 3) Ἐπ' ἐκείναις ταῖς διατριβαῖς ἔθιζε ἑαυτὸν χαίρειν. 4) Τῇ Ἑλλάδι πενία ἀεὶ σύντροφος. 5) Πausanίας ἐχθρὸς τῇ πατρίδι ἐγένετο. 6) Τὸ μὲν σῶμα πόνοις ἐγύμναζε, τῇ δὲ ψυχῇ τοὺς κινδύνους ὑπέμεινε. 7) Χαίρεκράτης ὅμοιος ἦν τῷ πατρί. 8) Τὰ κρέα τῶν ἀλικομένων ὄνων ἦν παραπλήσια τοῖς ἐλαφείοις, ἀπᾶλώτερα δέ. 9) Τυράνῳ ἐοικὼς ἦν. 10) Φοβεροὶ τοῖς ἐχθροῖς καὶ σεβαστοὶ τοῖς φίλοις ἐσμέν. 11) Ἀκόλουθος ὁ νῦν λόγος ἐστὶ μοι τῷ πρόσθεν εἰρημένῳ. 12) Τὰ μὲν σάματα τοῖς συμμέτροις πόνοις, ἡ δὲ ψυχὴ τοῖς σπουδαίοις λόγοις αὔξεσθαι πέφυκε. 13) Ὁ εὐπειθὴς τοῖς νόμοις χρηστὸς πολίτης ἐστὶ.

Α Σ Κ Η Σ Ε Ι Σ

(Δοτικὴ προσωπικὴ)

Νὰ ἀναγνωρισθοῦν εἰς τὰ παρακάτω παραδείγματα τὰ διάφορα εἶδη τῆς δοτικῆς προσωπικῆς:

1) Ἦσαν τῷ Κροίσῳ δύο παῖδες [=εἶχεν ὁ Κροῖσος δύο παῖδας]. 2) Σοῦ κρατοῦντος δουλεία ὑπάρχει αὐτοῖς. 3) Ἀγησίλαος ἐπὶ Δασκυλείου ἐπορεύετο, ἔνθα καὶ τὰ βασίλεια ἦν Φαρναβάξω. 4) Μεγάλων πραγμάτων καιροὶ προεῖνται τῇ πόλει [=ἔχουν χαθῇ διὰ τὴν πόλιν]. 5) Πᾶς ἀνὴρ αὐτῷ πονεῖ [=κοπιᾷ διὰ τὸν ἑαυτὸν του]. 6) Πausanίας δίκην δέδωκεν τῶν αὐτῷ πεπραγμένων. 7) Τὰ ὄρη διαβατὰ ἦν τοῖς στρατιώταις.

ΜΑΘΗΜΑ 21^{ΟΝ}

Ἡ δοτική με ἐπιρρήματα καὶ προθέσεις.

Α'. Η ΔΟΤΙΚΗ ΜΕ ΕΠΙΡΡΗΜΑΤΑ

Παραδείγματα :

- 1) Ἄμα τῇ ἡμέρᾳ [συγχρόνως μετὰ τὰ ἐξημερώματα].
- 2) Χαρίδωμος ὁμοῦ τοῖς Πέρσαις ἀφίκετο.
- 3) Οἱ Σωκράτους μαθηταὶ ὁμοίως ἐκείνῳ ἐφιλοσόφουν.

Ἀπὸ αὐτὰ τὰ παραδείγματα βλέπομεν ὅτι μετὰ δοτικὴν συντάσσονται καὶ ἐπιρρήματα. Συνηθέστερα εἶναι τὰ : ἄμα, ὁμοῦ, καὶ μερικὰ ἄλλα ποῦ παράγονται ἀπὸ ῥήματα ἢ ἐπίθετα ποῦ συντάσσονται μετὰ δοτικὴν [ὁμοίως τῷ διδασκάλῳ — ἐπομένως τῷ νόμῳ].

Β' ΔΟΤΙΚΗ ΜΕ ΠΡΟΘΕΣΕΙΣ

Παραδείγματα :

- 1) Ἐν πολλῇ ἀπορίᾳ ἦσαν.
- 2) Ἐν ταῖς σπονδαῖς.
- 3) Βασιλεὺς σὺν πολλῷ στρατεύματι προσέρχεται.
- 4) Σὺν τῷ νόμῳ τὴν ψῆφον τίθεσθαι.
- 5) Ἐπὶ τούτῳ τῷ λόγῳ.
- 6) Παρὰ τῷ βασιλεῖ.
- 7) Πρὸς τῇ πόλει.
- 8) Ὑπὸ τῷ βασιλεῖ.
- 9) Περὶ τῷ ἀγρῷ.

Ἀπὸ τὰ παραδείγματα αὐτὰ μαθαίνομεν ὅτι μετὰ δοτικὴν συντάσσονται αἱ προθέσεις ἐν, σὺν, ἐπὶ, παρὰ, πρὸς, ὑπὸ, περὶ. Μετὰ δοτικὴν συντάσσονται καὶ αἱ προθέσεις ἀμφί, μετά, καὶ ἀνά, ἀλλὰ κυρίως εἰς τοὺς ποιητὰς καὶ σπανίως εἰς τοὺς πεζοὺς.

Ἡ πρόθεσις ἐν μετὰ δοτικὴν σημαίνει τὴν ἐν τόπῳ στάσιν, χρόνον καὶ τρόπον, ἢ ἐπὶ — ἐπάνω ἢ πλησίον, χρόνον, αἰτίαν, σκοπὸν καὶ συμφωνίαν, ἢ παρὰ μετὰ δοτικὴν σημαίνει στάσιν πλησίον προσώπου καὶ κρίσιν. Ἡ πρόθεσις πρὸς μετὰ δοτικὴν σημαίνει πλησίον καὶ προσθήκην, ἢ ὑπὸ τὸ ὑποκάτω, ἢ περὶ — περίε, ἢ ἀμφὶ ἐπίσης περίε, πλησίον, ἢ μετά — μετὰξὺ καὶ ἢ ἀνά — ἐπάνω.

Α Σ Κ Η Σ Ε Ι Σ

Νὰ ἀναγνωρισθῇ ἡ σύνταξις τῶν προθέσεων.

1) Κῦρος ἐξέτασιν ποιεῖται ἐν τῷ πεδίῳ τῶν Ἑλλήνων καὶ τῶν βαρβάρων. 2) Ἦλθε Χαιρεκράτης σὺν τῷ ἀδελφῷ. 3) Ἦξει ἀνὰ νηυσί. 4) Εὐθὺς μετὰ ἐπὶ τῷ τρίτῳ σημείῳ. 5) Ἐπὶ τούτοις Ξενοφῶν εἶπε. 6) Πρωταγόρας καταλύει παρὰ Καλλίᾳ. 7) Δοκεῖς παρ' ἡμῖν οὐ βεβουλευσθαι κακῶς [=κατὰ τὴν κρίσιν ἡμῶν]. 8) Πρὸς Βαβυλῶνι ἦν Κῦρος. 9) Πρὸς τῷ εἰρημένῳ λόγῳ ἦν [=εἶχε νὰ κάμῃ μετ]. 10) Πρὸς τούτοις, πρὸς τοῖς ἄλλοις [=κοντὰ στᾶλλα]. 11) Ἐστὶ δὲ καὶ βασιλεία ὑπὸ τῇ ἀκροπόλει. 12) Οἱ ὑπὸ βασιλεῖ ὄντες [=οἱ ὑπὸ τῷ βασιλεῖ].

ΜΑΘΗΜΑ 22^{ΟΝ}

Γ) Ἡ Αἰτιατικὴ ἡ

1. Ἡ Αἰτιατικὴ με οὐσιαστικά καὶ ἐπίθετα

● Αἰτιατικὴ τοῦ κατὰ τι ἢ τῆς ἀναφορᾶς.

Παραδείγματα : 1) Ἀφικνοῦνται ἐπὶ τὸν Ζαπάταν ποταμόν, τὸ εὖ-
ρος τεττάρων πλέθρων.

2) Πόλις αὐτόθι ὤκειτο, Θάψακος ὄνομα.

3) Τυφλὸς τὸν ὀφθαλμὸν [=ὅσον ἀφορᾷ εἰς τὸν ὀφθαλμόν].

4) Χωλὸς τὸν πόδα [=κατὰ τὸν πόδα, ὅσον ἀφορᾷ εἰς τὸν πόδα].

Τὰ ὀνόματα εὖρος, ὄνομα, ὀφθαλμόν, πόδα εἰς αἰ-
τιατικὴν πτῶσιν φανερώουν τὴν ἀναφορὰν ἢ τὸ κατὰ τι.
Διὰ τοῦτο καὶ ἡ αἰτιατικὴ αὕτη ὀνομάζεται αἰτιατικὴ τοῦ
κατὰ τι ἢ τῆς ἀναφορᾶς.

Εἰς τὴν γλῶσσάν μας ἡ αἰτιατικὴ τοῦ κατὰ τι ἐξηγεῖται
μὲ τὸ ὅσον ἀφορᾷ..ἢ κατὰ...

Κυριώτερα οὐσιαστικά ποῦ συντάσσονται μὲ αἰτιατικὴν εἶναι
τά: τὸ εὖρος, τὸ ὕψος, τὸν ἀριθμόν, τὸ πλῆθος καὶ τὸ ὄνομα.

2. Ἡ Αἰτιατικὴ με προθέσεις

Παραδείγματα : 1) Κατέβην χθὲς εἰς Πειραιᾶ. 2) Ὁρος τὸ πεδῖον
περιέχει ἐκ θαλάττης εἰς θάλατταν. 3) Φεύγουσιν ἀνὰ κράτος.
4) Δι' ἀρετὴν, ἀλλ' οὐ διὰ τὴν τύχην Ἀθηναῖοι ἐνίκησαν.
5) Ἐπλεον κατὰ τὸν ποταμόν. 6) Τοῖς ὑπὲρ Ἑλλήσποντον οἰ-
κοῦσι. 7) Ἀμφὶ τὸν Παντωλὸν ποταμόν. 8) Ἀναβὰς ἐπὶ τὸν
ἵππον. 9) Ἀφίκοντο μετὰ τὴν μάχην. 10) Χειρίζοφος πέμπει
παρὰ Ξενοφῶντα τοὺς πελταστάς. 11) Ἐστρατοπεδεύσαντο
περὶ τὸ τεῖχος. 12) Ἐφευγον οἱ ἄλλοι πρὸς τὸ ὄρος. 13) Αἶγυ-
πτος ὑπὸ βασιλεῖα ἐγένετο.

Τὰ ἀνωτέρω παραδείγματα μᾶς δεικνύουν ποῖαι προ-
θέσεις συντάσσονται μὲ αἰτιατικὴν.

Μὲ αἰτιατικὴν συντάσσονται αἱ προθέσεις : εἰς, ἀνά, διά,
κατὰ, ὑπὲρ, ἀμφί, ἐπὶ, μετὰ, παρὰ, περί, πρὸς, ἐκ (ἐξ) καὶ ὑπὸ.

Μὲ αἰτιατικὴν συντάσσεται καὶ ἡ καταχρηστικὴ πρόθεσις
ὥς καὶ σημαίνει πρὸς π.χ. ἤλθεν ὥς ἐμὲ [=ἤλθε πρὸς ἐμὲ].

Ἦλθεν ἔχων ὀπλίτας ὥς πεντακοσίους [=περίπου πεντακοσίους.

Ἡ πρόθεσις εἰς μὲ αἰτιατικὴν σημαίνει κίνησιν καὶ ἀναφορὰν,
ἢ ἀπὸ διεύθυνσιν καὶ τρόπον, ἢ διὰ τὸ ἀναγκαστικὸν ἢ τελικὸν αἰτι-
ον, ἢ κατὰ κίνησιν κάτω, τὸ ἐναντίον, ἢ ὑπὲρ τὸ ὑπεράνω καὶ πέ-
ραν ὁρίου τινός, ἢ ἀμφὶ τὸ ἀμφοτέρωθεν, περί, ἢ ἐπὶ ἐπάνω, ἢ
μετὰ τὸ κατόπιν τοπικῶς καὶ χρονικῶς, ἢ παρὰ σημαίνει κίνησιν
πλησίον προσώπου τινός, ἢ περὶ τὸ περί, ἢ πρὸς διεύθυνσιν ἀπλὴν
ἢ ἐχθρικὴν καὶ ἢ ὑπὸ τὸ ὑποκάτω.

3. Η ΑΙΤΙΑΤΙΚΗ ΕΠΙΡΡΗΜΑΤΙΚΩΣ

● Αίτιατική τοῦ χρόνου.

Παραδείγματα : 1) *Αἱ σπουδαὶ ἐνιχυτὸν ἔσονται.*

2) *Τὴν μητέρα πέπαιμαι τρέφων τρίτον ἔτος τοῦτι*
[=πρὸ τριῶν ἐτῶν].

3) *Ἀπηγγέλθη Φίλιππος τρίτον ἢ τέταρτον ἔτος τοῦτι.*
Ἑραῖον τεῖχος πολιορκῶν [=ἀπὸ τριῶν ἢ τεσσάρων ἐτῶν, ἐδῶ καὶ
3—4 χρόνια].

Αἱ αίτιατικά τῶν παραδειγμάτων τούτων προσδιορίζουν τὸν χρόνον, κατὰ τὸν ὁποῖον γίνεται κάτι τι.

Ἡ αίτιατική αὐτὴ ὀνομάζεται αίτιατική τοῦ χρόνου.

Ἡ αίτιατική τῶν ὀνομάτων ποὺ φανερώνουν φυσικὴν τοῦ χρόνου διάρκειαν τίθεται μὲ τακτικὸν ἀριθμητικόν, ἀλλὰ συχνὰ καὶ μὲ δεικτικὴν ἀντωνυμίαν διὰ νὰ φανερώσῃ τὸν χρόνον ποὺ ἔχει περάσει (παραδ. 2).

● Αίτιατική τοῦ τόπου.

Παραδείγματα : 1) *Ἀπέχει ἡ Πλάταια τῶν Θηβῶν σταδίους ἑβδομήκοντα.*

2) *Μέγαρα ἀπέχοντα Συρακουσῶν οὕτε πλοῦν πολλὺν οὕτε ὁδόν.*

Ἡ αίτιατική *σταδίους ἑβδομήκοντα, πλοῦν πολλὺν...ὁδόν* τῶν παραδειγμάτων αὐτῶν σημαίνει τοπικὴν ἔκτασιν.

Ἡ Αίτιατική αὐτὴ λέγεται αίτιατική τοῦ τόπου.

● Αίτιατική τῆς αἰτίας ἢ τοῦ σκοποῦ.

Παραδείγματα : 1) *Τί οὖν ταῦτα λέγεις ;*

2) *Τί τηνικάδε ἀφῖξαι, ὦ Κρίτων ;* [=διατί, διὰ ποῖον σκοπόν].

3) *Ἐρωτῶντι ὅ,τι ἤκοιεν* [διὰ ποῖον σκοπόν].

4) *Ἄλλ' αὐτὰ ταῦτα καὶ νῦν ἤκω παρὰ σέ* [=δι' αὐτὰ ταῦτα].

Αἱ αίτιατικά *τί, ὅ,τι, αὐτὰ ταῦτα* φανερώνουν τὴν αἰτίαν ἢ τὸν σκοπόν.

Αὐτὴ ἡ Αίτιατική λέγεται αίτιατική τῆς αἰτίας ἢ τοῦ σκοποῦ.

Ε Ρ Ω Τ Η Σ Ε Ι Σ

1) Ποῖαι προθέσεις συντάσσονται μὲ δοτικὴν ; 2) Ποῖα οὐσιαστικά συντάσσονται μὲ αίτιατικὴν τοῦ κατὰ τι ; 3) Ποῖαι προθέσεις συντάσσονται μὲ αίτιατικὴν ;

Α Σ Κ Η Σ Ε Ι Σ

Νὰ ἀναγνωρισθοῦν αἱ αίτιατικά :

1) Πομπὰς πολυτελεστάτας καὶ σεμνοτάτας τοῖς θεοῖς οἱ Ἀθηναῖοι ἐδωροῦντο ἀνὰ ἑκάστον ἔτος. 2) Πολὺ πένθος ἦν κατὰ τὸ Λακωνικὸν στράτευμα. 3) Κατ' ἐνιαυτὸν πεντακοσίας χιμαῖρας

ἀποθύουσι. 4) Μυρίας ἡμῖν ἀσχολίας παρέχει τὸ σῶμα διὰ τὴν ἀναγκαίαν τροφήν. 5) Σωκράτης ἀπέθανεν ὑπὲρ τὰ ἐξήκοντα ἔτη γεγονώς. 6) Μένων ἐστρατοπεδεύσατο παρὰ τὸν ποταμόν. 7) Καταλαμβάνουσιν τοὺς φύλακας ἀμφὶ πῦρ καθημένους. 8) Δαρεῖος μετὰ Καμβύσην Περσῶν ἐβασίλευσα. 9) Μετὰ τὴν ἐν Μαραθῶνι μάχην, αὖθις ὁ βάρβαρος ἐπὶ τὴν Ἑλλάδα ἦλθεν. 10) Ἡ Κίλισσα εἶχε φυλακὴν περὶ αὐτήν. 11) Οἱ ληφθέντες ἤχθησαν προσδεδεδεμένοι τὰς χεῖρας. 12) Ὁ ἄνθρωπος ἀλγεῖ τὸν δάκτυλον. 13) Ἡ ὁδὸς ἦν τὸ μῆκος εἴκοσι σταδίων. 14) Κινάδων ἦν καὶ τὸ εἶδος νεανίσκος καὶ τὴν ψυχὴν εὐρωστος. 15) Ταῦτα συνθέμενοι οἱ στρατιῶται ἐπορεύοντο τὸ πλῆθος ὡς δισχιλίοι. 16) Ἀγηςίλαος ἦν βραχὺς τὸ ἀνάστημα.

ΜΑΘΗΜΑ 23^{ον}

Τὰ παραδεικτικά

(§ 31—34)

Ὁ συγκριτικὸς καὶ ὁ ὑπερθετικὸς βαθμὸς τῶν ἐπιθέτων λέγονται **παραθετικά**.

● Τὸ πρόσωπον ἢ τὸ πρᾶγμα ποῦ συγκρίνεται μὲ ἄλλο ὁμοίον του, ὀνομάζεται **πρῶτος ὅρος τῆς συγκρίσεως**. ἐκεῖνο μὲ τὸ ὁποῖον γίνεται ἡ σύγκρισις αὐτοῦ, ὀνομάζεται **δεύτερος ὅρος τῆς συγκρίσεως**.

Παραδείγματα: 1) Ὁ Ὀλυμπος *ὕψηλότερος* τῆς Ὀσσης *ἐστίν*.

2) Κύρος *ἦν νεώτερος* Ἀρταξέρξου.

3) Ὁ πατὴρ *ἐστὶ φρονιμώτερος* ἢ ὁ υἱός.

4) Κύρῳ *μᾶλλον φίλοι* ἦσαν ἢ βασιλεῖ.

5) Ἐκείνων *πολὺ μᾶλλον* ἢ ἐμοῦ *κατηγορεῖς*.

Εἰς τὰ παραδείγματα ταῦτα πρῶτος ὅρος τῆς συγκρίσεως εἶναι αἱ λέξεις: Ὀλυμπος, πατήρ, Κύρῳ καὶ ἐκείνων. Ὁ δεύτερος ὅρος τῆς συγκρίσεως εἶναι αἱ λέξεις: Ἀρταξέρξου, ἢ ὁ υἱός, ἢ βασιλεῖ, ἢ ἐμοῦ.

● Ὁ πρῶτος ὅρος τῆς συγκρίσεως ἐκφέρεται κατὰ πολλοὺς τρόπους, σύμφωνα μὲ τὴν θέσιν ποῦ ἔχει εἰς τὴν πρότασιν, διότι αὐτὸς δύναται νὰ ἀνήκῃ ὅχι μόνον εἰς τὸ ὑποκείμενον τῆς προτάσεως, ἀλλὰ καὶ εἰς ἄλλον ὅρον αὐτῆς κύριον ἢ δευτερεύοντα (παραδ. 1, 4).

● Ὁ δεύτερος ὅρος τῆς συγκρίσεως ἐκφράζεται :

α) μὲ ἀπλὴν γενικὴν (παραδ. 1 καὶ 2).

β) με τὸ ἢ καὶ εἰς τὴν αὐτὴν πτῶσιν με τὸν πρῶτον ὅρον (παραδ. 3, 4, 5).

● Ὁ δεύτερος ὅρος τῆς συγκρίσεως παραλείπεται, ὅταν ἐννοῖται εὐκολα ἀπὸ τὰ συμφραζόμενα (παραδ. 1), ὅταν ἡ σύγκρισις εἶναι πρὸς τὸ δέον (παραδ. 2) ἢ πρὸς ἄλλον χρόνον (παραδ. 4) καὶ ὅταν εἶναι ἀντίθετον τοῦ α' ὅρου (παραδ. 5).

- Π.χ. 1) *Ἦρξατο λόγου Φαρνάβαζος· καὶ γὰρ ἦν πρεσβύτερος.*
[ἐνν. Ἀγησιλάου].
- 2) *Τὸ οἶκῆμα μείζον* [ἐνν. τοῦ δέοντος] *ἄχθος λαβὸν κατερράγη.*
- 3) *Καὶ ἐμὲ ἔτι πολὺ ἐντιμότεραν φανῆναι* [ἐνν. ἢ νῦν φαίνομαι].
- 4) *Ἐν εἰρήνῃ οἱ ἰδιῶται ἀμείνους τὰς γνώμας ἔχουσιν*
[ἐνν. ἢ ἐν πολέμῳ].
- 5) *Ἡ τῆς πόλεως δύναμις ἥττων τῶν ἐναντίων ἐστίν* [ἐνν. ἥττων τῆς δυνάμεως τῶν ἐναντίων].

Ὁ ὑπερθετικὸς βαθμὸς διαφέρει ἀπὸ τὸν συγκριτικόν, ἐπειδὴ ὁ συγκριτικὸς φανερῶνει σύγκρισιν με ἓνα πρόσωπον ἢ πρᾶγμα ἢ καὶ με πολλὰ μαζὶ πού ἐκλαμβάνονται ὡς ἓνα, ὁ ὑπερθετικὸς φανερῶνει σύγκρισιν με ὅλα τὰ ὅμοια, ἀλλὰ ἐννοεῖται τὸ κάθε ἓνα χωριστά.

- Π.χ. 1) *Ἀρταξέρξης ἦν πρεσβύτερος Κῦρου.*
- 2) *Χρυσὸς δὲ κρείσσων μυρίων λόγων βροτοῖς.*
- 3) *Θουκυδίδης συνέγραψε τὸν πόλεμον τῶν Πελοποννησίων καὶ Ἀθηναίων ἐλπίσας ἀξιολογώτατον αὐτὸν ἔσεσθαι τῶν προγεγενημένων* [=ἀξιολογώτατον καὶ ἀξιολογώτερον ἐν συγκρίσει πρὸς ἓνα ἕκαστον τῶν προγεγενημένων].

Α Σ Κ Η Σ Ε Ι Σ

Νὰ ἀναγνωρισθῇ ὁ πρῶτος καὶ δεύτερος ὅρος τῆς συγκρίσεως εἰς τὰ ἑξῆς παραδείγματα.

- 1) Παρύσατις ἐφίλει Κῦρον μᾶλλον ἢ τὸν Ἀρταξέρξη. 2) Προσῆκει μοι μᾶλλον ἐτέρων ἄρχειν. 3) Οὐδὲν ἀνθρώπου θηρίον ἀγριώτερον. 4) Οἱ Ἕλληνες μᾶλλον τοὺς πολίτας ἢ τοὺς πολεμίους δεδίασι. 5) Αἱ δευτέραι φροντίδες σοφώτεραι. 6) Κῦρος πάντων πάντα κράτιστος ἐνομιζέτο. 7) Οὐδὲν ἐστὶν ἀγαθὸν κρεῖττον ἀνθρώποις ὑγίειας. 8) Ὡς εἶδον οἱ Ἕλληνες τοὺς ἐγγὺς ὄντας ἐπῆσαν πολὺ ἔτι προθυμότερον ἢ πρόσθεν. 9) Περί μειζόνων καὶ καλλιόνων ἢ ἐκεῖνοι τοὺς λόγους ἐποιούμην.

ΜΑΘΗΜΑ 24^{ON}

Ἐπιρρηματικοὶ προσδιορισμοὶ

Οἱ ἐπιρρηματικοὶ προσδιορισμοί, δηλ. οἱ προσδιορισμοὶ ποὺ ἐκφέρονται μὲ ἐπιρρήματα ἢ μὲ ἐμπρόθετον πλαγίαν πτώσιν ἢ καὶ χωρὶς πρόθειν, φανερώνουν τὸν τόπον, τὸν χρόνον, τὸν τρόπον, τὸ ὄργανον ἢ μέσον, τὸ ποσόν, τὸ κατὰ τι καὶ τὸ αὔτιον.

[Βλέπε καὶ Μάθημα 13ον σελ. 21].

Α') Τ Ο Π Ο Σ

- Ἡ ἐν τόπῳ στάσις.

Ἀλλαχοῦ, πανταχοῦ, αὐτόθι, ἀλλαχόθι, οἴκοι, ἰσθμοῖ, Μεγαροῖ, Ἀθήνῃσι, Ὀλυμπίᾳσι, ἐκεῖ, ἐνταῦθα, ἐνθάδε, ἐν Ἀθήναις.

Τὰ ἐπιρρήματα αὐτὰ ἐκφράζουν τὴν ἐν τόπῳ στάσιν.

Ἡ ἐν τόπῳ στάσις ἐκφέρεται μὲ ἐπιρρήματα ποὺ τελειώνουν εἰς—οῦ, εἰς—θι, εἰς—οι, εἰς—ῃσι καὶ—ασι, ἐπίσης καὶ μὲ δοτικὴν συνοδευομένην μὲ τὴν πρόθεσιν ἐν.

Εἰς μερικὰ κύρια ὀνόματα τίθεται δοτικὴ χωρὶς πρόθεσιν: *Μαραθῶνι, Σαλαμῖνι, Νεμέᾳ, Ἐλευσῖνι, Πλαταιαῖς, Δελφοῖς*, π. χ.
1) αἰσχυνομένη τὰ τρόπαια τὰ *Μαραθῶνι καὶ Σαλαμῖνι καὶ Πλαταιαῖς*. 2) ἐνίκησεν *Ἴσθμοῖ καὶ Νεμέᾳ*.

- Ἡ ἐκ τόπου κίνησις.

1) *Ἀθήνηθεν, οἴκοθεν, ἐκεῖθεν.*

2) *Ἐξ ἀγορᾶς ἢ πόθεν Μενέξενος; ἐξ ἀγορᾶς καὶ ἀπὸ τοῦ βουλευτηρίου.*

Ἡ ἐκ τόπου κίνησις ἐκφέρεται μὲ ἐπιρρήματα ποὺ τελειώνουν εἰς—θεν (παράδ. 1) καὶ μὲ γενικὴν συνοδευομένην μὲ τὴν πρόθεσιν ἐκ ἢ ἀπὸ [παράδ. 2].

- Ἡ εἰς τόπον κίνησις.

1) *Κροῖσος ἐπὶ Σάρδεων ἔφευγε.* 2) *Ἀνεχώρησαν ἐπ' οἴκου* [=κατ' εὐθείαν εἰς τὴν πατρίδα των]. 3) *Ἀφικόμενος εἰς Δελφούς.* 4) *Ἐφευγον πρὸς τὸ ὄρος.* 5) *ἔπλεον ἐπὶ τὴν Ἐπίδαμνον.* 6) *Πέμπει παρὰ Ξενοφῶντα τοὺς πελταστὰς.* 7) *Πρόσβεις πέπομφεν ὡς βασιλέα.* 8) *Πορεύομαι ἐκεῖθε, οἴκαδε* [=εἰς τὴν πατρίδα], *Ἀθήναζε* [=εἰς τὰς Ἀθήνας], *Ἐλευσίναδε* [=εἰς τὴν Ἐλευσίνα].

Ἡ εἰς τόπον κίνησις ἐκφέρεται μὲ γενικὴν συνοδευομένην μὲ τὴν πρόθεσιν ἐπὶ (παράδ. 1—2), μὲ αἰτιατικὴν συνοδευομένην μὲ τὰς προθέσεις εἰς, πρὸς, ἐπὶ, παρὰ καὶ ὡς. Ἐπίσης μὲ ἐπιρρήματα εἰς—σε,—δε ἢ—ζε.

Β') Χ Ρ Ο Ν Ο Σ

Παραδείγματα: 1) *Ἄξω ὑμᾶς σήμερον εἰς χωρίον ὅθεν ὄψεσθε θάλατταν.* 2) *Οἱ λαγὼ τῆς νυκτὸς νέμονται* [=κατὰ τὴν νύκτα].

3) *Ὁὐ τοίνυν τῆς ἐπιούσης ἡμέρας οἶμαι τὸ πλοῖον ἤξειν, ἀλλὰ τῆς ἐτέρας.* 4) *Ῥετο ταύτῃ τῇ ἡμέρᾳ οὐ μαχεῖσθαι βασιλέα.* 5) *Τῇ ὕστεραίᾳ Κῦρος ἐπορεύετο ἡμελημένος.*

Ὁ χρόνος ἐκφέρεται μὲ ἐπίρρημα, μὲ γενικὴν ὀνομάτων ποῦ φανερώνουν φυσικὴν διαίρεσιν τοῦ χρόνου καὶ μὲ δοτικὴν, ὅταν ὁ χρόνος εἶναι ὠρισμένος.

Γ') ΤΡΟΠΟΣ

Παραδείγματα : 1) *Σαφῶς κατέμαθον.* 2) *Ἐκ παντὸς τρόπου.*

3) *Ὁὐ γὰρ κραυγῇ, ἀλλὰ σιγῇ προσῆσαν.* 4) *Τίνα τρόπον κόψω τὴν θύραν;* 5) *Ἐπραξε ταῦτα ἄκων.* 6) *Ζῶσι ληζόμενοι.*

Ὁ τρόπος ἐκφράζεται μὲ τροπικὰ ἐπιρρήματα (παραδ. 1), μὲ ἐμπρόθετον προσδιορισμὸν (παραδ. 2), μὲ δοτικὴν ἀπρόθετον (παραδ. 3), μὲ αἰτιατικὴν ἀπρόθετον (παραδ. 4) καὶ μὲ ἐπίθετον (παραδ. 5) ἢ μετοχὴν (παραδ. 6).

Δ') ΟΡΓΑΝΟΝ

Παραδείγματα : 1) *Ὁρῶμεν διὰ τῶν ὀφθαλμῶν.* 2) *Ἐλεγε δι' ἐρμηνέως.* 3) *Βάλλοντες λίθοις.* 4) *Δεῖ τὰ μέλλοντα τοῖς γεγενημένοις τεκμαίρεσθαι.* 5) *Ἐλθόντων Περσῶν καμπληθεὶ στόλῳ.* 6) *Εἶπεν ἥκειν εἰς τὰς τάξεις αὐτοῖς στεφάνοις.*

Ὁ προσδιορισμὸς τοῦ ὀργάνου ἐκφέρεται μὲ γενικὴν συνοδευομένην μὲ τὴν πρόθεσιν διὰ καὶ μὲ δοτικὴν ὀργανικὴν.

Ε') ΠΟΣΟΝ

Παραδείγματα : 1) *Πόσον διδάσκει; πέντε μυνῶν.* 2) *Ἐνικυτῷ πρεσβύτερος.* 3) *Δέκα ἔτεσι πρὸ τῆς ἐν Σαλαμῖνι ναυμαχίας.* 4) *Ἐπύαξα προτέρᾳ Κύρου πέντε ἡμέρας εἰς Ταρσοὺς ἀφίκεται.* 5) *Ἐντεῦθεν ἐξελαύνει διὰ Λυδίας σταθμοὺς τρεῖς παρασάγγας εἴκοσι δύο.*

Ὁ προσδιορισμὸς τοῦ ποσοῦ ἐκφέρεται μὲ ποσοτικὰ ἐπιρρήματα, μὲ γενικὴν ρημάτων ποῦ σημαίνουν ἀγοράν, πώλησιν, ἀξίαν μὲ δοτικὴν καὶ αἰτιατικὴν.

Α Σ Κ Η Σ Ε Ι Σ

Νὰ ἀναγνωρισθοῦν οἱ προσδιορισμοὶ εἰς τὰ κατωτέρω παραδείγματα·

1) Ἐνταῦθα ἦν πόλις οἰκουμένη. 2) Ἀθήνηθεν ἀφικόμεθα. 3) Κελεύουσι φυλάττεσθαι μὴ ἡμῖν ἐπιθῶνται τῆς νυκτὸς οἱ βάρβαροι. 4) Ἀναξίβιος καλέσας Ξενοφῶντα κελεύει πάσῃ καὶ μηχανῇ πλεῦσαι ἐπὶ τὸ στρατόπεδον. 5) Ἄρτι ἥκεις ἢ πάλα; 6) Ὁ μὲν δὴ Δερκυλίδας ἐφ' Ἑλλησπόντου ἐπορεύετο. 7) Τῇ μὲν πρώτη ἡμέρᾳ ἐδήουν τὴν γῆν, τῇ δὲ ὕστεραίᾳ εἰσέβαλλον. 8) Ἄλλο στράτευμα συνελέγετο αὐτῷ ἐν Χερρονήσῳ τόνδε τὸν τρόπον. 9) Ἡ πόλις ἐμπόριον [=ἐμπορικὸς λιμὴν] ἐν μέσῳ τῆς

Ἑλλάδος τὸν Πειραιᾶ κατεσκευάσατο. 10) Ἀκοντίζει Κύρον ὑπὸ τὸν ὀφθαλμὸν βιάως. 11) Λακεδαιμόνιοι ψοντο ὀλίγων ἐτῶν καθαιρήσειν τὴν τῶν Ἀθηναίων δύναμιν. 12) Οἱ Κερκυραῖοι ἐπλευσαν εὐθὺς πέντες καὶ εἴκοσι ναυσὶ καὶ ὕστερον ἑτέρῳ στόλῳ. 13) Οὐ κραυγῇ, ἀλλὰ σιγῇ καὶ ἡσυχῇ ἐν ἴσῳ καὶ βραδέως οἱ βάρβαροι παρῆσαν. 14) Ἐμισθωσάμεθα ὄνον Μέγαράδε. 15) Οἱ Ἕλληνες, ἐπεὶ πλοῖα ἱκανὰ ἐδόκει παρεῖναι, ἀναβάντες ἐπλευον ἡμέραν καὶ νύκτα. 16) Δωριεῖς ὀδοηκοστώ ἔτει μετὰ τὴν Ἰλίου ἄλωσιν Πελοπόννησον ἔσχον. 17) Ἡνίκα δεῖλη ἐγένετο, ἐφάνη κοινορτὸς ὥσπερ νεφέλη λευκή, χρόνῳ δὲ συχνῶ ὕστερον ὥσπερ μελανία τις ἐν τῷ πεδίῳ. 18) Ἐπεὶ πολλῶ μείζων ἐγένετο ἡ βοή, ὅσῳ δὴ πλείους ἐγένοντο, ἐδόκει μείζον τι εἶναι τῷ Ξενοφῶντι.

ΜΑΘΗΜΑ 25^{ΟΝ}

Τὸ ποιητικὸν αἷτιον

(§ 84)

Παραδειγματτα: 1) *Καλλίξενος μισούμενος ὑπὸ πάντων λιμῶ ἀπέθανεν.*

2) *Ἐν τῇ μάχῃ ταύτῃ τὸ τοῦ Ἀλεξάνδρου κράνος λέγεται ὑπὸ Πέρσου τινὸς ἀποκοπήναι.*

3) *Ἐπράχθη οὐδὲν ἀπὸ τῶν τυράννων ἔργον ἀξιόλογον.*

4) *Ἐκ Φοίβου δαμείς [=ὑπὸ τοῦ Φοίβου].*

5) *Τὰ παρὰ τῶν θεῶν σημαινόμενα.*

6) *Κῦρος ὁμολογεῖται πρὸς πάντων [=ὑπὸ πάντων].*

7) *Θεμιστογένει τῷ Συρακοσίῳ γέγραπται [=ὑπὸ Θεμιστογένους].*

8) *Ὡς καὶ τοῖς παλαιοῖς ποιηταῖς δεδήλωται [=ὑπὸ τῶν παλαιῶν].*

Παρατηρήσεις: Αἱ λέξεις ὑπὸ πάντων, ὑπὸ Πέρσου τινός, ἀπὸ τῶν τυράννων, ἐκ Φοίβου, παρὰ τῶν θεῶν, πρὸς πάντων, Θεμιστογένει τῷ Συρακοσίῳ καὶ τοῖς παλαιοῖς ποιηταῖς τῶν παραδειγμάτων αὐτῶν φανερῶνουν αἰτίαν ἀπὸ τὴν ὁποίαν παθαίνει κάτι τι τὸ ὑποκείμενον.

Τὸ φαινόμενον αὐτὸ λεγεται **ποιητικὸν αἷτιον**.

● Τὸ ποιητικὸν αἷτιον ἐκφράζεται:

α') Συνήθως μὲ τὴν προθέσιν ὑπὸ καὶ γενικὴν (παραδ. 1, 2).

β') Σπανίως μὲ τὰς προθέσεις ἀπὸ, ἐκ, παρὰ, πρὸς καὶ γενικὴν (παραδ. 3, 4, 5, 6).

γ') Μὲ ἀπλὴν δοτικὴν ὅταν τὸ ῥῆμα εἶναι χρόνου Παρακειμένου, Ὑπερσυντελικου καὶ Τετ. Μέλλοντος (παραδ. 7 καὶ 8).

Τὸ ποιητικὸν αἷτιον δέχονται τὰ παθητικὰ ῥήματα.

ΕΡΩΤΗΣΕΙΣ

- 1) Τί λέγονται ἐπιρρηματικοὶ προσδιορισμοί; 2) Τί φανερώνουν; 3) Πῶς ἐκφέρεται ἡ ἐν τόπῳ στάσις, ἡ ἐκ τόπου κίνησις καὶ ἡ εἰς τόπον κίνησις; 4) Πῶς ἐκφέρεται ὁ προσδιορισμός τοῦ χρόνου, τοῦ τρόπου, τοῦ ὄργανου καὶ τοῦ ποσοῦ; 5) Τί λέγεται ποιητικὸν αἷτιον καὶ πῶς ἐκφράζεται;

ΑΣΚΗΣΕΙΣ

Νὰ εὑρεθῇ τὸ ποιητικὸν αἷτιον εἰς τὰ κάτωθι παραδείγματα.

- 1) Γηράσκων πολλὰ διδάσκεισθαι ἐθέλω ὑπὸ χρηστῶν μόνων. 2) Ἀνεμνήσθησαν πάντα τὰ ἡσεβημένα αὐτῷ. 3) Ταῦτα ὠμολόγητο ἡμῖν τε καὶ σοί. 4) Τὰ τῶν ἀνθρώπων πράγματα ὑπὸ θεῶν κυβερνᾶται. 5) Τοῦτό μοι ἐκ θεοῦ δέδοται. 6) Ὁ βουδς σφάττεται ὑπὸ τοῦ ἱερέως. 7) Αἱ βαναυσι καὶ τέχνηαι εἰκότως ἀδοξοῦνται πρὸς τῶν πόλεων. 8) Μάτην ἐμοὶ κεκλαύσεται. 9) Λέγουσιν ὡς Ἐρατοσθένει ἐλάχιστα τῶν τριάκοντα κακὰ εἴργασται. 10) Διήρπαστο ὑπὸ τοῦ βασιλικοῦ στρατεύματος τὰ ἀπὸ τῶν οἰκῶν ξύλα.

ΜΑΘΗΜΑ 26^{ον}

Τὸ ἀντικείμενον

(§ 60)

Παραδείγματα: 1) *Δύκος διώκει ἀμνόν.*

2) *Πάντες τιμῶσι τοὺς σοφοὺς.*

3) *Ὅμοιος ὁμοίῳ ἀεὶ πελάζει.*

4) *Μέμνησο τῶν Ἀθηναίων.*

5) *Βούλομαι λέγειν.*

6) *Μίσει τοὺς κολακεύοντας.*

7) *Κῦρος ἔλεγεν, ὅτι ἡ ὁδὸς ἔσοιτο πρὸς βασιλέα.*

Παρατηρήσεις: Αἱ λέξεις *ἀμνόν*, *τοὺς σοφοὺς*, *ὁμοίῳ*, *τῶν Ἀθηναίων*, *λέγειν*, *τοὺς κολακεύοντας* καὶ ἡ πρότασις *ὅτι ἡ ὁδὸς ἔσοιτο πρὸς βασιλέα* τῶν παραδειγμάτων αὐτῶν εἶναι ὅροι τῆς προτάσεως, οἱ ὅποιοι δέχονται τὴν ἐνέργειαν τοῦ ὑποκειμένου. Ὁ ὅρος αὐτὸς τῆς προτάσεως λέγεται ἀντικείμενον.

- Ἀντικείμενον λέγεται τὸ πρόσωπον ἢ τὸ πρᾶγμα, εἰς τὸ ὅποιον μεταβαίνει ἡ ἐνέργεια τοῦ ὑποκειμένου.
- Ὡς ἀντικείμενον τίθεται κυρίως ὄνομα οὐσιαστικόν. Ἐκτὸς ἀπὸ τοῦ οὐσιαστικὸν τίθεται ὡς ἀντικείμενον ἐπίθετον (παραδ. 2), μετοχὴ (παραδ. 6), ἀπαρέμφατον (παραδ. 5) καὶ δλόκληρος πρότασις (παραδ. 7).

● Τὸ ἀντικείμενον εὐρίσκεται εἰς μίαν ἀπὸ τὰς πλαγί-
ας πτώσεις (γενικήν, δοτικήν, αἰτιατικήν).

Συχνὰ τὸ ἀντικείμενον παραλείπεται ὅταν
ἐννοῖται εὐκόλᾳ ἀπὸ τὴν σειρὰν τοῦ λόγου καὶ ὅταν περιλαμβά-
νῃ γενικῶς κάθε πρόσωπον ἢ πρᾶγμα, εἰς τὸ ὁποῖον δύναται
νὰ φθάσῃ ἡ ἐνέργεια τοῦ ρήματος.

Π.χ. 1) *Οἰόμεθα ἄμεινον πολεμεῖν ἔχοντες τὰ ὅπλα ἢ ἄλλω
παραδόντες* [ἐνν. αὐτά].

2) *Ὅτε δοκεῖ ταῦτα ἀνατεινᾶτω τὴν χεῖρα καὶ ἀνέτει-
ναν ἅπαντες* [ἐνν. τὴν χεῖρα].

3) *Πέμψας* [ἐνν. **τινὰ**] *ἤρετο αὐτόν.*

4) *Πρὸς τὸν ἔχοντα* [ἐνν. ἀγαθὰ] *ὁ φθόγος ἔρπει.*

● Πολλὰ ρήματα συντάσσονται μὲ δύο ἀντικείμενα. Ἀπὸ τὰ
ἀντικείμενα αὐτὰ τὸ πρῶτον λέγεται ἄμεσον ἀντι-
κείμενον καὶ τὸ δεύτερον ἔμμεσον ἀντίκει-
μενον.

Π.χ. 1) *Ὁ πάππος τὸν Κῦρον καλὴν στολὴν ἐνέδυσσε.*

2) *Ὁ κυβερνήτης ἐπλήρωσε τὴν ναῦν αἵτου.*

3) *Ὁ Πρωταγόρας ἐδίδασκε τοὺς νέους τὴν σοφιστικὴν.*

Ἀπὸ τὰ ρήματα ἄλλα δέχονται τὸ ἀντικείμενον εἰς γενικὴν
πτῶσιν, ἄλλα εἰς δοτικὴν καὶ ἄλλα εἰς αἰτιατικὴν. Τὰ ρήματα
ποὺ δέχονται ἓνα ἀντικείμενον εἰς μίαν ἀπὸ τὰς πτώσεις αὐτάς,
ὀνομάζομεν μονόπρωτα ρήματα, ὅσα δέχονται δύο ἀντικεί-
μενα τὰ ὀνομάζομεν δίπρωτα.

Ἀπὸ τὰ ρήματα, ὅσα φανερόνουν μίαν ἐνέργειαν τοῦ ὑπο-
κειμένου, λέγονται ἐνεργητικά. Ἀπὸ τὰ ἐνεργητικά ρήματα, ὅσα
φανερόνουν ὅτι ἡ ἐνέργεια τοῦ ὑποκειμένου μεταβαίνει εἰς ἓνα
ἄλλο πρόσωπον ἢ πρᾶγμα, λέγονται **μεταβατικά** π.χ. **τύ-
πτω** (ἐνν. **τινὰ**), **κόπτω** [=ἐνν. **τι**] καὶ ὅσα φανερόνουν ὅτι ἡ
ἐνέργεια τοῦ ὑποκειμένου δὲν μεταβαίνει πονθενά, λέγονται
ἀμετάβατα π.χ. **βαδίζω**, **τρέχω**, **παίζω**, **γελῶ** κλπ.

Μερικὰ μεταβατικά ρήματα λαμβάνονται καὶ ὡς ἀμετά-
βατα π.χ.

ἄγω τι (μεταβατικόν), *ἄγω ἐπὶ τοὺς πολεμίους* (ἀμετάβατον)
ἐλαύνω τι (μεταβατικόν), *ἐλαύνω μετὰ στρατοῦ* (ἀμετάβατον)

ΕΡΩΤΗΣΕΙΣ

1) Τί λέγεται ἀντικείμενον; 2) Ποῖον μέρος τοῦ λόγου τίθεται ὡς ἀντικείμενον; 3) Εἰς ποῖαν πτῶσιν τίθεται τὸ ἀντικείμενον; 4) Πότε παραλείπεται τὸ ἀντικείμενον; 5) Τί λέγεται ἄμεσον καὶ ἔμμεσον ἀντικείμενον; 6) Τί γνωρίζετε περὶ μεταβατικῶν καὶ ἀμεταβάτων ρημάτων; 7) Ποῖα ρήματα λέγονται μονόπτωτα καὶ ποῖα δίπτωτα.

ΑΣΚΗΣΕΙΣ

Νά εὗρεθῇ τὸ ἀντικείμενον τῶν κατωτέρω προτάσεων.

1) Ὁ γεωργὸς κόπτει τὸ δένδρον. 2) Οἱ Σπαρτιᾶται ἐπέιθοντο τοῖς νόμοις. 3) Τῆς Σάμου Πολυκράτης ἐτυράννει. 4) Ο Λακεδαιμόνιοι ἔμελλον ἐπὶ τὴν Ἀττικὴν στρατεῦεσθαι. 5) Καίρως ἄγειν ἐπὶ τοὺς πολεμίους. 6) Οἱ σοφισταὶ οὐ διελέγοντο τοῖς μὴ ἔχουσι χρήματα. 7) Τὸ εὖ πράττειν παρὰ τὴν ἀξίαν ἀφορμὴ τοῦ κακῶς φρονεῖν τοῖς ἀνοήτοις γίνεσθαι. 8) Ποιήσω, ὅτι ἂν καὶ ὑμῖν δοκῇ. 9) Ἐνέβαλε τὸ μέν. 10) Πολλάκις οἱ λόγοι ταῖς πράξεσιν οὐ συμφωνοῦσι. 11) Πάντων οἱ θεοὶ κρατοῦσι. 12) Πλησίον ἦν σταθμὸς ἔνθα ἔμελλε καταλύσειν. 13) Ἡ ἄρκτος τὸν ἄμνον βλέπει καὶ ἀρπάζει αὐτόν. 14) Τισσαφέρνης διαβάλλει Κῦρον πρὸς τὸν ἀδελφόν. 15) Στέργε μὲν τὰ παρόντα, ζητεῖ δὲ τὰ βέλτιστα. 16) Οὗς ἡδυνήθησαν συνειλήφασιν ἡμῶν βασιλεὺς καὶ Τισσαφέρνης. 17) Δίδωμι χρήματα τοῖς δικαίοις. 18) Διδάσκω τὸν παῖδα γράμματα. 19) Οὗς ἐπαινοῦσι μὲν οἱ παριόντες, μῖμοῦνται δ' οὐ πάνυ. 20) Οἱ πολέμιοι ἀπείχον ἐλάχιστον τῶν πυλῶν. 21) Μακάριος ὅστις μακαρίοις ὑπηρετεῖ. 22) Ἡ ἀρετὴ περιγίγνεται τοῦ πλήθους.

ΜΑΘΗΜΑ 27^{ον}

Μονόπτωτα ρήματα

ΡΗΜΑΤΑ ΜΕ ΑΙΤΙΑΤΙΚΗΝ

(§ 65—66)

Παραδείγματα: 1) Ὁ βασιλεὺς ἐπεμψε κήρυκας. 2) Οἱ Ἕλληνες ἐνίκησαν τοὺς Πέρσας. 3) Οἱ Ἕλληνες ἐνίκησαν νίκην λαμπράν. 4) Σωκράτης θυσίας ἔθυσε μικράς. 5) Νοσεῖ νόσον ἀγρίαν. 6) Καλὸν ἔπαινον ἐπαινεῖται Σωκράτης. 7) Δέομαι ὑμῶν δέησιν δικαίαν. 8) Ὁ ἥλιος θερμαίνει τὴν γῆν.

Παρατηρήσεις: Αἱ λέξεις κήρυκας (παραδ. 1), τοὺς Πέρσας (παραδ. 2) καὶ γῆν (παραδ. 8) εἶναι ἀντικείμενα τῶν προτάσεων αὐτῶν. Τὰ ἀντικείμενα αὐτὰ δὲν ἔχουν καμμίαν σχέσιν μὲ τὸ ρῆμα κατὰ τὸν σχηματισμόν, διότι ἀπὸ ἄλλο θέμα σχηματίζεται τὸ ρῆμα καὶ ἀπὸ ἄλλο τὸ ἀντικείμενον. Τὸ ἀντικείμενον αὐτὸ λέγεται ἐξωτερικὸν ἀντικείμενον.

- Ἐξωτερικὸν ἀντικείμενον λέγεται τὸ ἀντικείμενον ποῦ δὲν ἔχει καμμίαν ὄχρσιν κατὰ τὸν σχηματισμὸν μὲ τὸ ρῆμα.

Αἱ λέξεις *νίκη*ν (παραδ. 3), *θυσίας* (παραδ. 4) καὶ *νόσον* (παραδ. 5) εἶνε ἀντικείμενα τῶν προτάσεων αὐτῶν. Παρατηροῦμεν ὅμως, ὅτι αἱ λέξεις αὐταὶ ἔχουν ἐσωτερικὴν ὄχρσιν μὲ τὸ ρῆμα, δηλαδὴ παράγονται ἀπὸ τὸ θέμα τοῦ ρήματος (*ἐνίκησαν—νίκη*ν), (*θυσίας—ἔθυε*), (*νοσεῖ—νόσον*). Τὸ ἀντικείμενον αὐτὸ λέγεται ἐσωτερικὸν ἢ σύστοιχον ἀντικείμενον.

- Ἐσωτερικὸν ἢ σύστοιχον ἀντικείμενον λέγεται τὸ ἀντικείμενον ποῦ παράγεται ἀπὸ τὸ θέμα τοῦ ρήματος.

Μὲ σύστοιχον ἀντικείμενον συντάσσονται σχεδὸν ὅλα τὰ ρήματα. Τὸ σύστοιχον ἀντικείμενον συνοδεύεται συχνὰ ἀπὸ ἐπιθετικὸν προσδιορισμὸν π. χ.

1) *Σωκράτης θυσίας ἔθυε μικράς.*

2) *Καλὸν ἐπαινον ἐπαινεῖται Σωκράτης.*

Συχνὰ τὸ ἐσωτερικὸν ἢ σύστοιχον ἀντικείμενον, ἐπειδὴ ἐκφράζει τὴν ἰδίαν ἔννοιαν μὲ τὸ ρῆμα, παραλείπεται καὶ παραμένει μόνον ὁ ἐπιθετικὸς τοῦ προσδιορισμὸς, ὁ ὁποῖος ἐκφέρεται τότε εἰς οὐδέτερον γένος καὶ πληθυντικὸν ἀριθμὸν, π. χ.

1) *Μεγά δύναται* [=μεγάλην δύναμιν δύναται].

2) *Μεγάλα καὶ σφοδρά νοσοῦσι* [=μεγάλας καὶ σφοδράς νόσους νοσοῦσι].

3) *Ταῦτά λυπεῖσθαι καὶ ταῦτά χαίρειν.* [=τάς αὐτάς λύπας καὶ τάς αὐτάς χαράς].

- Μὲ αἰτιατικὴν συντάσσονται τὰ ρήματα ποῦ σημαίνουν ὠφέλειαν ἢ βλάβην, ἐργασίαν ἢ κάποιαν μεταβολὴν εἰς τὴν προηγουμένην κατάστασιν ἢ θέσιν τοῦ ὑποκειμένου.

Ε Ρ Ω Τ Η Σ Ε Ι Σ

1) Τί λέγεται ἐξωτερικὸν ἀντικείμενον καὶ τί ἐσωτερικὸν ἢ σύστοιχον; 2) Πῶς ἐκφέρεται ὁ ἐπιθετικὸς προσδιορισμὸς ὅταν παραλείπεται τὸ ἀντικείμενον; 3) Ποῖα ρήματα συντάσσονται μὲ αἰτιατικὴν;

Α Σ Κ Η Σ Ε Ι Σ

Νά ἀναγνωρισθοῦν τὰ ἀντικείμενα τῶν κατωτέρω παραδειγμάτων.

- 1) Ὁ τοξότης τείνει τὸ τόξον. 2) Τὴν κακίσιν δουλείαν οἱ ἀκρατεῖς δουλεύουσιν. 3) Ζήσεις βίον κράτιστον. 4) Οὐ στρατηγῶ ταύτην τὴν στρατηγίαν. 5) Ἐμὲ μὲν μεγάλα ἐξημῶσε. 6) Ἐκαστον εὐεργετεῖν τὴν μεγίστην εὐεργεσίαν. 7) Τίμα τοὺς

γονεῖς καὶ φίλει τοὺς φίλους. 8) Οἱ τύραννοι ἱκανώτατοί εἰσι κακῶσαι μὲν ἐχθρούς, δὴῆσαι δὲ τοὺς φίλους. 9) Κακὸν βίον οἱ τῶν πλουσίων παῖδες τὰ πολλὰ ζῶσι. 10) Σωκράτης τὰ μέγιστα πάντας τοὺς βουλομένους ὠφέλει. 11) Ὁ Φωκικὸς πόλεμος δεκαετὴς γενόμενος αἰμυνησὼν παιδεῖν τοὺς Θηβαίους ἐπαίδευσεν. 12) Οἱ Θρᾶκες ἐπεὶ εὐτύχησαν τοῦτο τὸ εὐτύχημα, συνεβόων ἀλλήλοις. 13) Πολλὴν φλυαρίαν φλυαροῦνται. 14) Μεγίστους ἀγῶνας ἡγωνισμένοι. 15) Ἐπιμελοῦνται πᾶσαν ἐπιμέλειαν. 16) Οὐκ ἂν ἔπεσεν ἡ πόλις τοιοῦτον πτώμα [=τοιαύτην πτώσιν]. 17) Οἱ στρατιῶται ὥρυξαν τάφρον. 18) Ἡ πόλις βραχέα ἡσθεῖσα μεγάλα ζημιώσεται. 19) Πολλὰ μηχανώμεθα, δι' ὧν τὰ κακὰ ἀλεξόμεθα [=πολλὰς μηχανάς]. 20) Βάδιζε τὴν εὐθείαν.

ΜΑΘΗΜΑ 28^{ον}

ΡΗΜΑΤΑ ΜΕ ΓΕΝΙΚΗΝ

(§ 67—68)

Παραδείγματα: 1) **Δέδοικα μὴ ἐπιλαθόμεθα τῆς οἴκαδε ὁδοῦ.**—**Μέμνησο τῶν Ἀθηναίων.**

2) **Χρόνου φείδου.**—**Ἐαυτοῦ κήδεται ὁ προνοῶν ἀδελφοῦ.**

3) **Πάντες τῶν ἀγαθῶν ἐπιθυμοῦσι.**—**Οἱ θεοὶ ἀπολαύουσιν εὐδαιμονίας.**

4) **Ἄκουε πάντων.**—**Ὀλίγοι σίτου ἐγεύσαντο.**—**Ὁσφραίνεμαι κρομμύων.**

5) **Ταύτης τῆς ἀρετῆς ἐπίεσαι.**—**Πολλῶν κακῶν πεπειράμεθα.**

6) **Πολέμου οὐκ ἄρξομεν.**—**Πχύσασθε μάχης.**

7) **Ἐσπράπευε τῆς χώρας.**—**Ζήσεις βίον κράτιστον, ἢ θυμοῦ κρατῆς.**

8) **Πλάτεια ἀπέχει Θηβῶν σταδίους ἑβδομήκοντα.**—**Ἀπέστη Μεσσήνη Ἀθηναίων.**

9) **Δαρείου καὶ Παρυσάτιδος γίνονται παῖδες δύο.**—**Ἀπὸ βασιλέως πεφυκώς.**

10) **Ἦθελον ἡμῶν πλεονεκτεῖν.**—**Κῦρος τῶν ἡλικιωτῶν ἐκρατίστευεν.**

Τὰ παραδείγματα αὐτὰ μᾶς βοηθοῦν νὰ κατατάξωμε κατὰ τὸν ἐξῆς τρόπον τὰ ρήματα ποὺ συντάσσονται μὲ γενικὴν:
"Ὅσα σημαίνουν:

1) **Μνήμην ἢ λήθην** (παραδ. 1).

2) **Φροντίδα, ἐπιμέλειαν, φειδῶ ἢ τὰ ἀντίθετα τούτων** (παραδ. 2).

3) **Ἐπιθυμίαν, ἀπόλαυσιν, μετοχήν, πλησμονὴν καὶ στέρησιν** (παραδ. 3).

- 4) Αἰσθησιν (ἀφὴν, ἀκοήν, ὁσφρησιν καὶ γεῦσιν πλὴν τοῦ ὄρω, τὸ ὁποῖον συντάσσεται μὲ αἰτιατικὴν) (παραδ. 4).
- 5) Ἀπόπειραν, ἐπιτυχίαν ἢ ἀποτυχίαν (παραδ. 5).
- 6) Ἐναρξιν ἢ λήξιν (παραδ. 6).
- 7) Ἀρχήν, ἐξουσίαν (παραδ. 7).
- 8) Χωρισμόν, ἀπομάκρυνσιν, ἀποχήν, ἀπαλλαγήν (παραδ. 8).
- 9) Καταγωγὴν (παραδ. 9).
- 10) Σύγκρισιν, διαφοράν, ὑπεροχήν (παραδ. 10).

Α Σ Κ Η Σ Ε Ι Σ

1) Κῦρος ἰδὼν ἔλαφον ἐκπηδήσασαν ἐπιλαθόμενος πάντων ὧν ἤκουσεν, ἐδίδωκεν. 2) Αἰσχροῦν κερδῶν μὴ ἐφίεσο. 3) Ἀνὴρ φιλότιμος ἐθέλει αἰσχροῦν κερδῶν ἀπέχεσθαι. 4) Οἱ ἡγεμόνες τῶν ἡττημένων οὐκ ἐφείδοντο. 5) Σωφροσύνη πασῶν τῶν ἐπιστημῶν διαφέρει. 6) Κῶμαι γέμουσαι πολλῶν ἀγαθῶν. 7) Πάντων κυριεύω. 8) Κληρονομῶ τῆς πατρικῆς φιλίας. 9) Σωκράτης τοῦ σώματος οὐκ ἡμέλει. 10) Ἦδε ἡ ἡμέρα μεγάλων κακῶν ἄρξει. 11) Ὁ λόγος τοῦ ἔργου ἐκράτει. 12) Ἄλλος ἄλλου δεσπόζειν ἀξιοῖ. 13) Δεῖ χρημάτων. 14) Ἀνθρωπος ὧν μέμνησο τῆς κοινῆς τύχης. 15) Αἰδῶς σωφροσύνης πλεῖστον μετέχει.

— ΜΑΘΗΜΑ 29^{ον} —

ΡΗΜΑΤΑ ΜΕ ΔΟΤΙΚΗΝ

(§ 69—70)

Παραδείγματα: 1) Προσῆκει μάλιστα ἐλευθέρῳ ἢ ἱππικῇ.

2) Ὅμοιος ὁμείῳ ἀεὶ πελάζει. — Χρῶ τοῖς βελτίστοις.

3) Ἀρήγω (=βοηθῶ) τοῖς φίλοις. — Τοῖς νόμοις πείθου — Δαίδαλος Μίνῳ ἐδούλευε.

4) Φιλοσόφῳ ἔοικας. — Συμφωνοῦμεν ἀλλήλοις. — Ἀντέλεγον πολλοὶ μὴ σπένδεσθαι Ἀθηναίοις.

Ἀπὸ τὰ παραδείγματα αὐτὰ μαθαίνομε, ὅτι μὲ δοτικὴν συντάσσονται τὰ ρήματα, ὅσα σημαίνουν:

- 1) Τὸ πρέπον καὶ ἀρμόζον.
- 2) Συνάντησιν φιλικὴν ἢ ἐχθρικήν, ἐπικοινωνίαν ἢ ἔνωσιν.
- 3) Φιλικὴν ἢ ἐχθρικήν ἐνέργειαν, ἄμιλλαν, ἔριν ἢ συμφιλίωσιν.
- 4) Ἰσότητα, ὁμοιότητα καὶ συμφωνίαν.

Α Σ Κ Η Σ Ε Ι Σ

Νά γίνη ἡ σύνταξις.

1) Πᾶς τῷ ἀδικουμένῳ βοηθεῖτω 2) Κῦρος κατασκευάσασθαι καὶ αὐτὸς ὡς βασιλεῖ ἡγεῖτο πρέπειν 3) Οὗτοι οἱ λόγοι εἰσὶν ἀνδρῶν ἡλιθίων κάμοι φθονούων. 4) Οἱ στρατιῶται ἐχαλέπαι-

νον καὶ ὠργίζοντο τῷ Κλεάρχῳ. 5) Πάνυ ταχύ σοι ὑπακούσεται. 6) Οἱ σοφισταὶ οὐ διελέγοντο τοῖς μὴ ἔχουσι χρήματα. 7) Τῇ ἀχαριστίᾳ ξίπεται ἡ ἀναισχυντία. 8) Κύρος ἀπέκτεινεν ἄνδρα Πέρσῃν καὶ ἕτερόν τινα τῶν ὑπαρχόντων αἰτιασάμενος ὥς ἐπιβουλεύει αὐτῷ.

Δίπτωτα ρήματα

ΜΕ ΔΥΟ ΑΙΤΙΑΤΙΚΑΣ

(§ 72—73)

Εἰς τὰ προηγούμενα μαθήματα εἶδαμεν ὅτι πολλὰ ρήματα δέχονται δύο ἀντικείμενα. Τὰ ρήματα αὐτὰ ὠνομάσαμεν δίπτωτα. Ἀπὸ τὰ δίπτωτα ρήματα πολλὰ συντάσσονται μὲ δύο αἰτιατικὰς. Τὰ κατωτέρω παραδείγματα θὰ μᾶς βοηθήσουν νὰ κατατάξωμεν αὐτὰ εἰς διαφόρους κατηγορίας.

Παραδείγματα: 1) Οὐ τοῦτο ἐρωτῶ σε.—Ἡμᾶς βασιλεὺς τὰ ὅπλα ἀπαιτεῖ.

2) Διδάσκει σε τὴν στρατηγίαν.—Ἀναμνήσω ὑμᾶς τοὺς τῶν ἡμετέρων προγόνων κινδύνους.

3) Ὁ πάππος τὸν Κύρον στολὴν καλὴν ἐνέδυσσε.

Μὲ δύο αἰτιατικὰς συντάσσονται τὰ ρήματα, ποὺ σημαίνουν:

1) ἐρωτῶ, εἰσπράττω, ἀποστερῶ, ἀποκρύπτω.

2) τὰ παιδευτικὰ (ἐδῶ ἀνήκει καὶ τὸ ὑπομιμνήσκω

3) ἐνδύω καὶ ἀναμιμνήσκω.

Ἀπὸ τὰ δύο αὐτὰ ἀντικείμενα τὸ ἓνα εἶναι τὸ ἄμεσον καὶ τὸ ἄλλο τὸ ἔμμεσον. Ἀκόμα συντάσσονται μὲ δύο αἰτιατικὰς τὰ μεταβατικὰ ρήματα, τὰ ὁποῖα, συντάσσονται μὲ αἰτιατικὴν, ὅταν ἔχουν ἐκτὸς τοῦ ἐξωτερικοῦ ἀντικειμένου καὶ σύστοιχον ἀντικείμενον, π. χ.

1) Ἐκαστον ὑμῶν εὐηργέτουν τὴν μεγίστην εὐεργεσίαν.

2) Πόλλ' ἀγαθὰ τὴν πόλιν ἐποίησε.

3) Ἀ ἀπατῶ τὸν πολέμιον (= ὅς ἀπάτας ἀπατῶ τὸν πολέμιον).

Ἐκτὸς ἀπὸ τὰ ἀνωτέρω ρήματα συντάσσονται μὲ δύο αἰτιατικὰς καὶ τὰ ἐξῆς ρήματα:

1) ὀνομάζω, π.χ. (ὀνομάζω τὸν Πλάτωνα σοφόν).

2) νομίζω, π.χ. (οἱ Ἕλληνες ἐνόμιζον τὴν νίκην θεάν).

3) ἐκλέγω, (π.χ. Ἀμα δὲ τῇ ἡμέρᾳ εἵλοντο Ξενοφῶντα στρατηγόν).

4) ποιῶ, (π.χ. πάντων δεσπότην ἑαυτὸν πεποίηκεν).

Τὰ τελευταῖα ρήματα διὰ νὰ τὰ ἐνθυμούμεθα καλύ-

τερα τὰ ὀνομάζομεν κλητικὰ (καλῶ, ὀνομάζω), δοξαστικά (δοξάζω, νομίζω), ἐκλογῆς σημαντικά (ἀποδεικνυμι, ἐκλέγω, χειροτανῶ). [Κοίταξε καὶ σελ. 11, Μάθημα 5ον].

● Εἰς τὰ ῥήματα αὐτὰ ἡ μία αἰτιατικὴ εἶναι κατηγορούμενον τῆς ἄλλης. Διὰ νὰ καταλάβωμεν καλύτερα τοῦτο, τρέπομεν τὰ ῥήματα εἰς παθητικά, καὶ τότε τὸ ὑποκείμενον θὰ γίνῃ ποιητικὸν αἷτιον, τὸ πρῶτον ἀντικείμενον θὰ γίνῃ ὑποκείμενον καὶ τὸ δεύτερον κατηγορούμενον. Π.χ. ἡ πρότασις **Ἀντισθένην Ἀθηναῖοι εἶλοντο στρατηγόν**, θὰ γίνῃ: **Ἀντισθένης ἡρέθη ὑπὸ τῶν Ἀθηναίων στρατηγός.** Ἡ πρότασις **Δαρεῖος Κῦρον στρατηγὸν ἐποίησεν**, θὰ γίνῃ: **Κῦρος ἐποιήθη ὑπὸ Δαρείου Στρατηγός.**

Μ Α Θ Η Μ Α 30^{ON}

ΜΕ ΑΙΤΙΑΤΙΚΗΝ ΚΑΙ ΓΕΝΙΚΗΝ

(§ 74—75)

Πολλὰ ῥήματα δέχονται ἓνα ἀντικείμενον εἰς αἰτιατικὴν πτώσιν καὶ ἓνα εἰς γενικήν. Τὰ κατωτέρω παραδείγματα θὰ μᾶς βοηθήσουν νὰ κατατάξωμεν αὐτὰ εἰς ὠρισμένας κατηγορίας.

Παραδείγματα: 1) *Λυσίας τῶν λόγων ἡμᾶς εἰστία.*—*Ἀνδρῶν τήνδε τὴν πόλιν ἐκένωσε.*

2) *Ῥμεῖς ἐμοῦ ἀκούσεσθε πᾶσαν τὴν ἀλήθειαν.*

3) *Οἱ Ἑλεῖοι ἐκόλυον τοὺς Λακεδαιμονίους τοῦ ἀγῶνος.*—*Ἔλαβον τῆς ζώης Ὁρόνταν.*

4) *Τῶν πόνων πωλοῦσιν ἡμῖν τὰγαθὰ οἱ θεοί.*—*Οἱ βάρβαροι τὸν Θεμιστοκλέα μεγίστων δωρεῶν ἡξίωσαν.*

5) *Ζηλῶ σε τοῦ πλούτου.*—6) *Μέλητος Σωκράτη ἀσεβείας ἐγράψατο.*

Μὲ αἰτιατικὴν καὶ γενικήν, λοιπόν, συντάσσονται τὰ ῥήματα, ποὺ σημαίνουν:

1) ἐστιῶ, πληρῶ, κενῶ κ.λ.π.

2) ἀκούω ἢ πληροφοροῦμαι.

3) ὁδηγῶ, ἔλκω, ἀπομακρύνω, ἀπαλλάσσω, ἀποστερῶ.

4) ἀνταλλάσσω, ἀγοράζω, πωλῶ, ἀξιῶ, τιμῶ.

5) ψυχικὰ πάθημα (θαυμάζω, εὐδαιμονίζω, μακαρίζω, οἰκτίζω, ὀργίζομαι).

6) δικαστικά καὶ ἀνταποδοτικά.

Α Σ Κ Η Σ Ε Ι Σ

Νὰ γίνη ἡ σύνταξις.

- 1) Οἱ Θεσσαλοὶ ἐκώλουν τὸν Ἀγησίλαον τῆς παρόδου.
- 2) Οὔτε αὐτὸς τοῦτο Σωκράτους ἤκουσα οὔτε ἄλλου φάσκοντος.
- 3) Κῦρος Κλέαρχον στρατηγὸν ἀπέδειξεν.
- 4) Οἱ Σπαρτιᾶται θάνατον Παύσανίου κατέγνωσαν.
- 5) Ἀθηναῖοι εἶλοντο Λυκούργον ἄρχοντα.
- 6) Πολλοὶ τὸν Κροῖσον τοῦ πλούτου ἐμακάριζον.
- 7) Οἱ Ἀθηναῖοι τοὺς ἀγαθοὺς μετοίκους πολίτας ἐποιοῦν.
- 8) Οἱ Ἀθηναῖοι τὸν Ἀλέξανδρον μεγίστων τιμῶν ἤξιωσαν.
- 9) Εὐθύφρων τὸν πατέρα φόνου ἐγράψατο.
- 11) Ἀγησίλαος Φαρνάβαν τὴν οὐσίαν ἀπεστέρησεν.
- 12) Μακαρίζω ὑμᾶς ἐγὼγε τοῦ κτήματος.

ΜΑΘΗΜΑ 31^{ον}

Τὰ μέσα ρήματα

(§ 79—82)

- Μέσα ρήματα λέγονται, ὅσα φανερώνουν ὅτι τὸ ὑποκείμενον ἐνεργεῖ καὶ ἡ ἐνέργεια ἐπιστρέφει εἰς αὐτὸ κατ' ἄμεσον ἢ ἔμμεσον τρόπον.

Σύμφωνα μὲ τὴν ἰδιαιτέραν των σημασίαν τὰ μέσα ρήματα λέγονται :

- α) Ἀντανεκλαστικά.
- β) Μέσα ἀλληλοπαθῆ.
- γ) Μέσα δυναμικά.

- Μέσα ἀντανεκλαστικά λέγονται, ὅσα φανερώνουν ὅτι τὸ ὑποκείμενον ἐνεργεῖ καὶ ἡ ἐνέργεια ἐπιστρέφει εἰς τὸ ἴδιον τὸ ὑποκείμενον ἁ μ ἔ σ ω ς καὶ κατ' εὐθεῖαν ἢ ἐμμέσως καὶ πλαγίως.

Τὰ ἀντανεκλαστικά ὑποδιαίρουνται εἰς :

- 1) Μέσα εὐθέα ἢ αὐτοπαθῆ.
- 2) Μέσα πλάγια.

- Μέσα εὐθέα ἢ αὐτοπαθῆ λέγονται, ὅσα φανερώνουν ὅτι ἡ ἐνέργεια ἐπιστρέφει ἀμέσως καὶ κατ' εὐθεῖαν εἰς τὸ ὑποκείμενον.

Παραδείγματα : 1) **Λούομαι** [=λούω ἑμαυτόν].

2) **Γυμνάζονται** [=γυμνάζουσιν ἑαυτούς].

3) **Οὕτω Κερκυραῖοι ἐτάξαντο** [=ἔταξαν ἑαυτούς].

4) **Ἐπὶ ραθυμίαν ἐτράπετο** [=ἔτρεψεν ἑαυτόν].

5) **Ἀντιτάξαντες τούτοις πολλαπλασίους ἐνικᾶτε** [ἀντιτάξαντες ὑμᾶς αὐτούς].

Παρατηρήσεις : Ὅπως φαίνεται ἀπὸ τὰ παραδείγματα αὐτά, τὰ μέσα εὐθέα ἢ αὐτοπαθῆ ρήματα δύνανται νὰ ἀναλύωνται εἰς τὸ ἐνεργητικὸν τῶν καὶ νὰ ἔχουν ὡς ἀντικείμενον εἰς αἰτιατικὴν πτῶσιν τὴν ἀντίστοιχον αὐτοπαθῆ ἀντωνυμίαν.

● Μέσα πλάγια λέγονται, ὅσα σημαίνουν ὅτι ἡ ἐνέργεια τοῦ ὑποκειμένου ἐπιστρέφει εἰς αὐτὸ ἐμμέσως καὶ πλαγίως.

Αὐτὰ πάλιν ὑποδιαιροῦνται εἰς :

1) **Μέσα διάμεσα.**

2) **Μέσα περιποιητικὰ ἢ μέσα ὠφελείας.**

● Μέσα διάμεσα λέγονται ὅσα σημαίνουν ὅτι τὸ ὑποκείμενον ἐνεργεῖ κάτι τι εἰς αὐτὸ τὸ ἴδιον ἢ εἰς κάτι ποῦ τοῦ ἀνήκει διὰ μέσου ἄλλου.

Παραδείγματα :

1) **Κείρομαι** [=βάζω τὸν κουρέα καὶ μὲ κουρεύει].

2) **Ὁ πατὴρ τοὺς παῖδας παιδεύεται** [=ἐκπαιδεύει τοὺς παῖδας διὰ τῶν διδασκάλων].

● Μέσα περιποιητικὰ ἢ μέσα ὠφελείας λέγονται, ὅσα σημαίνουν ὅτι τὸ ὑποκείμενον ἐνεργεῖ πρὸς χρῆσιν τοῦ ἢ πρὸς ὠφέλειάν του.

Παραδείγματα :

1) **Οἰκοδομοῦμαι οἰκίαν** [=οἰκοδομῶ οἰκίαν μου διὰ τῶν οἰκοδόμων].

2) **Ἐδαγόρας τριήρεις ἐναυπηγήσατο** [=διὰ ναυπηγοῦ ἐναυπήγησεν ἑαυτῷ].

3) **Πανσανίας τράπεξαν περσικὴν παρετίθετο** [=διέτασσε καὶ τοῦ παρέθετον οἱ ὑπηρεταί].

Κυριώτερα ρήματα περιποιητικὰ εἶναι τὰ ἐξῆς :

α') **ἀπογράφομαι** [=ἀπογράφω διὰ τοῦ γραμματέως τὸ ὄνομά μου].

β') **δανείζομαι** [=διὰ τοῦ δανειστοῦ παρέχω χρήματα εἰς τὸν ἑαυτόν μου].

γ') **καλοῦμαι** [=διὰ τοῦ κήρυκος ἢ δι' ἄλλου καλῶ εἰς τὸν ἑαυτόν μου, προσκαλῶ].

δ') **μισθοῦμαι** [=λαμβάνω κάτι ἐπὶ μισθῷ].

ε') **τίθεμαι νόμον** [=διὰ τοῦ νομοθέτου θέτω νόμους].

(περὶ τοῦ νομοθέτου λέγεται **τίθημι ἢ γράφω νόμους**)

● Μέσα ἀλληλοπαθῆ λέγονται, ὅσα σημαίνουν μίαν κοινὴν ἐνέργειαν δύο ἢ καὶ περισσοτέρων ὑποκειμένων πρὸς μεταβαίνει ἀπὸ τὸ ἓνα εἰς τὸ ἄλλο.

Παραδείγματα :

1) **Συμβalόντες τὰς ἀσπίδας ἔωθοντο** [=ἔώθουν ἀλλήλους].

2) **Διενείμαντο τὴν ἀρχὴν ὁ Ζεὺς καὶ ὁ Ποσειδῶν καὶ ὁ Πλούτων** [=διένειμαν ἀλλήλους, διεμοίρασαν ἀναμεταξύ των τὴν ἐξουσίαν].

● Μέσα δυναμικὰ λέγονται, ὅσα φανερώνουν ὅτι τὸ ὑποκείμενον ἐνεργεῖ μὲ ὅλας τοῦ τὰς προσπαθείας καὶ δυνάμεις.

Παραδείγματα :

1) **Λύομαι αἰχμάλωτον** [=ἐνεργῶ πλησίον τῶν αἰχμαλωτισάντων καὶ καταβάλλω λύτρα διὰ τὴν ἀπελευθέρωσιν αὐτοῦ].

2) **Πόλεμον καταλύομαι** [καταλύω διὰ τῆς προσπαθείας μου].

3) **Παρέχομαι τοῖς συμμάχοις ναῦς** [=φροντίζω καὶ δαπανῶ διὰ τὴν ναυπήγησιν].

Εἰς μερικὰ ῥήματα ὁ μέσος τύπος διαφέρει ἀπὸ τὸν ἐνεργητικὸν κατὰ τὴν σημασίαν.

πολιτεύω [=εἶμαι πολίτης], **πολιτεύομαι** [=μετέχω τῶν πραγμάτων τῆς πολιτείας].

πρεσβεύω [=εἶμαι πρεσβευτής], **πρεσβεύομαι** [=ἐνεργῶ ὡς πρεσβευτής].

βουλευώ [=εἶμαι βουλευτής], **βουλεύομαι** [=σκέπτομαι],

ἄρχω τοῦ λόγου [=ὀμιλῶ πρῶτος], **ἄρχομαι** τοῦ λόγου [=ἀρχίζω τὸν λόγον μου].

Α Σ Κ Η Σ Ε Ι Σ

Νὰ ἀναγνωρισθῇ ἡ σημασία τῶν μέσων ῥημάτων εἰς τὰ κάτωθι παραδείγματα :

1) Οἱ Ἕλληνες τὸ πάλαϊ ἐτράποντο πρὸς ληστείαν.

2) Παρεσκευάζοντο ὡς μαχοῦμενοι.

3) Σὺν τῷ νόμῳ δεῖ τὸν δικαστὴν τὴν ψήφον τίθεσθαι.

- 4) Τοὺς ἀγράφους νόμους οὐχ οἱ ἄνθρωποι ἔθεντο, ἀλλὰ οἱ θεοὶ τοῖς ἀνθρώποις ἔθεσαν.
- 5) Σόλων τοῖς Ἀθηναίοις νόμους ἐτίθει.
- 6) Ἡ τῶν Ἀθηναίων πόλις πρώτη καὶ νόμους ἔθεσε καὶ πολιτείαν κατεστήσατο.
- 7) Πέλοψ πολλὰς θυγατέρας ἀπέδοτο τοῖς ἀρίστοις.
- 8) Οὐ ῥάδιον ἐν χρόνῳ ὀλίγῳ μεγάλας διαβολὰς ἀπολύεσθαι.
- 9) Θεμιστοκλῆς τὸν υἱὸν ἱππέα ἐδιδάξατο καὶ ἄλλα πολλὰ αὐτὸν ἐπαιδεύσατο.
- 10) Οἱ Ἀμφικτύονες ἐψηφίσαντο, Σόλωνος εἰπόντος, ἐπιστρατεύειν ἐπὶ τοὺς ἐναγεῖς Κιρραίους.
- 11) Οἱ Πλαταιεῖς τὰς προσβολὰς τῶν Θηβαίων ἢ προπύποιεν, ἀπεωθοῦντο.

ΜΑΘΗΜΑ 32^{ΟΝ}

Τὰ παθητικὰ ρήματα

(§ 83—87)

● Παθητικὰ ρήματα λέγονται, ὅσα σημαίνουν ὅτι τὸ ὑποκείμενον πάσχει κάτι τι ἀπὸ κάποιον ἄλλον.

Παθητικὰ ρήματα σχηματίζονται ἀπὸ τὰ ἐνεργητικὰ μεταβατικά :

- Π. χ. 1) *Ἡ πόλις τιμᾷ τοὺς ἀγαθοὺς ἄνδρας* = οἱ ἀγαθοὶ ἄνδρες **τιμῶνται** ὑπὸ τῆς πόλεως.
- 2) *Κατηγορῶ τινος* = **κατηγορεῖται** τις.
- 3) *Φθονῶ τινι* = **φθονεῖται** τις ὑπ' ἐμοῦ.
- 4) *Οἱ Ἕλληνες ἐνίκησαν τοὺς Πέρσας* = οἱ Πέρσαι **ἐνικίθησαν** [ἢ ἡττήθησαν] ὑπὸ τῶν Ἑλλήνων.
- 5) *Βασιλεῖς ἄρχουσι τῶν Περσῶν* = οἱ Πέρσαι **ἄρχονται** ὑπὸ βασιλέων.

● Κατὰ τὴν μετατροπὴν τῆς ἐνεργητικῆς συντάξεως εἰς παθητικὴν γίνονται αἱ ἑξῆς μεταβολαί: Τὸ ρῆμα ἀπὸ ἐνεργητικὸν γίνεται παθητικὸν εἰς τὸν ἴδιον χρόνον, τὸ δὲ ὑποκείμενον αὐτοῦ γίνεται αἷτιον.

Ὅταν τὰ ρήματα εἶναι δίπτωτα καὶ ἡ ἐνεργητικὴ σύνταξις γίνεται παθητικὴ, ἐὰν τὸ δίπτωτον ρῆμα εἶναι ἀπὸ τὰ συντασσόμενα μὲ δύο αἰτιατικὰς καὶ ἀπὸ αὐτὰς ἡ μία εἶναι κατηγορούμενον τῆς ἄλλης, τότε αἱ δύο αὐταὶ αἰτιατικαὶ γίνονται ὀνομαστικά, ἢ μία ὑποκείμενον τοῦ παθητικοῦ ρήματος καὶ ἡ ἄλλη κατηγορούμενον τῷ ὑποκειμένῳ. (Περβλ. σελ. 50, Μάθ. 29ον)

Π. χ. Ἰσχύμαχον πάντες καλόν τε καγαθὸν ἐπωνόμαζον
[=Ἰσχύμαχος πρὸς πάντων καλός τε καγαθός ἐπωνομάζετο].

Ὅταν τὸ ρῆμα συντάσσεται μὲ δύο αἰτιατικὰς καὶ δὲν εἶναι ἡ μία κατηγορούμενον τῆς ἄλλης, τότε ἡ μία γίνεται ὑποκείμενον καὶ ἡ ἄλλη παραμένει ὡς ἀντικείμενον αὐτοῦ Π. χ.

1) Λάμπρος ἐπαίδευσεν αὐτὸν μουσικὴν [=ἐπαίδεύθη μουσικὴν αὐτὸς ὑπὸ Λάμπρου].

2) Ὁ διδάσκαλος διδάσκει τὸν νεανίαν τὴν στρατηγίαν
[=ὁ νεανίας διδάσκεται ὑπὸ τοῦ διδασκάλου τὴν στρατηγίαν.]

Τὰ παθητικὰ ρήματα δέχονται ποιητικὸν αἷτιον.
(Βλέπε μάθημα 25ον σελ. 42)

Μ Α Θ Η Μ Α 33^{ον}

Τὰ ἀπρόσωπα ρήματα

(§ 164)

Ἀπρόσωπα ρήματα λέγονται τὰ ρήματα, τὰ ὅποια ἀπαντοῦν μόνον εἰς τὸ γ' ἐνικὸν πρόσωπον καὶ δὲν δέχονται ὡς ὑποκείμενον πρόσωπον,
Παραδείγματα :

- 1) Ἔδοξεν αὐτοῖς προῖέναι.
- 2) Θαρσεῖν χρὴ τὸν ἀγαθόν.
- 3) Δεῖ τὸν στρατιώτην φοβεῖσθαι τὸν ἄρχοντα.
- 4) Ὁμολογεῖται τὴν πόλιν ἡμῶν ἀρχαιοτάτην εἶναι.

Παρατηρήσεις : Διὰ νὰ εὗρωμεν τὸ ὑποκείμενον τῶν φράσεων αὐτῶν ἐρωτῶμεν μὲ τὸ τί ; ἔδοξεν (τὸ ρῆμα), προῖέναι (τὸ ὑποκείμενον) [παραδ. 1].—χρὴ (τὸ ρῆμα), θαρσεῖν (ὑποκ.) [παραδ. 2].

Συχνὰ τὰ ἀπρόσωπα ρήματα ἀκολουθεῖ δοτικὴ προσωπικὴ [παραδ. 1].

Ἀπρόσωπον εἶναι καὶ τὸ γ' ἐνικὸν ἔστι, ὅταν ἔχη ὑποκείμενον ἀπαρέμφατον.

Κυριώτερα ἀπρόσωπα ρήματα εἶναι :

χρὴ [=πρέπει], δεῖ [=πρέπει], μέλει, μεταμέλει, μέτεστι, δοκεῖ [=φαίνεται καλόν], ἔστι, ἔνεστι, πάρεστι, οἶόν τ' ἔστι [=εἶναι δυνατόν], ἔξεστι [=ἐπιτρέπεται], ἐνδέχεται, συμβαίνει, λέγεται, ἄδεται, ἀγγέλλεται, νομίζεται κ.λ.π.

Ἐκτὸς ὁμῶς ἀπὸ τὰ ἀπρόσωπα ρήματα, ὑπάρχουν καὶ αἱ ἀπρόσωποι ἐκφράσεις, δηλαδὴ φράσεις μὲ ἓνα ὄνομα οὐσιαστικὸν ἢ οὐδέτερον ἐπιθέτου μὲ τὸ ρῆμα ἔστι (δίκαιον, ἄξιον, καλόν, κ.λ.π.)

Κυριώτεροι ἀπρόσωποι φράσεις εἶναι :

Καλῶς ἔχει, ἀναγκαίως ἔχει, ἀνάγκη ἐστί, ὦρα ἐστί, χρεία ἐστί, καιρός ἐστι, ἄξιόν ἐστι, κίνδυνός ἐστι, καλὸν ἐστι, αἰσχρόν ἐστι, δυνάτὸν ἐστι, ῥᾶδιόν ἐστι, χαλεπὸν ἐστι, εἰκός ἐστι, [=εἶναι πρόπον, εἶναι φυσικόν].

ΕΡΩΤΗΣΕΙΣ

Τι λέγονται μέσα ῥήματα καὶ εἰς τί ὑποδιαίρουνται σύμφωνα μετὰ τὴν σημασίαν των ; 2) Πῶς ἀναλύονται τὰ εὐθέα ἢ αὐτοπαθῆ ῥήματα ; 3) Ποῖα εἶναι τὰ κυριώτερα περιποιητικὰ ῥήματα ; 4) Τι λέγονται παθητικὰ ῥήματα ; 5) Ποῖαι μεταβολαὶ γίνονται κατὰ τὴν μετατροπὴν τῆς ἐνεργητικῆς συντάξεως εἰς παθητικὴν ; 6) Τι λέγονται ἀπρόσωπα ῥήματα ; 7) Τι εἶναι αἱ ἀπρόσωποι ἐκφράσεις ;

ΑΣΚΗΣΕΙΣ

Νὰ γίνῃ ἡ σύνταξις.

- 1) Προσῆκει μὲν πᾶσιν ἡμῖν τιμωρεῖν ὑπὲρ τῶν ἀνδρῶν οἱ ἀπέθανον εὖνοι ὄντες τῷ πλήθει τῷ ὑμετέρῳ, προσῆκει δὲ κάμοι οὐχ ἥκιστα.
- 2) Δίκαιον τοῖς ἄλλοις παρέχειν, ἃ ἂν αὐτὸς ἀξιοῖ παρ' αὐτῶν λαβεῖν.
- 3) ὦρα σὲ θυμοῦ κρείσσονα γνώμην ἔχειν.
- 4) Ἐν Δημοκρατίᾳ μέτεστι πᾶσιν τὸ ἴσιον.
- 5) Οὐδὲν προσῆκει Ἀνδροκίδῃ τῶν συνθηκῶν.
- 6) λέγονται οἱ Ἀθηναῖοι διὰ Περικλέα βελτίους γεγονέναι.
- 7) Λέγεται Ἀλκμέωνι τῷ Ἀμφιαράου τὸν Ἀπόλλωνα χρῆσαι Ἐχινάδας οἰκεῖν.
- 8) Ὁμολογοῦνται τρεῖς πολιτεῖαι εἶναι παρὰ πᾶσιν ἀνθρώποις.
- 9) Ὁμολογεῖται τὴν τῶν Ἀθηναίων πόλιν ἀρχαιοτάτην εἶναι.

ΜΕΡΟΣ ΔΕΥΤΕΡΟΝ

ΑΙ ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ ΚΑΙ Η ΣΥΝΤΑΞΙΣ ΤΩΝ

ΜΑΘΗΜΑ 34^{ΟΝ}

Ἡ σύνδεσις

(§ 124)

Εἰς τὸ πρῶτον μέρος τοῦ Συντακτικοῦ περιορίσαμεν τὴν ἐξέτασίν μας εἰς τὴν πρότασιν, τοὺς κυρίους ὅρους της καὶ τὰ ἄλλα συστατικά της. Ἦδη προχωροῦμεν νὰ ἐξετάσωμεν τὸν σύνθετον λόγον καὶ τὰς σχέσεις τῶν προτάσεων μεταξύ των.

Ὅταν ὁ λόγος μας χρησιμοποῖ ὡς πολλές προτάσεις, τὰς τοποθετεῖ ὅχι μόνον εἰς λογικὴν σειρὰν καὶ ἀλληλουχίαν, ἀλλὰ καὶ εἰς συντακτικὴν σειρὰν, δηλαδὴ τὰς συντάσσει, σύμφωνα μὲ τοὺς συντακτικοὺς κανόνας τῆς γλώσσης.

Ἡ σύνταξις αὐτὴ τῶν προτάσεων διαμορφώνει προτάσεις κυρίως ἢ ἀνεξαρτήτους καὶ δευτερευούσας ἢ ἐξηρητημένους.

Ἡ κανονικὴ συντακτικὴ ἀλληλουχία τῶν προτάσεων ἐπιτυγχάνεται μὲ τὴν σύνδεσιν των. Καὶ ἡ σύνδεσις τῶν προτάσεων μας γίνεται μὲ τοὺς συνδέσμους, ἐκτὸς ἂν συμβαίνει νὰ χρησιμοποιοῦμεν κάπου τὸ λεγόμενον ἀσύνδετον σχῆμα. Ἡ σύνδεσις τῶν προτάσεων μὲ συνδέσμους γίνεται κατὰ δύο τρόπους α) κατὰ παράταξιν καὶ β) καθ' ὑπόταξιν.

Παράδειγμα :

Κλαῖνε τὰ μαῦρα τὰ βουνά, παρηγοριὰ δὲν ἔχουν.

Δὲν κλαῖνε γιὰ τὸ ψῆλωμα, δὲν κλαῖνε γιὰ τὰ χιόνια

ἢ κλεφτουργιὰ τ' ἀρνήθηκε κ' οἱ Τοῦρκοι τὰ πατοῦνε.

Ἄν ὁ λαϊκὸς ποιητὴς ἐχρησιμοποιοῦσε συνδέσμους καὶ ἔγραφε περὶ τὸν λόγον, θὰ ἔλεγε :

Κλαῖνε τὰ μαῦρα τὰ βουνά καὶ παρηγοριὰ δὲν ἔχουν. Καὶ

δὲν κλαῖνε οὔτε γιὰ τὸ ψήλωμα οὔτε γιὰ τὰ χιόνια, ἀλλὰ κλαῖνε, ἐπειδὴ τ' ἀρνήθηκε ἡ κλεφτουργιὰ καὶ ἐπειδὴ τὰ πατοῦνε οἱ Τοῦρκοι.

Κατ' αὐτὸν τὸν τρόπον τὸ σχῆμα δὲν θὰ ἦτο *ἀσύνδετον*, ἀλλὰ θὰ εἶχαμεν εἰς τοὺς δύο πρώτους στίχους σύνδεσιν *κατὰ παράταξιν* καὶ εἰς τὸν τελευταῖον *καθ' ὑπόταξιν*.

Οἱ σύνδεσμοι

Οἱ σύνδεσμοι διακρίνονται εἰς ἑννέα εἴδη, ὅπως γνωρίζομεν ἀπὸ τὴν Γραμματικὴν μας, καὶ λαμβάνουν τὴν ὀνομασίαν των ἀπὸ τὴν ἔννοιάν των καὶ ἀπὸ τὸν τρόπον, κατὰ τὸν ὁποῖον συνδέουν τὰς προτάσεις. Ὅσοι μᾶς χρησιμεύουν διὰ νὰ συμπλέκωμεν ἀπλῶς τὰς προτάσεις ὀνομάσθησαν **συμπλεκτικοί**, ὅσοι συνδέουν τὰς προτάσεις ἀντιπαραθέτοντες τὴν μίαν πρὸς τὴν ἄλλην : **ἀντιθετικοί**, ὅσοι ἐκφράζουν συμπέρασμα : **συμπερασματικοί**, ὅσοι αἰτιολογοῦν, φανερώνουν δηλαδὴ μίαν αἰτίαν : **αἰτιολογικοί**, ὅσοι δηλώνουν σκοπὸν (*ἀρχαῖα* = *τέλος*) λέγονται **τελικοί** κ.ο.κ.

● Οἱ σύνδεσμοι τῆς ἀρχαίας ἐλληνικῆς εἶναι :

1. **Συμπλεκτικοί** : *τέ, καί, οὔτε, μήτε, οὐδέ, μηδέ.*
2. **Διαζευκτικοί** : *ἢ, ἢτοι—ἢ, εἴτε—εἴτε, εἴαντε—εἴαντε, ἄντε—ἄντε, ἤντε—ἤντε.*
3. **Ἀντιθετικοί ἢ Ἐναντιωματικοί** : *μέν, δέ, μέντοι, ἀλλά, μήν, ἀλλά, μήν, εἰ καί, καίτοι, καίπερ, καὶ μήν.*
4. **Αἰτιολογικοί** : *γάρ, ὅτι, ὥς [=διότι], διότι, ἐπεὶ, ἐπειδὴ.*
5. **Τελικοί** : *ἵνα, ὅπως [=ἵνα], ὥς [=διὰ νά].*
6. **Συμπερασματικοί** : *ἄρα, δὴ, οὖν, τοίνυν, ὥς, οὕκουν [=λοιπὸν δέν], οὐκοῦν [=λοιπόν], τοιγάρτοι [=διὰ τοῦτο λοιπὸν ἀκριβῶς], τοιγοροῦν, ὥστε.*
7. **Χρονικοί** : *ὥς [=ὅταν], ὅτε, ὁπότε, ἐπεὶ [=ἀφοῦ], ἐπειδὴ [=ἀφοῦ], ἕως, ἕστε [=ἕως ὅτου], ἄχρι, μέχρι, ἡνίκα [=ὁπότε], πρίν.*
8. **Εἰδικοί** : *ὅτι, ὥς [=ὅτι].*
9. **Ὑποθετικοί** : *εἰ, εἴαν, ἄν, ἤν.*

Σημ. Οἱ χρονικοὶ σύνδεσμοι εὐρίσκονται συχνὰ μὲ τὸ ἄν σύνθετοι : *ὅταν, ὁπότεν, ἐπὶν, ἐπειδὴν κτλ.*

Χρονικοὶ σύνδεσμοι δευτερευουσῶν προτάσεων εἶναι ἀκόμη καὶ οἱ ἐξῆς : *ἀφ' οὗ [=ἀφοῦ], ἐξ οὗ [=ἀφ' οὗτου], μέχρι οὗ [=μέχρις οὗτου], ἀφ' οὗτου, ἐξ οὗτου [=ἀφ' οὗτου], ἐν ᾧ [=ἐνῶ, καθ' ὃν χρόνον] κ. ἄ.*

ΑΣΚΗΣΕΙΣ

1) Νά γίνῃ ἐπανάληψις τῶν μαθημάτων 1 (σελ. 1—3) καὶ 2 (σελ. 4—6).

2) Νά μελετηθοῦν καλὰ καὶ νά ἀπομνημονευθῶν οἱ σύνδεσμοι.

3) Ἀναγνωρίσατε καὶ ὀνομάσατε ἕκαστον σύνδεσμον ποῦ συναντᾶτε εἰς τὸ κατωτέρω κείμενον.

Φιλάργυρος, ἐπεὶ ἐν ξένη γῇ πολλὰ ἔτη εἴργαστο, οὐσίαν πολλὴν ἐκέκτητο, ἡσυχίαν δ' οὐκ εἶχεν· ὁ γὰρ κίνδυνος τῆς οὐσίας οὐκ εἶα αὐτὸν [=δὲν τὸν ἄφηνε] καθεύδειν. Ποιεῖται οὖν τὴν οὐσίαν χρυσοῦν βῶλον καὶ ὠνεῖται ἀγρόν, ἐν ᾧ τὸ χρυσίον κατώρυξε. Ὅτε οὖν μίαν τῶν ἡμερῶν ἀφείλετό [=ἀφήρесе] ις τὸ χρυσίον, δ φυλάργυρος ᾠδύρετο, ὅτι [=διότι] ἐξελήλεκτο [=ἀπεδείχθη] ἀνόητος ὢν. Ἐλεξε δέ τις αὐτῷ: Μὴ ἀθύμει· τὸ γὰρ κατορωρυγμένον χρυσίον οὐδενός ἐστιν. Εἶτε βῶλον χρυσοῦ εἶχες εἶτε λίθον, ταῦτόν ἐστι. Ταῦτα τοίνυν διαλογίζου, εἴπερ εὐθυμεῖν ἐθέλεις.

ΜΑΘΗΜΑ 35^{ον}

Αἱ δευτερεύουσαι προτάσεις

Παραδείγματα: Α—1. Εἶπε ταῦτα καὶ ἀπῆλθε.

2. Ἦ λέγε τι σιγῆς κρεῖτον ἢ σιγὴν ἔχε.

3. Ἐγείτο μὲν Χειρίσοφος, ὠπισθοφυλάκει δὲ Ξενοφῶν.

Β— 4. Ἀθηναῖοι ἐνόμισαν λελύσθαι τὰς σπονδὰς, διότι εἰς χεῖρας ἦλθον.

5. Κύνas τρέφεις, ἵνα σοι τοὺς λύκους ἀπὸ τῶν προβάτων ἀπερύκωσιν.

6. Βλάψετε ὑμᾶς αὐτοὺς, ἐὰν ἐμὲ ἀποκτείνητε.

7. Ἐπεὶ [=ἀφοῦ] ἐτελεύτησε Δαρεῖος, Τισσαφέρνης διαβάλλει τὸν Κῦρον.

8. Ἐνταῦθα ἐπιπίπτει χιὼν ἄπλετος, ὥστε ἀπέκρυψε καὶ ὅπλα καὶ ἀνθρώπους κατακειμένους.

9. Λέγει ὁ κατήγορος, ὥς [=ὅτι] ὑβριστὴς εἰμι.

10. Ἔστι δίκης ὀφθαλμός, ὅς τὰ πάγθ' ὀρᾷ.

11. Τοῖς θεοῖς ἔθυσαν, ὥς [=καθὼς] ἐκέλευσαν οἱ μάντιες.

Γ— 12. Φήσουσί με σοφὸν εἶναι, εἰ καὶ [=ἂν καὶ] μὴ εἰμι.

13. Ἀθηναῖοι φοβοῦνται, μὴ [=μήπως] Βοιωτοὶ δηώσωσι τὴν Ἀττικὴν.

Δ— 14. Ἐπεὶ [=ἀφοῦ] ἐτελεύτησε Δαρεῖος καὶ [=ἐνν. ἐπεὶ] κατέστη εἰς τὴν βασιλείαν Ἀρταξέρξης, Τισσαφέρνης διαβάλλει τὸν Κῦρον.

15. *Τούτους ἐβούλοντο ἐκποδῶν ποιήσασθαι, ἵνα ραδίως διαπράττειντο, ἃ βούλονται* [=ἤθελαν νὰ τοὺς ἐκδιώξουν αὐτοὺς, διὰ νὰ διαπράττουν εὐκολὰ ἐκεῖνα ποὺ ἤθελαν].

Παρατηρήσεις : Α—Τὰ παραδείγματα 1—3 ἔχουν κυρίας προτάσεις, ποὺ συνδέονται κατὰ παράταξιν. Οἱ σύνδεσμοὶ τῶν εἶναι *συμπλεκτικοί, διαζευκτικοί καὶ ἀντιθετικοί*.

Β—Τὰ παραδείγματα 4—13 περιέχουν τὸ καθένα ἀπὸ δύο προτάσεις, μίαν κυρίαν καὶ μίαν ἐξηρητημένην. *Ἡ σύνδεσις τῆς ἐξηρητημένης πρὸς τὴν κυρίαν γίνεται πάντοτε καθ' ὑπόταξιν*. Εὐκολὰ διακρίνεται ἡ ἐξηρητημένη. Ἀπὸ τὸν σύνδεσμον, ὁ ὁποῖος τὴν εἰσάγει, λαμβάνει καὶ τὸ ὄνομα τῆς ὁλόκληρης ἢ πρότασις. Ἔτσι ἡ δευτερεύουσα πρότασις τοῦ 4ου παραδείγματος λέγεται *αἰτιολογική*, τοῦ 5ου *τελική*, τοῦ 6ου *ὑποθετική*, τοῦ 7ου *χρονική*, τοῦ 8ου *συμπερασματική*, τοῦ 9ου *εἰδική*, τοῦ 10ου καὶ 11ου *ἀναφορική*.

Γ—Ἡ δευτερεύουσα πρότασις τοῦ 12ου παραδείγματος (μὲ ἀντιθετικὸν σύνδεσμον ποὺ σημαίνει *ἀν καὶ*) λέγεται *παραχωρητική ἢ ἐνδοτική*. Τοῦ 13ου λέγεται *φόβου σημαντική ἢ ἐνδοιαστική ἢ διστακτική*. Αὐτὰ εἶναι τὰ κυριώτερα εἶδη τῶν δευτερευουσῶν προτάσεων.

Δ—Τὸ 14ον παράδειγμα ἔχει τρεῖς προτάσεις: δύο ἐξηρητημένας [α) *ἐπεὶ ἐτελεύτησε...* β) *καὶ ἐπεὶ κατέστη...*] καὶ μίαν κυρίαν [*Τισσαφέρνης διαβάλλει τὸν Κῦρον*]. Αἱ δύο ἐξηρητημέναι χρονικαὶ προτάσεις συνδέονται μετὰ τῶν παρατακτικῶς.

—Τὸ 15ον παράδειγμα ἔχει ἐπίσης τρεῖς προτάσεις. Αἱ δύο ἐξηρητημέναι εἶναι: ἡ μία τελικὴ (*ἵνα ραδίως διαπράττειντο*) καὶ ἡ ἄλλη ἀναφορική (*ἃ βούλονται*). Μεταξὺ τῶν αἱ δύο δευτερεύουσαι συνδέονται καθ' ὑπόταξιν. Ἡ τελευταία (*ἃ βούλονται*) ἐξαρτᾶται ἀπὸ τὴν προηγουμένην τῆς δευτερεύουσας ἐπίσης τελικὴν πρότασιν καὶ ὄχι ἀπὸ τὴν κυρίαν. Ἀπὸ τὴν κυρίαν πρότασιν (*τούτους ἐβούλοντο ἐκποδῶν ποιήσασθαι*) ἐξαρτᾶται ἡ δευτερεύουσα τελικὴ πρότασις (*ἵνα ραδίως διαπράττειντο*) καὶ ἀπὸ αὐτὴν ἐξαρτᾶται ἄλλη δευτερεύουσα, ἡ ἀναφορική πρότασις (*ἃ βούλονται*).

● **Κατὰ παράταξιν** σύνδεσις γίνεται μὲ συνδέσμους *συμπλεκτικούς, διαζευκτικούς, ἀντιθετικούς* (πλὴν τοῦ *εἰ καὶ* καὶ τοῦ *ἀν καὶ*), *συμπερασματικούς* (ἐξαίρεται εἰς πολλὰς περιπτώσεις ὁ ὥστε) καὶ μὲ τὸν *αἰτιολογικὸν* σύνδεσμον *γάρ*.

● **Καθ' ὑπόταξιν** σύνδεσις γίνεται μὲ ὅλους τοὺς ἄλλους συνδέσμους, *αἰτιολογικούς, τελικούς, χρονικούς, εἰδικούς, ὑποθετικούς* κλπ., καθὼς ἐπίσης καὶ μὲ *ἀναφορικὰς ἀντωνυμίας* καὶ *ἀναφορικὰ ἐπιρρήματα*.

● **Αἱ κύριαι προτάσεις** συνδέονται μεταξύ των με *παρατακτικούς συνδέσμους* (παραδείγματα 1—3).

● **Αἱ δευτερεύουσαι προτάσεις** συνδέονται πρὸς τὴν κυρίαν, ἀπὸ τὴν ὁποίαν ἐξαρτῶνται, *μόνον καθ' ὑπόταξιν*, ἐνῶ μεταξύ των ἡμποροῦν νὰ συνδέωνται *καὶ κατὰ παράταξιν* (παράδ. 14) *καθ' ὑπόταξιν* (παράδ. 15).

Τὰ εἶδη τῶν ἐξηρητημένων προτάσεων

● Ἡ ἐξηρητημένη πρότασις λαμβάνει τὸ ὄνομά της ἀπὸ τὸν σύνδεσμον, ὃ ὁποῖος εὐρίσκεται εἰς τὴν ἀρχὴν της καὶ τὴν *εἰσάγει*, δηλαδή τὴν συνδέει με τὴν κυρίαν πρότασιν.

Κατ' αὐτὸν τὸν τρόπον διακρίνονται αἱ ἑξῆς δευτερεύουσαι προτάσεις :

1. **Αἰτιολογικαί** : εἰσάγονται με ὅλους τοὺς αἰτιολογικοὺς συνδέσμους, πλὴν τοῦ *γὰρ* (παράδ. 4).
— Ὁ *γὰρ* συνδέει κυρίως προτάσεις.
2. **Τελικαί** : εἰσάγονται με ὅλους τοὺς τελικοὺς συνδέσμους (παράδ. 5).
3. **Ὑποθετικαί** : εἰσάγονται με ὅλους τοὺς ὑποθετικοὺς (παράδ. 6).
4. **Χρονικαί** : εἰσάγονται με ὅλους τοὺς χρονικοὺς συνδέσμους (παράδ. 7).
5. **Συμπερασματικαὶ ἢ ἀποτελεσματικαί** : εἰσάγονται με τοὺς συμπερασματικοὺς συνδέσμους *ὥστε* καὶ *ὥς* (παράδ. 8).
— Οἱ ἄλλοι συμπερασματικοὶ σύνδεσμοι συνδέουν *κυρίως* προτάσεις. Τὸ ἴδιο συμβαίνει καὶ με τοὺς *ὥστε* καὶ *ὥς*, ὅταν εὐρίσκονται εἰς τὴν ἀρχὴν περιόδου, δηλαδή μετὰ ἀπὸ τελείαν σιγμὴν καὶ ὄχι μετὰ ἀπὸ κόμμα.
6. **Εἰδικαί** : εἰσάγονται με ὅλους τοὺς εἰδικοὺς (παράδ. 9).
7. **Ἀναφορικαί** : εἰσάγονται με *ἀναφορικὰς ἀντωνυμίας* (ὅς, ἥ, ὅς, ὅστις, οἷος, ὅσος, ὁποῖος, ὁπόσος, ἡλίκος, ὁπῆλίκος, ὁπότερος κτλ) καὶ με *ἀναφορικὰ ἐπιρρήματα* (ὡς [=καθώς], ὡςπερ, ὅπως [=καθώς], οὕ, ὅπου, ἤ, ὅπη, οἷ, ὅποι, ὅθεν, ὁπόθεν κτλ.). (παράδ. 10—11)
8. **Παραχωρητικαὶ ἢ ἐνδοτικαί** : εἰσάγονται με *εἰ καί, ἂν καί, καὶ ἂν* (παράδ. 12).
9. **Ἐνδοικαστικαὶ ἢ φόβου σημαντικαὶ ἢ διστακτικαὶ** : εἰσάγονται με τὸ *μὴ* [=μήπως] ἢ με τὸ *μὴ οὐ* [=μήπως δέν], τὰ ὁποῖα ἐκφράζουν *ἐνδοϊσμοὺς* = φόβον (παράδ. 13).

Σημειώσεις. Διὰ νὰ χαρακτηρίσωμεν ἓνα σύνδεσμον καὶ νὰ ὀνομάσωμεν ἐξ αὐτοῦ καὶ ὀλόκληρον τὴν πρότασιν ποὺ εἰσάγει, πρέπει νὰ προσέξωμεν καλὰ πῶς ἐρμηνεύεται, διότι πολλοὶ ἔχουν δύο καὶ τρεῖς καὶ περισσοτέρας σημασίας. Ὁ σύνδεσμος

π.χ. ἐπεὶ εἶναι χρονικός, ὅταν ἐξηγητῇται ἀφοῦ, καὶ αἰτιολογικός, ὅταν ἐξηγητῇται ἐπειδὴ. Κατὰ τὸν ἴδιον τρόπον ἔχομεν: ὅτι αἰτιολογικὸν [=διότι], εἰδικὸν [=ὅτι] καὶ ὅ,τι ἀναφορικὸν [=ὅτι δήποτε].—Ὡς αἰτιολογικὸν [=ἐπειδὴ], τελικὸν [=ἵνα], συμπερασματικὸν [=ὥστε], χρονικὸν [=ἅμα, ὅταν], εἰδικὸν [=ὅτι] καὶ ἀναφορικὸν [=καθώς].—Ὅπως τελικὸν [=ἵνα] καὶ ἀναφορικὸν [=καθώς] κτλ.

ΕΡΩΤΗΣΕΙΣ

1) Πόσων εἰδῶν εἶναι αἱ δευτερεύουσαι προτάσεις καὶ πῶς ὀνομάζονται ; 2) Μὲ ποίους συνδέσμους εἰσάγεται ἑκάστη. 3) Μὲ ποίους συνδέσμους γίνεται ἡ κατὰ παράταξιν σύνδεσις ; 4) Πῶς συνδέονται μεταξύ των αἱ κύριαι προτάσεις ; 5) Πῶς συνδέονται μεταξύ των αἱ δευτερεύουσαι ; 6) Πῶς συνδέεται ἡ ἐξηγητμένη μὲ τὴν κυρίαν ;

ΑΣΚΗΣΕΙΣ

Νὰ ἀναγνωρισθοῦν αἱ δευτερεύουσαι προτάσεις καὶ νὰ ὀνομασθοῦν :

1) Παρακαλῶ ὑμᾶς, ὅπως εὐαρεστούμενοι μεριμνήσητε, ἵνα μοι ἀποδοθῶσιν τὰ ἡμερομίσθια.—2) Οὕτως ἰσχυρὸν ἡ ἀλήθεια, ὥστε πάντων ἐπικρατεῖ τῶν ἀνθρωπίνων λογισμῶν.—3) Εἰ θνητὸς εἶ, βέλτιστε, θνητὰ καὶ φρόνει.—4) Ὅτε εὐτυχεῖς, μὴ μέγα φρόνει.—5) Ὅρᾳτε δὴ τὴν Τισσαφέρνους ἀπιστίαν, ἥστις ἐξαπατήσας συνέλαβε τοὺς στρατηγούς. — 6) Ἀκούσατε δὴ μοι τὰ ἐμοὶ συμβεβηκότα, ἵνα εἰδῆτε, ὅτι ἐγὼ ἀθῶός εἰμι.—7) Νικίας μὲν, εἰ καὶ τὸν ἄλλον χρόνον εἴθιστο συκοφαντεῖν, τότε ἂν ἐπαύσατο, Εὐθύνοους δὲ καὶ εἰ μηδέποτε διενοήθη ἀδικεῖν, τότε ἂν ἐπῆρθη.—8) Κῦρος ἐπεμελεῖτο ὥς ἂν βέλτιστοι εἶεν πολῖται.—9) Δέδοικα [=φοβοῦμαι] μὴ λόγοις τισὶ ψευδέσιν ἐντετυχήμεν.—10) Χαλεπὸν οὕτω ποιῆσαι, ὥστε μηδὲν ἁμαρτεῖν.—11) Εἰ δεινὰ ἔδρασας, δεινὰ καὶ παθεῖν σε δεῖ.—12) Ἡνίκα [=ὅταν] δέλη ἐγένετο, ἐφάνη κονιορτός.—13) Ἀ δέ μοι ὁ πατήρ καὶ οἰκήματα καλὰ καὶ παραδείσους κατέλιπεν, ἐφ' οἷς εὐφραινόμην, ταῦτα πάντα ὀρῶ κατακεκομμένα.—14) Ὁ σοφιστὴς οὗτος, ὅτε περὶ τῶν προγεγενημένων μεγάλων ἀνδρῶν ἦν ὁ λόγος, ἔλεγε τοῖς μαθηταῖς, ὥς οὐδέν ἐστιν ἀδικώτερον φήμης.—15) Οἱ Ἀκαρῶνες ἔδρισαν[=ἐφοβήθησαν], μὴ οἱ Ἀθηναῖοι ἔχοντες Ἀμπρακίαν χαλεπότεροι σφίσι πάροικοι ὦσιν.—16) Γελᾷ ὁ μωρὸς ἅν τι μὴ γελοῖον ᾖ.

ΜΑΘΗΜΑ 36^{ON}

ΣΥΝΔΕΣΙΣ ΠΡΟΤΑΣΕΩΝ ΚΑΤΑ ΠΑΡΑΤΑΞΙΝ

Α) Συμπλεκτική σύνδεσις

(§§ 125—128)

Ἡ **συμπλεκτική σύνδεσις** τῶν προτάσεων γίνεται με τοὺς συμπλεκτικούς συνδέσμους (**καί, τέ, οὔτε, μήτε, οὐδέ, μηδέ**).

Ἀπὸ τοὺς συμπλεκτικούς συνδέσμους οἱ δύο πρῶτοι εἶναι **καταφατικοὶ** (**καί, τέ**), ἐνῶ οἱ ἄλλοι τέσσαρες εἶναι **ἀρνητικοὶ** ἢ **ἀποφατικοὶ** (**οὔτε, μήτε, οὐδέ, μηδέ**). Ἔτσι καὶ ἡ συμπλεκτικὴ σύνδεσις ἢ **συμπλοκή** διακρίνεται εἰς καταφατικὴν καὶ ἀποφατικὴν.

Α' ΣΥΜΠΛΟΚΗ ΚΑΤΑΦΑΤΙΚΗ

Καταφατικὴ συμπλοκὴ προτάσεων ἢ ὁρῶν τῆς προτάσεως γίνεται με τοὺς συνδέσμους **καί, τέ**.

Ὁ **τέ** [=καί] εἶναι λέξις ἐγκλιτικὴ καὶ δὲν προτάσσεται τῆς λέξεως πού συνδέει, ἀλλὰ ἐπιτάσσεται, δηλαδὴ ἀκολουθεῖ. (Βλ. παραδ. 1, 2, 5, 6).

Ἡ χρῆσις τοῦ εἶναι ὁμοία με τὴν χρῆσιν τοῦ **καί**.

Ὁ **καί** χρησιμοποιεῖται εἰς τὴν ἀρχαίαν γλῶσσαν, ὅπως καὶ εἰς τὴν νέοελληνικὴν.

Παραδείγματα : 1) *Τὸν δ' ὁ γέρων ἠγάσασατο φώνησέν τε* [=Τοῦτον, ὁ γέρων τὸν ἐθαύμασε καὶ τὸν προσεφώνησε].

2) *Πατὴρ ἀνδρῶν τε θεῶν τε* [=Πατέρας καὶ ἀνθρώπων καὶ θεῶν].

3) *Οἱ πολέμιοι ἐργηγόρεσαν καὶ ἔκαιον πυρὰ πολλὰ.*

4) *Ἦσχύνθημεν καὶ θεοὺς καὶ ἀνθρώπους.*

5) *Ὁ Κῦρος ἠγάσθη τε αὐτὸν καὶ δίδωσιν αὐτῷ μυρίους δαρείκους* [=καὶ τὸν ἐθαύμασε καὶ τοῦ ἔδωσε...]

6) *Ἡ γῆ πάντα φύει τε καὶ τρέφει* [=καὶ φύει καὶ τρέφει].

Ὁ **καί** συνδέει προτάσεις ἢ ὁρους προτάσεων χωρὶς ἔμφασιν. Δύο **καί** (**καί—καί**) κάμνουν τὴν σύνδεσιν με ἔμφασιν (παραδ. 4). Με ἔμφασιν γίνεται ἐπίσης ἡ σύνδεσις με τὸ **τε—καί** [=καί—καί] (παραδ. 5—6).

Ὁ **τέ** συναντᾶται μᾶλλον εἰς τοὺς ἀρχαίους ποιητὰς καὶ σπάνια εἰς τοὺς πεζογράφους. Με τὸν **τέ** γίνεται σύνδεσις ἀπλῇ (παραδ. 1) καὶ με ἔμφασιν (παραδ. 2, **τέ—τέ**).

Παραδείγματα : 7) Ἔστι δὲ καὶ μεγάλου βασιλέως βασιλεία ἐν Κελαιναῖς [=ὑπάρχουν δὲ προσέτι].

8) Ἀνάγκη καὶ θεοὶ πείθονται [=ἀκόμη καὶ οἱ θεοὶ πείθονται].

9) Ἀθηναῖοι καὶ οὐ μεταλαβόντες τοῦ χρυσίου πρόθυμοι ἦσαν εἰς τὸν πόλεμον [=οἱ Ἀθηναῖοι μολονότι δὲν ἔλαβαν μέρος ἀπὸ τὰ χρήματα].

10) Ἐνταῦθα ἔμειναν ἡμέρας ἑπτὰ καὶ ἦκε Μένων ὁ Θετταλὸς ὀπλίτας ἔχων χιλίους.

Σημασίαι τοῦ καὶ

α) Ὁ καὶ εἶναι συνήθως **συνδετικὸς** (παραδείγματα 3—6), ἀλλ' ἔχει καὶ ἄλλας σημασίας :

β) **Προσθετικὸς** εἶναι ὁ καὶ εἰς τὸ 7ον παράδειγμα· Ἡ σημασία αὐτὴ εἶναι ἡ ἀρχικὴ του, διότι ἦτο κάποτε ἐπίρρημα σημαῖνον *προσέτι, ἐπίσης*.

γ) **Ἐπιδοτικὸς** εἶναι ἐπίσης ὁ καὶ (παράδ. 8), ὅταν ἐξηγηταὶ μὲ τὸ ἀκόμη καί.

δ) **Ἐναντιωματικὸς** εἶναι ὁ καί, ὅταν ἔχη τὴν ἔννοιαν τοῦ *ἀν καί, μολονότι* (παράδ. 9). Εἰς τὴν σημασίαν αὐτὴν εὐρίσκεται συνήθως μαζί μὲ μετοχήν.

ε) **Μεταβατικὸς** εἶναι ὁ καί, ὅταν εὐρίσκεται εἰς τὴν ἀρχὴν μιᾶς περιόδου, διὰ νὰ διευκολύνῃ τὴν μετάβασιν τοῦ λόγου ἀπὸ τὰ προηγούμενα εἰς τὰ ἐπόμενα (παράδ. 10).

Σημειώσεις : Εἰς τὴν νεοελληνικὴν ὁ καὶ ἔχει περισσοτέρας σημασίας καὶ ἀντικαθιστᾷ πολλοὺς συνδέσμους. Π. χ. Μὴ φωνάξης καὶ δὲ μπορῶ νὰ σ' ἀκούσω. = Μὴ φωνάξης, διότι δὲ μπορῶ νὰ σ' ἀκούσω. Καὶ πολλὰ ἄλλα...

Β' ΣΥΜΠΛΟΚΗ ΑΠΟΦΑΤΙΚΗ

Ἡ ἀρνητικὴ συμπλεκτικὴ σύνδεσις (ἢ ἀποφατικὴ συμπλοκή) γίνεται μὲ τά : οὔτε—οὔτε, μήτε—μήτε, καὶ οὐ, καὶ μή, οὐ—οὐδέ, μὴ—μὴδέ, οὔτε—τε, μήτε—τε, κλπ.

Παραδείγματα : 1. Ἄνευ ὁμοιοῖας οὔτ' ἂν πόλις εὖ πολιτευθεῖη οὔτ' οἶκος καλῶς οἰκηθεῖη.

2. Μήτε γέλωτα προπετὴ στέργε μήτε λόγον μετὰ θράσους ἀποδέχου.

3. Ἐμὲ ἐχειροτόνησαν καὶ οὐχ ὑμᾶς [=καὶ ὄχι σᾶς].

4. Αὔριον ἀφίκου οἶκαδε καὶ μὴ ἄλλως ποιήσης [=καὶ μὴ κάμης ἄλλιως].

5. Ὄμωσαν μήτε προδώσειν ἀλλήλους σύμμαχοί τε ἔσεσθαι [=ὠρκίσθησαν καὶ νὰ μὴ προδώσουν ὁ ἕνας τὸν ἄλλον καὶ νὰ εἶναι σύμμαχοι].

Α') Ἀπὸ τὰ δύο μέρη ποὺ συμπλέκονται (εἴτε δύο προτάσεις εἶναι εἴτε δύο ὅροι προτάσεως) εἶναι δυνατόν νὰ περιέχουν ἄρνησιν (δηλαδή νὰ ἀποφάσκωνται) καὶ τὰ δύο, ὅπως εἰς τὰ παραδείγματα 1 καὶ 2. Ἡ ἀποφατικὴ συμπλοκὴ τότε γίνεται, ὅπως καὶ εἰς τὴν νέαν μας γλῶσσαν μὲ τὸ οὔτε—οὔτε ἢ τὸ μήτε—μήτε.

Β') Ὅταν ἡ ἄρνησις ὑπάρχῃ μόνον εἰς τὸ δεύτερον μέρος (παραδείγματα 3 καὶ 4), τότε γίνεται χρῆσις τοῦ καὶ οὐ ἢ καὶ μὴ (νεοελληνικά : καὶ ὅχι, καὶ μὴ).

Γ') Ὅταν ἡ ἄρνησις ὑπάρχῃ μόνον εἰς τὸ πρῶτον μέρος, γίνεται χρῆσις τοῦ οὔτε—τε ἢ μήτε—τε (παράδ. 5). Εἰς τὴν νέαν μας γλῶσσαν αὐτὸς ὁ τρόπος δὲν συνηθίζεται.

Ε Ρ Ω Τ Η Σ Ε Ι Σ

1) Ἡ συμπλεκτικὴ σύνδεσις εἶναι κατὰ παράταξιν ἢ καθ' ὑπόταξιν σύνδεσις ; 2) Κατὰ παράταξιν συνδέονται προτάσεις κύριαι ἢ δευτερεύουσαι ; 3) Ποιοὶ εἶναι οἱ συμπλεκτικοὶ σύνδεσμοι ; 4) Τί σημαίνει συμπλοκὴ καταφατικὴ καὶ τί συμπλοκὴ ἀποφατικὴ ; 5) Ἐπὶ ἐμφάσεως πῶς χρησιμοποιεῖται ὁ καὶ ; 6) Ἐπὶ ἐμφάσεως πῶς χρησιμοποιεῖται ὁ καὶ μὲ τὸν τέ ; Ποῖος προηγεῖται ; 7) Ποῖαι αἱ διάφοροι σημασίαι τοῦ καὶ ; 8) Ποιοὶ συμπλεκτικοὶ σύνδεσμοι χρησιμοποιοῦνται εἰς τὴν καταφατικὴν συμπλοκὴν καὶ ποῖοι εἰς τὴν ἀποφατικὴν συμπλοκὴν ;

Α Σ Κ Η Σ Ε Ι Σ

1) Ἀνακαλύψατε εἰς νεοελληνικά κείμενα ἢ σχηματίσατε μόνοι σας φράσεις μὲ ὅλους τοὺς τρόπους ἰῆς χρήσεως τοῦ καὶ.

2) Νὰ γίνῃ τὸ αὐτὸ καὶ διὰ τὰ δύο πρῶτα εἶδη τῆς ἀποφατικῆς συμπλοκῆς.

Μ Α Θ Η Μ Α 37^{ον}

Συμπλεκτικὴ σύνδεσις

(συνέχεια)

Γ' ΣΥΜΠΛΟΚΗ ΕΠΙΔΟΤΙΚΗ

● Ἐπιδοτικὴ εἶναι ἡ σύνδεσις δύο προτάσεων (ἢ δύο ὀρων προτάσεως), ὅταν γίνεται κατὰ τοιοῦτον τρόπον, ὥστε τὸ δεύτερον μέρος παριστάνεται ὡς σπουδαιότερον ἀπὸ τὸ πρῶτον.

Π. χ. Ὅχι μόνον ἔβρεξε, ἀλλὰ καὶ ἐχιόνισε.

Δηλαδή : Ὅχι μόνον ἔβρεξε, ἀλλὰ (τὸ σπουδαιότερον) καὶ ἐχιόνισε.

«Τὰ Συντακτικὸν εἰς ὅλῳ μαθήματι»

ἠφιστοποίησε ἀπὸ τοῦ Ἰνστιτούτου Εκπαιδευτικῆς Πολιτικῆς

Σ η μ ε ί ω σ ι ς : Τὸ ὅχι μόνον ἔβρεξε εἶναι κατάφασις καὶ ὅχι ἄρνησις. Δὲν σημαίνει ὅτι δὲν ἔβρεξεν, ἀλλ' ὅτι ἔβρεξε καὶ ἐπὶ πλεον ἐχλόνισε. Ἐπομένως καὶ τὸ πρῶτον μέρος καὶ τὸ δεύτερον καταφάσκονται, δὲν ἀποφάσκονται. Ἀποφάσκειται (δηλαδὴ περιέχει ἄρνησιν) τὸ πρῶτον μέρος τῆς φράσεως, ἂν εἶπω : "Οχι μόνον δὲν ἔβρεξε, ἀλλὰ καὶ ὁ ἥλιος ἦτο θερμότατος. Τὸ δεύτερον μέρος παραμένει καταφατικόν.

Ἄν ὁμῶς εἶπω : "Οχι μόνον δὲν ἔβρεξεν, ἀλλ' οὔτε κὰν συνέφιασε, τότε καὶ τὸ πρῶτον καὶ τὸ δεύτερον μέρος ἀποφάσκονται, διότι περιέχουν ἄρνησιν (οὔτε ἔβρεξε, οὔτε συνέφιασε).

- Α) Εἰς τὴν ἀρχαίαν γλῶσσαν, ὅταν καὶ τὰ δύο συμπλεκόμενα μέρη καταφάσκονται, ἡ ἐπιδοτική συμπλοκή γίνεται μετὰ :

οὐ μόνον—ἀλλὰ καὶ [=ὅχι μόνον—ἀλλὰ καὶ]
 μὴ μόνον—ἀλλὰ καὶ
 οὐχ' ὅτι—ἀλλὰ καὶ
 μὴ ὅτι —ἀλλὰ καὶ

Παραδείγματα : 1. Οὐ μόνον αἰεὶ τὰ αὐτὰ λέγω, ἀλλὰ καὶ περὶ τῶν αὐτῶν (ἐνν. λέγω).

2. Οὐχ' ὅτι μόνος ὁ Κρότων ἐν ἡσυχίᾳ ἦν, ἀλλὰ καὶ οἱ φίλοι [=Ὅχι μόνον ὁ Κρ...ἀλλὰ καί...]

3. Μὴ ὅτι θεός, ἀλλὰ καὶ ἄνθρωποι καλοὶ ἀγαθοὶ οὐ φιλοῦσι τοὺς ἀπιστοῦντας [=Ὅχι μόνον ὁ θεός, ἀλλὰ καὶ οἱ καλοὶ ἄνθρωποι δὲν ἀγαποῦν τοὺς ἀπίστους].

Σ η μ ε ί ω σ ι ς . Τὸ οὐ μόνον—ἀλλὰ καὶ τὸ κατανοοῦμεν εὐκόλα, διότι καὶ σήμερα χρησιμοποιοῦμεν τὸ ἀντίστοιχον : ὅχι μόνον—ἀλλὰ καί. Τὰ οὐχ' ὅτι καὶ μὴ ὅτι, πού μᾶς φαίνονται ἀκατανόητα, θὰ τὰ κατανοήσωμεν, ἂν λάβωμεν ὑπ' ὄψιν μας ὅτι προήλθαν ἀπὸ πληρεστέρας φράσεις, ὅπου ὑπῆρχε τὸ ρῆμα λέγω, Οὐ λέγω ὅτι...ἢ οὐκ ἐρῶ ὅτι...[=δὲν θέλω νὰ εἶπω ὅτι...], ἢ μὴ εἶπης ὅτι... Δηλαδὴ φράσεις ὅπως ἡ τοῦ παραδείγματος 3 ἠμποροῦσαν κάποτε νὰ εἶναι πλήρεις ὡς ἐξῆς :

Μὴ εἶπης ὅτι Θεὸς μόνος οὐ φιλεῖ τοὺς ἀπιστοῦντας, ἀλλὰ καὶ ἄνθρωποι καλοὶ ἀγαθοὶ οὐ φιλοῦσι τοὺς ἀπιστοῦντας.

Ἄλλ' ἀπεσπάρσθησαν ἀπὸ παρομοίας φράσεις τὰ μὴ ὅτι, οὐχ' ὅτι καὶ ἐχρησιμοποιήθησαν μετὰ τὴν σημασίαν τοῦ ὅχι μόνον :

Μὴ ὅτι Θεός, ἀλλὰ καὶ ἄνθρωποι...οὐ φιλοῦσι.

- Β) Ὅταν καὶ τὰ δύο συμπλεκόμενα μέρη ἀποφάσκονται, ἡ ἐπιδοτική συμπλοκή γίνεται μετὰ :

οὐχ ὅπως — ἀλλ' οὐδὲ [= ὅχι μόνον δὲν — ἀλλ' οὐτε]

μὴ ὅπως — ἀλλ' οὐδὲ

μὴ ὅτι — ἀλλ' οὐδὲ

(σπανίως) οὐχ ὅτι — ἀλλ' οὐδὲ

Παραδείγματα : 1. Οὐχ ὅπως τῆς κοινῆς ἐλευθερίας μετέχομεν, ἀλλ' οὐδὲ δουλείας μετρίας ἡξιώθημεν. [= "Ο χ ι μ ό ν ο ν δ έ ν μετέχομεν τῆς κοινῆς ἐλευθερίας, ἀ λ λ' ο ὕ τ ε ἀξιωθήκαμε (νὰ ἔχωμεν) μετριοπαθῇ δουλείαν].

2. Ἐγὼ μὴ ὅτι [= ὅχι μόνον] ὑπὲρ ἄλλου, ἀλλ' οὐδ' ὑπὲρ ἑμαυτοῦ πάποτε δίκην ἰδίαν εἴρηκα [= Ἐγὼ ὅ χ ι μ ό ν ο ν ὑπὲρ ἄλλου τινός, ἀ λ λ' ο ὕ τ ε καὶ ὑπὲρ τοῦ ἑαυτοῦ μου δὲν ἔχω συνηγορήσει...].

● Γ) Ὅταν ἀπὸ τὰ δύο συμπλεκόμενα μέρη τὸ πρῶτον ἀποφάσκειται καὶ τὸ δεύτερον καταφάσκειται, ἡ ἐπιδοτική συμπλοκὴ γίνεται με τὸ :

οὐχ ὅπως — ἀλλὰ καὶ [= ὅχι μόνον δὲν — ἀλλὰ καί].

Παραδείγματα : 1. Τῶν Ἀθηναίων οἱ βοιωτιάζοντες ἐδίδασκον τὸν δῆμον, ὥς [= ὅτι τάχα] οἱ Λακεδαιμόνιοι οὐχ ὅπως [= ὅχι μόνον δὲν] τιμωρήσαιντο, ἀλλὰ καὶ ἐπαινέσειαν τὸν Σφοδρίαν [= Ἐκεῖνοι ἐκ τῶν Ἀθηναίων ποὺ ἀγαποῦσαν τοὺς Βοιωτοὺς ἐδίδασκαν τὸν λαόν, ὅτι τάχα οἱ Λακεδαιμόνιοι ὅ χ ι μ ό ν ο ν δ έ ν θὰ ἐτιμωροῦσαν, ἀ λ λ ἂ καὶ θὰ ἐπαινοῦσαν τὸν Σφοδρίαν].

Ε Ρ Ω Τ Η Σ Ε Ι Σ

- 1) Τί λέγεται ἐπιδοτική συμπλοκή ;
- 2) Πότε λέγομεν ὅτι δύο συμπλεκόμενα μέρη καταφάσκονται ;
- 3) Πότε ἀποφάσκονται ;
- 4) Πῶς γίνεται ἡ ἐπιδοτική συμπλοκή, ὅταν τὰ δύο μέρη καταφάσκονται ;
- 5) Πῶς γίνεται, ὅταν ἀποφάσκονται ;
- 6) Πῶς γίνεται, ὅταν ἀποφάσκειται τὸ πρῶτον μέρος καὶ καταφάσκειται τὸ δεύτερον ;
- 7) Πῶς ἐξηγεῖται τὸ οὐχ ὅτι — ἀλλὰ καί ;
- 8) Πῶς τὸ οὐχ ὅπως — ἀλλ' οὐδέ ;
- 9) Πῶς τὸ οὐχ ὅπως — ἀλλὰ καί ;

Α Σ Κ Η Σ Ε Ι Σ

Α'

Νὰ εὑρεθοῦν εἰς νεοελληνικά κείμενα ἢ νὰ σχηματισθοῦν παραδείγματα καὶ τῶν τριῶν περιπτώσεων τῆς ἐπιδοτικῆς συμπλοκῆς.

Β'

Εἰς κάθε μίαν ἐκ τῶν κατωτέρω φράσεων καθορίσατε :

1) Τί σημασίαν ἔχει ὁ καί ;

2) Τί εἶδους συμπλοκὴ ὑπάρχει, καταφατική, ἀποφατική, ἐπιδοτική ;

3) Ἄν ἡ συμπλοκή εἶναι ἀποφατική, ποῖον ἀπὸ τὰ δύο μέρη ἀποφάσκειται καὶ ποῖον καταφάσκειται ;

4) Ἄν εἶναι ἐπιδοτική, ποῖον ἀπὸ τὰ δύο μέρη ἀποφάσκειται ;

5) Ὑπογραμμίσατε τοὺς συνδέσμους, μὲ τοὺς ὁποίους γίνεται εἰς κάθε φράσιν ἡ συμπλοκή. Μὲ διπλὴν γραμμὴν ὑπογραμμίσατε ὅσους συμπλέκουν ὁρους προτάσεως καὶ ὄχι προτάσεις.

1. Τῷ Πάχητι καὶ τοῖς Ἀθηναίοις ἤλθεν ἀγγελία.—2. Τὸν μέλλοντα εὖ γεωργήσῃν δεῖ τοὺς ἐργαστήρας καὶ προθύμους παρασκευάζειν καὶ πείθεσθαι θέλοντας. Τὸν δ' ἐπὶ πολεμίους ἄγοντα ταῦτα δεῖ μηχανᾶσθαι δωρούμενόν τε τοῖς ἀγαθοῖς καὶ κολάζοντα τοὺς ἀτακτοῦντας.—3. Ἀνάγκη καὶ θεοὶ πείθονται.—4. Ἐθέλω τεθνημέναι εἰ ἐκλεψα τῶν σῶν καὶ τριχὸς ἄξιον.—5. Οὐδενὶ πώποτε οὔτε ἡμεῖς οὔτε ἐκεῖνος δίκην οὔτε ἐδικασάμεθα οὔτε ἐφύγομεν.—6. Σωκράτης τοῦ σώματος αὐτός τε οὐκ ἡμέλει τοὺς τε ἀμελοῦντας οὐκ ἐπὶήγει.—7. Καλὸν γε καὶ γέροντα μανθάνειν σοφά.—8. Τὸ καλῶς ἔχον κρείττον ἐστὶ καὶ νόμου.—9. Οὐ μόνον ὁ γέρον δις αὖν παῖς γίγνεται, ἀλλὰ καὶ ὁ μεθυσθεὶς.—10. Οὐχ ὅπως τῶν ἑαυτοῦ τι ἐπέδωκε, ἀλλὰ καὶ τῶν ἡμετέρων πολλὰ ὑψήρηται.—11. Χρὴ τὸν μὴ τυχόντα γνώμης οὐχ ὅπως ζημιοῦν, ἀλλὰ μὴδ' ἀτιμάζειν.—12. Τῶν ἄλλων, ὅσων ἐδημοσιεύσατε [=ἐδημεύσατε] τὰ χρήματα [=τὴν περιουσίαν], οὐχ ὅπως σκευὴ ἀπέδοσθε [=ὄχι μόνον σκευὴ δὲν ἐπωλήσατε], ἀλλὰ καὶ αἱ θύραι ἀπὸ τῶν οἰκημάτων ἀφρηπάσθησαν.

ΜΑΘΗΜΑ 38^{ON}

ΣΥΝΔΕΣΙΣ ΠΡΟΤΑΣΕΩΝ ΚΑΤΑ ΠΑΡΑΤΑΞΙΝ

Β) Ἀντιθετικὴ σύνδεσις

(§§ 129—132)

• Ἡ Ἀντιθετικὴ σύνδεσις χρησιμοποιεῖται, ὅταν πρόκειται νὰ συνδεθοῦν δύο μέρη (δύο προτάσεις ἢ δύο ὅροι προτάσεως) μὲ ἀντίθετον ἢ διάφορον περιεχόμενον.

Π. χ. Ἦγεῖτο μὲν Χειρίσσοφος, ὠπισθοφυλάκει δὲ Ξενοφῶν.

Ἡ ἀντιθετικὴ παρατακτικὴ σύνδεσις γίνεται μὲ τοὺς ἑξῆς συνδέσμοις:

μὲν	οὐ μὴν ἀλλὰ [=ἀλλ' ὅμως]
δὲ	ὅμως
ἀλλὰ	ὅμως δὲ
ἀτάρ [=ἀλλὰ]	δ' ὅμως
μέντοι [=ὅμως]	ἀλλ' ὅμως
μὴν [=ὅμως]	ὅμως μέντοι
ἀλλὰ μὴν	καίτοι [=καὶ ὅμως, ἐντούτοις]
καὶ μὴν	

Σημ. Δὲν πρέπει νὰ συγχέωμεν τὴν ἀντιθετικὴν σύνδεσιν, ἥ ὅποια εἶναι σύνδεσις κατὰ παράταξιν, μὲ τὰς ἐναντιωματικὰς (ἢ παραχωρητικὰς ἢ ἐνδοτικὰς) προτάσεις, αἱ ὁποῖαι συνδέονται καθ' ὑπόταξιν μὲ τὸν ἀντιθετικὸν σύνδεσμον *εἰ καί, ἀν καὶ* κτλ.

Παραδείγματα: 1. Καὶ οἱ μὲν ἡγοῦντο, Κλέαρχος μέντοι ἐπορεύετο τὸ στράτευμα ἔχων ἐν τάξει.

2. Ἐγεῖτο μὲν Χειρίσοφος, ὠπισθοφυλάκει δὲ Ξενοφῶν.

3. Τοῖς στρατιώταις ὑποψία μὲν ἦν ὅτι Κῦρος ἄγοι πρὸς βασιλέα, ὅμως δὲ ἐδόκει ἔπεσθαι.

4. Οὐκ ἐκ χρημάτων ἀρετὴ γίγνεται, ἀλλ' ἐξ ἀρετῆς χρήματα.

5. Οὕτω πιθανῶς ἔλεγον· καίτοι ἀληθές γε οὐδὲν εἰρήκασι. [=Καὶ ὅμως...ἢ Μολαταῦτα, τίποτε δὲν εἶπαν ἀληθές].

Ἀπὸ τὰ ἀνωτέρω συνάγονται αἱ ἐξῆς γενικαὶ παρατηρήσεις περὶ τῶν ἀντιθετικῶν συνδέσμων:

● Οἱ σύνδεσμοι μὲν, δέ, μέντοι, μὴν δὲν τίθενται εἰς τὴν ἀρχὴν προτάσεως, ἀλλὰ πάντοτε ἔπειτα ἀπὸ μίαν ἢ περισσότεράς λέξεις τῆς (βλέπε παραδείγμ. 1—3). Οἱ ὑπόλοιποι τίθενται εἰς τὴν ἀρχὴν τῆς προτάσεως τὴν ὁποίαν συνδέουν (βλ. παραδ. 3—5).

● Ὁ σύνδεσμος καίτοι δὲν συνδέει προτάσεις ἢ ὅρους προτάσεως, ὅπως ὅλοι οἱ ἄλλοι ἀντιθετικοί, ἀλλὰ μόνον κῶλα περιόδου ἢ περιόδους (βλ. παραδ. 5).

● Ἀπὸ τοὺς ἀντιθετικούς συνδέσμους μόνον ὁ μὲν τίθεται εἰς τὸ πρῶτον ἀπὸ τὰ ἀντιτιθέμενα μέρη καὶ παρέχει τὴν ἀντίθεσιν πρὸς τὰ ἐπόμενα, ἐνῷ ὅλοι οἱ ἄλλοι τίθενται εἰς τὸ δεύτερον μέρος καὶ παρέχουν τὴν ἀντίθεσιν πρὸς τὰ προηγούμενα (βλ. παραδ. 1—5).

● μὲν—δὲ

Ἡ ἀπλουστέρα καὶ συνηθεστέρα ἀντιθετικὴ σύνδεσις γίνεται μὲ τὸ μὲν—δέ.

Π. χ. Ἦν ἡδὺ μὲν, κεφαλαγὲς δέ.—Ἐγεῖτο μὲν Χειρίσοφος, ὠπισθοφυλάκει δὲ Ξενοφῶν.

● μὲν—δ' αὖ

ἢ μὲν—μέντοι

ἢ μὲν—ἀλλὰ

ἢ μὲν—ὅμως δέ

κ. τ. λ.

“Όταν πρόκειται νά ἐκφρασθῇ ἰσχυροτέρα ἀντίθεσις τοῦ δευτέρου μέρους πρὸς τὸ πρῶτον, τότε μετὰ τὸ *μὲν* δὲν ἀκολουθεῖ τὸ ἀπλοῦν *δέ*, ἀλλὰ τὸ *δ’ αὖ*, τὸ *μέντοι*, τὸ *ἀλλά*, τὸ *ὅμως δέ*, τὸ *ἀλλ’ ὅμως*, τὸ *οὐ μὴν*, τὸ *οὐ μὴν ἀλλά*.

Π. χ. *Καὶ οἱ μὲν ἡγοῦντο, Κλέαρχος μέντοι ἐπορεύετο τὸ στράτευμα ἔχων ἐν τάξει.—Τοῖς στρατιώταις ὑποψία μὲν ἦν ὅτι Κύρος ἀγοι πρὸς βασιλέα, ὅμως δὲ ἐδόκει ἐπεσθαι.*

● μὲν —

“Ο σύνδεσμος *μὲν* εἶναι δυνατὸν νά μένη χωρὶς ἀνταπόδοσιν, δηλαδή χωρὶς ν’ ἀκολουθῇ *δέ*. Ἡ ἀντίθεσις παραλείπεται, ἀλλὰ ὑπονοεῖται. Ἡ βραχυλογία αὕτη λέγεται **ἀνανταπόδοτον σχῆμα**.

Π. χ. *Λέγεται δὲ καὶ ὅδε ὁ λόγος, ἐμοὶ μὲν οὐ πιθανὸς [=εἰς ἐμένα τοῦ λ ἁ χ ι σ τ ο ν... ἢ γιὰ μένα τοῦ λ ἁ χ ι σ τ ο ν ὅχι πιθανός.—] Ἡμπορεῖ νά ὑπονοῖται εἰς τὸ ἐμοὶ μὲν οὐ πιθανός ἢ ἀντίθεσις ἄλλοις δὲ ἴσως πιθανός].*

● — δέ

“Ο σύνδεσμος *δέ* χρησιμοποιεῖται συχνότατα χωρὶς νά προηγηθῇ *μὲν* καὶ εἶναι τότε ἡ **ἀντιθετικὸς** (ἐξηγούμενος ὁ μ ω ς).

Π. χ. *ταῦτα πάντες αἰετὶ γλίσχονται λέγειν, ἀξίως δ’ εἰπεῖν οὐδεὶς δεδύνηται*

ἢ **μεταβατικὸς**, συνδέει δηλαδή μίαν περίοδον ἢ ἓνα κῶλον μετὰ προηγούμενα, ὅπως καὶ ὁ μεταβατικὸς καὶ (πρβλ. σελ. 64ε).

Π χ. Ἐπεὶ δὲ κάλῳς εἶχεν, ἐπορεύοντο· ἡγοῦντο δ’ οἱ νεανίσκοι ἐν ἀριστερᾷ ἔχοντες τὸν ποταμόν· ὁδὸς δὲ ἦν ἐπὶ τὴν διάβασιν ὡς τέτταρες στάδιοι· πορευομένων δ’ αὐτῶν ἀντιπαρήσαν αἱ τάξεις τῶν ἱππέων.

● ἀλλά

“Ο σύνδεσμος *ἀλλά* χρησιμοποιεῖται ἐπὶ ἰσχυρᾶς ἀντιθέσεως. Τίθεται πάντοτε εἰς τὸ δεύτερον ἀπὸ τὰ δύο ἀντιτιθέμενα μέρη καὶ εἰς τὴν ἀρχὴν τῆς προτάσεως.

Παραδείγματα : 1. *Οὐκ ἐκ χρημάτων ἀρετὴ γίγνεται, ἀλλ’ ἐξ ἀρετῆς χρήματα.*

2. *Αὔξειν μὴ τὴν βασιλέως, ἀλλὰ τὴν σαυτοῦ δρχήν.*

3. *Δεῦρο νόμος [ἔστι] εἰσάγειν τοὺς κολάσεως δεομένους ἀλλ’ οὐ μαθήσεως.*

4. *Τὰ μὲν καθ’ ἡμᾶς ἔμοιγε δοκεῖ καλῶς ἔχειν, ἀλλὰ τὰ πλάγια λυπεῖ [=μ ὁ ν ο ν τὰ πλάγια...].*

5. *Ἄλλη μὲν πόλις οὐδεμία οὔτε φιλία οὔτε Ἑλληνίς, ἀλλὰ Θρᾷκες Βιθυνοὶ [=ἀλλὰ μόνον..., ἢ παρὰ μόνον...]*

6. *Ἄνδρες οὐδαμοῦ φυλάττοντες ἡμᾶς φανεροὶ ἦσαν, ἀλλ’ ἢ [=παρὰ μόνον] κατ’ αὐτὴν τὴν ὁδόν.*

Ἀντιθετικὸς καθαρῶς εἶναι ὁ ἀλλὰ εἰς τὰ παραδείγματα 1—3. Καί, ὅπως παρατηροῦμεν, χρησιμοποιεῖται εἴτε διὰ νὰ ἀντιτίθεται κάτι καταφατικὸν πρὸς κάτι προηγούμενον ἀποφατικὸν (παραδ. 1—2), εἴτε διὰ νὰ ἀντιτίθεται κάτι ἀποφατικὸν πρὸς κάτι προηγούμενον καταφατικὸν (παραδ. 3).

Ὁ πρῶτος τρόπος εἶναι συνηθέστερος καὶ ἐπειδὴ εἰς τὸ πρῶτον μέρος ὑπάρχει ἄρνησις, διὰ τῆς ὁποίας αἵ ρ ε τ α ι μία ἔννοια καὶ εἰς τὸ δεύτερον τ ῖ θ ε τ α ι, δηλαδή ὑπάρχει κατάφασις (οὐκ...—ἀλλά...), διὰ τοῦτο ὠνομάσθη καὶ **Σχῆμα κατ' ἄρσιν καὶ θέσιν**. (παραδ. 1—2).

Περιοριστικὸς εἶναι ὁ ἀλλά, ὅταν ἡ ἀντίθεσις ποῦ ἐκφράζει δὲν εἶναι ἰσχυρὰ καὶ γενική, ἀλλὰ περιορισμένη. Ἀποδίδεται εἰς τὴν γλῶσσαν μας τότε μὲ τὸ *μόνον* ἢ μὲ τὸ *παρὰ μόνον* (παραδ. 4—5).

Συνηθέστατα εἰς αὐτὴν τὴν χρῆσιν τίθεται τὸ ἀλλ' ἢ (παραδ. 6).

Σημ. Τὸ ἀλλ' ἢ προῆθε ἀπὸ τὴν σύμφυρσιν δύο συντάξεων. Ἀηλαδή ἀπὸ δύο φράσεις ὅπως :

1. Οὐδὲν ἄλλο ἔπραξε, ἀλλὰ τοῦτο [=παρὰ μόνον..]

2. Οὐδὲν ἄλλο ἔπραξε ἢ τοῦτο [= » »]

Προῆλθεν ἡ τρίτη μὲ τὸ ἀλλὰ καὶ τὸ ἢ μαζί :

3. Οὐδὲν ἄλλο ἔπραξε ἀλλ' ἢ τοῦτο.

Ε Ρ Ω Τ Η Σ Ε Ι Σ

1. Ποιοὶ εἶναι οἱ ἀντιθετικοὶ σύνδεσμοι ; 2. Συνδέουν καθ' ὑπόταξιν ἢ κατὰ παράταξιν ; 3. Ποιοὶ ἀντιθετικοὶ σύνδεσμοι τίθενται εἰς τὸ πρῶτον ἀπὸ τὰ δύο ἀντιτιθέμενα μέρη ; 4. Ποιοὶ εἰς τὸ δεύτερον μέρος ; 5. Ποιοὶ ἡμποροῦν νὰ τεθοῦν εἰς τὴν ἀρχὴν προτάσεως καὶ ποιοὶ τίθενται μετὰ ἀπὸ μίαν ἢ περισσότερας λέξεις ; 6. Κατὰ τί διαφέρει ὁ καίτοι ἀπὸ τοὺς ἄλλους ἀντιθετικούς συνδέσμους ; 7. Ὅταν πρόκειται νὰ ἐκφρασθῇ ἰσχυροτέρα ἀντίθεσις τί χρησιμοποιοῦμεν ἀντὶ τοῦ ἀπλοῦ δέ ; 8. Ὁ σύνδεσμος μὲν ἔχει πάντοτε ἀνταπόδοσιν ; 9. Τί λέγεται σχῆμα ἀνανταπόδοτον ; 10. Πῶς ἐξηγεῖται τότε ὁ μὲν ; 11. Χρησιμοποιεῖται ὁ δέ, χωρὶς νὰ προηγῇται ὁ μὲν ; 12. Ποίας σημασίας ἔχει ὁ δέ τότε ; 13. Ὁ ἀλλὰ εἰς ποῖον ἀπὸ τὰ δύο ἀντιτιθέμενα μέρη τίθεται ; 14. Τίθεται εἰς τὴν ἀρχὴν τῆς προτάσεως ἢ μετὰ ἀπὸ μίαν ἢ περισσότερας λέξεις ; 15. Ποιοὶ σύνδεσμοι δὲν τίθενται εἰς τὴν ἀρχὴν προτάσεως ; 16. Πόσας σημασίας ἔχει ὁ ἀλλά ; 17. Τί λέγεται σχῆμα κατ' ἄρσιν καὶ θέσιν ; 18. Πῶς ἐξηγεῖται ὁ περιοριστικὸς ἀλλά ; 19. Ποίους μεταβατικούς συνδέσμους ἔχομεν γνωρίσει ; 20. Ἐγνωρίσαμεν εἰς τὰ προηγούμενα τὴν χρησιμοποίησιν τοῦ ἀλλὰ καὶ εἰς τὴν συμπλεκτικὴν σύνδεσιν. Κατὰ τί διαφέρουν τὰ παραδείγματα 1, 2, 3 τῆς σελ. 70 μὲ τὰ παραδείγματα 1—3 τῆς σελ. 66 καὶ 67.

ΑΣΚΗΣΕΙΣ

Πῶς ἐκφράζεται ἡ ἀντίθεσις εἰς τὰ κάτωθι παραδείγματα ; Τι παρατηρεῖτε εἰς ἓνα ἕκαστον ;

1. Ἀργεῖοι μὲν οὐκ ἐδέξαντο τοὺς Λακεδαιμονίους, ἀλλ' ἔφευγον.—2. Οὐκ ἀνδρὸς ὄρκοι πίστις, ἀλλ' ὄρκων ἀνὴρ.—3. Ὅρθον βίον τῶν ἀνθρώπων διὰ κακίαν μὲν ἀπολλύμενον, δι' ἀρετὴν δὲ σωζόμενον.—4. Βραδύτερον μὲν, εἴλκε δέ με ὁμως ἡ περὶ τὸ πράττειν τὰ κοινὰ ἐπιθυμία.—5. Ἀεὶ μὲν ἔγωγέ που τὴν φιλοσοφίαν ἀγαμαι, ἀτὰρ καὶ νῦν ἐπαινῶ καὶ φιλῶ.—6. Οἱ δίκαιοι τῶν ἀδίκων, εἰ μὴδὲν ἄλλο πλεονεκτοῦσιν, ἀλλ' οὖν ἐλπίσι γε σπουδαίως ὑπερέχουσι.—7. Οἱ ποιηταὶ οὐδὲν ἀλλ' ἢ ἐρμηνεῖς εἰσι τῶν θεῶν.—8. Καίτοι ἔχω γε αὐτῶν καὶ τέκνα καὶ γυναῖκας ἐν Τράλλεσι φρουρούμενα.—9. Ἡ φιλοσοφία πιστεύει οὐδενὶ ἄλλῳ, ἀλλ' ἢ αὐτῇ ἑαυτῇ.—10. Τούτων, ὦ ἄνδρες Ἀθηναῖοι, ἀληθὴ μὲν ἐστὶ τὰ πολλὰ, οὐ μὴν ἀλλ' ἴσως οὐχ ἡδέα ἀκούειν.

ΜΑΘΗΜΑ 39^{ον}

ΣΥΝΔΕΣΙΣ ΠΡΟΤΑΣΕΩΝ ΚΑΤΑ ΠΑΡΑΤΑΞΙΝ

Γ) Διαζευκτικὴ σύνδεσις

(§ 133)

Ἡ διαζευκτικὴ σύνδεσις εἰς τὴν ἀρχαίαν ἑλληνικὴν γίνεται ὅπως καὶ εἰς τὴν νέαν.

Διαζευκτικοὶ σύνδεσμοι τῆς ἀρχαίας εἶναι ὁ ἦ, ὁ εἵτε, ὁ ἥτοι καὶ ὁ ἔάντε, ἄντε, ἦντε.

Παραδείγματα : 1. *Χρῶ τοῖς εἰρημένοις ἢ ζήτει βελτίῳ τούτων.*

2. *Ἡ λέγε τι σιγῆς κρείττον ἢ σιγῆν ἔχε.*

3. *Ἴππῳ ἀγαθῷ ἢ κυνὶ ἢ ὄρνιθι ἡδεται.*

4. *Ἦτοι κεινόν γε δεῖ ἀπόλλυσθαι ἢ σέ.*

5. *Ἦ ξένος ἢ καὶ τις πολίτης.*

6. *Εἵτε Λύσανδρος εἵτε ἄλλος τις.*

7. *Ἐάν τε νῦν ἔάντε αὖθις ζητήσητε ταῦτα, οὕπω εὐρήσετε.*

8. *Ὅποι ἂν τις ἄρξηται πορεύεσθαι ἦν τε πρὸς ἑώ, ἦν τε πρὸς ἐσπέραν, ἦν τε πρὸς ἄρκτον, ἦν τε πρὸς μεσημβρίαν.*

Ὁ σύνδεσμος ἦ συνδέει διαζευκτικῶς προτάσεις ἢ ὅρους προτάσεως καὶ τίθεται μετὰ τὴν αὐτῶν (παραδ. 1).

Τὰ διαζευγνύμενα μέρη ἡμποροῦν νὰ εἶναι δύο (παραδ. 1—2, 4—7) ἢ καὶ περισσότερα (παραδ. 3 καὶ 8).

Όταν ἡ διάζευξις γίνεται με ἔμφασιν, τότε ὁ ἦ τίθεται καὶ εἰς τὰ δύο διαζευγνόμενα μέρη ἦ—ἦ (παραδ. 2).

Ἐπὶ ἐμφάσεως ἀντὶ τοῦ ἦ—ἦ, χρησιμοποιοῦνται καὶ τὰ ἦτοι—ἦ (παραδ. 4), ἦ—ἦ καὶ (παραδ. 5).

Ἡ διάζευξις με τὸ εἵτε—εἵτε καὶ τὰ ἐάντε—ἐάντε (ἄντε—ἄντε, ἦντε—ἦντε) συνηθίζεται εἰς τὴν ἀρχαίαν, ὅταν ὁ λέγων ἀδιαφορῇ ὡς πρὸς τὴν ἐκλογὴν τῶν διαζευγνυμένων (παραδ. 6—8).

ΣΗΜΑΣΙΑΙ ΤΟΥ ἦ

α) **Διαζευκτικὸς** εἶναι ὁ σύνδεσμος ἦ, ἀλλὰ συναντᾶται καὶ με ἄλλας σημασίας:

β) **Διασαφητικὸς** εἶναι, ὅταν τίθεται εἰς τὴν ἀρχὴν ἐρωτήσεως, ἡ ὁποία ἐρχεται νὰ ἐπεξηγήσῃ ἄλλην προηγουμένην ἐρώτησιν. Π.χ. *Τί τῆνικάδε ἀφῖξαι ὁ Κρίτων; ἦ οὐ πρῶ ἔτι ἐστίν;* [=Τί ἦλθες τέτοιαν ὥρα, Κρίτων; ἦ δὲν εἶναι καὶ τόσο πρωΐ;].

γ) **Ἐπανορθωτικὸς** λέγεται ὁ ἦ, ὅταν τίθεται εἰς τὴν ἀρχὴν προτάσεως, διὰ νὰ ἐπανορθώσῃ κάτι ποῦ προηγουμένως ἐλέχθη. —Π. χ. *Ἐροῦ δὲ τὴν κυναγὸν Ἀρτεμιν.... ἦ ἐγὼ φράσω* [=ἦ καλύψω θὰ τὸ δηλώσω ἐγώ].

δ) **Συγκριτικὸς** εἶναι ὁ ἦ, ὅταν χρησιμοποιῆται εἰς συγκρίσεις. Βλέπε Μάθημα 23ον σελ. 39.

ε) Με τὴν σημασίαν τοῦ εἰδεμή. —Π. χ. *Γιὰ δῶσε μας τὴν κόρη σου· ἦ θεὰ πᾶμε σένα* [=εἰδεμή, εἰδ' ἄλλως θὰ πᾶμε ἐσένα]. —*Οὐκ ἔξοστιν αὐτῷ εἰς τὸ ἱερὸν εἰσελθεῖν, ἦ ἀποθανεῖναι* [=εἰδεμή, ἐν ἐναντίᾳ περιπτώσει, θὰ φονευθῇ].

ΕΡΩΤΗΣΕΙΣ

1. Πῶς συνδέουν οἱ διαζευκτικοὶ σύνδεσμοι, κατ' ὑπόταξιν ἢ κατὰ παράταξιν; 2. Οἱ συμπλεκτικοί, ἀντιθετικοὶ καὶ διαζευκτικοὶ σύνδεσμοι τί εἶδους προτάσεις συνδέουν, κυρίας ἢ ἐξηρημένας; 3. Ποῖοι εἶναι οἱ διαζευκτικοὶ σύνδεσμοι; 4. Κατὰ ποίους τρόπους γίνεται ἡ διάζευξις, ὅταν δηλώνεται ἔμφασις; 5. Τὰ διαζευγνόμενα μέρη πόσα ἔμπορουν νὰ εἶναι, δύο ἢ καὶ περισσότερα; 6. Γίνεται διάζευξις ὁρῶν τῆς προτάσεως; 7. Τί διαφέρει ἡ διάζευξις ἦ—ἦ ἀπὸ τὴν εἵτε—εἵτε; —8. Ποῖαι αἱ σημασίαι τοῦ ἦ;

ΑΣΚΗΣΕΙΣ

Ἐφαρμόσατε τὰ ἀνωτέρω εἰς τὰ κάτωθι παραδείγματα:

1. Στρατηγὸς ἀγαθὸς ἢ κυβερνήτης.—Δύο ποιοῦ καιροῦς τοῦ λέγειν, ἢ περὶ ὧν οἴοθα σαφῶς ἢ περὶ ὧν ἀναγκαῖον εἰπεῖν.—3. Ἦτοι πρότερόν γε ἢ ὕστερον.—4. Εἵτε πάντας αἰτίᾳ εἵτε ἓνα τινα

ἢ δύο ἢ καὶ πλείους.—5. Ἐάν τε σὺ καὶ "Ανυτος οὐ φῆτε, ἑάν τε φῆτε.—6. Στρατηλάται ἂν μυριοὶ γενοίμεθα, σοφὸς δ' ἂν εἷς τις ἢ δύο ἐν μακρῷ χρόνῳ.—7. Αὐτοὶ ἦτοι κρίνομέν γε ἢ ἐνθυμούμεθα ὀρθῶς τὰ πράγματα.—8. Ὁ ἀγαθὸς φίλος ἂν τε τινὰ εὖ ποιῆσαι δέῃ, συνεισπύει, ἅντε τις φόβος ταραττή, συμβοηθεῖ, τὰ μὲν συνανάλισκων, τὰ δὲ συμπράττων.—9. Λέγομεν ὑμῖν τὰ διάφορα δίκη λυεσθαι ἢ θεοὺς μάρτυρας ποιούμενοι πειρασόμεθα ἀμύνεσθαι πολέμου ἄρχοντας.—10. Πόθεν οὖν ἀρξόμεθα καὶ τί πρῶτον ὑποθρόμεθα ; ἢ βούλεσθαι ἀπ' ἐμοῦ ἀρξωμαι;—11. Τίς σοι διηγείτο ; ἢ αὐτὸς ὁ Σωκράτης ;—12. Οὐδὲν ἥδιον ἢ μητρός ὄνομα.

Μ Α Θ Η Μ Α 40^{ον}

ΣΥΝΔΕΣΙΣ ΠΡΟΤΑΣΕΩΝ ΚΑΤΑ ΠΑΡΑΤΑΞΙΝ

Δ) Αἰτιολογικὴ σύνδεσις

(§§ 134—135)

Οἱ αἰτιολογικοὶ σύνδεσμοι συνδέουν καὶ κατὰ παράταξιν καὶ καθ' ὑπόταξιν.

Κατὰ παράταξιν συνδέει πάντοτε μὲν μόνον ὁ γάρ, σπάνια δὲ ὁ ὥς [=διότι] (παραδ. 2) καὶ ὁ ἐπεὶ [=καθόσον] (παραδ. 3).

Οἱ ἄλλοι αἰτιολογικοὶ σύνδεσμοι, καθὼς καὶ ὁ ὥς καὶ ὁ ἐπεὶ εἰς τὰς περισσοτέρας περιπτώσεις, εἰσάγουν ἐξηρημέναις αἰτιολογικαῖς προτάσεις.

Παραδείγματα : 1. *Μηδενὶ συμφορὰν ὀνειδίσῃς· κοινὴ γὰρ ἡ τύχη καὶ τὸ μέλλον ἀόρατον.*

2. *Ἦν νικῶμεν, φυλάξασθαι δεῖ τὸ ἐφ' ἀρπαγὴν τραπέσθαι· ὥς ὁ τοῦτο ποιῶν οὐκέτ' ἀνὴρ ἐστίν, ἀλλ' ἀχθοφόρος.*

3. *Μέγα δὲ τὸ ὁμοῦ τραφῆναι· ἐπεὶ [=καθόσον] καὶ τοῖς θηρίοις πόθος τις ἐγγίγνεται τῶν συντροφῶν.*

4. *Σωκράτης δ' ὥσπερ ἐγίνωσκεν, οὕτως ἔλεγε· τὸ δαιμόνιον γὰρ ἔφη σημαίνειν [=ἔλεγε δ ἡ λ α δ ἢ ὅτι κτλ...]*

5. *Τὸ φιλομαθὲς καὶ φιλόσοφον ταῦτόν ;*

— *Ταῦτόν γὰρ [=τὸ ἴδιο. β έ β α ι α].*

6. *Ξενοφῶν λαβὼν βοὴν ὑφ' ἀμάξης, οὐ γὰρ ἦν ἄλλα ἱερεῖα, σφαγιασάμενος ἐβοήθει.*

Οἱ παρατακτικοὶ αἰτιολογικοὶ σύνδεσμοι συνδέουν πάντοτε περιόδους ἢ κῶλα.

Ὁ γὰρ τίθεται πάντοτε μετὰ ἀπὸ μίαν ἢ καὶ περισσοτέρας κάποτε λέξεις.

Αἰτιολογεῖ συνήθως τὰ προηγούμενα καὶ σπάνια ἀναφέρεται εἰς τὰ ἐπόμενα.

Συνδέει πάντοτε κατὰ παράταξιν, ἔστω καὶ ἂν συμβαίνει κάποτε νὰ παρεμβάλλεται ὡς παρένθετος πρότασις εἰς μίαν περιόδον καὶ νὰ ὁμοιάξῃ μὲ αἰτιολογικὴν καθ' ὑπόταξιν πρότασιν (βλέπε παραδ. 6).

α) **Αἰτιολογικὸς** εἶναι συνήθως ὁ γάρ, (παραδ. 1, 6), ἀλλ' ἔχει καὶ ἄλλας σημασίας:

β) **Διασαφητικὸς** εἶναι, ὅταν ἔχῃ τὴν ἔννοιαν τοῦ δ ἢ λ α δ ἢ (παραδ. 4).

γ) **Βεβαιωτικὸς**, ὅταν σημαίνει βέβαια (παραδ. 5). Αὕτῃ ἡ βεβαιωτικὴ σημασία ἦτο μάλιστα ἡ ἀρχικὴ του.

Ε Ρ Ω Τ Η Σ Ε Ι Σ

1. Ποῖοι εἶναι οἱ αἰτιολογικοὶ σύνδεσμοι; 2. Ποῖοι ἐξ αὐτῶν εἰσάγουν δευτερευούσας αἰτιολογικὰς προτάσεις; 3. Ποῖος συνδέει μόνον παρατακτικῶς; 4. Ποῖοι συνδέουν καὶ κατὰ παράταξιν καὶ καθ' ὑπόταξιν; 5. Τί συνδέουν οἱ παρατακτικοὶ αἰτιολογικοὶ σύνδεσμοι; 6. Τί οἱ ὑποτακτικοί; 7. Ὅροι προτάσεως συνδέονται αἰτιολογικῶς; 8. Ποῖος αἰτιολογικὸς σύνδεσμος δὲν τίθεται ποτὲ εἰς τὴν ἀρχὴν τῆς προτάσεως ἢ περιόδου, ἀλλὰ μετὰ ἀπὸ μίαν τοῦλάχιστον λέξιν; 9. Ποῖαι αἱ σημασίαι τοῦ γάρ; 10. Πῶς ἐξηγεῖται ὁ διασαφητικὸς γάρ καὶ πῶς ὁ βεβαιωτικὸς;

Α Σ Κ Η Σ Ε Ι Σ

Ἐφαρμόσατε τ' ἀνωτέρω εἰς τὰ κάτωθι παραδείγματα.

1. Οὕτως οἱ πολέμιοι πλεῖστον ἐνευσμένοι ἔσονται· τῇδε γὰρ τῇ ἡμέρᾳ μυρίους ὄφονται ἀνθ' ἑνὸς Κλεάρχους.—2. Σοὶ δὲ προσήκει ἐπιμελεῖσθαι ὅπως ἄξιός ἔσει τοῦ πατρός· ὡς ἅπασι μὲν προσήκει περὶ πολλοῦ ποιεῖσθαι τὴν φρόνησιν.—3. Ὁ δέ, κρίνουσι γὰρ βοῇ καὶ οὐ ψήφῳ, οὐκ ἔφην διαγινώσκειν τὴν βοήν.—4. Ἐμοὶ θαυμάσιόν τι γέγονεν· ἡ γὰρ [=δηλαδή] εἰωθυῖά μοι μαντικὴ ἢ τοῦ δαιμονίου ἐν μὲν τῷ πρόσθεν χρόνῳ πάννυ πυκνὴ ἦν.—5. Ὑμεῖς δὲ πρὸς ἃ ἐγὼ τε φιλοτιμοῦμαι καὶ ἡ πόλις ἡμῶν αἰτιάζεται, ἵστε γὰρ αὐτὰ [=τὰ γνωρίζετε βέβαια αὐτὰ] ὥσπερ καὶ ἐγὼ, συμβουλευέτε τὰ ἀριεστα.—6. Ἀλλὰ γὰρ καὶ περαινέειν ἤδη ὥρα· ἴσως γὰρ οἱ πολέμιοι αὐτίκα παρέσονται.—7. Παραπλήσιον πρᾶγμ' ἐστὶ γῆρας καὶ γάμος· τυχεῖν γὰρ αὐτῶν ἀμφοτέρων σπουδάζομεν, ὅταν δὲ τύχωμεν, ὥστερον λυπούμεθα.—8. Ἄρα λέγεις τὴν τῶν θεῶν κρίσιν, ἣν περὶ Κέκροπα ἔκριναν;—Λέγω γάρ.

ΜΑΘΗΜΑ 41^{ΟΝ}

ΣΥΝΔΕΣΙΣ ΠΡΟΤΑΣΕΩΝ ΚΑΤΑ ΠΑΡΑΤΑΞΙΝ

Ε) Συμπερασματική σύνδεσις

(§ 136—138)

Ἡ συμπερασματικὴ σύνδεσις γίνεται μὲ τοὺς συμπερασματικούς συνδέσμους :

ἄρα	οὖκουν
δὴ	οὐκοῦν
οὖν	τοιγάρτοι
γοῦν	τοιγαροῦν
τοίνυν	ὥστε

● Συνδέουν συμπερασματικῶς κῶλα περιόδων ἢ περιόδους.

Σημ. Μόνον ὁ ὥστε εἰσάγει συχνὰ προτάσεις, ἀλλὰ ἐξηρημένās. (Προτάσεις συμπερασματικαὶ ἢ τοῦ ἀποτελέσματος. Βλέπε κατωτέρω).

● Ἀπὸ τοὺς συμπερασματικούς συνδέσμους ποτὲ δὲν τίθενται εἰς τὴν ἀρχὴν τῆς προτάσεως, ἀλλὰ πάντοτε μετὰ ἀπὸ μίαν τοῦλάχιστον λέξιν, οἱ σύνδεσμοι : ἄ ρ α, δ ῆ, ο ῦ ν, γ ο ῦ ν καὶ τ ο ῖ ν υ ν.

Παραδείγματα : 1) *Εἰ εἰσι βωμοί, εἰσὶ καὶ θεοί· ἀλλὰ μὴν εἰσὶ βωμοὶ εἰσὶν ἄρα καὶ θεοί.*

2) *Οἱ Θαψακηνοὶ ἔλεγον ὅτι οὐ πάποθ' οὗτος ὁ ποταμὸς διαβατὸς γένοιτο, εἰμὴ τότε· ἐδόκει δὴ θεῖον εἶναι.*

3) *Οἱ μὲν δὴ ἐν τῇ Πλαταίᾳ οὕτως ἐπεπράγεσαν....*

4) *Τὸ στράτευμα ὁ σίτος ἐπέλιπε· κρέα οὖν ἐσθίοντες διεγίνοντο.*

5) *Οἱ μὲν οὖν Ἀθηναῖοι καὶ Λακεδαιμόνιοι περὶ ταῦτα ἦσαν..*

6) *Κατὰ φύσιν γοῦν πᾶσαν τὴν ἀλήθειαν ἔμελλον φράσειν οἱ οἰκέται.*

7) *Λέγε δὴ, τί φῆς εἶναι τὸ ὄσιον καὶ τὸ ἀνόσιον ;*

— *Λέγω τοίνυν ὅτι τὸ μὲν ὄσιόν ἐστιν, ὅπερ ἐγὼ νῦν ποιῶ.*

8) *Οὐκοῦν διδάσκωμεν αὐτόν, ἀλλὰ μὴ λοιδορῶμεν [=Λοιπὸν ἅς τὸν διδάσκωμεν καὶ ἅς μὴν τὸν περιγελοῦμεν].*

9) *Οὐκοῦν οἱ διδάξαντες πονηροί, ἀλλ'οἱ μὴ χρώμενοι ὀρθῶς [=Λοιπὸν δὲν εἶναι οἱ διδάξαντες..., ἀλλὰ...]*

10) *Πρόξενος ᾔετο ἀρκεῖν πρὸς τὸ ἀρχικὸν εἶναι καὶ δοκεῖν τὸν μὲν καλῶς ποιοῦντα ἐπαινεῖν, τὸν δὲ ἀδικοῦντα μὴ ἐπαινεῖν. Τοιγαροῦν αὐτῷ οἱ μὲν καλοὶ τε καὶ ἀγαθοὶ τῶν συνόντων εὖνοι ἦσαν, οἱ δὲ ἄδικοι ἐπεβούλευον. [=Γι' αὐτὸ λοιπὸν ἀκριβῶς...ἢ Γι' αὐτὸ ἴσα-ἴσα οἱ μὲν καλοὶ καὶ ἀγαθοὶ τὸν ἀγαποῦσαν, οἱ δὲ ἄδικοι τὸν ἐπεβουλεύοντο].*

ἄρα

Ὁ σύνδεσμος ἄρα χρησιμοποιεῖται διὰ νὰ συνδέσῃ μὲ τὸν προηγούμενον συλλογισμόν τὸ λογικὸν συμπέρασμα ποὺ προκύπτει (βλ. παρὰδ. 1).

Σημείωσις. Εἰς παρομοίας περιπτώσεις ἡ νεοελληνικὴ χρησιμοποιεῖ τὸ ἄρα λοιπὸν, τὸ ὁποῖον μάλιστα θέτομεν καὶ εἰς τὴν ἀρχὴν τῆς προτάσεως, ἐνῶ εἰς τὴν ἀρχαίαν τὸ ἄρα τίθεται πάντοτε ἔπειτα ἀπὸ μίαν τοῦλάχιστον λέξιν.

Δὲν πρέπει δὲ νὰ συγχέωμεν τὸν συμπερασματικὸν σύνδεσμον ἄρα μὲ τὸ ἐρωτηματικὸν μόριον ἄρα ἢ ἄρά γε.

δὴ

Ὁ σύνδεσμος δὴ [=λοιπὸν] συνδέει μὲ τὰ προηγούμενα τὸ συμπέρασμά των, δηλαδὴ τὸ ἐπακολούθημα ἑνὸς γεγονότος (βλ. παρὰδ. 2). Χρησιμοποιεῖται ὅμως καὶ πρὸς ἀνακεφαλαίωσιν τῶν προηγουμένων (βλ. παρὰδ. 3 καὶ 7).

οὖν

Ἐπίσης ὁ σύνδεσμος οὖν [=λοιπὸν] συνδέει μὲ τὰ προηγούμενα τὸ συμπέρασμά των, δηλαδὴ τὸ ἐπακολούθημα ἑνὸς γεγονότος (βλ. παρὰδ. 4). Χρησιμοποιεῖται ὅμως καὶ αὐτὸς πρὸς ἀνακεφαλαίωσιν τῶν προηγουμένων (βλ. παρὰδ. 5).

γοῦν

Ὁ σύνδεσμος γοῦν ἔχει προέλθει ἀπὸ τὴν ἔνωσιν τοῦ βεβαιωτικοῦ μόριου γέ μὲ τὸν σύνδεσμον οὖν καὶ ἀποτελεῖ καὶ αὐτὸς συμπερασματικὸν σύνδεσμον, ὁ ὁποῖος ὅμως ἔχει μᾶλλον βεβαιωτικὴν σημασίαν καὶ ἀποδίδεται εἰς τὴν γλῶσσαν μας μὲ τὸ βεβαίως ἢ τοῦλάχιστον καὶ σπανιώτερα μὲ τὸ λοιπὸν (βλ. παρὰδ. 6).

τοίνυν

Ὁ σύνδεσμος τοίνυν [=λοιπὸν] εἰσάγει συμπέρασμα, ὅπως ὁ δὴ καὶ ὁ οὖν, ἀλλὰ μὲ τόνον καὶ ὡς ἀσθενέστερον (βλ. παρὰδ. 7).

Οὐκοῦν—Οὕκουν

- Ὁ σύνδεσμος οὐκοῦν [=λοιπὸν] εἶναι καταφατικός.
- Ὁ σύνδεσμος ὅμως οὕκουν [=λοιπὸν δὲν...] εἶναι ἀποφατικός.

Προήλθαν καὶ οἱ δύο ἐκ συνεκφορᾶς τοῦ οὐκ μετὰ τὸ οὖν καὶ ὅπως δείχνει καὶ ὁ τονισμός, εἰς τὸ πρῶτον ἐπικρατεῖ τὸ οὐν (οὐκοῦν), ἐνῶ εἰς τὸ δεύτερον ἐπικρατεῖ ἡ ἄρνησις (οὕκουν). Τὸ συμπέρασμα ποὺ εἰσάγουν εἶναι καταφατικὸν τοῦ οὐκοῦν (βλ. παράδ. 8) καὶ ἀποφατικὸν τοῦ οὕκουν (βλ. παράδ. 9).

Τοιγάρτοι—Τοιγαροῦν

Οἱ σύνδεσμοι τοιγάρτοι καὶ τοιγαροῦν φανερόνουν συμπέρασμα ἰσχυρότερον ἀπὸ ἐκεῖνο ποὺ ἐκφράζεται μετὰ τὸ τοίνυν, συμπέρασμα, τὸ ὁποῖον παριστάνεται ὡς ἰσχυρὰ πεποιθήσις τοῦ λέγοντος. Διὰ τοῦτο ἀποδίδονται εἰς τὴν νέαν μας γλῶσσαν ὅχι μετὰ τὸ λοιπὸν ἀπλῶς, ἀλλὰ μετὰ τὸ γι' αὐτὸ ἀκριβῶς λοιπόν... ἢ γι' αὐτὸ ἴσα-ἴσα... (βλ. παράδ. 10).

Ὡστε

Ὁ σύνδεσμος ὥστε, ὅταν εὐρίσκεται εἰς τὴν ἀρχὴν περιόδου ἢ κώλου, δηλαδὴ μετὰ ἀπὸ τελείαν στιγμὴν ἢ ἄνω στιγμὴν, συνδέει κατὰ παράταξιν. Ὅταν ὅμως εὐρίσκεται εἰς τὴν ἀρχὴν προτάσεως, δηλαδὴ μετὰ ἀπὸ κόμμα, συνδέει κατὰ ὑπόταξιν, δηλαδὴ εἰσάγει ἐξηγητή μὲν ἢ συμπερασματικὴν πρότασιν.

Π.χ. 1. Τὰ πράγματα οὕτως ἔχει. Ὡστε μὴ φοβώμεθα μηδέ τις λόγος ἡμᾶς θορυβεῖτω (=σύνδεσις κατὰ παράταξιν. Δύο προτάσεις κύριαι).

2. Χρὴ πᾶν ποιεῖν, ὥστε ἀρετῆς καὶ φρονήσεως μετασχεῖν. (=δευτερεύουσα συμπερασματικὴ ἢ τοῦ ἀποτελέσματος πρότασις).

Ε Ρ Ω Τ Η Σ Ε Ι Σ

1. Ποιοι είναι οί συμπερασματικοί σύνδεσμοι ; 2. Τί συνδέουν ; 3. Ποιοι συμπερασματικοί σύνδεσμοι δὲν τίθενται ποτὲ εἰς τὴν ἀρχήν, ἀλλὰ μετὰ ἀπὸ μίαν τοῦλάχιστον λέξιν ; 4. Εἰς ποίους ἄλλους συνδέσμους παρατηρήσαμεν τὸ ἴδιο ; 5. Πῶς ἀποδίδονται εἰς τὴν γλῶσσαν μας οἱ σύνδεσμοι ἄρα, δὴ, οὖν, γοῦν, τοίνυν ; 6. Ποία διαφορὰ μεταξὺ οὐκουν καὶ οὐκοῦν ; 7. Πῶς ἐξηγεῖται τὸ τοιγάρτοι—τοιγαροῦν ; 8. Πότε ὁ ὥστε συνδέει κατὰ παρτάξιν καὶ πότε καθ' ὑπὸ-τάξιν ;

Α Σ Κ Η Σ Ε Ι Σ

Ἐφαρμόσατε τ' ἀνωτέρω εἰς τὰ-κάτωθι παραδείγματα :

1. Πάντες ἄρα, ὥς ἔοικεν, Ἀθηναῖοι καλοὺς κάγαθοὺς ποι-οῦσι τοὺς νέους πλὴν ἐμοῦ.—2. Πολλὰ ὑπὲρ ἐμοῦ εἶπε βοηθῶν ἐμοί· καὶ οὖν ἄρτι ἀπ' ἐκείνου ἄρχομαι.—3. Δεῖ δὴ χρημάτων καὶ ἄνευ τούτων οὐδὲν ἔστι γενέσθαι τῶν δεόντων.—4. Πρῶτον μὲν τοίνυν δοκεῖ μοι τὰς ἀμάξας κατακαῦσαι.—5. Ὁ ἄγγελος εἶπεν ὅτι πολλὴ χώρα ἔστι καὶ κῶμαι ἔννεισι καὶ πόλεις πολλάί. Τότε δὴ καὶ ἐγνώσθη ὅτι οἱ βάρβαροι τὸν ἄνθρωπον ὑποπέμψειαν.—6. Εὐήθεις νέοι ὄντες οἱ ἐπεικεῖς φαίνονται. Τοιγάρτοι, ἦν δ' ἐγώ, οὐ νέον, ἀλλὰ γέροντα δεῖ τὸν ἀγαθὸν δικαστὴν εἶναι.—7. Ἐπίστευον μὲν Κύρῳ αἱ πόλεις, ἐπίστευον δὲ οἱ ἄνδρες. Τοιγαροῦν, ἐπεὶ Τισσαφέρνει ἐπολέμησε, πᾶσαι αἱ πόλεις ἐκοῦσαι Κῦρον εἶλοντο ἀντὶ Τισσαφέρνους.—8. Οἱ μὲν βιασθέντες μισοῦσιν, οἱ δὲ πεισθέντες φιλοῦσιν. Οὐκουν τῶν φρόνησιν ἀσκού-των τὸ βιάζεσθαι.—9. Ἀλλὰ μὰ τὸν Δί' —ἔφη— οὐδὲ γέγραπται μοί πω. Οὐκοῦν, ἔφη, καὶ περὶ πολέμου συμβουλευεῖν τὴν γε πρώτην ἐπισχίσομεν.—10. Κῦρος δ', εἶπεν, οὐκ ἄρα ἔτι μαχεῖται, εἰ ἐν ταύταις οὐ μαχεῖται ταῖς ἡμέραις.—11. Ἐλεγόν τινες ὅτι στράτευμα κατίδοιεν... Ἐδόκει δὴ τοῖς στρατηγοῖς παρατάξασθαι.—12. Εἰ ἀναγκαῖον εἴη ἀδικεῖν ἢ ἀδικεῖσθαι, ἐλοίμην ἂν [= θὰ προτιμοῦσα] μᾶλλον ἀδικεῖσθαι.—Σὺ ἄρα ὑραυνεῖν οὐκ ἂν δέξαιο.—13. Ἐπεὶ δὲ οἱ τελευταῖοι τῶν Ἑλλήνων κατέβαινον εἰς τὰς κώμας ἀπὸ τοῦ ἄκρου ἤδη σκοταῖοι, (διὰ γὰρ τὸ στενὴν εἶναι τὴν ὁδὸν ὅλην τὴν ἡμέραν ἢ ἀνάβασις αὐτοῖς ἐγένετο καὶ ἡ κατὰβασις), τότε δὴ συλλεγόντες ινὲς τῶν Καρδούχων τοῖς τελευταίοις ἐπέθεντο...—14. Καὶ εἰς μὲν τὴν ὕστεραίαν οὐχ ἦκε Τισσαφέρνης· ὥσθ' οἱ Ἕλληνες ἐφρόντιζον.

ΜΑΘΗΜΑ 42^{ΟΝ}

ΣΥΝΔΕΣΙΣ ΠΡΟΤΑΣΕΩΝ ΚΑΘ' ΥΠΟΤΑΞΙΝ

Α) Εἰδικαὶ προτάσεις

(§§ 139—140)

- Καθ' υπόταξιν συνδέονται αἱ δευτερεύουσαι προτάσεις μετὰ τὴν κυρίαν πρότασιν, ἀπὸ τὴν ὁποίαν ἐξαρτῶνται.
- Ἡ δευτερεύουσα πρότασις λαμβάνει τὸ ὄνομά της ἀπὸ τὸν σύνδεσμον, ὃ ὁποῖος τὴν εἰσάγει.
- Ἡ δευτερεύουσα χωρίζεται ἀπὸ τὴν κυρίαν μετὰ κόμμα.

Βλέπε Μάθημα 35ον, σελ. 59—62.

*
* *

Εἰδικαὶ προτάσεις λέγονται αἱ δευτερεύουσαι προτάσεις, αἱ ὁποῖαι εἰσάγονται μετὰ τοὺς εἰδικοὺς συνδέσμους ὅτι καὶ ὥς [= ὅτι].

Παραδείγματα : 1. *Λέγει ὁ κατηγορὸς ὡς ὑβριστὴς εἰμι.*

2. *Κῦρος ἔλεγεν ὅτι ἡ ὁδὸς ἔσοιτο πρὸς βασιλέα.*

3. *Ἀγγέλλουσι δ' αἰφνης οἱ ἄγγελοι ὅτι Σέρξης ἐπὶ τὰς Ἀθήνας ἔρχεται.*

4. *Ἔγνωνσαν οἱ στρατιῶται ὅτι κενὸς ὁ φόβος εἴη.*

5. *Ὁρῶ ἤδη ὅτι τὸ πᾶν ἀπόλλυται.*

6. *Λέγω δ' ἔτι καὶ τοῦτο, ὡς τὸ παράπαν οὐ νομίζεις θεοὺς* [= Ἰσχυρίζομαι δὲ προσέειπεν καὶ τοῦτο (ἢ καὶ τὸ ἐξῆς), ὃ τι δηλὰ αὐτὸς δὲν πιστεύει καθόλου εἰς θεοὺς].

7. *Τῷ φθόνῳ τοῦτο μόνον τὸ ἀγαθὸν πρόσεστιν, ὅτι μέγιστον κακὸν τοῖς ἔχουσιν ἐστί.*

8. *Ἠγγέλθη τῷ Περικλεῖ ὅτι Μέγαρα ἀφέστηκεν.* [= Ἀνηγγέλθη εἰς τὸν Περικλέα ὅτι τὰ Μέγαρα ἀπεστάτησαν]

9. *Δήλον [ἐνν. ἐστί] ὅτι ὑβριστὴς ἐστί καὶ διαφθορεύς.* [= Εἶναι φανερὸν ὅτι...]

10. *Ἀρκεῖ ὅτι τῶν ἄλλων καταγελᾶς...* [= Εἶναι ἀρκετὸν ὅτι...]

Α) Αἱ εἰδικαὶ προτάσεις ἐξαρτῶνται ἀπὸ ρήματα :

— Λεκτικὰ (λέγω, ἀγγέλλω κτλ.—Βλ. παραδ. 1—3).

— Γνωστικὰ (γινώσκω, οἶδα κτλ.—Παραδ. 4).

— Αἰσθητικὰ (αἰσθάνομαι, ὁρῶ, ἀκούω κτλ.—Παρ. 5)

- Χρησιμεύουν δὲ ὡς ἀντικείμενον τῶν ρημάτων τούτων.

Β) Αἱ εἰδικαὶ προτάσεις ἀκολουθοῦν μετὰ ἀπὸ δεικτικὰς ἀντωνυμίας (παραδ. 6—7).

- Χρησιμεύουν δὲ ὡς ἐπεξηγήσεις αὐτῶν, διότι ἐπεξηγοῦν καὶ ἀναλύουν τὴν ἀντωνυμίαν.

(Πρβλ. καὶ Μάθημα 14ον, σελ. 23)

Γ) Αἱ εἰδικαὶ προτάσεις ἐξαρτῶνται ἐπίσης καὶ ἀπὸ ἀπρόσωπα ρήματα ἢ ἀπρόσωπους ἐκφράσεις, ὅπως

ἀγγέλλεται.... ὅτι....

ἀρκεῖ... ὅτι....

δῆλον [ἐστίν] ὅτι...κτλ. (βλ. παραδ. 8—10).

- Χρησιμεύουν δὲ ὡς ὑποκείμενον αὐτῶν.

(Πρβλ. καὶ Μάθημα 33ον, σελ. 55)

Παρατηρήσεις: Εἰς τὸ 1ον παράδειγμα. ἂν κάμωμεν τὴν σύνταξιν, ἔχομεν δύο προτάσεις: α) λέγει ὁ κατήγορος (=κυρία πρότασις) καὶ β) ὡς ὑβριστὴς εἰμι (=δευτερεύουσα εἰδική). Ἀρχίζομεν ἀπὸ τὸ ρῆμα τῆς κυρίας προτάσεως: λέγει. Καὶ ἐρωτῶμεν: ποῖος λέγει;—Ἡ ἀπάντησις μᾶς δίδει τὸ ὑποκείμενον: ὁ κατήγορος. Διὰ τὸ συντάξωμεν τὴν ἄλλην πρότασιν συνδέοντές την μὲ τὸ ρῆμα τῆς κυρίας προτάσεως, ἐρωτῶμεν: τί λέγει ὁ κατήγορος;—Ἡ ἀπάντησις μᾶς δίδει τὸ ἀντικείμενον τοῦ ρήματος, τὸ ὁποῖον ἐδῶ εἶναι ὀλόκληρος ἡ πρότασις: ὡς ὑβριστὴς εἰμι. Ἡ δευτερεύουσα αὕτη πρότασις ἔχει ἐπίσης ρῆμα (εἰμί), ὑποκείμενον (ἐγώ, ἐννοεῖται) καὶ κατηγορούμενον (ὑβριστὴς).

—Εἰς τὸ 9ον παράδειγμα ἡ εἰδικὴ πρότασις εἶναι ὑποκείμενον τοῦ δῆλον (ἐστι), διότι, ὅπως γνωρίζομεν, τὰ ἀπρόσωπα ρήματα καὶ αἱ ἀπρόσωποι ἐκφράσεις δὲν δέχονται ὡς ὑποκείμενον πρόσωπον, ἀλλὰ πρότασιν ἢ ἀπαρέμφατον. Καὶ ἐρωτῶμεν τί δῆλον (ἐστί);—Ἡ ἀπάντησις μᾶς δίδει τὸ ὑποκείμενον: ὅτι ὑβριστὴς ἐστι καὶ διαφθορῆς.

—Εἰς τὸ 1ον παράδειγμα τὸ ρῆμα τῆς δευτερευούσης εἰδικῆς προτάσεως εἶναι εἰς ἔγκλισιν Ὅριστικήν, ἐνῶ εἰς τὸ 2ον εἶναι εἰς ἔγκλισιν Εὐκτικήν. Αὐτὸ συμβαίνει, διότι εἰς μὲν τὸ 1ον παράδ. τὸ ρῆμα τῆς κυρίας προτάσεως εἶναι χρόνου Ἐνεστώτος, δηλαδὴ χρόνου ἀρκτικοῦ (λέγει... ὡς...εἰμί), ἐνῶ εἰς τὸ 2ον παράδ. τὸ ρῆμα τῆς κυρίας προτάσεως εἶναι χρόνου ἱστορικοῦ (ἔλεγεν... ὅτι... ἔσονται). Καὶ ὅταν τὸ ρῆμα τῆς κυρίας προτάσεως εἶναι ἱστορικοῦ χρόνου (παρατατικοῦ, ἀορίστου, ὑπερσυντελικού), τὸ ρῆμα τῆς ἐξηρητημένης τίθεται εἰς Εὐκτικήν. Λέγεται δὲ

Εὐκτική τοῦ πλαγίου λόγου. Συγκρίνατε τὰ παραδείγματα 1,3,5,6,7, τῶν ὁποίων τὸ κύριον ρῆμα εἶναι ἀρκτικοῦ χρόνου μὲ τὰ παραδείγματα 2 καὶ 4 ποῦ ἔχουν κύριον ρῆμα ἱστορικοῦ χρόνου. Εἰς τὰ πρῶτα καὶ τὸ ρῆμα τῆς ἐξηρητημένης εἶναι εἰς Ὅριστικήν. Εἰς τὰ δεύτερα ἔχομεν εὐκτικὴν τοῦ πλαγίου λόγου.

● Ὅταν τὸ ρῆμα τῆς κυρίας προτάσεως εἶναι χρόνου ἱστορικοῦ (παρατατικοῦ, ἀορίστου, ὑπερσυντελικοῦ), τὸ ρῆμα τῆς ἐξηρητημένης τίθεται συνήθως (ὅχι πάντοτε) εἰς ἔγκλισιν Εὐκτικήν, ἢ ὁποῖα λέγεται **Εὐκτική τοῦ πλαγίου λόγου**.

● Ἡ εἰδικὴ πρότασις ἐπειδὴ συνδέεται πολὺ στενὰ μὲ τὸ ρῆμα τῆς κυρίας προτάσεως, δὲν εἶναι ἀπαραίτητον νὰ χωρίζεται μὲ κόμμα.

● Οἱ δύο εἰδικοὶ σύνδεσμοι **ὅτι** καὶ **ὥς** διαφέρουν κάπως, διότι ὁ **ὥς** εἰσάγει συνήθως κάτι τὸ ὁποῖον εἶναι ἀπλή γνώμη ἢ ἰσχυρισμὸς τοῦ λέγοντος. Διὰ τοῦτο καὶ μεταφράζεται ὁ **ὥς** ὅχι ἀπλῶς *ὅτι*, ἀλλὰ *ὅτι δηθεν* ἢ *ὅτι τάχα*. Βλ. παράδ. 1ον: Λέγει ὁ κατήγορος ὥς ὕβριστής εἰμι=Λέγει *ὅτι τάχα* εἰμαι...

● Ἡ ἄρνησις εἰς τὰς εἰδικὰς προτάσεις ἐκφέρεται μὲ οὐ (βλ. παράδ. 6).

Ε Ρ Ω Τ Η Σ Ε Ι Σ

1. Ποῖαι προτάσεις συνδέονται καθ' ὑπόταξιν; 2. Ἀπὸ ποῦ λαμβάνει τὸ ὄνομά της μία ἐξηρητημένη πρότασις; 3. Ποῖαι λέγονται εἰδικαὶ προτάσεις; 4. Ποία διαφορὰ ὑπάρχει μεταξὺ τοῦ *ὅτι* καὶ τοῦ *ὥς*; 5. Ἀπὸ ποῖα ρήματα ἐξαρτῶνται εἰδικαὶ προτάσεις; 6. Τί ἐπεξηγοῦν αἱ εἰδικαὶ προτάσεις συνήθως; 7. Ποῖαν σχέσιν ἔχουν αἱ εἰδικαὶ προτάσεις μὲ τὸ ρῆμα τῆς κυρίας προτάσεως, ἀπὸ τὴν ὁποίαν ἐξαρτῶνται; 8. Τί εἶναι ἡ *εὐκτικὴ τοῦ πλαγίου λόγου* καὶ πότε τίθεται; 9. Ποῖοι χρόνοι τοῦ ρήματος λέγονται *ἀρκτικοὶ* καὶ ποῖοι *ἱστορικοί*;

Α Σ Κ Η Σ Ε Ι Σ

Εἰς τὰ κάτωθι παραδείγματα προσέξτε.

1ον) Πῶς ἐκφέρεται τὸ ρῆμα τῆς εἰδικῆς προτάσεως καὶ διατί;

2ον) Τί θέσιν ἔχει ἡ εἰδικὴ πρότασις; Εἶναι ἀντικείμενον, ὑποκείμενον ἢ ἐπεξηγήσις;

3ον) Ἀπὸ τί ρῆμα ἐξαρτᾶται ἡ εἰδικὴ πρότασις;

1. *Ξέρξης ἐν Θετταλία ὡν ἦκουεν, ὡς οἱ Ἕλληνες ἐν Θερμοπύλαις εἶεν καὶ ὅτι ἡγεμόνες εἶησαν Λακεδαιμόνιοι. Ὡς δ' ἐπυνθάνετο, ὅτι οἱ Λακεδαιμόνιοι ἔξω τοῦ τείχους εἶησαν, μετεπέμπετο Δημάρατον καὶ ἠρώτα αὐτὸν περὶ τῶν Ἑλλήνων. Ὁ δ' ἔλεγεν: «Ἐγὼ μὲν, ὦ βασιλεῦ, ἔλεγόν σοι καὶ πρότερον, ὅτι οἱ ἄνδρες οὗτοι κωλύσκειν ἡμᾶς διαβαίνειν τὴν στενωπὸν. Καὶ νῦν λέγω, ὅτι ἐπὶ πᾶν ἤξουσιν [=θὰ κάμουν τὸ πᾶν] περὶ τῆς νίκης».*

2. *Ἐπιστάμεθα Μυσοῦς ὅτι ἐν τῇ βασιλείᾳς χώρα πολλὰς καὶ εὐδαίμονας πόλεις οἰκοῦσι.*—3. *Κῦρος τοῖς ἐρωτᾶσι στρατιώταις ἀπεκρίνετο ὅτι ἀκούει Ἀβροκόμαν ἐχθρὸν ἄνδρα ἐπὶ τῷ Εὐφράτῃ ποταμῷ εἶναι.*—4. *Δῆλοι ἦσαν οἱ πολέμιοι ὅτι ἐπικείσονται ἐπὶ τῇ ἐξόδῳ.*—5. *Ὅτι οἱ νῦν ὑπὸ σοὶ Θρᾶκες πολὺν ἂν προθυμότερον ἴοιεν ἐπὶ σέ ἢ σὺν σοὶ οὐκ ἄδηλον [ἐστὶ].*—6. *Οὕτω σοι διαφερόντως τῶν ἄλλων Ἀθηναίων ἤρεσκεν ἡ πόλις τε καὶ ἡμεῖς οἱ νόμοι δῆλον ὅτι.*—7. *Ἴσως εἴποιεν ἂν πολλοὶ ὅτι οὐκ ἂν ποτὲ ὁ δίκαιος ἄδικος γένοιτο.*—8. *Ἐλεγον ὅτι Κῦρος μὲν τέθνηκε, Ἀριαῖος δὲ πεφηνγὼς ἐν τῷ σταθμῷ εἶη.*—9. *Δῆλόν [ἐστὶν] ὅτι οὐκ ἂν προύλεγεν εἰ μὴ ἐπίστευεν ἀληθεύειν.*—10. *Ὅτι Κῦρος ἀδικεῖσθαι νομίζει ὅφ' ἡμῶν, οἶδα.*—11. *Οὐποτε ἐρεῖ οὐδεὶς, ὡς ἐγὼ προδοὺς Ἕλληνας τὴν τῶν βαρβάρων φιλίαν ἐλοιμην.*—12. *Τισσαφέρνης διαβάλλει τὸν Κῦρον πρὸς τὸν ἀδελφὸν ὡς ἐπιβουλεύει αὐτῷ.*

ΜΑΘΗΜΑ 43^{ΟΝ}

ΣΥΝΔΕΣΙΣ ΠΡΟΤΑΣΕΩΝ ΚΑΘ' ΥΠΟΤΑΞΙΝ

Β') Αἰτιολογικαὶ προτάσεις

(§ 141)

● Αἰτιολογικαὶ προτάσεις εἶναι αἱ δευτερεύουσαι προτάσεις ποὺ αἰτιολογοῦν τὴν κυρίαν καὶ εἰσάγονται μὲ δλους τοὺς αἰτιολογικοὺς συνδέσμους, πλὴν τοῦ γάρ· ἥτοι εἰσάγονται μὲ

τὸ ὅτι [=διότι],

τὸ διότι

τὸ ὡς [=διότι],

τὸ ἐπεὶ [=ἐπειδὴ]

καὶ τὸ ἐπειδὴ.

—Ὁ γὰρ συνδέει πάντοτε παρατακτικῶς, καθὼς ἐπίσης καὶ ὁ ὡς καὶ ὁ ἐπεὶ εἰς ὠρισμέναις περιπτώσεσι. Βλέπε Μᾶθημα 40ον, σελ. 74.

—Οἱ σύνδεσμοι ἐπεὶ καὶ ἐπειδὴ εἶναι κυρίως χρονικοί. Ἐλαβαν ὁμῶς ἔννοίαν τὴν ἔννοιαν τῶν αἰτιολογικῶν, ὅπως ἀκριβῶς εἰς τὴν

νεοελληνικὴν ὁ χρονικὸς σύνδεσμος *ἀφοῦ*, ὁ ὁποῖος ἐκφέρεται καὶ ὡς αἰτιολογικός. Π. γ. 1. Ἀφοῦ ἔλθης, θὰ φύγωμε.—2. Ἀφοῦ δὲν ἦλθες, ἐφύγαμε [=ἐφ' ὅσον δὲν ἦλθες, ἐπειδὴ δὲν ἦλθες, ἐφύγαμε].

Παραδείγματα : 1. Ἀθηναῖοι ἐνόμισαν λελύσθαι τὰς σπονδὰς, διότι εἰς χεῖρας ἦλθον.

2. Κύρος τῷ Κλεάρχῳ ἐβόα ἄγειν τὸ στράτευμα κατὰ τὸ μέσον τῶν πολεμίων, ὅτι ἐκεῖ βασιλεὺς εἶη [διότι ἐκεῖ ἦτο ὁ βασιλεὺς].

3. Δέομαί σου παραμεῖναι, ὦ; ἐγὼ οὐδ' ἂν ἐνδὸς ἡδίων ἀκούσαιμι ἢ σοῦ [=διότι ἐγὼ κανέναν δὲν θὰ ἠμποροῦσα νὰ ἀκούσω πὶδ εὐχάριστα ἀπὸ ἐσένα].

4. Οἱ στρατηγοὶ ἐθαύμαζον ὅτι [=διότι] Κύρος οὐ φαίνοιτο.

● Χρησιμοποιεῖται καὶ εἰς τὰς αἰτιολογικὰς προτάσεις ἡ εὐκτική τοῦ πλαγίου λόγου (βλ. παραδ. 2 καὶ 4).

● Ἡ ἄρνησις ἐκφέρεται μὲ τὸ οὐ (βλ. παραδ. 3).

Ε Ρ Ω Τ Η Σ Ε Ι Σ

1. Ποῖα προτάσεις λέγονται αἰτιολογικαί ; 2. Ποῖοι αἰτιολογικοὶ σύνδεσμοι συνδέουν παρατακτικῶς καὶ ποῖοι εἰσάγουν ἐξηρημένους προτάσεις ; 3. Τί λέγεται εὐκτική τοῦ πλαγίου λόγου ; 4. Ποίας ἄλλας σημασίας γνωρίζετε τοῦ *ὅτι*, τοῦ *ὥς*, τοῦ *ἐπεὶ*, τοῦ *ἐπειδὴ* ;

Α Σ Κ Η Σ Ε Ι Σ

1. Χαίρω, ὅτι εὐδοκίμεῖς.—2. Τοὺς στρατηγοὺς ἐξημῶσαν, ὥς δώροις πεισθέντες ἀποχωρήσειαν.—3. Οἱ στρατηγοὶ ἐθαύμαζον ὅτι Κύρος οὔτε ἄλλον πέμπει οὔτε αὐτὸς φαίνοιτο.—4. Δεῖ μὴ μόνον κεκτῆσθαι τὰ ἀγαθὰ, ἀλλὰ καὶ χρῆσθαι αὐτοῖς, ὥς οὐδὲν ὀφέλος τῆς κτήσεως γίνεταί.—5. Οἱ πρεσβύτατοι τῶν στρατηγῶν Ξενοφῶντα ἡτιῶντο, ὅτι ἐδίωκεν ἀπὸ τῆς φάλαγγος.—6. Οἱ Ἀθηναῖοι τὸν Περικλέα ἐκάκιζον, ὅτι στρατηγὸς ὢν οὐκ ἐπεξῆγοι ἐπὶ τοὺς πολεμίους.—7. Ἐπεὶ δὲ ἡσθένει Δαρεῖος, ἡ Παρυσάτις Κύρον μεταπέμπεται.—8. Ἐπειδὴ οὖν ταῦτα οὕτως ἔχει, προσήκει προθύμως ἐθέλειν ἀκούειν τῶν βουλομένων συμβουλευεῖν.—

9. Ἀληθῶς θαυμάζω τὸν διδάσκαλον, ὅτι τοιαῦτα μαθήματα ἐδιδάξατό σε.—10. Τὸ σίαλον ἐκ τοῦ στόματος ἀποπτύουσιν, ὅτι ὠφελεῖ μὲν οὐδὲν αὐτοὺς ἐνόν, βλάπτει δὲ πολὺ μᾶλλον.—11. Ἀστυάρχης ἐβούλετο ἰδεῖν Κύρον, διότι ἤκουεν αὐτὸν καλὸν κάγαθον ὄντα.—12. Ἀριαῖος καὶ Ἀρτάβαζος κελεύουσιν ὑμᾶς φυλακὴν πέμπειν, ὥς Τισσαφέρνης ἐπιβουλεύει αὐτοῖς.

ΜΑΘΗΜΑ 44^{ΟΝ}

ΣΥΝΔΕΣΙΣ ΠΡΟΤΑΣΕΩΝ ΚΑΘ' ΥΠΟΤΑΞΙΝ

Γ') Χρονικαὶ προτάσεις

(§§ 147—148)

σεις λέγονται αἱ δευτερεύουσαι προτάσεις πού εἰσάγονται μὲ τοὺς χρονικοὺς συνδέσμους :

ὅτε	ἐν ᾧ	μέχρι οὗ
ὁπότε	ἐπεὶ [= ἀφοῦ]	ἐξ οὗ
ὥς [= ἄμα]	ἐπειδὴ »	ἐξ ὅτου
ἄμα	ἕως	ἄφ' οὗ
ἡνίκα [= ὅτε]	ἔστε	ἄφ' ὅτου
ὁπηνίκα »	μέχρι	πρὶν κτλ.

— Μὲ τὸ ἄν συντίθενται μερικοί, ὅπως : ὅταν, ὁπότεν, ἐπὰν καὶ ἐπὴν, ἐπειδάν, ἐνᾧ οἱ ἄλλοι ἐκφέρονται χωρισμένοι : ἕως ἄν, πρὶν ἄν.

Παραδείγματα : 1. Ὅτε αὕτη ἡ μάχη ἐγένετο, Τισσαφέρης ἐν Σάρδεσιν ἔτυχεν ὦν.

2. Αὐτοῦ διατρέψωμεν, ἕως ἄν φῶς γένηται.

3. Μαινόμεθα πάντες, ὁπότεν ὀργιζόμεθα [= κάθε φορά που ὀργιζόμεθα].

4. Ὅποτε δύοι Κρίτων, ἐκάλει Ἀρχέδημον [= δόσεις προσέφερε θυσίας ὁ Κρίτων, προσκαλοῦσε τὸν Ἀρχέδημον].

● Αἱ χρονικαὶ προτάσεις ἐκφέρονται :

α) μὲ ὀριστικήν, ὅταν φανερώνουν ὠρισμένον καὶ πραγματικὸν γεγονὸς (βλ. παρὰδ. 1).

β) μὲ ὑποτακτικήν, ὅταν φανερώνουν κάτι προσδοκώμενον (βλ. παρὰδ. 2) ἢ ἀορίστως ἐπαναλαμβανόμενον τώρα ἢ εἰς τὸ μέλλον (βλ. παρὰδ. 3).

Οἱ χρονικοὶ σύνδεσμοι συνεκφέρονται μαζί μὲ τὸ ἄν.

γ) μὲ ἐκτικήν, ὅταν φανερώνουν κάτι πού ἐπανελαμβάνετο εἰς τὸ παρελθόν (βλ. παρὰδ. 4).

Η ΣΥΝΤΑΞΙΣ ΤΟΥ ΣΥΝΔΕΣΜΟΥ πρὶν

Α) Ὅταν ἡ κυρία πρότασις εἶναι ἀρνητικὴ (ἀποφατικὴ ἢ), ἔχομεν :

πρὶν + ὀριστ. ἢ ὑποτακτ.

(βλ. σελ. 86, παρὰδ. 1—2)

Β) Ὅταν ἡ κυρία πρότασις εἶναι καταφατικὴ, ἔχομεν :

πρὶν + ἀπαρέμφ.

(βλ. παρὰδ. 3)

Παραδείγματα: 1. *Οὐ πρότερόν γε ἐπαύσαντο ἐν ὁρῇ ἔχοντες αὐτόν, πρὶν ἐξημίωσαν χρήμασιν* [=Δὲν ἔπαυσαν...παρὰ ἀφοῦ τὸν ἐξημίωσαν...].

2. *Μὴ ἀπέλθῃτε, πρὶν ἂν ἀκούσῃτε* [=προτοῦ νά...]

3. *Καὶ ἐπὶ τὸ ἄκρον ἀναβαίνει Χειρίσοφος, πρὶν τινὰς αἰσθῆσθαι τῶν πολεμίων* [=προτοῦ νὰ τὸν ἀντιληφθῶν...].

Ε Ρ Ω Τ Η Σ Ε Ι Σ

1. Ποῖοι εἶναι οἱ χρονικοὶ σύνδεσμοι; 2. Ποῖαι λέγονται χρονικαὶ προτάσεις. 3. Μὲ ποῖαν ἐγκλίσιν συντάσσονται γενικῶς οἱ σύνδεσμοι ποὺ συνεκφέρονται μὲ τὸ ἄν; 4. Πότε συντάσσονται αἱ χρονικαὶ προτάσεις μὲ ὀριστικὴν; 5. Πότε μὲ ὑποτακτικὴν; 6. Πότε μὲ εὐκτικὴν; 7. Πῶς συντάσσεται ὁ *πρὶν*, ὅταν ἡ κυρία πρότασις εἶναι ἀποφατικὴ; 8. Πῶς, ὅταν εἶναι καταφατικὴ;

Α Σ Κ Η Σ Ε Ι Σ

Πῶς συντάσσονται εἰς τὰ κάτωθι παραδείγματα οἱ χρονικοὶ σύνδεσμοι καὶ διατί;

1. Ἐπεὶ ἐτελεύτησε Δαρεῖος καὶ κατέστη εἰς τὴν βασιλείαν Ἀρταξέρξης, Τισσαφέρνης διαβάλλει τὸν Κύρον. — 2. Ἐπειδὴν διαπράξωμαι, ἃ δέομαι, ἦξω.—3. Περιμένετε ἔστ' ἂν ἐγὼ ἔλθω, ἐπειδὴν δ' ἀκούσῃτε, κρίνατε.—4. Οἱ βάρβαροι, ὁπότεν στρατοπεδεύωνται, τάφρον περιβάλλονται.—5. Περιεμένομεν ἕως ἀνοιχθεῖν τὸ δεσμοτήριον ἐπειδὴ δὲ ἀνοιχθεῖν, ἤϊμεν παρὰ τὸν Σωκράτην.—6. Κύρος ἐθήρευεν, ὁπότε βούλοιο γυμνάσαι ἑαυτὸν τε καὶ τοὺς ἵππους.—7. Ὅποτε προσβλέψει τις, εἶπεν ἄν.—8. Οὗτε Κύρῳ εἰς χεῖρας ἰέναι ἤθελε, πρὶν [=παρὰ ἀφοῦ] ἡ γυνὴ αὐτὸν ἔπεισεν.—9. Οὐ πρότερον κακῶν παύσσονται αἱ πόλεις, πρὶν ἂν ἐν αὐταῖς οἱ φιλόσοφοι ἄρξωσι.—10. Οὐ πρότερον οἶός τέ (ἔστιν) ὁ ποιητὴς ποιεῖν, πρὶν ἂν ἔνθεος γένηται καὶ ἔκφρων.—11. Πρὶν καταλῦσαι τὸ στράτευμα πρὸς ἄριστον, ἐφάνη βασιλεὺς.—12. Ἦνικά δὲ ἔλην ἐγένετο, ἐφάνη κονιορτός.—13. Ταῦτα ἐποιοῦν, μέχρι σκότος ἐγένετο.—14. Ἐπειδὴ τοῦτο Πειραιᾷ.—15. Ἐχώρουν δὲ διὰ Σικελῶν, ἕως ἀφίκοντο εἰς Κατάνην.—16. Ὅταν σπεύδῃ τις αὐτός, καὶ ὁ Θεὸς συνάπτεται.—17. Δεῖ τοὺς βροτούς, μέχρις ἂν ζῶσι, πονεῖν.—18. Ἐπεὶ [=δόσκις] οἱ στρατιῶται τὰ ἄρματα προῖδοιεν, δίσταντο.—19. Οἱ πολέμιοι οὐ πρότερον πρὸς ἡμᾶς τὸν πόλεμον ἐξέφηναν, πρὶν ἐνόμισαν καλῶς τὰ ἑαυτῶν παρασκευάσασθαι.—20. Μὴ δίκην δικάσης, πρὶν ἂν ἀμφοῖν μῦθον ἀκούσης.—Ἦν ποτε χρόνος, ὅτε θεοὶ μὲν ἦσαν, θνητὰ δὲ γένη οὐκ ἦν.—22. Ὁ δ' ἀπεκρίνατο φυλάττειν αὐτά, ἔστ' ἂν αὐτὸς ἐλθὼν σὺν ἐκείνῳ λάβῃ τὰ δῶρα.

ΜΑΘΗΜΑ 45^{ον}

ΣΥΝΔΕΣΙΣ ΠΡΟΤΑΣΕΩΝ ΚΑΘ' ΥΠΟΤΑΞΙΝ

Δ') 'Ενδοιαστικάι προτάσεις

(§§ 150)

- 'Ενδοιαστικάι ἢ διστακτικάι προτάσεις λέγονται αἱ αἰ δευτερεύουσαι προτάσεις ποῦ ἐκφράζουν κάποιον ἐνδοιασμόν ἢ φόβον.

Εἰσάγονται δὲ μὲ τὸ ἐ ν δ ο ι α σ τ ι κ ὸ ν μὴ [=μήπως]
ἢ μὲ τὸ μὴ οὐ [=μήπως δέν].

Π. χ.—1. Ἀθηναῖοι φοβοῦνται, μὴ [μήπως] Βοιωτοὶ ἐδηλώσωσι τὴν Ἀττικὴν.—2. Ἐγὼ δὴ φοβοῦμαι, μὴ οὐ [μήπως δέν] δυνηθῶ δηλῶσαι περὶ τῶν πραγμάτων ὑμῖν.

- 'Ενδοιαστικάι προτάσεις ἀκολουθοῦν μετὰ ἀπὸ ρήματα ἢ λέξεις ἢ φράσεις φόβου σημαντικές, ὅπως :

φοβοῦμαι	ὑποπτεύω	κίνδυνός ἐστι
δέδοικα	φυλάττομαι	φόβος ἔχει με
ἢ δέδισα	ὀρῶ [=κοιτάζω, προσέχω]	κτλ.

Παραδείγματα: 3. Φοβεῖται μὴ τὰ ἔσχατα πάθῃ.

4. Οἱ μέχρι Θερμοπυλῶν Ἕλληνες ἐφοβήθησαν, μὴ καὶ ἐπὶ σφαῖς ὁ στρατὸς χωρήσῃ.

5. Νῦν δὲ φοβούμεθα, μὴ ἀμφοτέρων ἅμα ἡμαρτήκαμεν.

6. Ἐδεδοίκεν μὴ ἐν τῷ κρατῇ φάρμακα μεμιγμένα εἶη.

- Αἱ ἐνδοιαστικάι προτάσεις ἐκφέρονται :

α) μὲ ὑποτακτικὴν ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον (βλ. παρὰδ. 1, 3, 4.)

β) μὲ ὀριστικὴν σπανίως (βλ. παρὰδ. 5).

γ) μὲ ἐϋκτικὴν τοῦ πλαγίου λόγου, ὅταν ἑξαρτῶνται ἀπὸ ρῆμα ἱστορικοῦ χρόνου, ἀλλ' ὅχι πάντοτε (βλ. παρὰδ. 6).

ΕΡΩΤΗΣΕΙΣ

1. Ποῖαι λέγονται ἐνδοιαστικάι προτάσεις ; 2. Πῶς ἀλλιῶς ὀνομάζονται ; 3. Μὲ τί εἰσάγονται ; 4. Μετὰ ἀπὸ ποῖα ρήματα ἀκολουθοῦν ; 5. Πῶς ἐκφέρονται ; 6. Ποίαν σχέσιν ἔχει ἡ ἐνδοιαστικὴ πρότασις ὡς πρὸς τὸ κύριον ρῆμα, τί εἶδους συμπλήρωμα τοῦ ρήματος ἀποτελεῖ ; 7. Τί εἶναι ἡ ἐνδοιαστικὴ πρότασις ὡς πρὸς τὴν ἀπρόσωπον ἑκφρασιν κίνδυνός ἐστι ; (Πρβλ. σχετικῶς τὰ περὶ ἐιδικῶν προτάσεων. Μάθημα 42ον, σελ. 80—81).

Α Σ Κ Η Σ Ε Ι Σ

1. Ἐφοβεῖτο ὁ Κῦρος μὴ ἀποθάνοι ὁ πάππος.—2. Δέδοικα μὴ λόγοις τισὶ ψευδέσιν ἐντετυχήκαμεν.—3. Ἐνιοὶ φοβούμενοι μὴ ληφθέντες [=συλληφθέντες] ἀποθάνωσιν [=φονευθοῦν], ὑπὸ τοῦ φόβου προαποθνήσκουσιν.—4. Τὴν εἰρήνην δέδοικα μὴ λεληθάμεν, ὥσπερ οἱ δανειζόμενοι ἐπὶ πολλῶ ἄγοντες.—5. Ὑπόπτειε μὴ ἀπάτης ἔνεκα λέγοιτο.—6. Οἱ Ἀκαρνᾶνες ἔδρισαν μὴ Ἀθηναῖοι ἔχοντες Ἀμπρακίαν χαλεπώτεροι σφίσι πάροικοι ᾧσι.—7. Τὴν ὑπερβολὴν τῶν ὁρέων ἐδεδόικεσαν οἱ Ἕλληνες μὴ προταληφθεῖν.

ΜΑΘΗΜΑ 46^{ον}

ΣΥΝΔΕΣΙΣ ΠΡΟΤΑΣΕΩΝ ΚΑΘ' ΥΠΟΤΑΞΙΝ

Ε') Τελικαὶ προτάσεις

(§ 142)

● Τελικαὶ προτάσεις λέγονται αἱ δευτερεύουσαι προτάσεις ποὺ ἐκφράζουν τὸν σκοπὸν μιᾶς ἐνεργείας καὶ εἰσάγονται μὲ τοὺς τελικοὺς συνδέσμους :

ἵνα	[=διὰ νὰ]
ὅπως	» »
ὥς	» »

— Εἰς τοὺς ἀρχαίους ποιητὰς συνηθίζεται καὶ ὁ σύνδεσμος *ὄφρα* (= διὰ νὰ).

— *Τελικαὶ* ὠνομάσθησαν ἀπὸ τὴν ἀρχαίαν λέξιν *τέλος* =σκοπός.

Παραδείγματα : 1. *Κύνες τρέφεις, ἵνα σοι τοὺς λύκους ἀπὸ τῶν προβάτων ἀπερύκωσιν* [=διατρέφεις σκύλους, γιὰ νὰ σοῦ ἀπομακρύνουν ἀπ' τὰ πρόβατα τοὺς λύκους].

2. *Ξενοφῶν ἤγειτο πρὸς τὴν φανεράν ἔκβασιν, ὅπως ταύτῃ τῇ ὁδῷ οἱ πολέμοι προσέχοιεν τὸν νοῦν* [=γιὰ νὰ ἔχουν ἐστραμμένην τὴν προσοχὴν των οἱ πολέμοι πρὸς αὐτὴν τὴν κατεύθυνσιν].

3. *Ἀβροκόμας τὰ πλοῖα κατέκαυσεν, ἵνα μὴ Κῦρος διαβῇ.*

● Αἱ τελικαὶ προτάσεις ἐκφέρονται σ υ ν ῆ θ ω ς μὲ ὑποτακτικὴν (βλ. παραδ. 1 καὶ 3).

● "Οταν ἐξαρτῶνται ἀπὸ ρῆμα ἱστορικοῦ χρόνου, γίνεται χρῆσις καὶ τῆς εὐκτικῆς τοῦ πλαγίου λόγου (βλ. παραδ. 2).

● Καὶ μὲ Ὅριστικὴν ἱστορικὸν χρόνον ἡμπορεῖ νὰ ἐκφέρεται μία τελικὴ πρότασις, ὅταν προηγηθῇ κάποια εὐχὴ ἀνεκ-
πλήρωτος καὶ πρόκειται νὰ δηλωθῇ κάτι τὸ ἀπραγματοποίητον
. χ.— *Εἰ γὰρ ὥφελον οἰοί τε εἶναι* [=μακάρι νὰ ἡμποροῦσαν]
οἱ πολλοὶ τὰ μέγιστα κακὰ ἐξεργάζεσθαι [=νὰ διαπράξουν], *ἵνα*
οἰοί τε ἦσαν αὐ καὶ ἀγαθὰ τὰ μέγιστα [=γὰρ ἡ ἴσας ἱκανοὶ νὰ
διαπράξουν ἐπίσης καὶ τὰ μέγιστα ἀγαθὰ].

Παράβαλε τὰ νεοελληνικά :

1. Ἐπρεπε νὰ ἦσουν ἐκεῖ, γὰρ νὰ ἰδῆς... (ἵνα ὁ ὑποτακτ.)
2. Ἐπρεπε νὰ ἦσουν ἐκεῖ, γὰρ νὰ ἐβλεπες... (ἵνα ὁ ὀριστ.
ἱστορ. χρόνου).

● Ἡ ἄρνησις ἐκφέρεται μὲ τὸ μὴ (βλ. παρὰδ. 3).

Ἐκτὸς ὅμως ἀπὸ τὰ ἵνα μὴ, ὅπως μὴ, ὥς μὴ, χρησιμοποιεῖ-
ται εἰς τελικὰς ἀρνητικὰς προτάσεις καὶ μόνον τὸ μὴ [=ἵνα μὴ].
Π. χ. *Μὴ φθόνηι τοῖς εὐτυχοῦσι, μὴ δοκῇ εἶναι κακός.* [=Μὴ φθο-
νῆς τοὺς εὐτυχοῦντας, γὰρ νὰ μὴ φαίνεσαι κακός].

● Συνηθίζεται μὲ τοὺς τελικοὺς συνδέσμους ὅπως καὶ ὥς καὶ
τὸ δυνητικὸν μόριον ἄν.Π.χ. *Τοῦτο δίδασκε, ὅπως ἂν ἐκμάθω* [—γὰρ
νὰ μπορέσω νὰ τὸ μάθω καλά].

Ε Ρ Ω Τ Η Σ Ε Ι Σ

1. Ποῖαι λέγονται τελικαὶ προτάσεις; 2. Τὶ ἐκφράζουν; 3. Πῶς
ἐκφέρεται ἡ ἄρνησις εἰς τὰς εἰδικὰς προτάσεις, πῶς εἰς τὰς αἰτιολο-
γικὰς καὶ πῶς εἰς τὰς τελικὰς; 4. Μὲ ποῖαν ἐγκλίσιν συντάσσονται
οἱ τελικοὶ σύνδεσμοι; 5. Πῶς ἐκφέρονται ἀρνητικῶς οἱ τελικοὶ σύνδε-
σμοι; 6. Ποίας ἄλλας σημασίας τοῦ ὥς γνωρίζετε;

Α Σ Κ Η Σ Ε Ι Σ

Ἐφαρμόσατε τὰς ἀνωτέρω παρατηρήσεις εἰς τὰ ἑξῆς παραδεί-
γματα :

1. Κόλαζε τὰ πάθη, ἵνα μὴ ὑπ' αὐτῶν κολασθῇς.—2. Μὴ
σπεῦδε πλουτεῖν, μὴ ταχὺ πένης γένῃ.—3. Ἐκαλούμην ἐπὶ τὰ
δεῖπνα, ἵνα εὐφραίνοντο οἱ πίνοντες.—4. Μένων δηλὸς ἦν ἐπι-
θυμῶν ἄρχειν, ὅπως πλείω λαμβάνοι, ἐπιθυμῶν δὲ τιμᾶσθαι, ἵνα
πλείω κερδαίνοι.—5. Γύμναζε σαυτὸν πόνοις ἐκουσίους, ὅπως ἂν
δύναιο καὶ τοὺς ἀκουσίους ὑπομένειν.—6. Ἐδει [ἔπρεπε] τὰ ἐνέ-
χυρα τότε λαβεῖν, ὥς μὴ ἐδύνατο ἐξαπατᾶν.—7. Ἴνα ἐκτὸς κιν-
δύνου ᾖς καὶ ἀπαλλάξω σε τῆς νόσου, πράξεις, ἃ ἂν ἐγὼ κε-
λεύω.—8. Ἀγωμεν εἰς τοὺς δικαστάς, ἵνα ἡμᾶς δικάσῃσι καὶ
τὴν διαφορὰν λύσωσιν.

ΜΑΘΗΜΑ 47^{ον}

ΣΥΝΔΕΣΙΣ ΠΡΟΤΑΣΕΩΝ ΚΑΘ' ΥΠΟΤΑΞΙΝ

ΣΤ') Συμπερασματικαὶ προτάσεις

(§ 149)

● Συμπερασματικαὶ ἢ τοῦ ἀποτελέσματος ἢ τῆς ἀκολουθίας προτάσεις λέγονται αἱ δευτερεύουσαι προτάσεις ποὺ φανερώνουν τὸ ἀποτέλεσμα ἢ τὸ ἐπακολούθημα μιᾶς ἐνεργείας.

Εἰσάγονται δὲ μὲ τοὺς συμπερασματικοὺς συνδέσμους ὥστε καὶ σπάνια μὲ τὸ ὥς [= ὥστε].

— Οἱ ἄλλοι συμπερασματικοὶ σύνδεσμοι καθὼς καὶ ὁ ὥστε μετὰ ἀπὸ τελείαν ἢ ἄνω σιγμὴν συνδέουν παρατακτικῶς (βλ. Μάθ. 41ον σελ. 76).

Παραδείγματα : 1. *Ἐνταῦθα ἐπιπίττει χιὼν ἄπλετος, ὥστε ἀπέκρυψε καὶ τὰ ὄπλα καὶ τοὺς ἄνδρας κατακειμένους.*

2. *Πλοῖα ὑμῖν πάρεστιν, ὥστε, ὅπη ἂν βούλησθε, ἐξαίφνης ἂν ἐπιπέσοιτε.*

3. *Ἔχω τριήρεις, ὥστε ἐλεῖν [= ὥστε νὰ συλλάβω, νὰ κυριεύσω] τὸ ἐκείνων πλοῖον.*

4. *Οἱ τριάκοντα ἐβουλήθησαν Ἐλευσίνα ἐξιδιώσασθαι, ὥστε εἶναι σφίσι καταφυγὴν [= διὰ νὰ εἶναι δι' αὐτοὺς καταφύγιον ἢ, μὲ τὸν σκοπὸν νὰ εἶναι δι' αὐτοὺς καταφύγιον].*

● Αἱ συμπερασματικαὶ προτάσεις ἐκφέρονται :

α) μὲ ὀριστικὴν ἢ δυνητικὴν ἐὺκτικὴν, ὅταν τὸ ἀποτέλεσμα παριστάνεται ὡς πραγματικὸν γεγονός. (βλ. παραδ. 1-2).

β) μὲ ἀπαρέμφατον, ὅταν τὸ ἀποτέλεσμα παριστάνεται ὡς ἄπλῃ σκέψις τοῦ λέγοντος καὶ ὡς ἐνδεχόμενον (βλ. παραδ. 3-4). Συνήθως δὲ τὸ ὥστε μὲ ἀπαρέμφατον δηλώνει τὸν σκοπὸν (βλ. παρ. 4).

Ε Ρ Ω Τ Η Σ Ε Ι Σ

1. Ποῖοι εἶναι οἱ συμπερασματικοὶ σύνδεσμοι ; 2. Ποῖοι ἐξ αὐτῶν συνδέουν κατὰ παράταξιν καὶ ποῖοι καθ' ὑπόταξιν ; 3. Τί ἐκφράζουν οἱ παρατακτικοὶ συμπερασματικοὶ σύνδεσμοι ; 4. Τί ἐκφράζουν αἱ δευτερεύουσαι συμπερασματικαὶ προτάσεις ; 5. Πῶς ἐκφέρονται αἱ δευτερεύουσαι συμπερασματικαὶ προτάσεις ; 6. Τὸ ὥστε ἢ ἀπαρέμφ. τί δηλώνει συνήθως ; Καὶ τότε μὲ ποίας προτάσεις ἀντιστοιχεῖ ;

Σύγκρινε τὰς τελικὰς προτάσεις (Μάθημα 46ον σελ. 88) μὲ τὰς συμπερασματικὰς, διὰ νὰ διαπιστώσης πῶς αἱ μὲν πρῶται ἐκφράζουν τὸν σκοπὸν, αἱ δὲ ἄλλαι τὸ ἀποτέλεσμα μιᾶς ἐνεργείας.

Α Σ Κ Η Σ Ε Ι Σ

Πῶς ἐκφέρονται εἰς τὰ κάτωθι παραδείγματα αἱ συμπερασματικαὶ προτάσεις καὶ διατί ;

1. Οὕτως ἰσχυρὸν ἡ ἀλήθεια, ὥστε πάντων ἐπικρατεῖ τῶν ἀνθρωπίνων λογισμῶν.—2. Ξέρξης χιλίαις μὲν καὶ διακοσίαις ναυσὶν ἀφίκετο εἰς τὴν Ἑλλάδα, τῆς δὲ πεζῆς στρατιᾶς οὕτως ἄπειρον τὸ πλῆθος ἦγεν, ὥστε καὶ τὰ ἔθνη τὰ μετ' αὐτοῦ ἀκολουθήσαντα πολὺ ἂν ἔργον εἶη καταλέξει.—3. Πάντες πολεμικὰ ὅπλα παρεσκεύαζον, ὥστε τὴν πόλιν ὄντως ἂν ἡγήσω πολέμου ἐργαστήριον εἶναι.—4. Οὕτω σκαιὸς εἰ καὶ ἀναίσθητος, ὥστε οὐ δύνασαι λογίσασθαι.—5. Τίς οὕτω δεινὸς λέγειν, ὥστε σε πείσαι ;—6. Πάντας δὲ ὁ Κῦρος οὕτω διατιθεῖς ἀπέπεμπεν, ὥστε αὐτῷ μᾶλλον φίλους εἶναι ἢ τῷ βασιλεῖ.—7. Χρὴ πᾶν ποιεῖν, ὥστε ἀρετῆς καὶ φρονήσεως μετασχεῖν.—8. Οἱ στρατιῶται ἐνετύγχανον τάφροις καὶ αὐλῶσι πλήρεσιν ὕδατος ὥς μὴ δύνασθαι διαβαίνειν ἄνευ γεφυρῶν.

ΜΑΘΗΜΑ 48^{ον}

ΣΥΝΤΑΞΙΣ ΠΡΟΤΑΣΕΩΝ ΚΑΘ' ΥΠΟΤΑΞΙΝ

Ζ') Ὑποθετικαὶ προτάσεις

(§ § 143—144)

- Ὑποθετικαὶ προτάσεις λέγονται αἱ δευτερεύουσαι προτάσεις ποὺ ἐκφράζουν μίαν ὑπόθεσιν, καὶ δηλαδὴ τὸ ὁποῖον ὑποθέτομεν.

Π. χ. Ἄν θέλῃς νὰ μορφωθῇς, πρέπει νὰ μελετᾷς.

Τὸ πρῶτον μέρος, ἡ δευτερεύουσα ὑποθετικὴ πρότασις ἂν θέλῃς νὰ μορφωθῇς λέγεται καὶ ἀπλῶς **ὑπόθεσις**, ἐνῶ ἡ κυρία πρότασις *πρέπει νὰ μελετᾷς* λέγεται **ἀπόδοσις**.

- Αἱ ὑποθετικαὶ προτάσεις εἰσάγονται μὲ τοὺς ὑποθετικούς συνδέσμους

εἰ

ἐάν [=εἰ+ἂν]

ἂν » »

ἢν » »

- Ὑποθετικὸς λόγος λέγεται ἡ ὑπόθεσις (δηλαδὴ ἡ δευτερεύουσα ὑποθετικὴ πρότασις) καὶ ἡ ἀπόδοσις (δηλαδὴ ἡ κυρία πρότασις) λαμβανόμεναι μαζί.

- Ἡ ἄρνησις εἰς τὰς ὑποθετικὰς προτάσεις ἐκφέρεται μὲ τὸ μὴ (καὶ σπανίως οὐ).

Διακρίνονται δὲ τέσσαρα εἶδη ὑποθετικῶν λόγων:

Τὰ τέσσαρα εἶδη τῶν ὑποθετικῶν λόγων

Α΄

τὸ ὑποτιθέμενον λαμβάνεται ὡς πραγματικόν

ΥΠΟΘΕΣΙΣ ΑΠΟΔΟΣΙΣ

εἰ + ὀριστ. — ὁποιαδήποτε
ἐγκλίσεις

Β΄

τὸ ὑποτιθέμενον εἶναι ἀντίθετον πρὸς τὴν πραγματικότητα

ΥΠΟΘΕΣΙΣ ΑΠΟΔΟΣΙΣ

εἰ + ὀριστ. — ὀριστική
ἱστορ.χρον. — δυνητική

Γ΄

τὸ ὑποτιθέμενον εἶναι ἀπλὴ σκέψις τοῦ λέγοντος

ΥΠΟΘΕΣΙΣ ΑΠΟΔΟΣΙΣ

εἰ + εὐκτικ. — εὐκτική
— δυνητική

Δα

τὸ ὑποτιθέμενον εἶναι κάτι τι τὸ προσδοκώμενον

ΥΠΟΘΕΣΙΣ ΑΠΟΔΟΣΙΣ

ἐάν + ὑποτακτ. — ὀριστ. μέλλοντος
(ἄν, ἦν) — ἢ προστακτική

Δβ

τὸ ὑποτιθέμενον εἶναι κάτι τι τὸ ἀορίστως ἐπαναλαμβανόμενον

ΥΠΟΘΕΣΙΣ ΑΠΟΔΟΣΙΣ

ἐάν + ὑποτακτ. — ὀριστ. ἐνεστώτος
(ἄν, ἦν)

Παραδείγματα :

Α'

1. *Εἰ εἰσὶ βωμοί, εἰσὶ καὶ θεοί.*
2. *Εἰ Ἐκτορα ἀποκτενεῖς καὶ αὐτὸς ἀποθανεῖ.*
3. *Εἰ ψεύδομαι, ἐξέλεγε.*

Β'

4. *Φῶς εἰ μὴ εἴχομεν, ὅμοιοι τοῖς τυφλοῖς ἂν ἦμεν* [= "Ἄν δὲν εἴχαμε φῶς, θὰ ἦμασταν ὅμοιοι μὲ τοὺς τυφλοὺς].
5. *Οὐκ ἂν ἐποίησεν Ἀγασίας, εἰ μὴ ἐγὼ ἐκέλευσα.* [= Δὲν θὰ τὸ ἔκαμνε ὁ Ἀγασίας, ἂν ἐγὼ δὲν διέτασσα].

Γ'

6. *Οὐκ ἂν τις ζῇ, εἰ μὴ τρέφοιτο.* [= Δὲν θὰ ἠμποροῦσε νὰ ζῇ κανεὶς, ἂν δὲν ἐτρέφετο].
7. *Εἴ τις περιέλοιτο τῆς ποιήσεως πάσης τό τε μέλος καὶ τὸν ρυθμὸν καὶ τὸ μέτρον, λόγοι γίνονται τὸ λειπόμενον.* [= "Ἄν κανεὶς ἤθελεν ἀφαιρέσῃ ἀπὸ τὴν ποίησιν τὴν μελωδίαν καὶ τὸν ρυθμὸν καὶ τὸ μέτρον, ἐκεῖνο ποὺ ἀπομένει εἶναι λόγια].

Δ α

8. *Ἐὰν ἐμὲ ἀποκτείνετε, βλάψετε ὑμᾶς αὐτοὺς.*
9. *Ἦν πόλεμον αἰρῆσθε, μηκέτι ἤκετε δεῦρο ἄνευ ὅπλων.*
[= Ἐὰν θέλετε πόλεμον, ποτὲ μὴν ἔλθετε ἐδῶ χωρὶς ὅπλα].

Δ β

10. *Ἦν ἐγγὺς ἔλθῃ θάνατος, οὐδεὶς βούλεται θνήσκειν.* [= Ἐὰν πλησιάσῃ ὁ θάνατος, ἢ δσάκις πλησιάσῃ ὁ θάνατος, κανεὶς δὲν θέλει νὰ πεθάνῃ].

Ε Ρ Ω Τ Η Σ Ε Ι Σ

1. Ποῖαι λέγονται ὑποθετικαὶ προτάσεις; 2. Τί λέγεται *ὑπόθεσις*; 3. Τί λέγεται *ἀπόδοσις*; 4. Τί λέγεται *ὑποθετικὸς λόγος*;
5. Πῶς ἐκφέρεται ἡ ἄρνησις-εἰς τοὺς ὑποθετικούς λόγους; 6. Ποῖοι εἶναι οἱ ὑποθετικοὶ σύνδεσμοι; 7. Πόσα εἶναι τὰ εἶδη τῶν ὑποθετικῶν λόγων; Καὶ τί ἐκφράζει ἕκαστον; 8. Ὅταν τὸ ὑποτιθέμενον λαμβάνεται ὡς πραγματικόν, πῶς ἐκφέρεται ἡ ὑπόθεσις; καὶ πῶς ἡ ἀπόδοσις; 9. Ὅταν τὸ ὑποτιθέμενον εἶναι κάτι ἀντίθετον πρὸς τὴν πραγματικότητα πῶς ἐκφέρεται ἡ ὑπόθεσις; καὶ πῶς ἡ ἀπόδοσις; 10. Ὅταν τὸ ὑποτιθέμενον εἶναι μία ἀπλὴ σκέψις τοῦ λέγοντος πῶς ἐκφέρεται ἡ ὑπόθεσις; καὶ πῶς ἡ ἀπόδοσις; 11. Ὅταν τὸ ὑποτιθέμενον εἶναι κάτι τι τὸ προσοδοκώμενον ἢ κάτι τι τὸ ἀορίστως ἐπανα-

λαμβάνομενον πῶς ἐκφέρεται ἡ ὑπόθεσις ; 12. Πῶς ἐκφέρεται ἡ ἀπόδοσις, ὅταν εἶναι προσδοκώμενον καὶ πῶς ὅταν εἶναι ἐπαναλαμβανόμενον ; 13. Ὁ ὑποθετικὸς σύνδεσμος εἰ μὲ ποίᾳς ἐγκλίσεις συντάσσεται ; 14. Μὲ ποῖαν ὁ ἔαν (ἄν, ἦν) ; 15. Πότε λέγεται δυνητική ἡ Ὀριστική ἢ ἡ Εὐκτική ;

Α Σ Κ Η Σ Ε Ι Σ

Εἰς τὰ κατωτέρω παραδείγματα καθορίσατε :

1ον) Ποία εἶναι ἡ ὑπόθεσις καὶ ποία ἡ ἀπόδοσις ;

2ον) Πῶς ἐκφέρεται ἡ ὑπόθεσις καὶ πῶς ἡ ἀπόδοσις ;

3ον) Τίνος εἶδους ὑποθετικὸς λόγος εἶναι καὶ τί ἐκφράζει ;

1. Εἰ φιλεῖς με, μῆτερ, μὴ λέγε ἐφ' ἐκάστω.—2. Εἰ τὸ ἔχειν ἦν ἡδὺ ὡς τὸ λαμβάνειν, πολὺ ἂν διέφερον εὐδαιμονίᾳ οἱ πλούσιοι τῶν πενήτων.—3. Ἐπιλίποι ἂν ἡμᾶς ὁ πᾶς χρόνος, εἰ πάσας τὰς ἐκείνου πράξεις καταριθμησάμεθα.—4. Ἐὰν μίαν ἔτι τοιαύτην νίκην νικήσωμεν, ἀπολούμεθα [=θὰ γαθοῦμε].—5. Ἦν τις τούτων τι παραβαίνει, ζημίαν αὐτοῖς ἐπέθεσαν [γνωμικὸς ἀόριστος=ἐνεστώς : *ἐπιτιθέασιν*].—6. Εἰ θνητὸς εἶ, βέλτιστε, θνητὰ καὶ φρόνει.—7. Εἰ δεῖν' ἔδρασας, δευνὰ καὶ παθεῖν σε δεῖ.—8. Κλέαρχος εἰ παρὰ τοὺς νόμους ἔλυσεν τὰς σπονδὰς, ἔχει τὴν δίκην.—9. Ἦν ἐθέλωμεν ἀποθνήσκειν ὑπὲρ τῶν δικαίων, εὐδοκίμησομεν, εἰ δὲ φοβησόμεθα τοὺς κινδύνους, εἰς πολλὰς ταραχὰς καταστήσομεν ἡμᾶς αὐτούς.—10. Τῇ στρατιᾷ οὐκ ἔστι τὰ ἐπιτήδεια, εἰ μὴ ληφόμεθα τὸ χωρίον.—11. Πολὺ ἂν ἐπιδοίῃ ἡ γεωργία εἴ τις ἀθλα προτιθείη τοῖς κάλλιστα τὴν γῆν ἐργαζομένοις.—12. Εἰ μὴ καθέξεις γλῶσσαν, ἔσται σοι κακά.—13. Εἰ τις τοὺς Ἀθηναίους φαίη πεφυκέναι ἐπὶ τῷ μῆτε αὐτούς ἔχειν ἡσυχίαν μῆτε τοὺς ἄλλους ἀνθρώπους ἔαν, ὀρθῶς ἂν εἴποι.—14. Εἰ μὴ τότε ἐπόνουν, νῦν οὐκ ἂν εὐφραινόμεν.—15. Εἰ πάντες ἐβοηθοῦμεν ἀλλήλοις αἰεὶ, οὐδεὶς ἂν ἄνθρωπος ἐδεήθη τύχης.—16. Οὐκ ἂν ἐγὼ ἐστασίαζον, εἰ ἄλλον εἴλεσθε.—17. Νέος ἂν πονήσης γῆρας ἕξεις εὐθαλές.—18. Ἐὰν ποιῇτε κακῶς τὴν ἡμετέραν χώραν, ὡς πολεμίους ἡμᾶς ἀλεξόμεθα.—19. Ἐὰν ἔχωμεν χρήματα, ἔξομεν φίλους.—20. Ἐὰν τις τὸν ἥλιον ἀναιδῶς ἐγχειρῇ θεᾶσθαι, τὴν ὄψιν ἀφαιρεῖται.—21. Ἐὰν ταῦτα πράξωμεν, χαρὰν μεγάλην τῷ πατρὶ καὶ τῇ μητρὶ παρέξομεν.—22. Εἰ ὑμεῖς τὰς Συμπληγάδας προσπλεύσατε, συσταῖεν ἂν αἱ πέτραι καὶ τὴν ἡμετέραν ναὺν διαφθείρειαν.—23. Ἀπολύσατε οὖν περιστερὰν καὶ ἔαν ταύτην μὴ διαφείρῳσιν αἱ πέτραι, αὐτοὶ διαπλεύσατε.—24. Ἐὰν εἰς Ἑλλάδα ἔητε πολεμήσοντες, καὶ ἀθλα ὑμῖν προτεθήσεται λαμπρότατα καὶ πλῆθος χρυσοῦ.

ΜΑΘΗΜΑ 49^{ΟΝ}

Συμπληρωματικά παρατηρήσεις εἰς τοὺς ὑποθετικούς λόγους

(§ 145)

- Συχνὰ ἀπὸ ἓνα ὑποθετικὸν λόγον παραλείπεται ἡ ἀπόδοσις (Σχῆμα ἀνανταπόδοτον).

Παράβαλε τὰ νεοελληνικά: 1. *Ἄν πέσης στὰ χέρια του. [ἐνν. ἀλίμονό σου! ἢ θὰ πάθῃς ἐκεῖνο ἢ τὸ ἄλλο..]* — 2. *Σοῦ λέω ἂν θέλῃς νὰ συμβιβασθοῦμε μὲ τὸ καλὸ, ἂν δὲν θέλῃς, ξέρω τὴ δουλειά μου.* [Εἰς τὴν ὑπόθεσιν *ἂν θέλῃς νὰ συμβιβασθοῦμε μὲ τὸ καλὸ* ἐννοεῖται ἡ φράσις *ἔχει καλῶς ἢ πᾶει καλά*. Παραλείπεται ὁμῶς καὶ ὁ λέγων προχωρεῖ εἰς τὸν δεύτερον ὑποθετικὸν λόγον, ὁ ὁποῖος εἶναι πλήρης *ἂν δὲν θέλῃς, ξέρω τὴ δουλειά μου*].

Παρόμοια εἶναι τὰ ἀρχαῖα: *Εἰ μὲν δώσουσι γέρας μεγάθυμοι Ἀχαιοί...* [ἐνν. *καλῶς ἔχει*], *εἰ δέ κε μὴ δώωσι, ἐγὼ δέ κεν αὐτὸς ἔλωμαι....*

- Συχνὰ ἀπὸ ἓνα ὑποθετικὸν λόγον παραλείπεται ἡ ὑπόθεσις, συμπληρώνεται δὲ ἀπὸ τὰ συμφραζόμενα.

Π. χ. *Οὐκ ἐσθίουσι πλείω ἢ δύνανται φέρειν· διαρραγεῖεν γὰρ ἂν* [=Δὲν τρώγουν περισσότερον ἀπὸ ὅσον ἀντέχουν· διότι θὰ κινδύνευαν νὰ σκάσουν]. Ἡ τελευταία φράσις *διαρραγεῖεν ἂν* εἶναι ἀπόδοσις. Ὑπονοεῖται δὲ ἡ ὑπόθεσις *εἰ γὰρ πλείω ἐσθίοιεν* [=διότι ἂν ἔτρωγαν περισσότερον], *διαρραγεῖεν ἂν* [=θὰ ἔσκαζαν].

- Συχνὰ ἀπὸ μίαν ὑπόθεσιν παραλείπεται τὸ ρῆμα ὡς εὐκόλως ἐννοούμενον ἀπὸ τὰ προηγούμενα.

Π. χ. *Εἰ μὲν τὴν ρητορικὴν ἐδίδαξεν, καλῶς ἔχει· εἰ δὲ μὴ, τί σοι ὄφελος;* Ἡ τελευταία ὑπόθεσις πλήρης θὰ ἦτο *εἰ δὲ μὴ ἐδίδαξεν*, ἀλλὰ τὸ ρῆμα παραλείπεται.

- Τὸ εἰ δὲ μὴ ἀποσπασθὲν ἀπὸ τοιούτας ἐλλειπεῖς ὑποθετικὰς προτάσεις κατήντησε κατόπιν ἐπιρρηματικὴ ἔκφρασις [=ἐν ἐναντίᾳ περιπτώσει].

- Ἐπίσης δὲ καὶ αἱ φράσεις: *εἴ τις καὶ ἄλλος εἴπερ τις ἄλλος* [περισσότερον ἀπὸ κάθε ἄλλον].
εἴπερ ποτὲ
εἴποτε καὶ ἄλλοτε
εἴπερ ποτὲ καὶ ἄλλοτε [=περισσότερον ἀπὸ κάθε ἄλλην φορὰν].

προῆλθαν ἀπὸ ὑποθετικὰς προτάσεις, εἰς τὰς ὁποίας παρελεί-

πετο τὸ ρῆμα. Π. χ. *Οἱ Λακεδαιμόνιοι εἰς τὰ πολεμικά, εἵπερ ποτε, μάλιστα δὴ δκνηρότεροι ἐγένοντο* [=Οἱ Λακεδ. ἔγιναν τότε περισσότερο ἀπὸ κάθε ἄλλην φορὰν δκνηρότεροι εἰς τὰ πολεμικά]. — Τὸ πλήρες θὰ ἦτο : *Οἱ Λακεδαιμόνιοι εἵπερ ποτὲ ἐγένοντο δκνηροί* [=ἐὰν κάποτε ὑπῆρξαν δκνηροί], *δκνηρότεροι τότε ἐγένοντο* [=τώρα ὑπῆρξαν δκνηρότεροι ἀπὸ κάθε ἄλλην φορὰν].

Ὅμοίως ἀπεσπάρσθησαν ἀπὸ ὑποθετικούς λόγους τὰ ὥσπερ εἰ, ὥσπερ ἂν εἰ, ὥς εἰ, ὥσπερ ἂν καὶ ὥς ἂν, τὰ ὅποια κατήντησαν ἀπλᾶ ἀναφορικά ἐπιρρήματα ἰσοδύναμα μὲ τὸ ἀπλοῦν ὥσπερ ἢ ὥς [=καθώς].

—Τὸ ὥς ἂν μᾶς ἔδωκε τὸ νεοελληνικὸν ὥσαν καὶ σάν [=καθώς].

ΕΡΩΤΗΣΕΙΣ

1. Τί λέγεται *σχῆμα ἀνανταπόδοτον*; Ποῦ ἄλλοι τὸ συναντήσαμε; (βλ. ἀνωτέρω Μάθ. 38ον, σελ. 70).
2. Πῶς προήλθε τὸ *εἰδεμή*;
3. Τί σημαίνει τὸ *εἵπερ τις ἄλλος*;
4. Τί σημαίνει τὸ *εἵπέρ ποτε καὶ ἄλλοτε*; καὶ πόθεν προήλθαν;
5. Ἀπὸ ποῦ κατάγεται τὸ νεοελληνικὸν *σάν* καὶ *ῶσαν*;

ΜΑΘΗΜΑ 50^{ον}

ΣΥΝΔΕΣΙΣ ΠΡΟΤΑΣΕΩΝ ΚΑΘ' ΥΠΟΤΑΞΙΝ

Η') Παραχωρητικάι προτάσεις

(§ 146)

● Παραχωρητικάι ἢ ἐνδοτικάι προτάσεις λέγονται αἱ δευτερεύουσαι προτάσεις ποὺ δηλώνουν κάποιαν παραχώρησιν ἢ συγκατάβασιν καὶ εἰσάγονται μὲ τὰ

εἰ καὶ

ἂν καὶ

καὶ εἰ

καὶ ἂν — κἂν

Ἐπὶ ἀρνήσεως εἰσάγονται μὲ τὰ οὐδ' εἰ, οὐδ' ἔάν, μὴδ' ἔάν.

Παραδείγματα: 1. *Φήσουσί με σοφὸν εἶναι, εἰ καὶ* [ἂν καὶ] *οὐκ εἰμι.*

2. *Καὶ εἰ μυθώδης ὁ λόγος γέγονεν, ὅμως καὶ νῦν προσήκει ρηθῆναι* [=Καὶ ἂν ἂν ὁ λόγος πρόκειται περὶ μύθου,...] *Ἄν καὶ πρόκειται περὶ μύθου, ὅμως καὶ τώρα ἀξίζει νὰ λεχθῇ*.

3. *Γελᾷ ὁ μωρός, κἂν τι μὴ γελοῖον ᾖ.*

4. *Οὐκ ἀθυμητέον τοῖς παροῦσι πράγμασι, οὐδ' εἰ πάνν φαύλως ἔχειν δοκεῖ* [=Δὲν πρέπει νὰ στενοχωρούμεθα διὰ τὰ παρόντα, οὔτε κιἂν μᾶς φαίνωνται πολὺ ἄσχημα].

● Αἱ παραχωρητικαὶ προτάσεις δὲν εἶναι τίποτε ἄλλο, παρὰ ὑποθετικαὶ προτάσεις, αἱ ὁποῖαι κοντὰ εἰς τὸν ὑποθετικὸν σύνδεσμον ἔχουν τὸν ἐπιδοτικὸν καὶ (παραδ 1—3) ἢ, ἐπὶ ἀρνήσεως, τὸ οὐδὲ καὶ μὴδὲ (παραδ. 4).

—Περὶ τοῦ ἐπιδοτικοῦ καὶ βλ. Μάθημα 36ον, σελ. 64 γ.

Ἡ σχέσις τῆς κυρίας προτάσεως πρὸς τὴν ἐξηρητημένην παραχωρητικὴν εἶναι ἀντιθετική, διὰ τοῦτο ὑπάρχει συχνὰ εἰς τὴν κυρίαν πρότασιν ὁ ἀντιθετικὸς σύνδεσμος ὅμως, ποὺ ἐπιτείνει τὴν ἀντίθεσιν (βλ. παραδ. 2).

Ε Ρ Ω Τ Η Σ Ε Ι Σ

1. Ποῖαι λέγονται παραχωρητικαὶ προτάσεις ; 2. Πῶς ἄλλιως ὀνομάζονται ; 3. Μὲ τί εἰσάγονται ; 4. Κατὰ τί διαφέρουν ἀπὸ τὰς ὑποθετικὰς ;

Α Σ Κ Η Σ Ε Ι Σ

Ὑπογραμμίσατε τὰς παραχωρητικὰς προτάσεις καὶ παρατηρήσατε τὴν σύνταξιν των ;

1. Ἀνὴρ πονηρὸς δυστυχεῖ, κὰν εὐτυχῇ.—2. Τῆς γῆς οἱ κρατοῦντες, καὶ εἰ θαλάττης εἰργοντο, δύναιντ' ἂν καλῶς διαζῇν.—3. Κεῖ μὴ πέποιθα, τοῦργόν ἐστ' ἐργαστέον.—4. Πόλιν μὲν εἰ καὶ μὴ βλέπεις, φρονεῖς δ' ὅμως, οἷα νόσφ' ἔξυνεστιν.—5. Νικίας μὲν, εἰ καὶ τὸν ἄλλον χρόνον εἴθιστο συκοφαντεῖν, τότ' ἂν ἐπαύσατο, Εὐθύνοους δὲ καὶ εἰ μὴδέποτε διενόηθη ἀδικεῖν, τότ' ἂν ἐπήρθη.—6. Οὐδ' εἰ πάνυ ἀγαθοὶ εἴητε λιμῶ μαχεσθαι ἂν δύναισθε.—7. Τὰ δίκαια πάντες, ἐὰν καὶ μὴ βούλωνται, αἰσχύνονται μὴ πράττειν.—8. Οὐ μέ πείσης, οὐδ' ἦν πείσης.

Μ Α Θ Η Μ Α 51^{ον}

ΣΥΝΔΕΣΙΣ ΠΡΟΤΑΣΕΩΝ ΚΑΘ' ΥΠΟΤΑΞΙΝ

Θ') Ἀναφορικαὶ προτάσεις

(§ 152—154)

● Ἀναφορικαὶ προτάσεις λέγονται αἱ δευτερεύουσαι προτάσεις ποὺ ἀναφέρονται, δηλαδὴ ἀποδίδονται, εἰς κάποιον ὅρον ἄλλης προτάσεως.

Π. χ.—Ἔστι Δίκης ὁφθαλμός, δς τὰ πάνθ' ὁρᾷ.

Εἰσάγονται δὲ μὲ ἀναφορικὰς ἀντωνυμίας καὶ μὲ ἀναφορικὰ ἐπιρρήματα (βλ. σελ. 61, ἀρ.7).

- Παραδείγματα: 1. "Ὅν οἱ θεοὶ φιλοῦσιν, ἀποθνήσκει νέος. [=Ὁ ἄνθρωπος ἐκεῖνος, ὃν (=τὸν ὅποιον) οἱ θεοὶ ἀγαποῦν...]
2. "Ὀλβίος ἐστίν, ὅστις τῆς ἱστορίας ἐσχέ μάθῃσιν.
3. Εἴρηκα κἀγὼ ἃ νομίζω συμφέρειν.
4. "Ἦν δέ τις Ἀπολλοφάνης, ὃς Φαρναβάζῳ ἐτύγχανε ξένος ὢν.
5. Ἀπόφηνε, ὦ Κλέαρχε, γνώμην, ὃ τι σοι δοκεῖ. [=Εἰπέ μίαν γνώμην, δηλαδή τί νομίζεις].
6. Οἱ βάρβαροι ἐφευγον, ἧ ἕκαστος ἐδύνατο [=ὅπου ἕκαστος...]

Παρατηρήσεις: Ἐάν εἰς τὰ ἀνωτέρω παραδείγματα γίνη ἡ σύνταξις τῶν προτάσεων, θὰ εὔρεθῇ ὅτι ἡ ἀναφορικὴ πρότασις εἰς μὲν τὸ 1ον παράδειγμα ἐπέχει θέσιν ὑποκειμένου τοῦ κυρίου ῥήματος (ἀποθνήσκει ποῖος;— ὃν οἱ θεοὶ φιλοῦσιν=ὑποκείμεν.), εἰς τὸ 2ον θέσιν κατηγορουμένου, εἰς τὸ 3ον ἀντικειμένου, εἰς δὲ τὰ 4ον, 5ον καὶ 6ον θέσιν προσδιορισμοῦ (παράθεσις εἰς τὸ 4ον, ἐπεξηγήσεις εἰς τὸ 5ον, ἐπιρρηματικὸς προσδιορισμὸς τοῦ τόπου εἰς τὸ 6ον).

● Μία ἀναφορικὴ πρότασις ἡμπορεῖ νὰ ἀναπληρώνη κάποιον ὅρον ἄλλης προτάσεως κύριον ἢ δευτερεύοντα, (ἡμπορεῖ δηλαδή νὰ ἐπέχη θέσιν ὑποκειμένου, κατηγορουμένου, ἀντικειμένου ἢ προσδιορισμοῦ).

● Αἱ ἀναφορικαὶ προτάσεις χρησιμεύουν συνήθως διὰ νὰ διασαφήσουν ἢ νὰ ὀρίσουν ἀκριβέστερα ἓναν ὅρον μιᾶς προτάσεως. Αὐταὶ λέγονται ἀναφορικαὶ διασαφητικαὶ ἢ προσδιοριστικαί.

Π. χ.—1. Οἱ ἡγεμόνες, οὓς ἔχομεν, οὓ φασιν εἶναι ἄλλην ὁδὸν [Ἡ ἀναφορικὴ πρότασις οὓς ἔχομεν καθορίζει ποιοὶ ἀκριβῶς εἶναι αὐτοὶ οἱ ἡγεμόνες (=οἱ ὁδηγοί), οἱ ὅποιοι οὓ φασιν....]

2. Οἶμαι ἂν ἡμᾶς τοιαῦτα παθεῖν, οἷα τοὺς ἐχθροὺς οἱ θεοὶ ποιήσαιεν [Ἡ ἀναφορικὴ πρότασις ἐπεξηγεῖ τὸ τοιαῦτα].

Ἄλλ' αἱ ἀναφορικαὶ προτάσεις ἡμποροῦν νὰ ἐκφράζουν καὶ τὴν αἰτίαν, τὸν σκοπὸν, τὸ ἀποτέλεσμα, ἢ μίαν ὑπόθεσιν. Καὶ ἰσοδυναμοῦν μὲ προτάσεις αἰτιολογικὰς τελικὰς, τοῦ ἀποτελέσματος καὶ ὑποθετικὰς.

ΠΑΡΑΔΕΙΓΜΑΤΑ ΝΕΟΕΛΛΗΝΙΚΑ ΚΑΙ ΑΡΧΑΙΑ :

1) Ἀναφορικαὶ αἰτιολογικαί :

1. Εἴσαι ἀξιοκατάκριτος, ποὺ δὲν ἐργάζεσαι [=διότι δὲν ἐργάζεσαι].
2. Θαναμαστὸν ποιεῖς, ὃς ἡμῖν οὐδὲν δίδως [=ὅτι =διότι ἡμῖν οὐδὲν δίδως].

2) 'Αναφορικά τελικά :

1. Θ' αγοράσω καὶ δεύτερο τετράδιον, τὸ ὁποῖον νὰ χρησιμοποιῶ ὡς πρόχειρον [= γιὰ νὰ τὸ χρησιμοποιῶ...]
2. Ἔδοξε τῷ δήμῳ τριάκοντα ἄνδρας ἐλέσθαι, οἱ τοὺς πατέρας νόμους συγγράψουσι [= ἵνα συγγράψωσι...]

3) 'Αναφορικά ἀποτελεσματικά :

1. Ποιὸς εἶναι τόσον ἀφελής, ποὺ νὰ μὴ βλέπῃ τὸ συμφέρον του ; [= ὥστε νὰ μὴ βλέπῃ τὸ συμφέρον του].
2. Οὐδεὶς οὕτω ἀνόητός ἐστι, ὅστις πόλεμον πρὸ εἰρήνης αἰρεῖται [= ὁ ὁποῖος νὰ προτιμᾷ...= ὥστε νὰ προτιμᾷ τὸν πόλεμον ἀντὶ τῆς εἰρήνης].

4) 'Αναφορικά ὑποθετικά :

1. Ὅποιον συλλάβω νὰ ἀτακτῇ, θὰ τὸν τιμωρήσω [= ἂν συλλάβω κάποιον νὰ ἀτακτῇ...]
2. Ἄ μὴ προσήκει, μήτ' ἄκουε, μήθ' ὅρα [= εἰ μὴ τινα προσήκει...= Ὅσα δὲν πρέπει...= ἂν μερικὰ πράγματα δὲν πρέπει...]

● Ἡ σύνταξις μιᾶς ἀναφορικῆς προτάσεως εἶναι ὁμοία μετὰ τὴν σύνταξιν τῆς ἀντιστοίχου αἰτιολογικῆς, τελικῆς ἀποτελεσματικῆς ἢ ὑποθετικῆς προτάσεως.

● Ἡ εὐκτική τοῦ πλαγίου λόγου χρησιμοποιεῖται συχνὰ καὶ εἰς τὰς ἀναφορικὰς προτάσεις, ὅπως εἰς ὅλας τὰς ἐξηρημέναις.

● Ἡ ἀναφορικὴ ἀντωνυμία ὅς, ἡ, ὅ, ὅταν εἰσάγῃ περιόδους ἢ κῶλα περιόδου, (κάποτε δὲ καὶ ὅταν εἰσάγῃ προτάσεις), ἰσοδυναμεῖ συνήθως μετὰ τὴν δεικτικὴν ἀντωνυμίαν οὗτος, αὕτη, τοῦτο.

Π. χ. Πῶς οὖν ἂν ἔνοχος εἴη Σωκράτης ; ὅς ἀντὶ μὲν τοῦ μὴ νομίζειν θεοὺς, ὡς ἐν τῇ γραφῇ ἐγγράπτο, φανερὸς ἦν θεραπεύων τοὺς θεοὺς ; [= Πῶς λοιπὸν ἡμπορεῖ νὰ εἶναι ἔνοχος ὁ Σωκράτης ; οὗτος ἀντὶ μὲν τοῦ νὰ μὴ πιστεύῃ...]

Εἰς τὰς περιπτώσεις αὐτὰς ἡ ἀναφορικὴ πρότασις εἶναι κατὰ τὸ ὑποκείμενον ἐξηρημένη. Κατ' οὐσίαν, δηλαδὴ κατ' ἔννοιαν, εἶναι πρότασις ἀνεξάρτητος συνδεομένη παρατακτικῶς μετὰ προηγούμενα.

ΕΡΩΤΗΣΕΙΣ

1. Ποῖαι προτάσεις λέγονται ἀναφορικαί ; 2. Ποῖαι εἶναι αἱ ἀναφορικαὶ ἀντωνυμίαι ; 3. Ποῖα εἶναι τὰ ἀναφορικὰ ἐπιρρήματα ; (Βλ. σελ. 61, 7-). 4. Ποίους ὅρους ἡμπορεῖ νὰ ἀναπληρώσῃ μία ἀναφορικὴ πρότασις ; 5. Νὰ ἀναφερθῶν παραδείγματα ἀναφορικῶν προτάσεων, ποὺ νὰ ἀναπληρῶνουν ἓνα ἕκαστον ἀπὸ τοὺς ὅρους ἄλλης προτάσεως. 6. Ποῖαι ἀναφορικαὶ προτάσεις λέγονται διασαφητικαὶ ἢ προσδιοριστικαὶ ; 7. Ποῖαι ἀναφορικαὶ αἰτιολογικαὶ ; 8. Ποῖαι ἀναφορικαὶ τελικαὶ ; 9. Ποῖαι ἀναφορικαὶ ἀποτελεσματικαὶ ; 10. Ποῖαι ἀναφορικαὶ ὑποθετικαὶ ; 11. Τί λέγεται εὐκτική τοῦ πλαγίου λόγου καὶ πότε χρησιμοποιεῖται ; 12. Πότε ἡ ἀναφορικὴ ἀντωνυμία δὲ ἰσοδυναμεῖ πρὸς τὴν δεικτικὴν οὗτος ;

ΑΣΚΗΣΕΙΣ

Εἰς τὰ κάτωθι παραδείγματα παρατηρήσατε :

- 1ον) Ποῖα εἶναι ἡ ἀναφορικὴ πρότασις, ἀπὸ ποῦ ἀρχίζει καὶ ποῦ τελειώνει ;
- 2ον) Ἀπὸ ποῦ ἐξαρτᾶται, δηλαδὴ ποῦ ἀναφέρεται ;
- 3ον) Ποῖον ὅρον ἄλλης προτάσεως ἀναπληρῶνει (ὑποκείμενον, ἀντικείμενον, κατηγορούμενον, προσδιορισμὸν) ;
- 4ον) Ποῖαι ἐξ αὐτῶν εἶναι ἀναφορικαὶ—αἰτιολογικαὶ ; Ποῖαι ἀναφ.—τελικαὶ ; Ποῖαι ἀναφ.—ἀποτελεσματικαὶ ; Ποῖαι ἀναφ.—ὑποθετικαὶ ;
- 5ον) Ὑπογραμμίσατε τὴν εὐκτικὴν τοῦ πλαγίου λόγου, ὅπου ὑπάρχει.

1. Σίτῳ τοσοῦτῳ ἐχρήστο Σωκράτης, ὅσον ἡδέως ἦσθιε.—
 2. Οὗτός ἐστιν, ὃς ἀπέκτεινε τοὺς στρατηγούς.—3. Ἦν ὁδὸν ἐνι-
 αυσίαν ὁ βάρβαρος ἐποίησατο, ταύτην μείον ἢ ἐν ἐνὶ μηνὶ κατή-
 νυσεν ὁ Ἀγχιόλαος.—4. Ἄ δέ μοι ὁ πατήρ καὶ οἰκήματα καλὰ
 καὶ παραδείσους κατέλιπεν, ἐφ' οἷς εὐφραϊνόμεν, ταῦτα πάντα
 ὁρῶ κατακεκομμένα.—5. Εὐχομαι τοῖς θεοῖς ἐμὲ μὲν ἄξιον τῶν
 Λεωκράτους ἀδικημάτων κατήγορον ποιῆσαι, ὃ καὶ τῇ πόλει συμ-
 φέροι καὶ πᾶσιν ὑμῖν —6. Αἰσχιστὰ ἐστὶ πάντα, ἅπερ καὶ λέγει
 καὶ πράττει.—7. Ὅν ἀγαπᾷ Κύριος παιδεύει.—8. Ὁ σὺ μισεῖς,
 ἐτέρῳ μὴ ποιήσης.—9. Λεοντιάδης ὁ Θηβαῖος εἶπε μηδένα ποριέ-
 ναι εἰς τὴν ἀκρόπολιν, ὃν τινα μὴ αὐτὸς κελεύει.—10. Ὅς ἂν τὸν
 ἀφέντα τὸν ὄνον εἰς τὰ δπλα μηνύσῃ, λήψεται μισθὸν τάλαντον.—
 11. Σαπρόν ἐστὶ φύσει πᾶν ὃ ἂν μὴ δικαίως ἢ πεπραγμένον.—12.
 Οὐκ αἰσχύνεσθε οὔτε θεοὺς οὔτε ἀνθρώπους, οἵτινες, ὁμόσαντες
 ἡμῖν τοὺς αὐτοὺς φίλους καὶ ἐχθροὺς νομιοῖν, προὔδοτε ἡμᾶς.—13.
 Εὐδοίμων μοι ἐφαίνετο ὁ ἀνὴρ, ὡς ἀδεῶς καὶ γενναίως ἐτελεύτα
 [=καθῶς...ἐτελεύτα=διότι...ἐτελεύτα].—14 Κώμην ἔδειξεν αὐτοῖς,
 οὗ σκηνήσουσι [=δπου θὰ κατασκηνώσουν=γὰρ νὰ κατασκηνώσουν]
 καὶ ὁδὸν ἦν πορεύονται εἰς Μάκρωνας.—15. Οὐδεμία ἐστὶν οὕτω
 καλὴ παραίνεσις, ἥτις τοὺς μὴ ὄντας ἀγαθοὺς αὐθμερὸν ἀγα-
 θοὺς ποιήσει.

ΜΑΘΗΜΑ 52^{ΟΝ}

ΣΥΝΔΕΣΙΣ ΠΡΟΤΑΣΕΩΝ ΚΑΘ' ΥΠΟΤΑΞΙΝ

I') Πλάγιαι ἐρωτήσεις

(§§ 151)

Ἐκτὸς ἀπὸ τὰ ἀνωτέρω ἐννέα εἶδη δευτερευουσῶν προτάσεων ποὺ ἐξητάσαμεν ἕως τώρα, ὑπάρχει καὶ ἓνα ἄλλο εἶδος ἐξηρημένης προτάσεως, ἡ **πλάγια ἐρώτησις**.

Παραδείγματα : Ἄς υποθέσωμεν ὅτι μᾶς ἀποτείνει κάποιος κύριος Α τὴν ἐρώτησιν :

1. — *Ἐμελετήσατε τὸ μάθημά σας ;*

Ἐνας ἄλλος κύριος Β ζητεῖ νὰ πληροφορηθῇ τί μᾶς ἔλαγεν ὁ κ. Α. Τί θὰ ἀπαντήσωμεν ; Θὰ ἐπαναλάβωμεν αὐτολεξεὶ τὴν ἐρώτησιν ὅπως τὴν ἀκούσαμε ; Ἴσως. Συνήθως ὅμως δίδομεν κατ' ἄλλον τρόπον τὴν ἀπάντησιν :

2. — *Ὁ κ. Α μᾶς ἐρώτησεν, ἃν ἐμελετήσαμε τὸ μάθημά μας.*

Ἡ 1η ἐρώτησις, ποὺ γίνεται ἀπ' εὐθείας, λέγεται **εὐθεῖα**. Ἡ ἄλλη, ἡ 2α, λέγεται **πλαγία ἐρώτησις**, διότι δὲν ἀπευθύνεται πρὸς κανένα, ἀλλὰ εἶναι ἐπανάληψις μιᾶς ἐρωτήσεως, ἡ ὁποία ἔχει γίνεαι καὶ μᾶς μεταδίδεται ἐμμέσως, πλαγίως.

● **Πλάγιαι ἐρωτήσεις** λέγονται αἱ δευτερεύουσαι προτάσεις ποὺ περιέχουν μίαν ἐρώτησιν, ἡ ὁποία ἔχει γίνεαι ἢ πρόκειται νὰ γίνῃ καὶ ἀνακοινώνεται εἰς κάποιον τρίτον.

Παραδείγματα : 1. **Πρωταγόρας ἐρωτᾷ, εἰ οὐκ αἰσχύνομαι τὰ ἀγαθὰ δεῖνὰ καλῶν.** [Ἡ εὐθεῖα ἐρώτησις θὰ ἦτο : *οὐκ αἰσχύνει τὰ ἀγαθὰ δεῖνὰ καλῶν ;*]

2. **Ἡρακλῆς ἠπόρει, ποτέραν τῶν ὁδῶν τράπηται.** [Ἡ εὐθεῖα ἐρώτησις τὴν ὁποίαν ἀπηύθυνεν εἰς τὸν ἑαυτὸν τοῦ ὁ Ἡρακλῆς ἦτο : *Ποτέραν τῶν ὁδῶν τράπωμαι ;* — ποῖον ἀπὸ τοὺς δύο δρόμους ν' ἀκολουθήσω ;]

3. **Ἡρώτα Μειδίᾳς, ἐπὶ τίσιν ἂν σύμμαχος γένοιτο.** [Ἡ εὐθεῖα ἐρώτησις : *ἐπὶ τίσιν ἂν σύμμαχος γενοίμην ;*]

4. **Ἐκ τούτου ἠρώτησαν, εἴ τις ἐθέλοι συμπορεύεσθαι.** [Ἡ εὐθεῖα ἐρώτησις : *Τίς ἐθέλει συμπορεύεσθαι ;*]

Εἰς τὰ ἀνωτέρω παραδείγματα αἱ ἐξηρημέναι προτάσεις εἶναι **πλάγιαι ἐρωτήσεις**, ποὺ εἰσάγονται μὲ τὸ **ἐρωτηματικὸν** εἰ (παραδ. 1, 4) καὶ μὲ **ἐρωτηματικὰς ἀντωνυμίας** (παραδ. 2, 3).

● Ὅπως εἰς ὅλας τὰς ἐξηρημένους προτάσεις, χρησιμοποιεῖται καὶ εἰς τὰς πλαγίας ἐρωτήσεις ἡ εὐκτική τοῦ πλαγίου λόγου, ὅταν τὸ ρῆμα τῆς κυρίας προτάσεως εἶναι χρόνου ἱστορικοῦ (βλ. παραδ. 4).

● Πλάγιοι ἐρωτήσεις ἀκολουθοῦν :

α) μετὰ τὰ ρήματα ἐρωτῶ, ἀπορῶ, θαυμάζω, σκοπῶ ἢ σκοποῦμαι, λέγω, δείκνυμι, αἰσθάνομαι, γινώσκω καὶ ἄλλα παρομοίας σημασίας.

β) μετὰ τὰ ρήματα ἐπιμελοῦμαι, φυλάττομαι, πειρῶμαι καὶ ἄλλα παρόμοια κατὰ σημασίαν.

γ) μετὰ ἀπὸ λέξεις ἢ φράσεις μὲ παρομοίαν πρὸς τὰ ἀνωτέρω ρήματα σημασίαν.

● Αἱ πλάγιοι ἐρωτήσεις εἰσάγονται μὲ ἐρωτηματικὰς ἀντωνυμίας ἢ ἐρωτηματικὰ ἐπιρρήματα καὶ μὲ τὸ ἐρωτηματικὸν εἰ, ἀλλὰ καὶ μὲ ἀναφορικὰς ἀντωνυμίας καὶ ἀναφορικὰ ἐπιρρήματα.

Μετὰ ἀπὸ ρήματα ποὺ ἔχουν τὴν ἔννοιαν τοῦ φροντίζω ἀκολουθεῖ συνήθως πλαγία ἐρώτησις εἰσαγομένη μὲ τὸ ὅπως ἢ τὸ ὅπως μὴ. Συμπίπτει δὲ συχνὰ μὲ τελικὴν ἢ ἐνδοιαστικὴν πρότασιν.

Π. χ. 1. *Κῦρος ἐπεμέλετο, ὅπως οἱ δουλεύοντες μὴ ἄσιτοι ἔσονται.* [Ἡ εὐθεία ἐρώτ. : *Πῶς οὐκ ἄσιτοι ἔσονται* ; Ἡ πλαγία ἐρώτ. : *ὅπως μὴ ἄσιτοι ἔσονται.* Ἀλλ' ἰσοδυναμεῖ καὶ μὲ τελικὴν : *ἵνα μὴ ἄσιτοι ἔσονται*].

2. *Φυλάττον, ὅπως μὴ καὶ σὺ ἐλάττους τὰς βοῦς ποιήσης.* [Πλαγία ἐρώτ. ἀντιστοιχοῦσα μὲ τελικὴν πρὸτ. *ἵνα μὴ... ποιήσης* καὶ μὲ ἐνδοιαστικὴν : *φυλάττον μὴ... ποιήσης* = μήπως...]

Ε Ρ Ω Τ Η Σ Ε Ι Σ

1. Τί λέγεται πλαγία ἐρώτησις ; 2. Τί προτάσεις εἶναι αἱ πλάγιοι ἐρωτήσεις ; 3. Μὲ τί εἰσάγονται ; 4. Μετὰ ἀπὸ ποῖα ρήματα ἀκολουθοῦν ; 5. Πότε χρησιμοποιεῖται εὐκτική τοῦ πλαγίου λόγου ;

Α Σ Κ Η Σ Ε Ι Σ

Εἰς τὰ κάτωθι παραδείγματα :

1ον) Ὑπογραμμίσατε τὴν πλαγίαν ἐρώτησιν καὶ προσέξατε ἀπὸ ποῖον ρῆμα ἐξαρτᾶται καὶ μὲ τί εἰσάγεται.

2ον) Τρέψατε τὴν πλαγίαν εἰς εὐθεῖαν ἐρώτησιν.

1. Ἐρήσομαι πόθεν μαθὼν τὰ συμφέροντα ἐπίστασαι καὶ ὅστις ἐστίν.—Οὐ φροντιστέον ἡμῖν τί ἐροῦσιν ἡμᾶς οἱ πολλοί, ἀλλ' ὅτι ὁ ἐπαῖων περὶ τῶν δικαίων καὶ ἀδίκων.— 3. Ἐπισκεψόμεθα, εἰ ὁ ἄριστος εὐδαιμονέστερος καὶ ὁ κάκιστος ἀθλιώτατος ἢ ἄλλως ἔχει.—4. Οὐκ ἔχω τί φῶ.—5. Ἐρωτώμενος ποδαπὸς εἶη, Πέρσης ἔφη εἶναι.—6. Οἱ νόμοι ἐπιμέλονται, ὅπως ἀγαθοὶ ἔσονται οἱ πολῖται.

ΜΑΘΗΜΑ 53^{ΟΝ}

Γενική επανάληψις

Α Σ Κ Η Σ Ε Ι Σ

Α') Νὰ γίνῃ μία γοργή ἐπανάληψις τοῦ 53ου Μαθήματος καὶ τῶν ὅσων ἐλέχθησαν περὶ τῶν δευτερευουσῶν προτάσεων (Μαθήματα 42-51), βάσει τῶν ἐρωτήσεων ποὺ ὑπάρχουν εἰς ἑκαστον μάθημα.

Β') Νὰ γίνῃ ἐφαρμογὴ ὅλων αὐτῶν ἐπάνω εἰς τὰ θέματα ποὺ ἀκολουθοῦν κατωτέρω.

Εἰς τὰ θέματα αὐτὰ νὰ γίνῃ ἡ ἐξῆς ἐργασία :

1ον) Νὰ χωρισθοῦν αἱ προτάσεις ἐκάστης περιόδου.

2ον) Νὰ καθορισθῇ ποῖαι εἶναι κύριαι καὶ ποῖαι δευτερεύουσαι.

3ον) Νὰ παρατηρηθῇ πῶς συνδέονται μεταξὺ τῶν αἱ κύριαι.

4ον) Νὰ καθορισθῇ ἀπὸ ποῦ ἐξαρτᾶται ἐκάστη τῶν δευτερευουσῶν προτάσεων.

5ον) Τί εἶδους εἶναι ἡ δευτερεύουσα πρότασις, πῶς εἰσάγεται, πῶς ἐκφέρεται καὶ ὅ,τι ἄλλο παρουσιάζει.

1.—Κόδρου τῶν Ἀθηνῶν βασιλεύοντος, στρατιὰν μεγάλην ἡγεῖραν [=συνήθροισαν] οἱ Πελοποννήσιοι, ἵνα εἰς τὴν Ἀττικὴν ἐμβάλωσι. Καὶ πρῶτον μὲν εἰς Δελφοὺς ἀποστείλαντες τὸν θεὸν ἐπὶ πηρώτων, εἰ αἰρήσουσι τὰς Ἀθήνας. Τοῦ δὲ θεοῦ σημήναντος, ὅτι τὴν πόλιν αἰρήσουσιν, ἐὰν μὴ τὸν τῶν Ἀθηνῶν βασιλέα ἀποκτείνωσιν, ἐστράτευσαν ἐπὶ τὰς Ἀθήνας. Ὁ δὲ Κόδρος οὕτως ἦν φιλόπολις, ὥστε καὶ τὸν θάνατον ὑπέμεινεν, ἵνα τὴν πόλιν σώσῃ. (Δ. Φιλικοῦ, Ἀναγνωστικὸν σελ. 60, ἀριθ. 70).

2.—Ἐπεὶ φίλοι τινὲς τοῦ Ἀρμόδιου καὶ Ἀριστογείτονος συνηθροισμένοι ἦσαν, Ἀρμόδιος εἶπεν. «ὦ ἄνδρες, ὑπὸ μὲν Θεσέως ἢ τε τῶν Κρητῶν ἀδικία καὶ ὕβρις ἐλέλυτο καὶ ἡ πολιτεία Ἰδρυτο. Μετὰ δὲ τὸν τοῦ Κόδρου θάνατον, ἐπεὶ ἡ βασιλεία τοῖς προγόνοις ἡμῶν ἐπέπαυτο, οὐδεὶς ἐτυράννευσε, πλὴν Πεισίστρατος καὶ οἱ υἱοὶ αὐτοῦ, οἳ δουλεύειν ἡμᾶς ἀναγκάζουσιν. Ἀλλ' ἡμεῖς πεπαιδευμέθα, ὦ ἄνδρες, ἐλευθεροὶ εἶναι. Ἴνα δ' ἡ πατρις ἡμῶν ἐλευθέρα ᾖ, τοὺς τυράννους ἀνάγκη φονεῦσαι. Φονεύσωμεν οὖν αὐτοὺς καὶ ἰδρῦσωμεν ἐλευθερίαν. (Δ. Φιλικοῦ, Ἀναγνωστικὸν, σελ. 33—34, ἀριθ. 41).

3.—Οἱ δὲ ἄλλοι Θηβαῖοι, οὓς ἔδει ἔτι τῆς νυκτὸς παραγενέσθαι πανστρατιᾷ, εἴ τι ἄρα μὴ προχωροῖ τῷ ἐσεληλυθόσι, τῆς ἀγγελίας ἅμα καθ' ὁδὸν αὐτοῖς ῥηθείσης περὶ τῶν γεγενημένων ἐπεβοήθουν. Ἀπέχει δὲ ἡ Πλάταια τῶν Θηβῶν σταδίους ἑβδομήκοντα, καὶ τὸ ὕδωρ τὸ γινόμενον τῆς νυκτὸς ἐποίησε βραδύτερον αὐτοὺς ἐλθεῖν· ὁ γὰρ Ἀσωπὸς ποταμὸς ἐρρῦν μέγας καὶ οὐ ῥαδίως διαβατὸς ἦν. Πορευόμενοί τε ἐν ὑετῷ καὶ τὸν ποταμὸν μόλις διαβάντες ὕστερον παρεγένοντο, ἥδη τῶν

ἀνδρῶν τῶν μὲν διεφθαρμένων, τῶν δὲ ζώντων ἐχομένων. Ὡς δ' ἦσθοντο οἱ Θηβαῖοι τὸ γεγενημένον, ἐπεβούλευον τοῖς ἔξω τῆς πόλεως τῶν Πλαταιῶν (ἦσαν γὰρ καὶ ἄνθρωποι κατὰ τοὺς ἀγροὺς καὶ κατασκευή, οἷα ἀπροσδοκῆτου τοῦ κακοῦ ἐν εἰρήνῃ γενομένου) ἐβούλοντο γὰρ σφίσιν, εἴ τινα λάβοιεν, ὑπάρχειν ἀντὶ τῶν ἔνδον, ἦν ἄρα τύχῳσιν τινες ἐζωγρημένοι. Καὶ οἱ μὲν ταῦτα διενεοῦντο· οἱ δὲ Πλαταιῆς, δεισάντες περὶ τοῖς ἔξω, κήρυκα ἐξέπεμψαν παρὰ τοὺς Θηβαίους, λέγοντες ὅτι οὔτε τὰ πεποιημένα ὅσια δράσειαν, ἐν σπονδαῖς σφῶν πειράσαντες καταλαβεῖν τὴν πόλιν, τὰ τε ἔξω ἔλεγον αὐτοῖς μὴ ἀδικεῖν· εἰ δὲ μὴ, καὶ αὐτοὶ ἔφασαν αὐτῶν τοὺς ἄνδρας ἀποκτενεῖν, οὐς ἐχουσι ζῶντας. (Θουκυδίδου, βιβλίον Β' κεφ. 5).

ΜΑΘΗΜΑ 54^{ΟΝ}

Τὸ ἀπαρέμφατον

(§ 157—163)

Παραδείγματα : 1) Πόλεός ἐστι θάνατος ἀνάστατον γενέσθαι.—

Ταῦτα χρὴ ποιεῖν ἡμᾶς.

2. Τὸ λακωνίζειν ἐστὶ φιλοσοφεῖν.

3. Φοβοῦμαι διελέγχειν σε.—Ταῦτα βούλομαι λέγειν.

4. Εἰς οἰανὸς ἄριστος, ἀμύνεσθαι περὶ πάτρης [=δηλ. τὸ ἀμύνεσθαι...]

5. Τίς οὕτως ἐστὶ δεινὸς λέγειν ; —Κῦρος ἦν ἄρχειν ἀξιωτάτος.

6. Ἐκὼν εἶναι οὐδὲν ψεύσομαι.—Λέγουσιν, ὥς ἐμοὶ δοκεῖν, οὐκ ὀρθῶς οἱ ἄρχοντες.

7. Θαρσῶν νῦν, Διόμηδες, μάχεσθαι [=μάχου]. —

Ὡς ξεῖν, ἀγέλλειν Λακεδαιμονίοις...

8. Ἐμὲ τάδε παθεῖν, φεῦ ! —Τῆς τύχης, τὸ ἐμὲ νῦν κληθέντα δεῦρο τυχεῖν ! [=ὦ τί τύχη !...]

Ἀπὸ τὰ παραδείγματα αὐτὰ βλέπομεν ποίαν θέσιν κατέχει τὸ ἀπαρέμφατον εἰς τὴν πρότασιν.

Α) Τὸ ἀπαρέμφατον τίθεται διὰ τὴν δηλώσιν :

α) τὸ ὑποκείμενον (παραδ. 1).

β) τὸ κατηγορούμενον (παραδ. 2).

γ) τὸ ἀντικείμενον (παραδ. 3).

δ) τὴν ἐπεξήγησιν (παραδ. 4).

ε) τὸν προσδιορισμὸν (τοῦ κατὰ τι ἢ τῆς ἀναφορᾶς) (παρ. 5).

Β) Τὸ ἀπαρέμφατον δύναται καὶ νὰ τεθῇ ἀπολύτως (παραδ. 6) εἰς μερικὰς στερεοτύπους ἐκφράσεις, πού ἀναφέρονται εἰς ὁλόκληρον τὸ περιεχόμενον μιᾶς προτάσεως καὶ δὲν ἔχουν καμμίαν συντακτικὴν σχέσιν μετ' ὅρον τῆς προτάσεως.

Αἱ κυριώτεραι τοιαῦται ἐκφράσεις εἶναι :

Ἐκὼν εἶναι [=ὅσον ἐξαρτᾶται ἀπὸ τὴν θέλησιν].

Τὸ νῦν εἶναι [=ὅσον διὰ τῶρα].

Ἐμοὶ δοκεῖν ἢ ὡς ἐμοὶ δοκεῖν [=κατὰ τὴν γνώμην μου]

Ὀλίγον δεῖν ἢ μικροῦ δεῖν [=σχεδόν]

Ὡς εἰπεῖν ἢ ὡς ἔπος εἰπεῖν [=διὰ νὰ εἶπω κατ' αὐτὸν τὸν τρόπον].

Ὡς συντόμως εἰπεῖν ἢ συνελόντι εἰπεῖν [=διὰ νὰ ὁμιλήσω συντόμως ἢ: σὰν νὰ ποῦμε].

Γ) Σπάνια τὸ ἀπαρέμφατον χρησιμοποιεῖται καὶ ἀντὶ προστακτικῆς (παραδ. 7).

Ἐπίσης δύναται νὰ τεθῇ καὶ ὡς ἐπιφώνημα (παραδ. 8).

● Τὸ ἀπαρέμφατον ὅταν τίθεται μετ' ἄρθρον λέγεται **σύναρθρον ἢ ἑναρθρον ἀπαρέμφατον** καὶ ὅταν τίθεται χωρὶς ἄρθρον, λέγεται **ἄναρθρον ἀπαρέμφατον**.

Τὸ ἀναρθρον ἀπαρέμφατον κατέχει εἰς τὸν λόγον τὴν θέσιν πού εἶδαμε ἀνωτέρω.

Τὸ σύναρθρον τίθεται διὰ νὰ δηλώσῃ :

Τὸ ὑποκείμενον.

Π. χ. *Τὸ σιγᾶν κρείττον ἐστὶ τοῦ λαλεῖν.*

Τὸ ἀντικείμενον.

Π. χ. *Τοῦ ζῆν αὐτὸν ἀπεστέρησεν.*

Προσδιορισμὸν (ὅποιονδήποτε).

Π. χ. *Ἀγησίλαος ἀντὶ τοῦ ἐπὶ Καρίαν ἰέναι ἐπὶ Φρυγίας ἐπορεύετο.*

Ὡρμησαν εἰς τὸ διώκειν.

Κῦρος ἐφέρετο ὁρῶν μόνον τὸ πταίειν.

Τοῦτό ἐστι τὸ ἀδικεῖν, τὸ πλεόν τῶν ἄλλων ζητεῖν ἔχειν.

● Εἰς τὴν γλῶσσάν μας δὲν ἔχομεν ἀπαρέμφατον καὶ διὰ τοῦτο ἀναλύομεν αὐτὸ εἰς εἰδικὴν πρότασιν ἢ εἰς βουλητικὴν (κυρίως τελικὴν).

- "Όταν τὸ ἀπαρέμφατον ἀντιστοιχῇ πρὸς εἰδικὴν πρότασιν, λέγεται εἰδικὸν ἀπαρέμφατον.

Π. χ. *νομίζεται τὴν πόλιν ἄξενον εἶναι* [=νομίζεται ὅτι ἡ πόλις εἶναι ἀφιλόξενος].

Τὸ εἰδικὸν ἀπαρέμφατον ἐξηγεῖται μὲ τὸ **ὅτι**.

- "Όταν δὲ τὸ ἀπαρέμφατον ἀντιστοιχῇ πρὸς οἰανδήποτε πρότασιν ἐπιθυμίας, λέγεται τελικὸν ἀπαρέμφατον καὶ σημαίνει τὸν σκοπὸν.

Π. χ. *Σωκράτης προέτρπε τὸς συνόντας ἀρετῆς ἐπιμελῆσθαι* [=ὁ Σωκράτης προέτρπε τοὺς μαθητὰς νὰ φροντίζουν διὰ τὴν ἀρετὴν...].

Τὸ τελικὸν ἀπαρέμφατον ἐξηγεῖται μὲ τὸ **νὰ**.

ΜΑΘΗΜΑ 55^{ον}

ΤΟ ΑΠΑΡΕΜΦΑΤΟΝ

Τὸ ἀπαρέμφατον ὡς ἀντικείμενον

(§ 163)

Παραδείγματα: 1) *Τὸν μὲν καλὸν ἀγαθὸν ἄνδρα εὐδαίμονα εἶναι φημι, τὸν δὲν ἄδικον καὶ πονηρὸν ἄθλιον* [ισχυρίζομαι ὅτι εἶναι...]

2) *Λέγεται ὑπάρχειν πόλεις ἐρήμους* [=ὅτι ὑπάρχουν...]

3) *Ἐλπιζε τιμῶν τὸν θεὸν πράξειν καλῶς* [=ὅτι θὰ εὐτυχίῃς, ἐὰν τιμᾷς τὸν θεόν...]

4) *Ἐλεγον οὐκ εἶναι αὐτόνομοι* [=ὅτι δὲν ἦσαν...]

5) *Δοκεῖ ἀφικέσθαι μυρίους ἐχθροὺς* [=ὅτι ἔφθασαν...]

6) *Βούλομαι λέγειν* [=ἐπιθυμῶ νὰ λέγω]. 7) *Οἱ στρατιῶται οὐκ ἐδύναντο καθεύδειν* [=νὰ κοιμηθοῦν].— 8) *Καλῶς ἀκούειν μᾶλλον ἢ πλουτεῖν θέλε* [=νὰ ἐπαινεῖσαι μᾶλλον...]

- **Μὲ εἰδικὸν ἀπαρέμφατον συντάσσονται τὰ :**

Λεκτικὰ ρήματα, ὅπως :

λέγω (παραδ. 2)

φημι (παραδ. 1)

ὁμολογῶ

δοξαστικὰ ρήματα (ποὺ σημαίνουν δόξαν=γνώμην), ὅπως :

δοκῶ (παραδ. 5)

νομίζω

οἶμαι

ὕπολαμβάνω [=νομίζω]

Ἐπίσης τὰ ρήματα : *ἐλπίζω, προσδοκῶ, ὑπισχνούμαι, ἀπειλῶ, ὀμνυμι, ἐπαγγέλλομαι*. Τὰ ρήματα αὐτὰ συντάσσονται μὲ ἀπαρέμφατον μέλλοντος, διότι ἀναφέρονται εἰς κάποιαν μέλλουσαν πράξιν.

Π. γ. 1) Ἐπαγγελλόμεθα Ἀγρίῳ εἰς τὸν θρόνον τὸν βασιλείον καθιεῖν αὐτόν [=ὅτι θὰ τὸν καθίσωμεν...]

2) Ὁμωσαν μὴ προδώσειν ἀλλήλους [=ὅτι δὲν θὰ προδώσουν.]

3) Προσδοκῶ ταῦτα ἀπολογήσασθαι αὐτόν.

Τὸ εἰδικὸν ἀπαρέμφατον κανονικὰ δέχεται τὴν ἄρνησιν οὐ, σπανιώτερον δὲ τὴν ἄρνησιν μή.

● Μὲ τελικὸν ἀπαρέμφατον συντάσσονται τὰ ρήματα:

1) Τὰ ἐφетικὰ (ποὺ σημαίνουν ἔ φ ε σ ι ν=ἐπιθυμῶ), ὅπως :

ἐφίεμαι

βούλομαι

ἐπιθυμῶ

ὀρέγομαι [=ἐπιθυμῶ]

θέλω

ἄξιῶ κλπ.

2) Τὰ κελευστικά ἢ προτρεπτικά (ποὺ σημαίνουν προτροπὴν), ὅπως :

προτρέπω

συμβουλεύω

πείθω [=προσπαθῶ νὰ πείσω].

3) Τὰ κωλυτικά ἢ ἀπαγορευτικά, ὅπως :

ἀπαγορεύω

κωλύω.

4) Τὰ δυνητικά καὶ ὅσα ἔχουν παρομοίαν σημασίαν, ὅπως :

δύναμαι

μανθάνω [=ἱκανὸς γίνομαι]

πράττω

πέφυκα [=εἶμαι πλασμένος]

ποιῶ

ἐπίσταμαι [=γινώριζω].

ἔχω [=δύναμαι]

οἶδα [=γινώριζω ἢ εἶμαι ἱκανὸς κ.λ.π.]

Τὸ τελικὸν ἀπαρέμφατον δέχεται τὴν ἄρνησιν μή.

Ε Ρ Ω Τ Η Σ Ε Ι Σ .

- 1) Ποίαν θέσιν κατέχει εἰς τὴν πρότασιν τὸ ἀπαρέμφατον ;
- 2) Πῶς ἀποδίδεται εἰς τὴν γλῶσσάν μας τὸ ἀπαρέμφατον ;
- 3) Τί λέγεται τελικὸν καὶ τί εἰδικὸν ἀπαρέμφατον ;
- 4) Ποῖα ρήματα συντάσσονται μὲ εἰδικὸν ἀπαρέμφατον καὶ ποῖα μὲ τελικόν ;
- 5) Ποῖα ρήματα συντάσσονται μὲ ἀπαρέμφατον μέλλοντος ;
- 6) Ποίαν ἄρνησιν δέχεται τὸ εἰδικὸν ἀπαρέμφατον καὶ ποῖαν τὸ τελικόν ;

ΑΣΚΗΣΕΙΣ

Νά γίνη ἡ ἀναγνώρισις τῶν ἀπαρεμφάτων εἰς τὰ κατωτέρω παραδείγματα καὶ νά γίνη ἡ σύνταξις.

1) Κλέαρχος οὐκ ἔφη αὐτὸς στρατηγεῖν. 2) Ὅ,τι ἂν ποιῆς νόμιζε τοὺς θεοὺς ὁρᾶν. 3) Ἐξεστὶν ἡμῖν τὰ ὄρη προκαταλαβοῦσιν ἄπορα [=ἀδιάβατα] ὑμῖν παρέχειν. 4) Δαρεῖος ἐβούλετο τοὺς παῖδας ἀμφοτέρους παρεῖναι. 5) Οἱ Πέρσαι οἶονται τοὺς ἀχαρίστους καὶ περὶ θεοὺς ἂν ἀμελῶς ἔχειν. 6) Πρόξενος ὑπισχνεῖτο Ξενοφῶντι, εἰ ἔλθοι, φίλον αὐτὸν ποιήσῃν Κύρῳ. 7) Ὁ ἡγεμὼν παρεκελεύετο αἶθιν [=νὰ καίωσι, αἶθω] καὶ φθείρειν τὴν χώραν. 8) Τὸ τὰς ἰδίας εὐεργεσίας ὑπομιμνήσκειν μικροῦ δεῖν [=σχεδὸν] ὁμοίον ἐστὶ τῷ ὀνειδίζειν. 9) Ὁμολογεῖται τὴν πόλιν ἡμῶν ἀπάσης τῆς Ἑλλάδος παιδεύειν [=σχολεῖον] εἶναι. 10) Κτησίαν τὸν ἱατρὸν ἐπιστήμονα καὶ σώφρονα ἄνδρα εἶναι λέγουσιν. 11) Συμβουλεύω ὑμῖν ἰδρῦσαι τὰ τεῖχη. 12) Λαοκόων ἐκέλευσε τοὺς Τρῶας ἀφανίσαι τὸν ἵππον. 13) Πρωταγόρας ὁμολόγει σοφιστὴς εἶναι καὶ παιδεύειν ἀνθρώπους. 14) Οἱ ἐκ τοῦ ἵππου καὶ οἱ ἐκ τῶν νεῶν τοὺς Τρῶας φονεῦσαι ἐπεχείρησαν. 15) Οἱ στρατιῶται οὐκ ἔφασαν ἰέναι τοῦ πρόσω· ὑπώπτευνον γὰρ ἤδη ἐπὶ βασιλέα ἰέναι, μισθωθῆναι δὲ οὐκ ἐπὶ τούτῳ ἔφασαν. 16) Κῦρος ἦν ἀνὴρ ἄρχειν ἀξιώτατος. 17) Τῶν οἰκετῶν οὐκ ὀλίγους κελεύσομεν τῆς θύρας μετέχειν. 18) Ἐκαστος μείζον θάρρος τῶν ἄλλων στρατιωτῶν ἐχέτω καὶ νομισάτω αὐτὸς τῆς νίκης αἵτιος ἔσεσθαι. 19) Κῦρος ἔμελλεν αὐτὸν ζῶντα καὶ ἀκαῦσαι. 20) Ἐβουλεύσατο καὶ τὸν ἱσθμὸν τὸν μεταξὺ Λιβύης καὶ Ἀσίας διορύξει, ἵνα τοῖς πλοίοις διέκπλουν παράσχη. 21) Οὗτῳ ἔλεγον· καὶ τοι ἀληθὲς γε, ὥς ἔπος εἰπεῖν, οὐδὲν εἰρήκασιν. 22) Μεταπεμψάμενος τοὺς Φοίνικας ἔπειθεν αὐτοὺς τούτῳ ἐπιχειρῆσαι τῷ ἔργῳ. 23) Οὐχ ὅσιον βιάζεσθαι οὔτε μητέρα οὔτε πατέρα. 24) Ἐνόμιζον γὰρ ἡμῖν μὲν ἐξεῖναι [ἔξεστιν=ἐπιτρέπεται] τεῖχη ἰδρῦειν, ὑμῖν δ' οὐ προσήκειν ἡμᾶς κωλύειν.

ΜΑΘΗΜΑ 56^{ον}

ΤΟ ΑΠΑΡΕΜΦΑΤΟΝ

Ἡ ταυτοπροσωπία καὶ ἑτεροπροσωπία

(§ 161—162)

Παραδείγματα : 1) Οἱ στρατιῶται οὐκ ἐδύναντο καθεύδειν.

2) Φοβοῦμαι διελέγχειν σε.—3) Ἀδικεῖσθαι ὑφ' ἡμῶν νομίζει Κῦρος.—4) Πρωταγόρας ἐνόμιζεν γινώσκειν πάντα.

—5) Καλῶς ἀκούειν μᾶλλον ἢ πλουτεῖν θέλει.

6) Σωκράτης ἡγεῖτο Θεοὺς πάντα εἶδέναι.

- 7) Ἀναξαγόρας τὸν ἥλιον λίθον φησὶν εἶναι.
 8) Οἱ Πέρσαι οἶονται τοὺς ἀχαρίστους καὶ περὶ τοὺς θεοὺς
 ἂν ἀμελῶς ἔχειν.
 9) Τοῖς Αἰγινήταις οἱ Λακεδαιμόνιοι ἔδωσαν Θυρέαν οἰκεῖν.
 10) Οἱ μὲν ἠϋχοντο αὐτοὺς ληφθῆναι.

Παρατηρήσεις : Ἐὰν γίνῃ ἡ σύνταξις τῶν παραδειγμάτων (1, 2, 3, 4, 5), θὰ παρατηρήσωμεν ὅτι τὸ ὑποκείμενον τοῦ ρήματος τῆς προτάσεως εἶναι τὸ ἴδιον μὲ τὸ ὑποκείμενον τοῦ ἀπαρεμφάτου. Ἔτσι π.χ. τὸ ὑποκείμενον τοῦ οὐκ ἐδύναντο (παραδ. 1) οἱ στρατιῶται, εἶναι καὶ ὑποκείμενον τοῦ ἀπαρεμφάτου καθεύδειν. Ἡ σύνταξις αὕτῃ λέγεται **ταυτοπροσωπία**.

Ἐὰν δὲ γίνῃ καὶ ἡ σύνταξις τῶν παραδειγμάτων (6, 7, 8, 9, 10), θὰ παρατηρήσωμεν ὅτι τὸ ὑποκείμενον τοῦ ἀπαρεμφάτου δὲν εἶναι τὸ ἴδιον μὲ τὸ ὑποκείμενον τοῦ ρήματος. Ἔτσι π. χ. ὑποκείμενον τοῦ ἀπαρεμφάτου εἶδέναι (παραδ. 6) εἶναι τὸ θεοὺς, ἐνῶ τοῦ ρήματος ἡγεῖτο ὑποκείμενον εἶναι τὸ ὄνομα Σωκράτης. Ἡ σύνταξις αὕτῃ λέγεται **ἐτεροπροσωπία** καὶ **ἀπαρεμφατική** σύνταξις.

● Ταυτοπροσωπία λέγεται ἡ σύνταξις, κατὰ τὴν ὁποίαν τὸ ὑποκείμενον τοῦ ρήματος καὶ τοῦ ἀπαρεμφάτου εἶναι τὸ ἴδιον.

● Ἐτεροπροσωπία ἢ ἀπαρεμφατική σύνταξις λέγεται ἡ σύνταξις, κατὰ τὴν ὁποίαν ἄλλο εἶναι τὸ ὑποκείμενον τοῦ ρήματος καὶ ἄλλο τοῦ ἀπαρεμφάτου.

● Εἰς τὴν ἐτεροπροσωπίαν τὸ ὑποκείμενον τοῦ ἀπαρεμφάτου, καθὼς καὶ τὸ κατηγορούμενον τοῦ ὑποκειμένου καὶ ὅλοι οἱ ἄλλοι προσδιορισμοὶ τίθενται κανονικὰ εἰς αἰτιακὴν πτῶσιν :

Π. χ. Σωκράτης ἡγεῖτο θεοὺς πάντα εἶδέναι [=ὅτι γνωρίζουν οἱ θεοὶ τὰ πάντα].

Νομίζω ὑμᾶς ἐμοὶ εἶναι καὶ φίλους καὶ συμμάχους [=Νομίζω ὅτι σεῖς εἰσθε...]

Συχνὰ τὸ ὑποκείμενον τοῦ ἀπαρεμφάτου συμβαίνει νὰ εἶναι τὸ ἀντικείμενον τοῦ ρήματος εἰς πτῶσιν γενικὴν ἢ δοτικὴν. Εἰς αὐτὴν τὴν περίπτωσιν τὸ κατηγορούμενον καὶ οἱ ἄλλοι προσδιορισμοὶ τοῦ ἀντικειμένου τίθενται εἰς γενικὴν ἢ δοτικὴν, ἀλλὰ καὶ εἰς αἰτιατικὴν :

Π. χ. Οἱ πρέσβεις Κύρου ἐδέοντο ὡς προθυμοτάτου πρὸς τὸν πόλεμον γενέσθαι.

Ἐρετριεῖς Ἀθηναίων ἐδεήθησαν σφίσι βοηθεῦς γενέσθαι.

Κῦρος παραγγέλλει τῷ Κλέαρχῳ λαβόντι ἥκειν ὅσον ἦν αὐτῷ στράτευμα καὶ Ξενία ἥκειν παραγγέλλει λαβόντα τοὺς ἄλλους.

• Τὸ ἀπάρεμφατον συχνὰ λαμβάνει καὶ τὸ *δυνητικὸν* ἄν. Τότε ἰσοδυναμεῖ μὲ δυνητικὴν ὀριστικὴν ἢ εὐκτικὴν καὶ ἐξηγεῖται ὅπως ἐξηγοῦνται αἱ ἐγκλίσεις αὐταί.

Π. χ. *Κῦρος εἰ ἐβίω, ἄριστος ἄν δοκεῖ ἄρχων γενέσθαι* [=ὅτι ἐγένετο ἄν].

Ε Ρ Ω Τ Η Σ Ε Ι Σ

1. Ποῖον συντακτικὸν φαινόμενον λέγεται ταυτοπροσωπία ;
2. Ποῖον ἑτεροπροσωπία ; 3. Εἰς ποίαν πτῶσιν τίθεται τὸ ὑποκείμενον ἐπὶ ἑτεροπροσωπίας ;

Α Σ Κ Η Σ Ε Ι Σ

Νὰ ἀναγνωρισθῇ ἡ ταυτοπροσωπία καὶ ἡ ἑτεροπροσωπία εἰς τὰ κατωτέρω παραδείγματα καὶ νὰ γίνῃ ἡ σύνταξις αὐτῶν. Νὰ εὗρεθῇ, τὸ ὑποκείμενον τῶν ἀπαρεμφάτων.

1) Δεῖ ὑμᾶς ἐξ ἀρχῆς τῶν πραγμάτων ἀκούσαι. 2) Κλέαρχος ἔφη αὐτὸς στρατηγεῖν. 3) Ἦκουεν αὐτὸν καλὸν καγαθὸν εἶναι. 4) Ἐγὼ τε καὶ οἱ ἄλλοι φαμέν Ἀθηναίους σοφοὺς εἶναι. 5) Οἱ στρατιῶται ἠύχοντο αὐτὸν εὐτυχεῖν. 6) Ὁ Πρωταγόρας ἐδίδασκε τοὺς νέους πράττειν καὶ λέγειν τὰ τῆς πόλεως. 7) Ὁμολογεῖς περὶ ἐμὲ ἄδικος γεγενῆσθαι. 8) Ἐξεστὶν ὑμῖν εὐεργέτας φανῆναι Λακεδαιμονίων. 9) Πολλοὺς οἶμαι ἀνθρώπους εἶναι οἳ οὕτα ἀσεβεῖν ἂν ἐθέλοιεν οὔτε ἀδικεῖν οὔτε ἂν ψεύδοιντο ἐκόντες εἶναι. 10) Βασιλεὺς ὑπέσχετο ταῖς πόλεσιν αὐτονόμους ἔσεσθαι. 11) Ἐπισθένης Ἀμφιπολίτης ἦρχε τῶν πελταστῶν καὶ ἐλέγετο φρόνιμος γενέσθαι. 12) Ἐνόμιζον παρὰ Κύρῳ ὄντες ἀξιοτέρως ἂν τιμῆς τυγχάνειν ἢ παρὰ βασιλεῖ. 13) Ἡμεῖς πιστεύομεν δίκαια εἶναι ὃ λέγομεν. 14) Οὐχ οἶδόν τε ἄνευ δικαιοσύνης ἀγαθὸν πολίτην γενέσθαι. 15) Ὁ λύχνος διὰ τὸ λαμπρὰν φλόγαν ἔχειν φῶς παρέχει. 16) Φημί Ὁμηρον πεποιηκέναι ἄριστον μὲν ἄνδρα Ἀχιλλέα τῶν εἰς Τροίαν ἀφικομένων, σοφώτατον δὲ Νέστορα, πολυτροπώτατον δὲ Ὀδυσσεά. 17) Δερκυλίδας ἐκέλευσε τοὺς στρατιώτας ἀνοῖξαι τὰς πύλας. 18) Ξενοφῶντι οὐκ ἐδόκει φαῦλον εἶναι τὸ πρᾶγμα. 19) Ἀγροίλαος τῷ ἀεὶ ἐμφανὲς εἶναι ἡγάλλετο. 20) Οἱ Ἀθηναῖοι ἡγοῦντο ταῖς ὑπερεχούσαις τῶν πόλεων λυσιτελεῖν ἐξ ἀνθρώπων ἀφανισθῆναι μᾶλλον ἢ δοῦλαις ὀφθῆναι γενομένης.

ΜΑΘΗΜΑ 57^{ον}

Ἡ μετοχή

(§ 165—170)

Παραδείγματα: 1) Οἱ νῦν ὄντες ἄνθρωποι [=οἱ ἄνθρωποι οἱ νῦν εἰσιν].

2) Οἱ πρέσβεις οἱ μετὰ Φιλίππου πεμφθέντες [=οἱ ἐπέμφθησαν].

3) Ὁρῶ σε φυλαττόμενον [=σὲ βλέπω νὰ φυλάγῃς].

4) Ἦκουε Κῦρον ἐν Κιλικίᾳ ὄντα [=ἤκουε ὅτι ἦτο ἐν Κ....]

5) Οἱ Ἀθηναῖοι παρεσκευάζοντο ὡς πολεμήσοντας [=ἵνα πολεμήσουν].

6) Δρυὸς πεσοῦσης πᾶς ἀγὴρ ξυλεύεται [=ὅταν πέσῃ ἡ δρυς...]

• Ἡ μετοχή διακρίνεται εἰς τρία εἴδη ;

α') Ἐπιθετικὴ μετοχή (παραδ. 1, 2).

β') Κατηγορηματικὴ μετοχή (παραδ. 3, 4).

γ') Ἐπιρρηματικὴ μετοχή (παραδ. 5, 8).

Α') Ἡ ἐπιθετικὴ μετοχή

(§ 165)

• Ἡ ἐπιθετικὴ μετοχή ἐκφέρεται συνήθως μὲ τὸ ἄρθρον (παραδ. 1, 2) καὶ δύναται νὰ ἀναλύεται εἰς ἀναφορικὴν πρότασιν μὲ τὸ ὅς ἢ ὅστις. Διὰ τοῦτο λέγεται καὶ ἀναφορικὴ μετοχή.

Π. χ. Κλέαρχος ἐπολέμει τοῖς Θραξὶ τοῖς ὑπὲρ Ἑλλήσποντον οἰκοῦσι. [=ἐπολέμει μὲ τοὺς Θραῖκας, οἱ ὅποιοι κατοικοῦν...]

Ναῦν πύργους ξυλίνους ἔχουσαν [=ἡ ὁποία εἶχε...]

Παῖς καλῶς πεπαιδευμένος [=ὁ ὁποῖος εἶναι...]

Συχνὰ ἢ σύναρθρος ἐπιθετικὴ μετοχή, ὅπως καὶ κάθε σύναρθρον ἐπίθετον, λαμβάνεται καὶ ὡς οὐσιαστικόν :

Π. χ. Οἱ ἔχοντες [=οἱ πλούσιοι].

Ὁ λέγων [=ὁ ρήτωρ].

Τὸ ποθοῦν [=ὁ πόθος].

Ὁ ἡδίστα ἐσθίων ἥμιστα ὄφου δεῖται [=πᾶς ὅστις ἡδίστα ἐσθίει...].

Μίσει τοὺς κολακεύοντας [=τοὺς κόλακας].

Ὁ διώκων [=ὁ κατήγορος]. Ὁ φεύγων [=ὁ κατηγορούμενος].

ΕΡΩΤΗΣΕΙΣ

1) Εἰς πόσα εἴδη διακρίνεται ἡ μετοχή ; 2) Πῶς ἐκφέρεται ἡ ἐπιθετικὴ μετοχή καὶ εἰς τί ἀναλύεται ; 3) Ὡς τί λαμβάνεται ἡ σύναρθρος ἐπιθετικὴ μετοχή ;

Α Σ Κ Η Σ Ε Ι Σ

Νὰ ἀναγνωρισθοῦν αἱ ἐπιθετικαὶ μετοχαὶ εἰς τὰ κατωτέρω παραδείγματα καὶ νὰ γίνῃ ἡ σύνταξις αὐτῶν.

1) Ὁ μὴ ἐπιτρέπων τοῖς ἀδικοῦσιν ἀδικεῖν τιμῆς ἄξιος. 2) Ἐνταῦθα ἦν παρὰ τὴν ὁδὸν κρήνη ἡ Μίδου καλουμένη τοῦ Φρυγῶν βασιλέως. 3) Ἐμοὶ χαλεπαίνουσιν ὅτι τῷ πατρὶ ἐπεξέρχομαι ἀδικοῦντι. 4) Ὁ μὴ δαρεῖς παῖς οὐ παιδεύεται. 5) Μῖσει τοὺς κολακεύοντας, ὥσπερ τοὺς ἐξαπατῶντας· ἀμφότεροι γὰρ πιστευθέντες τοὺς πιστεύσαντας ἀδικοῦσιν. 6) Ὁ πεπαιδευμένος ἀνὴρ χρηστός ἐστίν. 7) Ὁ ἐνταῦθα ἑαυτὸν τάξας τῆς πολιτείας εἰμὶ ἐγώ. 8) Ἦκουσάς τινος ἀμφισβητοῦντος ὥς τὸν ἀδίκως ἀποκτείναντα οὐ δεῖ δίκην διδόναι· 9) Ἐγὼ εἰμι ὁ ταῦτα τούτοις συμβεβουλεύκω. 10) Ὁ λέγων ὀρθῶς εἴρηκεν.

ΜΑΘΗΜΑ 58^{ON}

Η ΜΕΤΟΧΗ

Β') Ἡ κατηγορηματικὴ μετοχή

(§ 167)

Παραδείγματα: Ἐγὼ διατελῶ ταῦτα νομίζων.

- 2) Ὁρῶ σε φυλαττόμενον.
- 3) Ἐγὼ οὐποτ' ἐπανόμην λέγων.
- 4) Ὁρῶμεν πάντα ἀληθῆ ὄντα.

Αἱ μετοχαὶ τῶν παραδειγμάτων αὐτῶν ἐπέχουν θέσιν κατηγορουμένου ἢ κατηγορηματικοῦ προσδιορισμοῦ καὶ ἀναφέρονται εἰς τὸ ὑποκείμενον (παραδ. 1, 3) καὶ εἰς τὸ ἀντικείμενον (παραδ. 2, 4). Ἡ μετοχή αὕτη λέγεται **κατηγορηματικὴ**.

Ἡ κατηγορηματικὴ μετοχή τίθεται εἰς τὴν ἰδίαν πτώσιν μὲ τὸ ὑποκείμενον, ὅταν ἀναφέρεται εἰς αὐτὸ καὶ εἰς τὴν ἰδίαν μὲ τὸ ἀντικείμενον, ὅταν ἀναφέρεται εἰς τὸ ἀντικείμενον.

● Ἡ κατηγορηματικὴ μετοχή ἐξηγεῖται εἰς τὴν γλῶσσάν μας μὲ τὸ νὰ ἢ μὲ τὸ ὅτι.

Μὲ κατηγορηματικὴν μετοχὴν συντάσσονται πολλὰ ῥήματα. Τὰ κατωτέρω παραδείγματα θὰ μᾶς βοηθήσουν νὰ κατατάξωμεν αὐτὰ εἰς διαφόρους κατηγορίας.

Παραδείγματα:

- 1) Ἀρξομαι διδάσκων ἐκ τῶν θεῶν.—Παύομαι λέγων.
- 2) Ὁρῶμεν πάντα ἀληθῆ ὄντα.—Γινώσκω ἀσθενῆς ὢν.

- 3) Ἡ ψυχὴ φαίνεται ἀθάνατος οὐσα.—Ἐξήγγειλα τῷ Ἀγ-
σιλᾷ προσιδόν τὸ στράτευμα.
- 4) Ἀπείρηκα ἤδη βυδίζων καὶ τρέχων.—Εὐθύδημος ἔχαιρεν
ἀκούων ταῦτα.
- 5) Εὖ γ' ἐποίησας ἀναμνήσας με.—Ἀδικεῖτε πολέμον ἄρ-
χοντες.
- 6) Ἐτύγχανον λέγων.—ᾠχέτο φεύγων.—Ἐλαθον εἰσελ-
θόντες.

● Μὲ κατηγορηματικὴν μετοχὴν συντάσσονται τὰ
ρήματα :

Α') Ἐνάρξεως καὶ λήξεως σημαντικά: ἄρχομαι,
παύομαι, λήγω κλπ. (παράδ. 1).

Β') Αἰσθήσεως καὶ γνώσεως σημαντικά: αἰσθάνομαι
ὄρω, ἀκούω, μανθάνω κλπ. (παράδ. 2)

Γ') Δείξεως καὶ δηλώσεως σημαντικά: φαίνομαι, ἀγ-
γέλλω, κλπ. (παράδ. 3)

Δ') Καρτερίας καὶ ἀνοχῆς σημαντικά: ἀνέχομαι,
καρτερῶ, ὑπομένω, κλπ. (παράδ. 4).

Ε') Ψυχικοῦ πάθους σημαντικά: χαίρω, ἥδομαι, ἄχθο-
μαι, ἀγανακτῶ, κλπ. (παράδ. 4).

ΣΤ) Εὖ ποιῶ ἢ καλῶς ποιῶ, κκῶς ποιῶ, χαρίζομαι, ἡττῶ-
μαι κλπ. (παράδ. 5).

Ζ') Τὰ ρήματα: τυγχάνω, λανθάνω, λχγχάνω, εἰμί, φαίνομαι,
διάγω, διαγίνομαι, διατελῶ, εἶχομαι, φθάνω, φανερός εἰμι,
δηλός εἰμι κλπ.

● Εἰς τὰ ρήματα τῆς τελευταίας κατηγορίας (Ζ), ἐπειδὴ ἡ
μετοχὴ ἐκφράζει τὸ κύριον νόημα καὶ τὸ ρῆμα τὸ δευτερεῦον, διὰ
τοῦτο κατὰ τὴν ἐξήγησιν τὸ ρῆμα ἀποδίδεται μὲ ἐπίρρημα ἢ ἐπιρ-
ρηματικὴν φράσιν, ἡ δὲ μετοχὴ τρέπεται εἰς ρῆμα.

Π. χ. 1) ᾠχέτο φεύγων [=ἔφυγε ταχέως].

2) Διετέλεσαν μαχόμενοι [=ἀδιαλείπτως ἐμάχοντο].

3) Πατρικὸς ἡμῖν φίλος τυγχάνεις ὦν [=κατὰ τύχην εἶσαι ἡ
ἔτυχε νῶ εἶσαι].

4) Οὕτω τὸ ἐν Θεσσαλίᾳ ἐλάνθανε τρεφόμενον στράτευμα [=
ἐτρέφετο λάθρα, κρυφίως].

5) Ἐγὼ ὥχόμην ἀπὼν οὔκαδε [=ἀνεχώρησα κατ' εὐθείαν εἰς
τὸ σπίτι μου].

- Τὰ ρήματα **ἀκούω** καὶ **κισθάνομαι** συντάσσονται κατὰ τρεῖς τρόπους:

α') Μὲ γενικὴν καὶ μετοχὴν κατηγορηματικὴν, ὅταν πρόκειται δι' ἄμεσον ἀντίληψιν.

Π. χ. **ἤκουσα αὐτοῦ διαλεγομένου** [=τὸ ἤκουσα (ὁ ἴδιος μὲ τὰ αὐτιά μου) νά...].

Οὐκ ἤσθοντο προσιόντων τῶν πολεμίων [=δὲν ἀντελήφθησαν..]

β') Μὲ αἰτιατικὴν καὶ μετοχὴν κατηγορηματικὴν, ὅταν πρόκειται δι' ἔμμεσον ἀντίληψιν.

Π. χ. **ἤκουσε Κύρον ἐν Κιλικίᾳ ὄντα** [=ἤκουσεν (ἀπὸ ἄλλους, ὅτι ὁ Κύρος ἦτο...]

Ἀριαῖος, ὥς ἤσθετο Κύρον πεπτωκότα, ἔφυγεν [=ὅταν ἐπληροφορήθη (ἀπὸ ἄλλους)...].

γ') Μὲ αἰτιατικὴν καὶ εἰδικὸν ἀπαρέμφατον, ὅταν πρόκειται δι' ἔνα ἀβέβαιον γεγονός.

Π. χ. **Ἀκούω κώμας εἶναι καλὰς οὐ πλέον εἴκοσι σταδίων ἀπεχούσας** [=ἀκούω νὰ λέγουν ...]

Ἡσθάνετο αὐτοὺς μέγα παρὰ βασιλεῖ Δαρείῳ δύνασθαι [=εἶχε τὴν γνώμην ὅτι αὐτοί...]

- Τὸ ρῆμα **γινώσκω** μὲ κατηγορηματικὴν μετοχὴν σημαίνει **γνωρίζω**, μὲ εἰδικὸν ἀπαρέμφατον=**κρίνω**, **νομίζω** καὶ μὲ τελικὸν ἀπαρέμφατον=**ἀποφασίζω**.

Π. χ. **Ἔγνωσαν τὴν πατρίδα δουλωθεῖσαν.**

Ἔγνω δεῖν τὴν γυναῖκα σατραπεύειν.

Ἔγνω παρὰδοῦναι αὐτοὺς τοῖς φυγάσι.

- Τὸ ρῆμα **μέμνημαι** μὲ μετοχὴν σημαίνει **ἐνθυμοῦμαι ὅτι...**, μὲ ἀπαρέμφατον =**ἐνθυμοῦμαι νά**, **ἔχω ὑπ' ὄψει μου**, **σκέπτομαι**.

Π. χ. **Μέμνημαι ταῦτα ἀκούσας σου.**

Μεμνήσθω ἀνὴρ ἀγαθὸς εἶναι.

- Τὸ ρῆμα **οἶδα** μὲ μετοχὴν σημαίνει **γνωρίζω ὅτι**, μὲ ἀπαρέμφατον=**γνωρίζω νά**...Τὴν ἰδίαν σημασίαν ἔχει καὶ τὸ ρῆμα **ἐπίσταμαι**.

Π. χ. **Οἱ Ἕλληνες οὐκ ᾔδεσαν Κύρον τεθνηκότα.**

Τούτων ὑμεῖς ἐπίστασθε ὑμᾶς προδόντα.

Οἶδα γράφειν.

ΕΡΩΤΗΣΕΙΣ

1) Τί λέγεται κατηγορηματική μετοχή; 2) Ποῖα ῥήματα συντάσσονται μὲ κατηγορηματικὴν μετοχὴν; 3) Εἰς ποῖα ῥήματα ἡ κατηγορηματικὴ μετοχὴ ἐξηγείται ὡς ῥῆμα καὶ τὸ ῥῆμα ὡς ἐπίρρημα; 4) Κατὰ πόσους τρόπους συντάσσονται τὰ ῥήματα ἀκούω καὶ αἰσθάνομαι; 5) Τί γνωρίζετε περὶ τῆς συντάξεως τῶν ῥημάτων γινώσκω, μέμνημαι, οἶδα καὶ ἐπίσταμαι;

ΑΣΚΗΣΕΙΣ

Νά ἀναγνωρισθοῦν αἱ κατηγορηματικαὶ μετοχαὶ εἰς τὰ κατωτέρω παραδείγματα καὶ νά γίνῃ ἡ σύνταξις αὐτῶν.

1) Οἱ πολέμοιοι ὡς ἤρξαντο θεῖν [=θέω=τρέχω] οὐκέτι ἔστησαν, ἀλλὰ φυγῇ ἄλλος ἄλλῃ ἐτρέπετο. 2) Ὁρῶ λύπας ἔχοντας μερίζοντας τοὺς μερίζοντας. 3) Κλέαρχος ἐπὶ τοὺς πολεμίους οὐκ ἤγεν· ἔδει γὰρ τοὺς στρατιώτας ἀπειρηκότας [ἀπαγορεύω=κουράζομαι] καὶ ἀσίτους ὄντας. 4) Οὐδένα οἶδα μισοῦντα τοὺς ἐπαινοῦντας. 5) Ἀβροκόμας ἐπεὶ ἤκουσε Κῦρον ἐν Κιλικίᾳ ὄντα παρὰ βασιλέα ἀπήλαυνε. 6) Χειρίσσοφος ἐτύγχανεν ἀπῶν ἐν κώμῃ τινί. 7) Ἀθηναῖοι φανερόν ἐποίησαν οὐκ ἰδίᾳ πολεμοῦντες, ἀλλ' ὑπὲρ κοινῆς ἐλευθερίας προκινδυνεύοντες. 8) Ἐπὶ τὰς ἡμέρας οἱ Ἕλληνες μαχόμενοι διετέλεσαν. 9) Κῦρος ἦσθη τὸν ἐκ τῶν Ἑλλήνων εἰς τοὺς βαρβάρους φόβον ἰδών. 10) Ἀπείρηκα ἦδη οὐσκευαζόμενος καὶ βαδίζων καὶ τρέχων.

ΜΑΘΗΜΑ 59^{ον}

Η ΜΕΤΟΧΗ

Γ') Ἡ ἐπιρρηματικὴ μετοχή

(§ 168)

Ἡ ἐπιρρηματικὴ μετοχή (ἢ παραθετικὴ) φανερώνει τὴν ῥηματικὴν ἔννοιαν τῆς μετοχῆς. Αὕτῃ προσδιορίζει τὸ ῥῆμα καὶ ἰσοδυναμεῖ μὲ ἐπιρρηματικὴν δευτερεύουσαν πρότασιν ἢ ἐπιρρηματικὸν προσδιορισμόν.

Ἡ ἐπιρρηματικὴ μετοχή διακρίνεται εἰς διάφορα εἶδη. Τὰ κατωτέρω παραδείγματα θὰ μᾶς βοηθήσουν νὰ τὰ διακρίνωμεν.

Παραδείγματα : 1) Ἀτε ἐξαίφνης ἐπιπεσόντες πολλὰ ἀνδράποδα ἔλαβον [=ἐπειδὴ ἐπέπεσαν αἰφνιδίως ...]

- 2) Ἐνταῦθα ἔμενον ὡς τὸ ἄκρον κατέχοντες· οἱ δ' οὐ κατεῖχον [=διότι κατεῖχον (ὅπως ἐνόμιζαν) τὸ ἄκρον...]
- 3) Εἰς Δελφοὺς χρησόμενος τῷ χρηστηρίῳ πορεύεται [=Εἰς Δελφοὺς ἵνα λάβῃ χρησμόν...]
- 4) Οἱ Ἀθηναῖοι παρεσκευάζοντο ὡς πολεμήσοντες [=διὰ νὰ πολεμήσουν, μὲ τὸν σκοπὸν νὰ πολεμήσουν].
- 5) Ἀριστῶντι τῷ Ξενοφῶντι προσέτρεχον δύο νεανίσκοι [=Ἐνῷ ἐπρόγευματιζεν ὁ Ξ...]
- 6) Ἠναγκάζοντο φεύγοντες ἅμα μάχεσθαι [=Ἠναγκάζοντο καὶ ὅταν ἐφευγαν ἢ καὶ ἐνῷ ἐφευγαν νὰ μάχωνται].
- 7) Δίκαια δράσας συμμάχους ἔξεις θεοὺς [=Ἐὰν πράξῃς δίκαια...]
- 8) Τοὺς φίλους εὐεργετοῦντες καὶ τοὺς ἐχθροὺς δυνήσεσθε κολάζειν [=Ἐὰν τοὺς φίλους εὐεργετῇτε, θὰ δυνηθῇτε...]
- 9) Πολλοὶ ὄντες εὐγενεῖς, εἰσὶ κακοὶ [=Πολλοὶ ἄνθρωποι εἶναι ἀπὸ μεγάλο τζάκι...]
- 10) Εἰσέλθετε ὑμεῖς καίπερ οὐ διδόντος τοῦ νόμου [=ἂν καὶ ὁ νόμος δὲν ἐπιτρέπει...]
- 11) Εἰσὶ δέ τινες τῶν Χαλδαίων, οἱ ληζόμενοι ζῶσι [=οἱ ὅποιοι ζοῦν ληστεύοντες ἢ ληστεύουν καὶ ζοῦν].
- 12) Ἦλθεν ἐξ Ἀθηνῶν Θυμοχάρης ἔχων ναῦς ὀλίγας [=Ἦλθε... ἔχοντας ὀλίγα πλοῖα ἢ μὲ ὀλίγα πλοῖα].

Τὰ διάφορα εἶδη τῆς ἐπιρρηματικῆς, ὅπως φαίνεται ἀπὸ τὰ παραδείγματα αὐτὰ εἶναι :

Α' ΑΙΤΙΟΛΟΓΙΚΗ ΜΕΤΟΧΗ

- Αἰτιολογική. Ἡ μετοχή αὐτὴ λαμβάνει τὰ μόρια ἅτε (δῆ), οἷα, οἷον, διὰ νὰ φανερώσῃ τὴν πραγματικὴν αἰτίαν καὶ τὸ ὥς, διὰ νὰ φανερώσῃ τὴν γνώμην τοῦ ὑποκειμένου (παραδ. 1, 2).

Ἡ αἰτιολογικὴ μετοχή δέχεται τὴν ἄρνησιν οὐ.

Β' ΤΕΛΙΚΗ ΜΕΤΟΧΗ

- Τελική. Ὡς τελικὴ μετοχή τίθεται μόνον ἡ μετοχή τοῦ μέλλοντος καὶ ἐξαρτᾶται συνήθως ἀπὸ ρήματα κινήσεως σημαντικά (παραδ. 3, πορεύεται=κινήσεως σημαντικόν), ἀλλὰ τίθεται καὶ μὲ ἄλλα ρήματα μὲ τὸ μόριον ὡς πρὸ αὐτῆς (παραδ. 4).

Ἡ τελικὴ μετοχή σημαίνει τὸν σκοπὸν καὶ δέχεται τὴν ἄρνησιν μή.

Γ' ΧΡΟΝΙΚΗ ΜΕΤΟΧΗ

- Χρονική. Ἡ σημασία τῆς χρονικῆς μετοχῆς γίνεται σαφεστέρα ἀπὸ τὰ χρονικά ἐπιρρήματα ἅμα, αὐτίκα, εὐθύς, μετὰξὺ, ἔτι κλπ., ποὺ δέχεται συχνὰ (παραδ. 5, 6).
Ἡ χρονικὴ μετοχὴ δέχεται τὴν ἄρνησιν οὐ καὶ μή.

Δ' ΥΠΟΘΕΤΙΚΗ ΜΕΤΟΧΗ

- Ὑποθετική. Ἡ ὑποθετικὴ μετοχὴ τίθεται ἀντὶ ὑποθέσεως καὶ δέχεται τὴν ἄρνησιν μὴ (παραδ. 7, 8).

Ε' ΠΑΡΑΧΩΡΗΤΙΚΗ ἢ ΕΝΑΣΤΙΩΜΑΤΙΚΗ

- Παραχωρητικὴ ἢ ἐνδοτικὴ. Ἡ μετοχὴ αὕτῃ σημαίνει παραχώρησιν καὶ ἡ σημασία της γίνεται σαφεστέρα ἀπὸ τὸ καί, καίπερ, καίτοι, ποὺ δέχεται συχνὰ (παραδ. 9, 10). Ἡ παραχωρητικὴ μετοχὴ δέχεται τὴν ἄρνησιν οὐ.

ΣΤ' ΤΡΟΠΙΚΗ ΜΕΤΟΧΗ

- Τροπική. Ἡ μετοχὴ αὕτῃ τίθεται συνήθως εἰς ἐνεστώτα καὶ φανερώνει τὸν τρόπον.

Ἡ δημοτικὴ νεοελληνικὴ γλῶσσά μας διασφύζει τὴν τροπικὴν μετοχὴν.

Π. χ. *παίζοντας, τρώγοντας, γελῶντας* κτλ. Δύναται ὁμῶς νὰ ἀποδίδεται ἐπίσης μὲ τὸ οἰκτεῖον ρῆμα καὶ τὸν σύνδεσμον *καὶ* (παραδ. 11, 12).

- Πολλαὶ τροπικαὶ μετοχαὶ λαμβάνονται ὡς ἐπιρρήματα: *ἀνύσας*=ταχέως, *χαίρων*=χωρὶς τιμωρίαν, *λαθὼν*=κρυφίως, *φέρων*=ραγδαίως.

- Αἱ μετοχαὶ *ἔχων, ἄγων, φέρων* ἐξηγοῦνται μὲ τὴν πρόθεσιν *μετὰ* καὶ γενικὴν ἢ μὲ καὶ αἰτιατικὴν.

Π. χ. *Ἦλθε Κλέαρχος ἔχων ὀπλίτας πεντακοσίους* [=ἔχοντας 500 ὀπλίτας ἢ μετὰ 500 ὀπλιτῶν ἢ μὲ 500 ὀπλίτας].

ΕΡΩΤΗΣΕΙΣ

1. Τί λέγεται ἐπιρρηματική μετοχή ; 2. Εἰς πόσα εἶδη διακρίνεται ἡ ἐπιρρηματική μετοχή ; 3. Πῶς ἀποδίδεται ἡ αἰτιολογική μετοχή εἰς τὴν γλῶσσαν μας ; 4. Πῶς ἐξηγεῖται ἡ χρονική ; 5. Πῶς ἡ ὑποθετική ; 6. Πῶς ἡ παραχωρητική ; 7. Πῶς ἡ τελική ; 8. Πῶς ἡ τροπική ; 9. Τί γνωρίζετε διὰ τὸ καθένα ἀπὸ τὰ εἶδη αὐτὰ τῆς μετοχῆς ; 10. Ποῖαι τροπικαὶ μετοχαὶ λαμβάνονται ὡς ἐπιρρήματα ;

ΑΣΚΗΣΕΙΣ

Εἰς τὰ κατωτέρω παραδείγματα νὰ ἀναγνωρισθοῦν τὰ διάφορα εἶδη τῆς ἐπιρρηματικῆς μετοχῆς.

1) Συναγαγὼν τοὺς στρατιώτας ἔλεξε τοιάδε. 2) Ἐνταῦθα δὴ, ὡς εὖ εἰπόντος τοῦ Ἀγασίου ἀνεθορύβησαν. 3) Πολλοὶ οὕτω πρὸς τινες ἔχουσιν ὥστε κακῶς μὲν πράττοντας μὴ δύνανθαι περιορᾶν, ἀλλὰ βοηθεῖν ἀτυχούσιν, εὐτυχούντων δὲ λυπεῖσθαι. 4) Δρυὸς πεσοῦσης πᾶς ἀνὴρ ξυλευέται. 5) Οὐκ ἂν δύναιο μὴ καμῶν εὐδαιμονεῖν. 6) Ταῦτα ἦν ἔτι δημοκρατουμένης τῆς πόλεως. 7) Μενουσιν οὐδὲ μῖας ἡμέρας ἐστὶ τὰ ἐπιτήδεια. 8) Εἰσήλθετε ὑμεῖς καίπερ εὖ διδόντος τοῦ νόμου. 9) Ἡμεῖς πολλὰ ἀγαθὰ ὁρῶντες αὐτῶν ἀπειχόμεθα διὰ τοὺς τῶν θεῶν ὄρκους. 10) Τισσαφέρνης πορεύεται ὡς βασιλέα ἔχων ἱππέας πεντακοσίους. 11) Πολλοὶ ὄντες εὐγενεῖς εἰσι κακοί. 12) Τοῖς ἱππεῦσιν εἰρητὸ θαρροῦσι διώκειν. 13) Δεκάτῳ ἔτει μετὰ τὴν Μαραθῶνι μάχην αὖθις ὁ βάρβαρος τῷ μεγάλῳ στόλῳ ἐπὶ τὴν Ἑλλάδα δουλωσόμενος ἦλθε. 14) Κότυν εὖ ποιῶν ἀποκτίνουσιν ὁ Πύθων. 15) Οὐ φοβοῦμαι τοὺς ἀμφὶ Ἄνυτον καίπερ ὄντας καὶ τούτους σοφοὺς. 16) Συλλαμβάνει Κύρον ὡς ἀποκτενῶν. 17) Ἦκε Μένων ἔχων δισχιλίους ὀπλίτας. 18) Ἐάν ἡ πατρίς εἰς πόλεμον ἄγῃ τρωθησόμενον ἢ ἀποθανούμενον, ποιητέον ταῦτα. 19) Μέλητος ἔγραψεν ὅτι Σωκράτης ἀδικεῖ θεοὺς οὐ νομίζων. 20) Μεγάλβυζος ἀφικνεῖται εἰς Ὀλυμπίαν θεωρήσων. 21) Οἱ Ἕλληνες εἰκαζον Κύρον ἢ διώκοντα οἴχεσθαι ἢ καταληψόμενόν τι προεληλακέναι. 22) Τοῦτο λέξων ἔρχομαι. 23) Μάλα χολεπῶς ἐπορεύοντο οἱ Λακεδαιμόνιοι οἳα δὴ ἐν νυκτὶ καὶ ἐν φόβῳ ἀπιόντες. 24) Ὁ ἐν καιρῷ μόχθος πολλὴν εὐδαιμονίαν τίκτει ἀνθρώποις τελευτῶν

ΜΑΘΗΜΑ 61^{ΟΝ}

Ἐπανάληψις τῶν περὶ Μετοχῆς

- **Ἐπιθετική :** συνήθως ἑναρθρος· ἀναλύεται εἰς ἀναφορικὴν πρότασιν· ἐξηγείται μὲ τὸ ὅ ὅποῖος.
- **Κατηγορηματική :** ἀντίστοιχῇ πρὸς τελικὸν ἢ εἰδικὸν ἀπαρέμφατον· ἐξηγείται μὲ τὸ ὅτι ἢ μὲ τὸ νά.
- **Χρονική :** ἀναλύεται εἰς χρονικὴν πρότασιν· ἐξηγείται μὲ τὸ ὅταν, ἐνῶ, ἀφοῦ κλπ.
- **Αἰτιολογική :** ἀναλύεται εἰς αἰτιολογικὴν πρότασιν· ἐξηγείται μὲ τὸ ἐπειδὴ ἢ διότι.
- **Ὑποθετική :** ἀναλύεται εἰς ὑποθετικὴν πρότασιν· ἐξηγείται μὲ τὸ ἐάν.
- **Τελική :** πάντοτε μέλλοντος· ἀναλύεται εἰς τελικὴν πρότασιν· ἐξηγείται μὲ τὸ διὰ νά.
- **Παραχωρητική :** ἀναλύεται εἰς παραχωρητικὴν πρότασιν· ἐξηγείται μὲ τὸ ἂν καί.
- **Τροπική :** ἀποδίδεται μὲ νεοελληνικὴν τροπικὴν μετοχὴν.

Α Σ Κ Η Σ Ε Ι Σ

1) Νά γίνῃ μία γοργὴ ἑπανάληψις τῶν μαθημάτων 57—59 βάσει τῶν ἐρωτήσεων ποὺ ὑπάρχουν εἰς τὸ καθένα.

2) Νά ἀναγνωρισθοῦν αἱ μετοχαὶ εἰς τὸ κατωτέρω ζείμενον καὶ νά γίνῃ ἡ σύνταξις αὐτῶν.

Ἐν δὲ ταῖς Ἀθήναις τῆς Παράλου ἀφικομένης νυκτὸς ἐλέγετο ἡ συμφυρά, καὶ οἰμωγὴ [=ὁ θρήνος] ἐκ τοῦ Πειραιῶς διὰ τῶν μακρῶν τειχῶν εἰς ἄστυ διήκεν, ὁ ἕτερος τῶν ἐτέρῳ παραγγέλλων ὥστ' ἐκείνης τῆς νυκτὸς οὐδεὶς ἐκοιμήθη, οὐ μόνον τοὺς ἀπολωλότας [=τοὺς φονευθέντας] πενθοῦντες, ἀλλὰ πολὺ μᾶλλον ἔτι αὐτοὶ ἑαυτοῦς, πείσεσθαι [=ᾧ θά πάθουν] νομίζοντες οἷα ἐποίησαν Μηλίους τε Λακεδαιμονίων ἀποίκους ὄντας, κρατήσαντες πολιορκίᾳ, καὶ Ἰστιαῖς καὶ Αἰγινήτας καὶ ἄλλους πολλοὺς τῶν Ἑλλήνων. Τῇ δ' ὕστεραίᾳ ἐκκλησίαν ἐποίησαν [=συνεκρότησαν συνέλευσιν], ἐν ἣ ἔδοξε τοὺς τε λιμένας ἀποχωσαί [=νά γεμίσουν μὲ χῶμα] πλὴν ἑνὸς καὶ τὰ τεῖχη εὐτρεπίζειν [=νά ἐπισκευάσουν] καὶ φυλακὰς ἐφιστάναι [=νά ἐγκαταστήσουν φρουράς] καὶ τᾶλλα πάντα ὥς εἰς πολιορκίαν παρασκευάζειν τὴν πόλιν.

ΜΑΘΗΜΑ 60^{ΟΝ}

Ἡ γενικὴ καὶ αἰτιατικὴ ἀπόλυτος

(§ 169)

Παραδείγματα : 1) *Ταῦτα ἐπράχθη Κόνωνος στρατηγεύοντος.* [= Ταῦτα ἐπράχθησαν, ὅταν ὁ Κόνων ἐστρατήγει].

2) *Τούτων λεχθέντων ἐδίδουσαν οἱ Λακεδαιμόνιοι τοῖς συμμάχοις λόγον.*

3) *Κῦρος ἀνέβη ἐπὶ τὰ ὄρη οὐδενὸς κωλύοντος.*

4) *Πολλάκις πλεονεκτῆσαι ὑμῖν ἔξδν οὐκ ἠθελήσατε.* [= Ἄν καὶ ἔξιῃν ὑμῖν—ἂν καὶ σᾶς ἦτο δυνατόν νά...]

5) *Δόξαν δὲ ταῦτα ἐκήρυξαν οὕτω ποιεῖν.* [= Ἐπειδὴ ταῦτα ἔδοξεν αὐτοῖς, ἐκήρυξαν οὕτω ποιεῖν].

6) *Προσταχθέν αὐτῷ ἀναγράψαι τοὺς νόμους τοὺς Σόλωνος, ἀντὶ Σόλωνος αὐτὸν νομοθέτην κατέστησε.*

Παρατηρήσεις : Αἱ μετοχαὶ *στρατηγεύοντος* (παράδ. 1), *λεχθέντων* (παράδ. 2) καὶ *κωλύοντος* (παράδ. 3) ἔχουν ὡς ὑποκείμενον εἰς π τ ῶ σ ι ν γ ε ν ι κ ῆ ν λέξιν, ἡ ὁποία δὲν ἔχει καμμίαν συντακτικὴν σχέσιν μὲ τὸ ρῆμα τῆς προτάσεως.

● Τὸ συντακτικὸν τοῦτο φαινόμενον λέγεται **γενικὴ ἀπόλυτος**.

Ἡ γενικὴ ἀπόλυτος δύναται νὰ ἔχῃ ὅλας τὰς σημασίας τῆς ἐπιρρηματικῆς μετοχῆς, δηλ. αἰτιολογικὴν, τελικὴν, χρονικὴν, ὑποθετικὴν κ.λ.π.

Αἱ μετοχαὶ ὅμως *ἔξδν* (παράδ. 4) *δόξαν* (παράδ. 5) καὶ *προσταχθέν* (παράδ. 6) εἶναι μετοχαὶ ἀπροσώπων ρημάτων καὶ ἐπειδὴ λαμβάνονται ἀπολύτως, τίθενται εἰς π τ ῶ σ ι ν αἰτιατικὴν ἐνικοῦ καὶ οὐδετέρου γένους.

● Τὸ συντακτικὸν τοῦτο φαινόμενον λέγεται **αἰτιατικὴ ἀπόλυτος**.

Κυριώτεραι τοιαῦται μετοχαὶ εἶναι :

δέον, ὄν, παρόν, ἔξδν, χρεών, δοκοῦν, δόξαν, δόξαντα, μέλον, τυχόν, προσταχθέν, δεδογμένον, προστεταγμένον, εἰρημένον, γεγραμμένον.

Ἐκτός ἀπὸ τὰς μετοχὰς ὑπάρχουν καὶ ἀπρόσωποι ἐκφράσεις πού δέχονται τὴν ἰδίαν σύνταξιν.

Κυριώτεραι τοιαῦται ἀπρόσωποι ἐκφράσεις εἶναι :

δυνατόν ὄν, οἷόν τε ὄν, ἀδύνατον ὄν, ῥάδιον ὄν, ἄδηλον ὄν, κλπ. (Βλέπε καὶ μάθημα 33ον σελ. 55—56).

Σπανιώτερον τίθεται εἰς αἰτιατικὴν ἀπόλυτον καὶ ἡ μετοχὴ προσωπικῶν ρημάτων, ἀλλὰ τίθεται ἔμπροσθεν ταύτης πάντοτε τὸ μόριον ὥς.

Π. Χ. *Τοὺς νείεις οἱ πατέρες ἀπὸ τῶν πονηρῶν ἀνθρώπων εἴργουσιν [=ἐμποδίζουσιν] ὥς τὴν μὲν τῶν χρηστῶν δμιλίαν ἀσκησιν οὖσαν τῆς ἀρετῆς, τὴν δὲ τῶν πονηρῶν κατάλυσιν.*

Ε Ρ Ω Τ Η Σ Ε Ι Σ

1) Τί λέγεται γενική ἀπόλυτος ; 2) Τί λέγεται αἰτιατική ἀπόλυτος ; 3) Ποῖαι μετοχαὶ καὶ ἀπρόσωποι ἐκφράσεις συντάσσονται κατ' αἰτιατικὴν ἀπόλυτον ; 4) Τί γνωρίζετε περὶ ἀπρόσωπων ρημάτων ; 5) Πῶς διακρίνομεν τὴν αἰτιατικὴν ἀπόλυτον μετοχῆς προσωπικῶν ρημάτων ;

Α Σ Κ Η Σ Ε Ι Σ

Νὰ ἀναγνωρισθοῦν αἱ γενικαὶ καὶ αἰτιατικαὶ ἀπόλυτοι εἰς τὰ κατωτέρω παραδείγματα :

1) Τῶν στρατιωτῶν θᾶπτον προϊόντων σὺν κραυγῇ πολλῇ οἱ ἐκ τῆς ἀγορᾶς καταλιπόντες τὰ ὄνια ἔφυγον. 2) Οἱ Ἀθηναῖοι μετεμέλοντο, ὅτι μετὰ τὰ ἐν Πύλῳ καλῶς παρασχόν, οὐ συνέβησαν. 3) Κλέαρχος παρήγγειλε τοῖς στρατιώταις συσκευάζεσθαι ὡς μάχης ἐσομένης. 4) Ἐπιόντων ἡμῶν οὐδ' ὑμεῖς ἐλπίζετε τοὺς πολεμίους δέξεσθαι ἡμᾶς. 5) Λακεδαιμόνιοι ἀδικήσουσιν Ἀθηναίους, εἰρημένον ἄνευ ἀλλήλων μὴ σπένδεσθαι. 6) Οἱ Συνακόσιοι παρεκελεύοντο κραυγῇ οὐκ ὀλίγῃ χρώμενοι ἀδύνατον ὄν ἐν νυκτὶ ἄλλῳ τῷ [=τινὶ] σημῆναι. 7) Βοηθησάντων ὑμῶν προθύμως πόλιν προσλήψεσθε. 8) Οὐχ οὗτοι ἱκανοὶ εἰσιν ἀγωνισταί, οἵτινες ἀγρυπνήσαι δέον ἡττώνται τοῦ ὕπνου.

Θ Ε Μ Α

Εἰς τὸ κατωτέρω κείμενον νὰ γίνῃ ἀναγνώρισις τῶν ἀπαρεμφάτων καὶ τῶν μετοχῶν καὶ νὰ γίνῃ ἡ σύνταξις αὐτῶν.

Ἡμᾶς γὰρ ὁ πατήρ πρὸ τῆς ἐν Ἑλλησπόντῳ συμφορᾶς πρὸς Σάτυρον τὸν ἐν τῷ Πόνιῳ διαιτησομένους [=διὰ τὰ ζήσωμεν] ἐξέπεμψε, καὶ οὔτε τῶν τειχῶν καθαιρουμένων [=ὅτε κατεκρημνίζοντο] ἐπεδημοῦμεν [=εὐρισκόμεθα εἰς τὴν πατρίδα] οὔτε μεθιστάμενης τῆς πολιτείας [=ὅτε ἥλλαξε μορφήν τὸ πολίτευμα], ἀλλ' ἤλθομεν πρὶν τοὺς ἀπὸ Φυλῆς εἰς Πειραιᾶ κατελθεῖν πρότερον πένθ' ἡμέραις. Καίτοι οὔτε ἡμᾶς εἰκὸς ἦν εἰς τοιοῦτον καιρὸν ἀφιγμένους ἐπιθυμεῖν μετέχειν τῶν ἀλλοτρίων κινδύνων, οὔτε ἐκεῖνοι φαίνονται τοιαύτην γνῶμην ἔχοντες, ὥστε καὶ τοῖς ἀποδημοῦσι καὶ τοῖς μηδὲν ἐξαμαρτάνουσι μεταδιδόναι τῆς πολιτείας [=νὰ λαμβάνουσι μέρος εἰς τὴν διοίκησιν τῆς πόλεως], ἀλλὰ μάλλον ἡτίμαζον καὶ τοὺς συγκαταλύσαντας τὸν δῆμον [=ἐστέρουσαν τῶν πολιτικῶν των δικαιωμάτων καὶ ἐκείνους ἀκόμη πού εἶχαν συμμετάσχει εἰς τὴν κατάλυσιν τῆς δημοκρατίας].

ΜΑΘΗΜΑ 62^{ΟΝ}

Οἱ χρόνοι καὶ αἱ ἐγκλίσεις τοῦ ρήματος

(§§ 102-121)

Α') Ὅπως γνωρίζομεν ἤδη ἀπὸ τὴν Γραμματικὴν, αἱ χρόνοι τοῦ ρήματος ἀναφέρονται :

α) εἰς τὸ **παρὸν** : (ὁ *ἐνεστώς* κυρίως καὶ ὁ *παρακείμενος* ἐν μέρει).

β) εἰς τὸ **παρελθόν** : (ὁ *παρατατικός*, ὁ *ἀόριστος*, ὁ *ὑπερσυντέλικος* καὶ ὁ *παρακείμενος* ἐν μέρει).

γ) εἰς τὸ **μέλλον** : (ὁ ἀπλοῦς καὶ ὁ τετελεσμένος *μέλλον*).

Εἰς μερικὰς περιπτώσεις, χρόνοι ποὺ ἀναφέρονται π.χ. εἰς τὸ παρὸν χρησιμοποιοῦνται εἰς τὴν θέσιν ἄλλων χρόνων ποὺ ἀναφέρονται εἰς τὸ μέλλον ἢ εἰς τὸ παρελθόν καὶ τάνάπαλιν. Ἄς προσέξωμεν δύο μόνον διακρίσεις :

● **Ἱστορικὸς Ἐνεστώς** λέγεται ὁ Ἐνεστώς ποὺ χρησιμοποιεῖται ἀντὶ Ἀορίστου.

Π. χ. *Δαρείου καὶ Παρυσάτιδος γίνονται* [=ἐγένοντο] *παῖδες δύο*.

● **Γνωμικὸς Ἀόριστος** λέγεται ὁ Ἀόριστος ποὺ χρησιμοποιεῖται ἀντὶ Ἐνεστώτος.

Π. χ. *Τὰς τῶν φαύλων συνηθείας ὀλίγος χρόνος διέλυσε* [=συνήθως διαλύει]. Ἡ χρῆσις αὐτὴ συνηθίζεται εἰς ρητὰ καὶ γνωμικά.

Β') Οἱ χρόνοι τοῦ ρήματος διακρίνονται ἐπίσης εἰς *ἀρχτικούς* καὶ *ιστορικούς*.

1. **Ἀρχτικοὶ χρόνοι** εἶναι ὁ Ἐνεστώς, ὁ Μέλλον καὶ ὁ Παρακείμενος.

2. **Ἱστορικοὶ χρόνοι** εἶναι ὁ Παρατατικός, ὁ Ἀόριστος, καὶ ὁ Ὑπερσυντέλικος.

Αἱ ἐγκλίσεις

Ὅπως ἐπίσης γνωρίζομεν, αἱ τέσσαρες ἐγκλίσεις ἐκφράζουν :

1. Ἡ **Ὅριστική** κάτι τὸ πραγματικόν. ("Ἀρνησις οὐ").
2. Ἡ **Ὑποθετική** κάτι τὸ προσδοκώμενον. ("Ἀρνησις μή").
3. Ἡ **Εὐχτική** εὐχὴν ἢ ὑποκειμενικὴν σκέψιν. ("Ἀρνησις μή").
4. Ἡ **Προστακτική** ἀπαίτησιν. ("Ἀρνησις μή").

Αἱ ἐγκλίσεις ὅμως μὲ τὸ *δυννητικὸν* μόριον ἂν μεταβάλλουν σημασίαν καὶ ἔτσι δημιουργοῦνται :

α) Ἡ **δυνητική ὀριστική** = ὀριστική *ιστορικοῦ χρόνου* με τὸ *ἄν*. (Βλ. σελ. 93, παρὰδ. 4—5). (Ἀποδίδεται εἰς τὴν νεοελληνικὴν με τὸ *θα* καὶ *παρατατικόν*. (᾽Αρνησις *οὐ*).

β) Ἡ **δυνητική Εὐκτική** = εὐκτική οἰουδήποτε χρόνου με τὸ *ἄν*. (Βλ. σελ. 93 παρὰδ. 6) ᾽Αρνησις *οὐ*.

Ἡ ἀπλὴ Εὐκτική, ὅπως γνωρίζομεν, ἐκφράζει εὐχὴν. Εὐχὴν ἐκφράζει ἐπίσης καὶ ἡ Ὀριστική, ἀλλὰ

α) Ἡ **εὐχετική εὐκτική** (=εὐκτική οἰουδήποτε χρόνου ἀπλὴ ἢ με τὸ *εἴθε* ἢ με τὸ *εἰ γάρ*) ἐκφράζει εὐχὴν πού *ἡμπορεῖ νὰ ἐκπληρωθῇ*. (᾽Αρνησις *μή*).

Π. χ. Ὡ παῖ, *γένοιο* [=εἴθε νὰ γίνῃς] *πατρός εὐτυχέστερος*.

β) Ἡ **εὐχετική ὀριστική** (=ὀριστική παρατατικοῦ κυρίως ἢ ἀορίστου —σπανιώτερα— μαζί με τὸ *εἴθε* ἢ τὸ *εἰ γάρ*) ἐκφράζει εὐχὴν *ἀνεκπλήρωτον*. (᾽Αρνησις *μή*). Ἀποδίδεται εἰς τὴν νεοελληνικὴν με τὸ *εἴθε* νὰ ἢ *μακάρι νὰ* καὶ παρατατικόν ἢ ὑπερσυντέλικον. Π. χ. *Εἴθ' ἦσθα* [μακάρι νὰ ἦσουν] *δυνατὸς δρᾶν, ὅσον πρόθυμος εἶ*.

Γενικῶς ὁμως αἱ ἐγκλίσεις διακρίνονται εἰς δύο:εἰς ἐκείνας πού ἐκφράζουν *κρίσιν* καὶ εἰς ἐκείνας πού ἐκφράζουν *ἐπιθυμίαν*. Τοιουτοτρόπως ἄλλαι μὲν τίθενται εἰς *προτάσεις κρίσεως* καὶ ἄλλαι εἰς *προτάσεις ἐπιθυμίας*. (Πρβλ. σελ. 13). Τὰς πρώτας συνοδεύει ᾽αρνησις *οὐ* (=δέν), τὰς ἄλλας ᾽αρνησις *μή*, ὅπως καὶ εἰς τὴν νεοελληνικὴν.

Προτάσεις κρίσεως (᾽Αρνησις <i>οὐ</i>)	{	1. Ὀριστική
		2. Ὀριστική δυνητική
		3. Εὐκτική δυνητική

Ἐπίσης 1. Εἰδικὸν ἀπαρέμφατον.

2. Αἰ Μετοχαί, πλὴν τῶν τελικῶν καὶ ὑποθετικῶν.

Προτάσεις ἐπιθυμίας (᾽Αρνησις <i>μή</i>)	{	1. Ὑποτακτική
		2. Προστακτική
		3. Ὀριστική εὐχετική
		4. Εὐκτική εὐχετική

Ἐπίσης : 1. Τὸ τελικὸν ἀπαρέμφατον.

2. Αἰ Μετοχαί τελικὴ καὶ ὑποθετικὴ.

ΜΑΘΗΜΑ 63^{ΟΝ}

Τὰ ρηματικά ἐπίθετα εἰς - τος καὶ - τέος

(§§ 171-172)

Ὑπάρχουν μερικά ἐπίθετα, τὰ ὁποῖα παράγονται ἀπὸ ρήματα, μὲ καταλήξεις — τος ἢ — τέος καὶ μὲ ἐνεργητικὴν ἢ παθητικὴν σημασίαν.

Τὰ ἐπίθετα αὐτὰ λέγονται *ρηματικὰ ἐπίθετα*.

Τὰ κατωτέρω παραδείγματα θὰ μᾶς βοηθήσουν νὰ καταλάβωμεν τὴν σημασίαν των.

Παραδείγματα: 1. Ἀνὴρ ἐπαινετός [= ἄξιος ἐπαινεῖσθαι].

2. Πολίτης ποιητός [= πεποιημένος].

3. Οἱ πρέσβεις ἄπρακτοι ἦκον [= οὐδὲν πράξαντες].

4. Ἐὰν δέ τις κακὸς γένηται, κολαστέος ἐστὶ [= δεῖ κολάζεσθαι].

5. Θεραπευτέον τοὺς θεοὺς [= δεῖ θεραπεύειν τοὺς θεοὺς].

6. Ἀ φυλακτέον ἐστὶν [= ἂν δεῖ φυλάτεσθαι ἡμᾶς].

7. Ὁ ποταμὸς ἡμῖν διαβατός [= δεῖ διαβαίνειν ἡμᾶς τὸν ποτ.]

8. Ἐορταί τινες νομοθετητέαι [= δεῖ νομοθετηθῆναι ἐορτάς τινας].

Ἀπὸ τὰ ρηματικὰ ἐπίθετα τὰ εἰς - τος σημαίνουν :

α') Τὸν δυνάμενον (παραδ. 7) ἢ ἄξιον (παραδ. 1) νὰ πάθῃ ἐκεῖνο πού σημαίνει τὸ ρῆμα.

β') Ἐκεῖνο πού σημαίνει ἡ μετοχὴ τοῦ ἐνεστώτος, τοῦ ἐνεργητικοῦ ἢ μέσου ἀορίστου καὶ τοῦ παρακειμένου (παραδείγμα 2—3).

Κυριώτερα ρηματικὰ ἐπίθετα πού ἰσοδυναμοῦν μὲ μετοχὴν εἶναι :

Λυτός [= λελυμένος], γραπτός [= γεγραμμένος], δυνατός [= δυνάμενος], εὐτός [= ὁ ρέων], θνητός [= ὁ θνήσκων], ἀπρακτός [= ὁ μὴ πράξας], ἀλωτός [= ὁ δυνάμενος ἀλῶναι], ἀστράγγετος [= ὁ μὴ στραγγισμένος] κ.λ.π.

● Τὰ ρηματικὰ ἐπέθετα εἰς - τέος σημαίνουν ὅτι εἶναι ἀνάγκη νὰ γίνῃ ἐκεῖνο πού φανερώνει τὸ ρῆμα (παραδ. 4).

Τὰ εἰς - τέος ρηματικὰ ἐπίθετα ἔχουν διπλὴν σύνταξιν, π ρ ο σ ω π ι κ ῆ ν καὶ ἀ π ρ ὀ σ ω π ο ν.

Εἰς τὴν ἀπρόσωπον σύνταξιν τὸ ρηματικὸν ἐπίθετον τίθεται εἰς οὐδέτερον γένος ἐνικοῦ ἀριθμοῦ μὲ τό ἐστίν ἢ καὶ χωρὶς αὐτὸ (παραδ. 5—6) καὶ ἔχει σημασίαν ἐνεργητικὴν ἢ μέσσην. Συχνὰ εἰς τὴν ἀπρόσωπον σύνταξιν τίθεται καὶ μία δοτικὴ προσωπικὴ. [Βλέπε καὶ μάθημα 20ὸν σελ. 33 καὶ 25ον σελ. 42].

Εἰς τὴν προσωπικὴν σύνταξιν συντάσσονται ὅπως καὶ τὰ ἄλλα ἐπίθετα. Συνήθως εἶναι διαθέσεως παθητικῆς, τίθενται εἰς ὀνομαστικὴν πτῶσιν καὶ συμφωνοῦν μὲ τὸ ὑποκείμενον κατὰ γένος, ἀριθμὸν καὶ πτῶσιν (παραδ. 8).

ΕΡΩΤΗΣΕΙΣ

1) Τί λέγονται ρηματικά ἐπίθετα; 3) Τί σημαίνουν τὰ εἰς—τός καὶ τί τὰ εἰς—τέος; 4) Πόσαι συντάξεις ὑπάρχουν εἰς τὰς εἰς—τέος; 5) Τί γνωρίζετε περὶ τῆς προσωπικῆς καὶ ἀπροσώπου συντάξεως τῶν ρηματικῶν ἐπιθέτων;

ΑΣΚΗΣΕΙΣ

Νὰ ἀναγνωρισθῇ ἡ σημασία τῶν ρηματικῶν ἐπιθέτων εἰς τὰ κατωτέρω παραδείγματα καὶ τὰ γίνῃ ἡ σύνταξις αὐτῶν.

1) Ἐάν δέ τις κακὸς γένηται, κολαστέος ἐστί. 2) Τῶν βοσκημάτων ἐπιμελητέον. 3) Τὰ μαθητὰ μανθάνω, τὰ εὐρετὰ ζητῶ, τὰ δὲ εὐκτὰ παρὰ τῶν θεῶν ἡ τησάμην. 4) Εἴπερ βούλει τιμᾶσθαι ὑπὸ τῆς πόλεως, ὠφελητέα σοι ἢ πόλις ἐστί. 5) Ὁ νομοθέτης τὸν ἀστράτευτον οὐκ ἔῃ στεφανοῦσθαι. 6) Μετὰ μουσικὴν γυμναστικὴν θρεπτέοι οἱ νεανίσκοι. 7) Οὐδενὶ τρόπῳ φαμέν ἐκόντας ἀδικητέον εἶναι. 8) Τῇ γνώμῃ ὑπηρετεῖν ἐθιστέον τὸ σῶμα καὶ γυμναστέον πόνοις καὶ ἰδρώτι. 9) Οἱ συμμαχεῖν ἐθέλοντες εὖ ποιητέοι. 10) Μεθεκτέον [=δεῖ μετέχειν] ἐστί τῶν πραγμάτων πλείοσιν. 11) Ταύτη ἄρα αὐτῷ πρακτέον καὶ γυμναστέον καὶ ἐδεστέον καὶ ποτέον. 12) Ὅπερ ἐμοὶ ποιητέον ἐστί. 13) Πᾶσαν κολακείαν φευκτέον.

ΜΑΘΗΜΑ 64^{ON}

Ὁ πλάγιος λόγος

(§ 155—156)

Τὸν λόγον ἑνὸς ἄλλου ἡμποροῦμε νὰ πληροφορηθῶμεν κατὰ δύο τρόπους: ἢ κατὰ τρόπον ἄμεσον, ὅταν δηλαδὴ τὸν ἀκούωμεν ἀπὸ τὸ στόμα τοῦ ἰδίου πού τὸν εἶπε, ἢ κατὰ τρόπον ἑμμεσον, ὅταν ἐπαναλαμβάνεται ἀπὸ τρίτον πρόσωπον πού τὸν ἤκουσε προηγουμένως. (Πρὸβλ. καὶ Μάθημα 52ον, σελ. 101).

Π. χ. 1) *Φεύγει. Λέει πὼς φεύγει.*

2) *Γράψε τὸ μάθημα. Ὁ Γεώργιος εἶπε νὰ γράψω τὸ μάθημα.*

Οἱ λόγοι ἑνὸς ἄλλου μεταδίδονται :

α') ἀμεταβλήτως καὶ ἀνεξερτήτως.

Π. χ. *Οἱ παρόντες τῶν Σκηπτίων εἶπον· Ψεύδεται σε οὗτος, ὦ Δερκυλίδα ;*

Εἰς τὴν περίπτωσιν αὐτὴν προτάσσεται τὸ λεκτικὸν ρῆμα λέγει, εἶπε, ἔφη, ἢ ἔρωτᾷ, ἠρώτησε, ἤρετο.

β) Τροποποιημένοι κατὰ τι καὶ ἐξηρημένοι ἀπὸ λεκτικὸν ρῆμα.

Π. χ. Κλέαρχος ἀνηρώτα τοὺς ἀγγέλους, *τί βούλονται.*

Ὁ Κλέαρχος εἶπεν, *ὅτι Δέξιππον οὐκ ἐπαινεῖη, εἰ ταῦτα πεποιηκὼς εἴη.*

● Ὁ λόγος ἑνός, ὅταν ἐπαναλαμβάνεται ἀπὸ ἄλλον τροποποιημένος κατὰ τι καὶ ἐξηρημένος ἀπὸ λεκτικὸν ἢ αἰσθητικὸν ἢ γνωστικὸν ἢ ἐρωτηματικὸν ρῆμα, ὀνομάζεται πλάγιος λόγος.

Π. χ. 1) *Λέγει ὡς ὑβριστῆς εἰμι* [=εὐθύς λόγος: *ὑβριστῆς εἶ!*].

2) *Ἀπηγόρευε μηδένα βάλλειν* [=εὐθύς λόγος: *μηδεὶς βάλλετω!*]

ΤΡΟΠΗ ΕΥΘΕΟΣ ΛΟΓΟΥ ΕΙΣ ΠΛΑΓΙΟΝ

Ὅταν ὁ εὐθύς λόγος τρέπεται εἰς πλάγιον, γίνονται αἱ ἐξῆς μεταβολαί.

Α'. Αἱ κύριαι προτάσεις τοῦ εὐθείους λόγου.

1) Αἱ προτάσεις κρίσεως, τρέπονται εἰς εἰδικὰς προτάσεις ἢ εἰδικὸν ἀπαρέμφατον ἢ κατηγορηματικὴν μετοχὴν.

Π. χ. *Ξενοφῶν ἔλεγεν ὅτι ὀρθῶς αἰτιῶντο* [εὐθύς λόγος: ὀρθῶς αἰτιᾶσθε].

Πάντες ἂν ὁμολογήσαιτε ὁμόνοιαν μέγιστον ἀγαθὸν εἶναι [εὐθύς λόγος: ὁμόνοια μέγιστον ἀγαθόν ἐστι].

Ἀβροκόμας ἤκουε Κῦρον ἐν Κιλικίᾳ ὄντα [=εὐθύς λόγος: Κῦρος ἐν Κιλικίᾳ ἐστὶ ἢ ἦν].

2) *Αἱ προτάσεις ἐπιθυμίας τρέπονται εἰς τελικὸν ἀπαρέμφατον.*

Π. χ. *Μειδίας ἐκέλευσεν ἀνοῖξαι τὰς πύλας* [=εὐθύς λόγος: ἀνοίξατε τὰς πύλας].

Ἔδοξεν αὐτοῖς προΐεναι εἰς τὰ πρόσω [=εὐθύς λόγος: προΐωμεν εἰς τὰ πρόσω].

Οἱ στρατιῶται ἠῤῥοντο Κῦρον εὐτυχῆσαι [=εὐθύς λόγος: εὐτυχήσῃε Κῦρος].

Β'. Αἱ δευτερεύουσαι προτάσεις τοῦ εὐθέος λόγου.

1) *Ὅταν ἐξαρθῶνται ἀπὸ ρῆμα ἀρκτικοῦ χρόνου, διατηροῦν καὶ εἰς τὸν πλάγιον λόγον τὸν χρόνον καὶ τὴν ἔγκλισιν τοῦ εὐθέος λόγου.*

Π. χ. *Ὅρῳ σε, ὦ Ἡράκλεις, ἀποροῦντα, ποίαν ὁδὸν ἐπὶ τὸν βίον τράπη* [εὐθύς λόγος=ἀπορῶ ποίαν ὁδὸν τράπομαι:]

Λέγουσιν ὥς, ἐπειδὴν τις ἀγαθὸς ὢν τελευτήσῃ, μεγάλην τιμὴν ἔχει [εὐθ.=ἐπειδὴν τις ἀγαθὸς ὢν τελευτήσῃ, μεγάλην...]

2) *Ὅταν ἐξαρθῶνται ἀπὸ ρῆμα ἱστορικοῦ χρόνου, διατηροῦν τὴν δυνητικὴν ὀριστικὴν ἢ τὴν δυνητικὴν εὐκτικήν, τὴν δὲ ἀπλὴν ὀριστικὴν ἢ ὑποτακτικὴν μετατρέπουν εἰς εὐκτικήν, ἢ ὑποία λέγεται εὐκτικὴ ἢ τοῦ πλαγίου λόγου. (Ποβλ. καὶ σελ. 82).*

Π.χ. 1) *Κῦρος τῷ Κλεάρχῳ ἐβόα ἄγειν τὸ στράτευμα κατὰ μέσον τὸ τῶν πολεμίων, ὅτι ἐκεῖ βασιλεὺς εἶη* [=εὐθύς λόγος:...ὅτι ἐκεῖ βασιλεὺς ἐστὶ].

2) *Τοὺς φυγάδας ἐκέλευσε σὺν αὐτῷ στρατεύεσθαι ὑποσχόμενος αὐτοῖς εἰ καλῶς καταπράξειεν, ἐφ' ἧ ἑστρατεύετο, μὴ πρότερον παύσεσθαι, πρὶν ἢ αὐτοὺς καταγάγοι* [=εὐθύς λόγος:...οὐ πρότερον παύσομαι, πρὶν ἢ ὑμᾶς καταγάγω].

3) *Ἡῤῥαντο σωτήρια θύσειν, ἐνθα πρῶτον εἰς φιλίαν γῆν ἀφίκοντο* [εὐθύς λόγος: σωτήρια θύσομεν, ἐνθα ἂν πρῶτον εἰς φιλίαν γῆν ἀφικώμεθα].

Ε Ρ Ω Τ Η Σ Ε Ι Σ

1) Τί λέγεται πλάγιος λόγος ; 2) Ποῖαι μεταβολαὶ γίνονται κατὰ τὴν μετατροπὴν τοῦ εὐθέος λόγου εἰς πλάγιον, ὅταν αἱ κύριαι προτάσεις εἶναι προτάσεις κρίσεως ; 3) Ποῖαι ὅταν εἶναι προτάσεις ἐπιθυμίας ; 4) Ποῖαι μεταβολαὶ γίνονται, ὅταν αἱ δευτερεύουσαι προτάσεις ἐξαρτῶνται ἀπὸ ἀρκτικῶν χρόνων καὶ ποῖαι ὅταν ἐξαρτῶνται ἀπὸ ἱστορικόν ; 5) Τί λέγεται εὐκτική τοῦ πλάγιου λόγου ;

Α Σ Κ Η Σ Ε Ι Σ

Εἰς τὰ κατωτέρω παραδείγματα ὁ πλάγιος λόγος νὰ τραπῇ εἰς εὐθύν.

1) Ξενοφῶν ἐπέστειλεν αὐτῷ ἀναθεῖναι ποιησάμενον τῇ Ἀρτέμιδι ὅ,τι οἷτο χαριεῖσθαι τῇ θ-ᾱ. 2) Παρεκελεύοντο Κύρῳ μὴ μάχεσθαι, ἀλλ' ὀπισθεν ἑαυτῶν τάττεσθαι. 3) Κλέαρχος εἶπεν ὅτ Δέξιππον μὲν οὐκ ἐπαινοίη, εἰ ταῦτα πεποικῶς εἴη. 4) Τισσαφέρ- νης ὤμοσεν Ἀγησιλάῳ, εἰ σπείσαιο ἕως ἔλθοιεν οὓς πέμπειε πρὸς βασιλέα ἀγγέλους, διαπράξασθαι ἀφεθῆναι αὐτονόμους τὰς πόλεις. 5) Ἡ μήτηρ διηρώτα τὸν Κύρον, πότερον βούλοιο μένειν ἢ ἀπιέναι. 6) Τὸν θεὸν ἐπήροντο εἰ παραδοίεν Κορινθίοις τὴν πόλιν. 7) Σεύθης ἔλεγεν ὅτι, εἰ μὴ καταβήσονται οἰκήσοντες, κατακαύσει τὰς κώμας. 8) Κύρος ὑπέσχετο ἀνδρὶ ἐκάστῳ δῶσειν πέντε ἀργυρίου μνᾶς ἐπὶ εἰς Βαβυλῶνα ἥκῳσι. 9) Εἶπον οἱ Μοσύνοικοι ὅτι οὐ διήσοιεν τοὺς Ἕλληνας. 10) Τῶν στρατιωτῶν ἀντέλεγόν τινες μὴ λέναι πάντας τοὺς λοχαγοὺς καὶ στρατηγούς μηδὲ πιστεύειν Τισσαφέρνει. 11) Οἱ στρατηγοὶ ἀπεκρίναντο ὅτι περὶ τούτων τῶν χρημάτων οὐν τῇ στρατιᾷ βουλεύσονται. 12) Κόνων τὸν Φαρνάβα- ζον ἐδίδασκεν ὥς οὕτω μὲν ποιοῦντι πᾶσοι αἱ πόλεις αὐτῷ φίλαι ἔσονται, εἰ δὲ δουλοῦσθαι βουλόμενος φανερός ἔσοιτο, ἔλεγεν ὅτι μία ἐκάστη πολλὰ πράγματα ἱκανῇ εἴη παρέχειν καὶ κίνδυνος εἴη μὴ καὶ οἱ Ἕλληνες, εἰ ταῦτα αἴσθονται, συσταίεν. 13) Ὅντι δ' αὐτῷ ἐν Ἀμφιπόλει ἀγγέλλει Δερκυλίδας ὅτι νικῶν τε αὐτὸς οἱ Λακεδαι- μόνιοι καὶ αὐτῶν μὲν τεθνάναι ὀκτώ, τῶν δὲ πολεμίων παμπληθεῖς, ἐδήλου δὲ ὅτι καὶ τῶν συμμάχων οὐκ ὀλίγοι πεπτωκότες εἶεν. 14) Ἀναστάς Θηραμένης λέγει ὅτι, ἐὰν οὐτὸν ἔλθοιε στρατηγὸν αὐτο- κράτορα περὶ τῆς εἰρήνης, ποιήσαιν ὥστε μήτε τῶν τειχῶν διελεῖν μήτε ἄλλο ἐλαττώσαι τὴν πόλιν μηδέν, οἷτο δὲ ἄλλο τι ἀγαθὸν παρὰ Λακεδαιμονίων εὐρήσασθαι. 15) Ὁ Ἅγις ἐκέλευεν αὐτοὺς εἰς Λακεδαίμονα λέναι· οὐ γὰρ εἶναι αὐτοὺς κύριος. 16) Εὐχὴν τινες Κύρου ἐξέφερον ὥς εὐχοίτο τοσοῦτον χρόνον ζῆν, ὥστε νικῶν καὶ τοὺς εὐ καὶ τοὺς κακῶς ποιοῦντας ἀλαξέμενος.

ΜΑΘΗΜΑ 65^{ον}

Τὰ σχήματα — Ἡ ἔλξις

(§§ 52, 179-187)

Ὅπως εἰς τὴν νεοελληνικὴν, ἔτσι καὶ εἰς τὴν ἀρχαίαν, συμβαίνει κάποτε διὰ διαφόρους λόγους πολλαὶ ἐκφράσεις νὰ μὴ ἀκολουθοῦν τὸν ὁμαλὸν καὶ συνειθισμένον τρόπον, ἀλλὰ νὰ παρουσιάζουν ἰδιόρρυθμιας, εἴτε ὡς πρὸς τὴν σύνταξιν εἴτε ὡς πρὸς τὴν σημασίαν τῶν λέξεων, εἴτε ὡς πρὸς τὴν σύνθεσιν τῶν ἐννοιῶν κλπ.

Αἱ ἰδιόρρυθμοι αὐταὶ ἐκφράσεις λέγονται **σχήματα**.

Ἀνωτέρω συνηντήσαμεν ἄρκετὰ σχήματα· βλέπε :

- **Σχῆμα κατὰ τὸ νοούμενον** (ἢ κατὰ σύνεσιν) σελ. 14.
- **Σχῆμα ἀττικὸν ἢ ἀττική σύνταξις** σελ. 14.
- **Σχῆμα ἀσύνδετον** σελ. 57—58.
- **Σχῆμα ἀνανταπόδοτον** σελ. 70 καὶ 95.
- **Σχῆμα συμφύσεως ἢ σύμφυσις** δύο συντάξεων σελ. 71.
- **Σχῆμα ἐλλείψεως** ἥτοι παράλειψις διαφόρων ὀρων μιᾶς προτάσεως· σελ. 17, 24, 39, 44, 46, 66, 70, 95 κ. ἄ.

Τὰ σχήματα ὅμως τοῦ ἀρχαίου λόγου εἶναι πάμπολλα καὶ ποικίλα, ἥτοι **γραμματικά, συντακτικά καὶ ῥητορικά** (δηλαδὴ **λογοτεχνικοὶ** τρόποι ἐκφράσεως, ὅπως θὰ ἐλέγαμεν σήμερα).

Ἀπὸ τὰ καθαρῶς συντακτικὰ σχήματα, ἐκτὸς τῶν ἀνωτέρω, εἶναι ἀπαραίτητον νὰ μᾶς εἶναι γνωστὸν ἓνα ἀκόμη, ἡ **ἐλξις**.

- **Σχῆμα καθ' ἑλξιν** ἢ **ἐλξις** λέγεται τὸ συντακτικὸν ἐκεῖνο φαινόμενον, κατὰ τὸ ὁποῖον ἓνας ὅρος μιᾶς προτάσεως **ἐλκεται** (δηλαδὴ συμφωνεῖ συντακτικῶς πρὸς ἄλλον ὅρον τῆς αὐτῆς προτάσεως ἢ ἄλλης σχετικῆς) καὶ δὲν ἐκφέρεται ὅπως ἀπαιτεῖ τὸ νόημα ἢ ἡ σειρὰ τοῦ λόγου.

Π. χ. 1. **Τὸ χωρίον Ἐννέα Ὅδοι ἐκαλοῦντο** [ἀντὶ ἐκαλειτο. Τὸ ῥῆμα δηλαδὴ ἀντὶ νὰ συμφωνῇ πρὸς τὸ ὑποκείμενον, ἐλκεται ἀπὸ τὸ κατηγορούμενον ποὺ εὐρίσκεται πλησιέστερα. Πρβλ. καὶ σελ. 14γ]

2. **Οἱ σοφισταὶ φανερά ἐστι** [ἀντὶ εἰσι] **λόβῃ καὶ διαφθορά.**

Συνηθεστάτη εἶναι ἡ ἔλξις εἰς τὰς ἀντωνυμίας καὶ προπάντων εἰς τὰς ἀναφορικάς (**Ἀναφορικὴ ἔλξις**)

- Π. χ. 3. *Σὺν τοῖς θησαυροῖς, οἷς ὁ πατήρ κατέλιπε* [κανονικά ἔπρεπε «οὗς ὁ πατήρ κατέλιπε», ἀλλὰ ἔλκεται πρὸς τὸ *θησαυροῖς*, εἰς τὸ ὅποτον ἀναφέρεται].
4. *Ἐπορεύετο σὺν ἡ εἰχὲ δυνάμει* [=σὺν τῇ δυνάμει, ἣν εἶχε]
5. *Οἱ χρησμοδοὶ ἴσασιν οὐδὲν ὧν λέγουσιν* [=οὐδὲν τοῦτων, ἃ λέγουσιν].
6. *Ἐν τῶν ἐπιστολῶν, ὧν ἔπεμψε* [=ὡς ἔπεμψε].

Θέμα

Νὰ ἀναγνωρισθοῦν ὅλοι οἱ συντακτικοὶ ὅροι εἰς τὸ κατωτέρω κείμενον.

Ἄνδρες πολῖται, τί ἡμᾶς ἐξελαύνετε; τί ἀποκτεῖναι βούλασθε; ἡμεῖς γὰρ ὑμᾶς κακὸν μὲν οὐδὲν πώποτε ἐποιήσαμεν [=κανένα ποτὲ κακὸν δὲν σᾶς ἐκάμαμεν μέχρι σήμερον], μετεσχῆκαμεν δὲ ὑμῖν κοῖ ἱερῶν τῶν σεμνοτάτων καὶ θυσιῶν καὶ ἑορτῶν τῶν καλλίστων καὶ συγχορευταὶ καὶ συμφοιτηταί γεγενήμεθα καὶ συστρατιῶται, καὶ πολλὰ μεθ' ὑμῶν κεκινδυνεύκαμεν [=καὶ πολλοὺς κινδύνους ἔχομεν διατρέξει μαζί σας] καὶ κατὰ γῆν καὶ κατὰ θάλασσαν ὑπὲρ τῆς κοινῆς ἀμφοτέρων ἡμῶν σωτηρίας τε κοῖ ἐλευθερίας. Πρὸς [=δι' ὄνομα] θεῶν πατρῶν καὶ μητρῶν καὶ συγγενείας κοῖ κηδεστίας [=τῆς ἐπιγαμίας] καὶ ἐταιρίας [=τῆς φιλίας], πάντων γὰρ τούτων πολλοὶ κοινωνοῦμεν ἀλλήλοις, αἰδοῦμεν ἰ καὶ θεοὺς καὶ ἀνθρώπους παύσασθαι ἁμαρτάνοντες εἰς τὴν πατρίδα [=παύσατε νὰ διαπράττετε ἐγκλήματα κατὰ τῆς πατρίδος], καὶ μὴ πείθεσθε τοῖς ἀνισωτάτοις τριάκοντα, οἱ ἰδίων κερδῶν ἕνεκα ὀλίγου δεῖν [=ὀλίγον ἔλειψε νὰ ..] πλείους ἀπεκτόνασιν Ἀθηναίων ἐν ὀκτῶ μηνσὶν ἢ πάντες Πελοποννήσιοι δέκα ἔτη πολεμοντες. Ἐξὸν δ' ἡμῖν [=ἐνῶ δὲ ἦτο δυνατόν εἰς ἡμᾶς] ἐν εἰρήνῃ πολιτεύεσθαι [=νὰ διαγῶμεν εἰρηνικῶς]. οὗτοι τὸν πάντων αἰσχιστόν τε καὶ χαλεπώτατον καὶ ἀνοσιώτατον καὶ ἐχθιστόν κοῖ θεοῖς καὶ ἀνθρώποις πόλεμον ἡμῖν πρὸς ἀλλήλους παρέχουσιν. Ἄλλ' εὖ γε μέντοι ἐπίστασθε [=ἀλλ' ὅμως γνωρίζετε βέβαια καλῶς] ὅτι καὶ τῶν νῦν ὑφ' ἡμῶν ἀποθανόντων οὐ μόνον ὑμεῖς ἀλλὰ καὶ ἡμεῖς ἐσιν οὗς [=μερικοὺς] πολλὰ καταδακρυσάμεν [=πέρα πολὺ τοὺς ἐκλαύσαμεν]....

(Ξενοφώντας, «Ἑλληνικὸς» Β, 4, 20—22).

ΑΛΦΑΒΗΤΙΚΟΝ ΕΥΡΕΤΗΡΙΟΝ

Οἱ ἀριθμοὶ δηλώνουν τὰς σελίδας τοῦ βιβλίου. Οἱ ζωηρότεροι δεικνύουν τὴν σελίδα, ὅπου γίνεται λόγος λεπτομερῶς διὰ τὸ ζητούμενον.

Αἰτίας αἰτιατική 37, γενική 27, δοτική 32.

Αἰτιατική 36—38, με ὀνόματα 36, με προθέσεις 36, 40, ἐπιρρηματικῶς 37, ἀναφορᾶς ἢ κατὰ τι 36, χρόνου 37, τόπου 37, αἰτίας ἢ σκοποῦ 37.—Ρήματα με αἰτιατικὴν 45—46, με δύο αἰτιατικὰς 49—50, με αἰτιατ. καὶ γενικὴν 50.—Κατ' αἰτιατικὴν ὑποκείμενον 10, 109. Αἰτιατ. ἀπόλυτος 120.

Αἰτιολογικαὶ προτάσεις 61, 83—84, αἰτιολογικαὶ ἀναφορικαὶ 98.

Αἰτιολογικὴ σύνδεσις παρατακτικὴ 74—75.

Αἰτιολογικοὶ σύνδεσμοι 58.

Αἴτιον ποιητικόν 42, 54 κατὰ δοτικὴν 33.

Ἀλληλοπαθὴ μέσα ρήματα 53.

Ἀμεσον ἀντικείμενον 44.

Ἀμετάβατα ρήματα 44.

Ἄν δυνητικόν 90, 92, 110, 122 σύνθετον με χρόν. συνδέσμους 58, 85.

Ἀνταπόδοτον σχῆμα 70, 95.

Ἀναφορᾶς αἰτιατικὴ 36, δοτικὴ 33.

Ἀναφορικὰ ἐπιρρήματα 61, 97.

Ἀναφορικαὶ προτάσεις 22, 61, 97—99. διασαφητικαὶ ἢ προσδιοριστικαὶ 98, αἰτιολογικαὶ 93, τελικαὶ 99, ἀποτελεσματικαὶ 99, ὑποθετικαὶ 99. Ἀναφορ. ἔλξης 129.

Ἀνοφορικὴ μετοχὴ 111.

Ἀνεξάρτητος πρότασις 6, 61, σύνδεσις ἀνεξ. προτάσεων 63—79.

Ἀντανανταστικὰ μέσα ρήματα 51.

Ἀντιθετικὴ παρατακτικὴ σύνδεσις 68—71.

Ἀντιθετικοὶ σύνδεσμοι 58.

Ἀντικειμενικὴ γενικὴ 27.

Ἀντικείμενον 43—44, 54, 80, 98 106. ἄμεσον 44, ἔμμεσον 44, ἐξωτερικόν 46, ἐσωτερ. ἢ σύστοιχον 46, παράλειψ ἀντικειμ. 44.

Ἀντιχαριστικὴ δοτικὴ 33.

Ἀντωνυμία 81, 97, 99, 101, 102, 111.

Ἀξίας γενι-ῆ 16, 27.

Ἀόριστος γνωμικὸς 122.

Ἀπαρέμφατον 90, 104—110 ἔναρθρον 104, ἀναρθρον 104, εἰδικόν 106, 132, τελικόν 106—107, 122.

Ἀπαρεμφατικαὶ ἐκφράσεις 105.

Ἀπλὴ πρότασις 7, 8.

Ἀπόδοσις 91. παράλειψ ἀποδόσεως 95.

Ἀπόλυτος αἰτιατικὴ 120, γενικὴ 120.

Ἀποτελεσματικαὶ προτάσεις 61, 10. ἀποτελ.—ἀναφορικαὶ πρὸς 99.

Ἀποφαντικαὶ προτάσεις 13.

Ἀποφατικαὶ προτάσεις 13.

Ἀποφατικὴ συμπλοκὴ 64.

Ἀποφατικοὶ σύνδεσμοι 64—67, 68, 71, 78, 97.

Ἀπρόσωπα ρήματα 55—56, 81.

Ἀπρόσωποι ἐκφράσεις 17, 56, 81, 120, 125.

Ἀρκτικοὶ χρόνοι 81, 82, 122.

Ἀρνησις 82, 84, 87, 89, 91, 107, 116, 117, 122-123.

Ἀσύνδετον σχῆμα 57.

Ἀττική σύνταξις 14.

Αὐτοπαθῆ μέσα ρήματα 51.

Βεβαιωτικά μόρια 77.

Βεβαιωτικός γὰρ 75.

Γενική 26—30, κατηγορηματική 16, κτητική 16, 26, διαιρετική 16, 26, ὕλης 16, 26, ἰδιότητος 16, 27, ἀξίας 16, 27, δημιουργοῦ 26, αἰτίας 27, ὑποκειμενική 27, ἀντικειμενική 28 συγκριτική 28, 38, χρονική 28, με ἐπιρρήματα 29, με ἐπιφωνήματα 29, με προθέσεις 29, 40, τοῦ ποιητικοῦ αἰτίου 42. — *Ρήματα* με γενικήν 47, με γεν. καὶ αἰτιατ. 50. — *Ἀπόλυτος* γενική 20.

Δευτερεύουσai προτάσεις 6, 59—62.

Δεύτερος ὅρος τῆς συγκρίσεως 28
Δημιουργοῦ γενική 26.

Διαζευκτική σύνδεσις 72—73,
Διαζευκτικοὶ σύνδεσμοι 58.

Διαρρηκτική γενική 16, 26.

Διάμεσα μέσα ρήματα 52.

Διασαφητικαὶ ἀναφορ. προτάσεις 98.

Διασαφητικός ἢ 73, γὰρ 75.

Δίπτωτα ῥήματα 44, 49—50, με δύο αἰτιατ. 49, με αἰτιατ. καὶ γεν. 50, τὰ δίπτ. ρήμ. κατὰ τὴν τροπὴν ἐνεργ. συντάξεως εἰς παθητικὴν 54.

Διστακτικαὶ προτάσεις 61, 87.

Δοτική 31—35, με ὀνόματα 31' τοπική 31, χρονική 31, ὀργάνου 31, συνοδείας 32, τροπική 32. αἰτίας 32, προσω-

πική 32, κτητική 32, χαριστική 33, ἀντιχαριστική 33, ἠθική 33, ἀναφορᾶς ἢ κατὰ τι 33, ποιητικοῦ αἰτίου 33, με ἐπιρρήματα 35, με προθέσεις 35.

Δυναμικά μέσα ρήματα 53.

Δυνητική Εὐκτική 90, 123, Ὀριστική 92, 123, Ἀπαρέμφατον 110.

Ἑγκλίσεις 122—123

εἰ ἐρωτηματικὸν 101.

εἰ δὲ μὴ 95.

Εἰδικαὶ προτάσεις 61, 80—83.

Εἰδικοὶ σύνδεσμοι 58.

Εἰδικὸν ἀπαρέμφατον 105.

Ἐκφράσεις ἀπαρεμφατικαὶ 105, ἀπρόσωποι 17, 56, 81, 120.

Ἐλλιπὲς πρότασις 13, 17—18 βλ. καὶ παράλειψις.

Ἐλξίς 129.

Ἐμμεσον ἀντικείμενον 44.

Ἐμπρόθετος ἐπιρρημ. προσδιορ. 21, 24, 40.

Ἐμφασις 63, 73.

Ἐναντιωματικαὶ προτάσεις, μετοχαί. βλ. παραχωρητικά

Ἐναντιωματικοὶ σύνδεσμοι 58 ἐναντιωματικὸς καὶ 64.

Ἐνδοτικά προτάσεις βλ. παραχωρητικά.

Ἐνδοιαστικά προτάσεις 61, 87.

Ἐνεργητικῆς συντάξεως μετατροπὴ εἰς παθητικὴν 54—55.

Ἐνεργουῦντος προσώπου ἢ ποιητικοῦ αἰτίου δοτική 33.

Ἐνεστῶς ἱστορικός 121.

Ἐξηρηγμένα προτάσεις 6, 59—62, 80—100.

Ἐξωτερικὸν ἀντικείμενον 46.

Ἐπανορθωτικός ἢ 73

Ἐπεξήγησις 23, 81, 98, 104.

Ἐπηυξημένη πρότασ. 13, 20—21.

Ἐπιδοτική συμπλοκή 65.

- Ἐπίθετα* εἰς-τος καὶ-τέος.
Ἐπιδοτικὸς καὶ 65, 97.
Ἐπίθετα με ἀιτιατικὴν 36, ἐπιθέτων παραθετικὰ 38—39.
Ἐπιθετικὸς προσδιορισμὸς 24—25, 46.
Ἐπιθυμίας προτάσεις 13, 123, ἔγκλισεις 123.
Ἐπιρρήματα 40—41, ἀναφορικὰ 61, 97, με γενικὴν 29, με δοτικὴν 35, ἐπιρρηματικῶς ἢ αἰτιατικῇ 37.
Ἐπιρρηματικὸν κατηγοροῦμενον 12.
Ἐπιρρηματικοὶ προσδιορισμοὶ 21, 40—41, τόπου 40, τρόπου 41, χρόνου 40, ὀργάνου 41, ποσοδὸ 41.
Ἐπιφωνήματα με δοτικὴν 29.
Ἐπιφωνηματικαὶ προτάσεις 13, 17, 105.
Ἐρωτηματικὸν εἰ 101.
Ἐρωτηματικαὶ προτάσεις 13.
Ἐρώτησις εὐθεῖα 101, πλαγία — 101—102, 126.
Ἐσωτερικὸν ἀντικείμενον 46, παράλειψις αὐτοῦ 46.
Ἐτεροπροσωπία 109.
Εὐθέα ἢ αὐτοπαθῆ μέσα ρήματα 51.—
Εὐθεῖα ἐρώτησις 101.
Εὐκτική ἀπλῇ εὐχετική 123, δυνητική 90, 123. τοῦ πλάγιου λόγου 82, 84, 87, 88, 99, 102, 123, 127.
Εὐχετική εὐκτική 123, ὀριστική 89, 123
Εὐχή ἀνεκπλήρωτος 89.
 ἢ σημασίαι 73, συγκριτικὸν 39.
ἠθική δοτική 33.
Ἰδιότητος γενική 16, 27.
ἱστορικοὶ χρόνοι 81, 82, 92, 121.
ἱστορικὸς ἐνεστώς 122.

- Καθ' ὑπόταξιν* σύνδεσις 5, 60, 80—100.
 καὶ σημασίαι 64, ἐπιδοτικὸς 64, 97.
κατὰ παράταξιν σύνδεσις 5, 60, 63—79.
κατὰ τι ἢ τῆς ἀναφορᾶς αἰτιατική 36, δοτική 33.
καταχρηστικαὶ προθέσεις 30.
καταφατική πρότασις 13, συμπλοκή 63.
κατηγόρημα 7, μονολεκτικὸν 8, περιφραστικὸν 8.
κατηγορηματικὴ γενική 16, μετοχή 112—115.
κατηγορηματικὸς προσδιορ. 25.
κατηγορούμενον 8, 12, 54, 98, 104, ἐπιρρηματικὸν 12, προληπτικὸν 12.—Κατηγορουμένου καὶ ὑποκειμένου συμφωνία 15.
κόμμα 2, 80, 82.
κρίσεως προτάσεις 13, 123, ἔγκλισεις 123.
κτητική γενική 16, 26, δοτική 32.
κυρία προτάσεις 6, 61.
κύριοι ὅροι προτάσεως 7, κυρίων ὁρων παράλειψις 17—18.
κῶλον 2, 69, 74, 76.

- Μεταβατικὰ ρήματα* 44.
μεταβατικὸς καὶ 64, δὲ 70.
μετατροπῇ ἐνεργ. συντάξεως εἰς παθητικὴν 54—55.
μετοχή 111—119, ἐπιθετική 111, κατηγορηματική 112, ἐπιρρηματική 115, αἰτιολογική 116, τελική 116, χρονική 117, ὑποθετική 117, παραχωρητική 117, τροπική 117.
μέσα ρήματα 51—53, μέσα ἀντανakλαστικά 51. εὐθέα ἢ αὐτοπαθῆ 51, πλαγία 52

διάμεσα 52, περιποιητικά 52, ἄλληλοπαθῆ 53, δυνάμικα 53.

μονόπλωτα ῥήματα 44, 45—46

Νεοελληνική γλῶσσα καὶ σύνταξις 2, 64, 77, 78, 89, 95, 96, 105, 112, 117.

Ὀνόματα με δοτικὴν 31, με αἰτιατικὴν 36.

ὀνοματικοὶ προσδιορισμοὶ 21, 22—23, παράθεσις 22, ἐπεξήγησις 23.

ὀργάνου δοτικὴ 31, ἐπιρρηματ. προσδιορισμὸς 41.

οἰστικὴ 121—122 εὐχետικὴ 89, 122, δυνητικὴ 92, 122.

ὄροι προτάσεως κύριοι 7, δευτερεύοντες 20 κέξ.—παράλειψις ὄρων προτάσεως 17—18. Ἀναπλήρωσις 98.

ὄροι συγκρίσεως 38—39, δεύτερος 30, παράλειψις ὄρων συγκρίσεως 39.

Παθητικά ῥήματα 42, 54.

παθητικὴ σύνταξις· μετατροπὴ αὐτῆς εἰς ἐνεργητικὴν καὶ τὸ ἀντίστροφον 54—55.

παράθεσις 22.

παραθετικά 38—39.

παραλείψις ὄρων προτάσεως 17, ῥήματος 17, 66, 95, ὑποκειμένου 44, συστοίχου ἀντικειμένου 46, ὑποθέσεως 95, ἀποδόσεως 70, 95. προσδιορίζομένου οὐσιαστικοῦ 24, δευτέρου ὄρου συγκρίσεως 39.—βλ. καὶ ἐλλιπὴς πρότασις.

Παράταξις ἢ παρατακτικὴ σύνταξις προτάσεων 5, 60, 63—79.

παραχωρητικαὶ ἢ ἐνδοτικαὶ προτάσεις 61, 69, 96, μειοχαί 117.

περιληπτικά ὀνόματα 14

περίοδος 2.

περιοριστικὸς ἀλλὰ 71.

περιποιητικά μέσα ῥήματα 52.

πλάγια μέσα ῥήματα 52.

πλάγιοι ἐρωτήσεις 101—102.

πλάγιοι πτώσεις 44.

πλάγιος λόγος 126.

πλαγίου λόγου εὐκτικὴ 82, 84.

87, 88, 99, 102, 127

πλοκὴ τῶν λέξεων βλ. σύνταξις

ποιητικὸν αἷτιον 42, 54, κατὰ δοτικὴν 33, 42

ποσοῦ ἐπιρρηματ. προσδιορ. 41

προθέσεις· σύνταξις αὐτῶν 30,

με γενικὴν 29, 40, 41, 42, με

δοτικὴν 35, 40, με αἰτιατικὴν

39, 40, καταχρηστικά 30.

προληπτικὸν κατηγορούμενον 12

προσδιορισμοὶ 20—21, 98, 104,

ἐμπρόθετοι 21, 24, 40·

ἐπιρρηματικοὶ 21,

40—41 προσδ. ἐπιρρ. τό-

που 40, χρόνου 40, τρόπου

41, ὀργάνου 41· ἐπιθε-

τικοὶ 24—25 46· κα-

τηγορηματικοὶ 25.

ὀνομαστικοὶ 21, 22—23

παραθέσεις 22, ἐπεξήγησις.

προσδιοριστικά ἢ διασαφητι-

καὶ ἀναφορικά προτάσεις

93.

προσθετικὸς καὶ 64.

προστακτικὴ 105, 121—122.

προσωπικὴ δοτικὴ 32.

προσώπου ἐνεργοῦντος ἢ ποι-

ητικοῦ αἰτίου δοτικὴ 33.

προτάσεις· εἰδη προτά-

σεων 4—6 13—122, κρίσεως

ἢ ἀποφαντικά 13, 122, ἐπι-

θυμίας 13, 122, ἐρωτηματι-

καὶ 13, ἐπιφωνηματικά 13, 17, ἀρνητικά ἢ ἀποφατικά 13, καταφατικά 13· πρότασις ἀπλῆ 7, 8, 13· σύνθετος 13· ἐλλειπὴς 13, 17—18· ἐπιθυμητή 13, 20—21. Κύρια ἢ ἀνεξάρτητα 6, 61· δευτερεύουσαι ἢ ἐξηρημέναι 6, 59—62, 80—100, αἰτιολογικά 61, 83—84, ἀναφορικά 61, 97—99, εἰδικά 61, 80—83, ἐνδοιαστικά ἢ διστακτικά 61, 87, παραχωρητικά ἢ ἐνδοτικά 61, 96—97, συμπερασματικά 61, 90, τελικά 61, 88—89, ὑποθετικά 61, 85—86, πλάγια ἔρωτήσεις 101—102.

Ὅροι προτάσεως 7—8, χωρισμός προτάσεων 2, σύνταξις προτάσεων 57—102.

Πτώσεις· γενική 26, δοτική 31, αἰτιατική 35· πλάγια 44.

Ρήματα· συνδετικά 8, 10—11· ἐνεργητικά 44· παθητικά 42, 54· μέσσα 51—53, ἀντανakλαστικά 51, εὐθέα ἢ αὐτοπαθῆ 51, πλάγια 52, διάμεσα 52, περιποιητικά 52, ἀλληλοπαθῆ 53, δυναμικά 53· ἀπρόσωπα 55—65 51, 124· ἀμετάβατα 44· μετὰβαστικά 44, μονόπρωτα 44, 45—46, με αἰτιατικήν 45—46, με γενικήν 47—48, με δοτικήν 48—49, δίπτωτα 44, 49—50, με δύο αἰτιατικάς 49, με αἰτιατικήν καὶ γενικήν 50· ἐπὶ διπτῶτων ρημάτων τροπὴ ἐνεργητικῆς συντάξεως εἰς παθητικήν 54· ρήματος καὶ ὑποκειμένου συμφωνία 14· ρήματος παρὰλειψις 17, 65, 95.

Θηματικά εἰς —τέος καὶ —τος 34, 124.

Σκοποῦ ἢ αἰτίας αἰτιατική 37, σύγκρισις 38—39. α' ὅρος 38, β' ὅρος 28, 38—39.

συγκριτικὴ γενική 28, συγκριτικός ἢ 39, 73.

συμπερασματικά δευτερ. προτάσεις 61, 90

συμπερασματικὴ παρατακτικὴ σύνδεσις 76—79.

συμπερασματικοὶ σύνδεσμοι 58.

συμπλεκτικὴ σύνδεσις 63—67.

συμπλεκτικοὶ σύνδεσμοι 58.

συμπληρώματα ὀρων προτ. 20.

συμπλοκὴ 63, καταφατικὴ 53, ἀποφατικὴ 64, ἐπιδοτικὴ 65.

σύμφυρσις δύο συντάξεων 71.

συμφωνία ρήματος καὶ ὕποκ. 14. κατηγορουμένου καὶ ὑποκειμ. 14.

σύνδεσις προτάσεων 5—6· κατὰ παράταξιν 5, 60, 63—79, συμπλεκτικὴ 63—67, διαζευκτικὴ 72—73, ἀντιθετικὴ 68—71, συμπερασματικὴ 76—79, αἰτιολογικὴ 74—75· καὶ θ' ὑπὸ ταξιν 5, 60· 80—102.

σύνδεσμοι 3, 6, 58.

συνδετικά ρήματα 8, 10—11.

συνδετικός καὶ 64.

σύνθετος πρότασις 13.

συνοδεῖας δοτικὴ 32.

συντακτικοὶ κανόνες 1, ἀρχαῖας καὶ νέας ἑλληνικῆς 2· βλ. καὶ Νεοελληνικὴ γλῶσσα καὶ σύνταξις.

συντακτικὸν 1—2.

σύνταξις 1, 57· ἀντικτὴ 14· ρημάτων με γενικήν 47, με αἰτιατ. 45, με δοτ. 48· σύμφυρσις δύο συντάξεων 71· μετατροπὴ ἐνεργητ. συντάξεως εἰς παθητικήν 54—55, σύστοιχον ἀντικείμενον 46.

σχῆμα ἀσύνδετον 57· ἀνανταπόδοτον 70· κατ' ἄρσιν καὶ θέσιν 71· κατὰ τὸ νοούμενον 14· συμφύρσεως δύο συντάξεων 71, ἔλξεως 129.

Ταυτοπροσωπία 109.

τελικά προτάσεις 61, 83—89· ἀναφορικά τελικά 99.

τελικοί σύνδεσμοι 58.
 τελικὸν ἀπαρέμφατον 106-107.
 —τέος καί—τὸς ρηματικά, 35,
 124-125.
 τοπικὴ αἰτιατικὴ 37, δοτικὴ 31,
 τοπικός ἐπιρρ. προσδιορισμός
 40, ἐν τόπῳ στάσις 40, ἐκ
 τόπου κίνησις 40, εἰς τό-
 πον κίνησις 40.
 τροπὴ ἐνεργητ. συντάξεως εἰς
 παθητικὴν 54-55.
 τροπικὴ δοτικὴ 32.
 τρόπικὸς ἐπιρρ. προσδιορισμός
 41.

Ὑλῆς γενικὴ 16, 26.
 ὑπόθεσις 91· παράλειψις ὑπο-
 θέσεως 95.
 ὑποθετικαὶ προτάσεις 61, 91-96,
 97· ἀναφορικαὶ ὑποθετι-
 καὶ 99.
 ὑποθετικοὶ σύνδεσμοι 58.
 ὑποθετικὸς λόγος 91-96.
 ὑποκειμενικὴ γενικὴ 27.

ὑποκείμενον 7, 9-10, 54, 81, 98,
 104, 109, 120· κατ' αἰτιατι-
 ατικὴν 10, 109· ὑποκειμ.
 καὶ ρήματος συμφωνία 14·
 ὑποκειμ. καὶ κατηγορ. συμ-
 φωνία 15· ὑποκειμ. παρά-
 λειψις 18.

ὑποτακτικὴ 121-122.

ὑπόταξις ἢ καθ' ὑπόταξιν σύν-
 δεσις 5, 60, 80-102.

Φόβον σημαντικαὶ προτάσεις.
 βλ. ἐνδοιαστικά.

Χαριστικὴ δοτικὴ 33.

χρονικὴ γενικὴ 28, δοτικὴ 31.
 χρονικαὶ προτάσεις 61, 85-86.
 χρονικοὶ σύνδεσμοι 58, 83.
 χρονικός ἐπιρρ. προσδιορ. 40.
 χρόνοι ρήματος 81, 122· ἀρκτι-
 κοὶ 81-82, 122, ἱστορικοὶ 81-82,
 92, 122.

024000025210

ΕΚΤΥΠΩΣΙΣ ΤΥΠΟΓΡΑΦΕΙΟΥ
 Ε. Α. ΜΑΘΙΟΥΔΑΚΗ Ζωοδόχου Πηγῆς 15

